

ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ

**ГРЕБІНКІВСЬКА
МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА
ГРОМАДА**

*До 130-річчя Полтавського
краєзнавчого музею
імені Василя Кричевського*

**ПОЛТАВСЬКИЙ
КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
імені Василя Кричевського**

**THE DEPARTMENT OF CULTURE AND TOURISM
OF POLTAVA REGIONAL STATE ADMINISTRATION
CENTER OF DEFENCE AND RESEARCH OF ARCHEOLOGY
OF POLTAVA REGION COUNCIL
The Vasyl Krychevsky POLTAVA LOCAL LORE MUSEUM**

**REGISTER
OF MONUMENTS OF HISTORY
AND CULTURE OF UKRAINE:
POLTAVA REGION**

**Hrebinka
Territorial Community**

**Kharkiv – Poltava
«Maidan»
2021**

**ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЦЕНТР ОХОРОНИ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ
ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
ПОЛТАВСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ
імені Василя Кричевського**

**ЗВІД
ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ
ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

**Гребінківська міська
територіальна громада**

**Харків – Полтава
«Майдан»
2021**

**УДК 904(477.53–22)
З-43**

*Друкується за рішенням Вченої ради Полтавського краєзнавчого музею.
Протокол № 5 від 14 липня 2021 р.*

Редакційна колегія тому:

Ю. В. Волошин, Н. А. Гаврилюк, А. М. Киридон, В. О. Мокляк, Н. М. Сиволап, О. А. Скирда, О. Б. Супруненко (гол. редкол.), В. П. Титаренко, О. М. Титова, І. А. Удовиченко, С. В. Хорєв, К. Б. Фесик, М. А. Якименко.

Упорядкування, редагування і підготовка до друку О. Б. Супруненка, О. А. Скирди; вступна стаття О. А. Скирди, О. Б. Супруненка, С. Л. Кигим, І. Ю. Бикова.

***При передруку чи іншому використанні матеріалів посилання на джерело обов'язкове.
Відповідальність за достовірність наведених фактів, правильність цитування
несуть автори статей.***

Автори статей: Андрієць В. А., Безвиненко Л. А., Биков І. Ю., Головка Л. А., Гусак А. М., Деркаченко О. А., Єрмак О. П., Ічанський В. І., Іщук В. М., Кигим С. Л., Костроміна Н. В., Кулатова І. М., Курницька І. О., Лимар О. С., Менчинська Т. В., Мокляк В. О., Прядко О. О., Ротар Г. М., Сиволап Н. М., Скирда О. А., Скирда А. М., Смоляр Н. О., Супруненко О. Б., Ткаченко О. М., Халимон О. В., Чеботарьова Л. В., Шаповал Н. Ф., Шерстюк В. В., Шиян О. О.; **картосхем:** Курницька І. О., Скирда О. А., Ткаченко О. М., Торяник О. В.

На першій сторінці обкладинки:
м. Гребінка, пам'ятник Є. П. Гребінці.

Звід пам'яток історії та культури України. Полтавська область. Гребінківська міська територіальна громада / Упорядк., ред., підг. до друку Супруненка О. Б., Скирди О. А., вступ. ст. Скирди О. А., Супруненка О. Б., Кигим С. Л., Бикова І. Ю.; авт. статей: Андрієць В. А., Безвиненко Л. А., Биков І. Ю. та ін. – Полтава; Харків : ТОВ «Майдан», 2021. – 280 с.: іл.

ISBN 978-966-372-831-5

Пропоноване увазі читача видання продовжує серію публікацій матеріалів до «Зводу пам'яток історії та культури України», що знаходяться на території Полтавської області. Цей випуск присвячений пам'яткам природи, археології, історії, архітектури та історії техніки, котрі розташовані на території Гребінківської міської територіальної громади Полтавської області.

УДК 904(457.53–22)

ISBN 978-966-372-831-5

© Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, 2021.
© Автори статей, 2021.
© Фото і рис.: В. А. Андрієць, І. Ю. Биков, І. О. Курницька, Т. В. Менчинська, Н. М. Сиволап, О. В. Сидоренко, О. А. Скирда, О. Б. Супруненко, О. М. Ткаченко, О. В. Торяник, В. В. Шерстюк, 2021.

Гребінківська міська територіальна громада

Загальні відомості. Гребінківська міська територіальна громада (колишній Гребінківський район) розташована у північно-західній частині Полтавської області. Межує на заході з Драбівською селищною територіальною громадою Золотоніського району Черкаської області, на південному заході з Шрамківською сільською територіальною громадою Золотоніського району Черкаської області, на півночі з Пирятинською міською об'єднаною територіальною громадою Лубенського району Полтавської області і на південному сході з Оржицькою селищною територіальною громадою Лубенського району Полтавської області. Площа – 59500 га¹. Станом на 1990 р. населення колишнього району складало 30 тис. жителів², на 1.02.2016 р. – 22 531 жителів, у тому числі міського (м. Гребінка) – станом на 01.01.2017 р. 10 881 жителів³.

Станом на 1.06.2012 р. у районі налічувалося 42 населених пункти (1 місто, 41 село), 1 міська рада (Гребінківська) і 16 сільських рад (Березівська, Григорівська, Коровайська, Кулажинська, Майорщинська, Мар'янівська, Наталівська, Овсюківська, Олександрівська, Рудківська, Сербинівська, Слободо-Петрівська, Стукалівська, Тарасівська, Тополівська, Почаївська). Адміністративний центр – місто Гребінка⁴.

Територія громади розташована у межах Придніпровської низовини, в Лівобережно-Дніпровській лісостеповій фізико-географічній провінції. Поверхня – низовинна пласка лесова рівнина. З північного заходу на південний схід район перетинають долини річок Сліпороду, Оржиці та притоки останньої Гнилої Оржиці, всі вони відносяться до правобічного басейну Сули (лівобережний басейн Дніпра). На території району існує 47 штучних водойм⁵. Загальна площа водного дзеркала складає 1086 га⁶.

Серед ґрунтів переважають чорноземи типові малогумусні (займають 43,8 % площі). В заплавах і на терасах річок поширені торфово-болотні і лучно-чорноземні ґрунти. Сільсько-

---

¹ [Гребінківський район] Географічні відомості. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гребінківський_район.

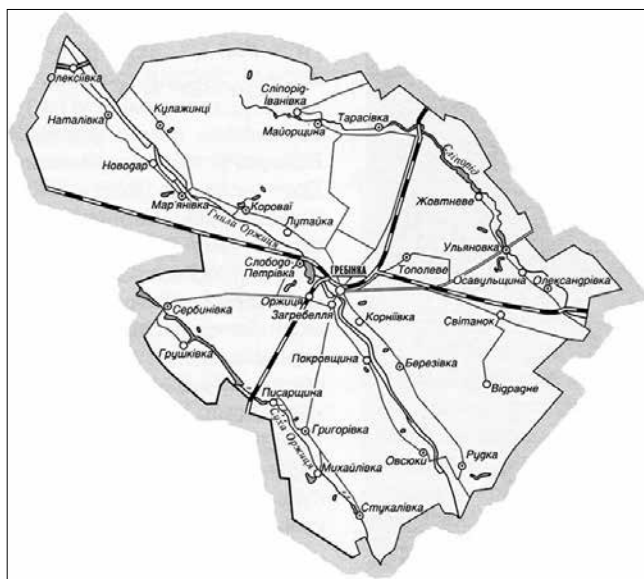
² Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 1992. – С. 212–213.

³ [Гребінківський район] Географічні відомості.

⁴ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1943–2002 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – Част. II. – С. 99–100.

⁵ Географічна енциклопедія України: В 3-х т. / [редкол.: О. М. Маринич (відп. ред.) та ін.]. – К.: УРЕ ім. М. П. Бажана, 1989. – Т. 1: А–Ж. – С. 296.

⁶ [Гребінківський район] Географічні відомості.

господарські угіддя охоплюють площу 48,0 тис. га, з них орні землі 44,7 тис. га, пасовища і сінокоси 3,2 тис. га. Площа лісів та лісосмуг доволі невелика – 2,6 тис. га. У насадженнях переважають береза, вільха, дуб, клен, верба, осика.

На території громади є значні поклади корисних копалин: торф, пісковики, піски, глини.

Гребінківський мікрорегіон розташований у природній зоні лісостепу. Клімат місцевості помірно-континентальний, із теплим, а в деякі роки спекотним літом. Середньорічні температури: літня + 20,1° С, зимова – 6,5° С. Кількість опадів становить 500 мм

на рік. Територія громади належить до недостатньо вологої, теплої агрокліматичної зони⁷.

Через територію громади пролягають залізничні магістралі Москва–Одеса та Київ–Харків. Залізничні станції: Гребінка, Мар'янівка⁸.

3 історії району. До 1923 р. сучасна територія Гребінківщини входила до складу Пирятинського повіту Полтавської губернії. З 1923 до 1935 рр. – частина до Пирятинського району Прилуцької округи Харківської області, інша – до Оржицького району Лубенської округи Харківської області⁹.

Як окрема адміністративно-територіальна одиниця Гребінківський район Харківської області утворено постановою ВУЦВКу «Про розукрупнення районів УСРР» від 22.01.1935 р. Район виділився у складі 17 сільрад: 14 з Пирятинського і 3 з Оржицького районів¹⁰.

За статистичним довідником «Райони УСРР», що виданий у 1936 р., Гребінківський район мав 17 сільських рад та 33 839 жителів. Охоплював територію 48,7 тис. га, в тому числі орної землі – 37 445, випасів – 533, сіножатей – 2 061, городів – 2 966, садів, виноградників і ягідників – 383, лісів – 202 га.

У районі було 7 поштово-телеграфних закладів, 16 початкових, 14 неповні середні та 1 повна середня школи, 16 бібліотек, 15 сільбудів, 2 лікарні, 3 амбулаторії, 3 медпункти і пункти першої допомоги, 1 фельдшерський пункт, 3 аптеки, в яких працювало 5 лікарів та 20

⁷ Географічна енциклопедія України. – Т. 1: А–Ж. – С. 296.

⁸ Історія міст і сіл Української РСР: Полтавська область / АН УРСР; [гол. ред. кол.: Тронько П. Т., Бажан М. П., Білодід І. К. та ін.; ред. кол. тому: Буланій І. Т., Бардик Г. С., Бевзо О. А. та ін.]. – К.: Гол. ред. УРЕ АН УРСР, 1967. – С. 278–280.

⁹ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–1941 рр.): довідник з історії з адміністративно-територіального поділу. – Полтава, 2002. – Част. II. – С. 113, 141.

¹⁰ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Полтав. обл. рада; ДАПО; [редкол.: Білоус Г. П., Білоусько О. А., Гудим В. В. та ін.; упоряд. Василюва Ю. О., Жук В. Н., Коротенко В. В. та ін.] – 2-е вид., переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 64–65.

Гребінківська міська територіальна громада

працівників середньої ланки медичного персоналу. На території району діяли 40 колгоспів, Ворошиловський бурякорадгосп і Гребінківська бурякова МТС, що охоплювали 5 808 господарств. 115 господарств займалися індивідуальним обробітком землі. Відсоток охоплення колективізацією був значним і складав 98,0%. Загалом район мав 52 торговельні точки¹¹.

Згідно з постановою Центрального Виконавчого Комітету СРСР від 22.09.1937 р. «Про поділ Харківської області на Харківську і Полтавську» була утворена Полтавська область у складі 45 районів, у тому числі і Гребінківський¹².

З вересня 1941 р., після захоплення України гітлерівськими військами, окупаційною адміністрацією було введено новий адміністративно-територіальний поділ. Окуповані землі поділено на генеральні округи, що в свою чергу поділялися на гебіти. Територія Полтавської області, разом із Київською, утворювали генеральну округу «Київ», котра ділилася на 26 гебітів, 12 із яких було створено на Полтавщині¹³. Гребінківський район, разом із Драбівським, Згурівським, Ковалівським, Пирятинським, Яготинським увійшли до Пирятинського гебіту¹⁴. Після визволення Гребінківщини від окупантів у вересні 1943 р. район продовжував залишатися у складі Полтавської області.

Станом на 1.09.1946 р. Гребінківський район складався з 1 селищної ради і 17 сільських рад із населеними пунктами: Гребінківська селищна рада (смт Гребінківський, с-ще Гребінківського відділу радгоспу, х. Чапаєва), Ворошилівська сільська рада (с. Ворошилівка, хх. Новоселівка, Скочак), Городищенська сільська рада (сс. Городище, Загребелля, Покровщина, хх. Гулаківка, Кудлаї), Григорівська сільська рада (сс. Григорівка, Михайлівка, Писарщина, х. Журавка), Грушківська сільська рада (с. Грушківка), Корніївська сільська рада (сс. Березівка, Корніївка), Короваївська сільська рада (сс. Короваї, Лутайка), Кулажинська сільська рада (с. Кулажинці), Мар'янівська сільська рада (с. Мар'янівка, зал. роз'їзд Мар'янівка), Наталівська сільська рада (сс. Наталівка, Новодар), Овсюківська сільська рада (с. Овсюки, х. Окіп), Олексіївська сільська рада (с. Олексіївка), Першотравнева сільська рада (сс. Перше Травня, Саївка), Рудківська сільська рада (сс. Горби, Рудка, с-ще Одрадненського відділу радгоспу), Слободо-Петрівська сільська рада (сс. Оржиця, Слободо-Петрівка, х. Паризька Комуна), Стукалівська сільська рада (с. Стукалівка), Теплівська сільська рада (сс. Сурмачівка, Теплівка), Ульяновська сільська рада (с. Ульяновка, с-ще Ворошиловського відділу радгоспу, х. Бесідівщина)¹⁵.

На 1.03.1960 р. Гребінківський район складався з 1 міської ради (2 н. п.) та 9 сільських рад. Відбулося укрупнення сільських рад, було ліквідовано: Ворошилівську, Городищенську, Грушківську, Корніївську, Кулажинську, Мар'янівську, Олексіївську, Рудківську, Стукалівську сільські ради. Натомість утворено 9 сільських рад: Березівська (4 н. п.), Григорівська (4 н. п.), Короваївська (4 н. п.), Наталівська (4 н. п.), Овсюківська (3 н. п.), Першотравнева (3 н. п.), Слободо-Петрівська (5 н. п.), Теплівська (1 н. п.), Ульяновська (4 н. п.)¹⁶. За рішен-

¹¹ Райони УСРР: статистичний довідник. – Т. 1 / [за ред. О. М. Асаткіна]. – К.: Вид-во «Народне господарство та облік», 1936. – С. 548–549.

¹² Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник... – С. 65.

¹³ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Чорнухинський район / УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ; [упорядк. В. О. Мокляка, підг. до друку і наук. ред. В. О. Мокляка, О. Б. Супруненка, передм. В. О. Мокляка, О. Б. Супруненка, В. В. Приймака, І. Ю. Бикова]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 352 с.

¹⁴ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник... – С. 66.

¹⁵ Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ станом на 1 вересня 1946 року. – Вид. перше. – К.: Укрполітвидав, 1947. – С. 401.

¹⁶ Довідник адміністративно-територіального поділу Полтавської області на 1 березня 1960 року. – Вип. 1. – Полтава: Полтав. обл. вид-во, 1960. – С. 17.

ням виконкому Полтавської обласної ради від 30.09.1958 р. село Городище було приєднане до селища Гребінки. Це позитивно позначилось на розвитку економіки і культури селища. І 21.11.1959 р. рішенням Полтавської обласної ради селищу Гребінка було надано статус міста¹⁷.

Відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР від 30.12.1962 р. «Про укрупнення сільських районів Української РСР», Гребінківський район було ліквідовано, а його територія відійшла до Пирятинського району.

Але надмірне укрупнення районів не дало бажаних результатів. Тому Президія Верховної Ради Української РСР від 4.01.1965 р. постановила внести зміни в адміністративне районування і затвердила нові райони республіки; по Полтавській області було затверджено 19 районів, з яких 5 – новоутворених¹⁸.

Указом Президії Верховної Ради УРСР «Про утворення нових районів Української РСР» 8.12.1966 р. у Полтавській області утворено ще 6 районів, в їх числі і Гребінківський (центр м. Гребінка) у складі Гребінківської міської ради, Березівської, Григорівської, Короваївської, Майорщинської, Наталівської, Овсюківської, Першотравневої, Слободо-Петрівської, Тарасівської, Теплівської та Ульянівської сільських рад Пирятинського району, а також Олександрівської сільської ради Оржицького району¹⁹.

Рішенням Полтавського облвиконкому від 21.03.1967 р. Теплівську сільраду Гребінківського району передано до складу Пирятинського району. У цьому ж році було передано села Олександрівку та Могилівщину Майорщинської сільської ради Гребінківського району до складу Пирятинського району, з підпорядкуванням Сасинівській сільраді²⁰.

Згідно рішення Полтавського облвиконкому від 9.10.1979 р. у Гребінківському районі взято на облік селище Тополине, утворено Тополівську селищну раду²¹.

11.06.1991 р. рішенням Полтавського облвиконкому у Гребінківському районі утворено Кулажинську сільську раду з центром у с. Кулажинці та Рудківську сільраду з центром у с. Рудка²². А рішенням Полтавського облвиконкому від 15.03.1994 р. у Гребінківському районі утворено Мар'янівську та Стукалівську сільські ради²³.

Станом на 1.06.2012 р. Гребінківський район складався з Гребінківської міської ради (1 н. п.) і 16 сільських рад: Березівської (2 н. п.), Григорівської (2 н. п.), Короваївської (2 н. п.), Кулажинської (1 н. п.), Майорщинської (2 н. п.), Мар'янівської (2 н. п.), Наталівської (2 н. п.), Овсюківської (2 н. п.), Олександрівської (5 н. п.), Рудківської (2 н. п.), Сербинівської (3 н. п.), Слободо-Петрівської (5 н. п.), Стукалівської (2 н. п.), Тарасівської (1 н. п.), Тополівської (3 н. п.), Ульянівської (5 н. п.). Усього – 42 населених пункти, в тому числі 1 місто і 41 село²⁴.

Згідно нової, запровадженої в Україні реформи з децентралізації, а саме комплексу змін до існуючого станом на поч. 2014-го р. законодавства, основною метою якого є передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого само-

---

¹⁷ Електронний ресурс. – Режим доступу: http://grebenka.com/index/istorija_grebinki_u_pisljaovoenni_roki_istorija_grebenki_v_poslevoennye_gody/0-110/ / м. Гребінка.

¹⁸ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – С. 72.

¹⁹ Там само. – С. 74.

²⁰ Там само. – С. 77.

²¹ Там само. – С. 79.

²² Там само. – С. 81.

²³ Там само. – С. 81.

²⁴ Там само. – С. 345.

врядування²⁵, відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», у Полтавській області в Гребінківському районі Гребінківська міська, Мар'янівська та Слободо-Петрівська сільські ради рішеннями Полтавської обласної ради від 30 і 31 березня 2017 р. об'єдналися у Гребінківську міську об'єднану територіальну громаду з адміністративним центром у місті Гребінка, включивши до її складу села Гулаківка, Загребелля, Мар'янівка, Новодар, Оржиця, Польове та Слободо-Петрівка²⁶.

Рішенням 42-ї позачергової сесії 7-го скликання Гребінківської міської ради від 27.11.2020 р. № 1389 «Про прийняття об'єктів із спільної власності територіальних громад Гребінківського району у власність Гребінківської міської територіальної громади», всі села, що раніше входили до Гребінківського району перейшли у підпорядкування до Гребінківської міської територіальної громади²⁷.

О. А. Скирда

Огляд літератури з історії Гребінківщини. Гребінківщина має багату та цікаву історію, хоча й досі ще не вивчену на належному рівні. Особливо це стосується більш давніх її періодів: від дописемного часу до закінчення епохи пізнього середньовіччя. Незважаючи на це, все ж маємо ряд видань, присвячених минулому Гребінківщини. Найдавніші видання з історії краю можна датувати останньою чвертю XVIII століття²⁸. І першою в цьому ряду варто назвати унікальну описово-історико-статистичну працю, яка була видана у 1989 р., «Опис Київського намісництва 70–80 років XVIII ст.» (К.: Наукова думка, 1989). У ній в описі Пирятинського повіту містяться відомості про землі, що нині входять до складу Гребінківської міської територіальної громади. Зокрема, тут подано відомості про Яблунівську, 1-шу Пирятинську, 2-гу Пирятинську сотні Лубенського полку, до якого вони відносилися²⁹. До ранніх досліджень історії Гребінківщини належить фундаментальна праця М. І. Арандаренка «Записки о Полтавской губернии», що побачила світ у Полтаві в 1848–1852 рр. У третьому томі цього видання в нарисі про Пирятинський повіт є відомості і про територію нинішньої Гребінківщини³⁰. Багато своїх творів написав на Полтавщині Є. П. Гребінка. Матеріал для них він брав із життя людей на Пирятинщині. Влітку 1831 р. після закінчення Ніжинської гімназії Євген Павлович повернувся додому, відвідав Лубни, гостював у с. Снітин в маєтку товариша по гімназії Новицького, переживав особисту драму через кохання до його сестри (описав у «Записках студента», 1841). Читаючи твори Є. П. Гребінки, дехто став упізнавати себе у персонажах письменника. Повернувшись до х. Убіжище, де провів два роки, працював над «Малоросійськими приказками» (1834) та над перекладом українською мовою пушкінської «Полтави», що вийшла окремою книгою 1836 р. У 1837 р. видав «Оповідання пирятинця» з посвятою своєму землякові В. І. Григоровичу. Перебуваючи в Лубнах, почув сюжет, який пізніше використав у повісті «Кулик». У наступні роки в Петербурзі видав альманах «Ластівка»,

²⁵ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Котелевський район / [упорядк., редак., підг. до друку О. Б. Супруненко; вступ. ст. А. М. Скирди, О. Б. Супруненко, О. В. Халимон, І. Ю. Бикова]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2018. – С. 10.

²⁶ Електронний ресурс. – Режим доступу: http://wikipedia.org/wiki/Гребінківська_міська_громада

²⁷ Рішення 42-ї позачергової сесії 7-го скликання Гребінківської міської ради від 27 листопада 2020 р. № 1389.

²⁸ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Чорнухинський район / УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ; [упорядк. В. О. Мокляка, підг. до друку і наук. ред. В. О. Мокляка, О. Б. Супруненко, передм. В. О. Мокляка, О. Б. Супруненко, В. В. Приймака, І. Ю. Бикова]. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 352 с.

²⁹ Описи Київського намісництва 70 – 80 років XVIII ст. – К.: Наукова думка. 1989. – С. 109-110.

³⁰ Арандаренко Н. И. Записки о Полтавской губернии, составленные в 1846 году. – Ч. III. – Полтава: в типогр. Губерн. Правл., 1852.

Обкладинка видання «Опис Київського намісництва». К., 1989.

роман «Чайковський» (1843). Двічі відвідував с. Рудку, де мешкав поміщик Ростенберг з онукою Марією Василівною. Саме Марії Василівні Ростенберг Гребінка присвятив свій найвідоміший романс «Очи черные». У травні-червні 1844 р. Гребінка знову приїздить на Полтавщину до Убіжища разом із російським лексикографом, етнографом, письменником, членом-кореспондентом Петербурзької Академії наук В. І. Далем. Побували у селах Мар'янівці, Турівці, Рудці. Пізніше в 1863–1866 рр. у В. І. Даля вийшла праця «Глумачний словник живої великоруської мови»³¹.

У Кулажинцях народився Маркович Опанас Васильович (8.02.1822–1.09.1867) – фольклорист, етнограф, член Кирило-Мефодіївського товариства. Походив із сім'ї збіднілого поміщика – нащадка старовинної козацько-старшинської родини Марковичів. Закінчив Київський університет. За участь у Кирило-Мефодіївському товаристві 1847 р. був заарештований і висланий у м. Орел (нині місто в РФ). Після відбуття заслання служив чиновником у м. Немирові. Ще в університеті почав записувати українські піс-

ні, приказки, обряди, звичаї. Усього зібрав кількасот пісень з нотами та близько 50 тисяч приказок, прислів'їв, загадок, які в 1864 р. видав фольклорист М. Т. Симонов (Номис) під назвою «Українські приказки, прислів'я і таке інше. Збірники О. Марковича і др. Спорудив М. Номис»³².

Пізніше з'являються дві роботи М. А. Марковича, в яких згадуються території, що тепер належні до Гребінківщини. У 1855 р. в типографії Київського університету св. Володимира надрукували його дослідження «О народонаселении Полтавской губернии», в якому зустрічаємо деякі статистичні відомості про с. Лутайку³³. Наступного 1856 р. у петербурзькій друкарні Імператорської Академії наук виходить у світ його друга робота – «Реки Полтавской губернии». В описі річки Сухой Оржиці зустрічаємо згадки про села нинішньої Гребінківщини Сербинівку, Мечет, Писарщину³⁴.

Чимало інформації містять матеріали подвірних переписів, проведених у Полтавській губернії в 1900 та 1910 рр. Серед відомостей про Пирятинський повіт є дані, що стосуються сучасної Гребінківщини³⁵. В основному, це статистичні викладки стосовно кількості населення, соціальних станів, земельних угідь, розвитку господарства і промисловості регіону. Досить інформативною є серія довідників із адміністративно-територіального поділу

³¹ Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 1992. – С. 210–211.

³² Швидько Г. Маркович Опанас Васильович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [редкол.: В.А. Смолій (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6: Ла – Мі. – С. 519.

³³ Маркевич Н. О. О народонаселении Полтавской губернии / Николай Маркевич. – К.: В Университет. типографии, 1855. – С. 2.

³⁴ Маркевич Н. Реки Полтавской губернии / Николай Маркевич // Записки Император. Русск. Географ. Общества. – СПб.: в типогр. Имп. Академии Наук, 1856. – Кн. XI. – С. 381.

³⁵ Материалы подворной переписи Полтавской губернии в 1900 году. – Полтава: Электрич. типо-литография Д. Н. Подземского, 1905. – XII, 258 с.; Третья подворно-хозяйственная земская перепись в Полтавской губернии 1910 года. Характеристика мелких хозяйств в средних и относительных величинах. Пирятинский уезд. – Полтава: Т-во Печатного Дела (тип. бывш. Дохмана), Александровская ул., 1913. – 80 с.

Титульна сторінка книги Є. П. Гребінки «Малоросійські приказки». Друге видання. СПб., 1836.

Титульна сторінка поеми О. С. Пушкіна «Полтава. Вольный перевод на Малоросійскій языкъ. Е. Гребенки». СПб., 1836.

Титульна сторінка книги «Українські приказки, прислів'я и таке инше. Збірки О. В. Марковича. Спорудив Номис». СПб., 1864.

Полтавщини та Харківщини. Найдавнішим із них залишається виданий у 1862 р. «Список населенных мест по сведениям 1859 года» по Полтавській губернії³⁶.

Нові економічні умови, що виникли в Російській імперії після реформи 1861 р., сприяли розвитку сільського господарства і капіталізації країни. Для збуту отримуваної як на підприємствах, так і в сільських господарствах продукції, потрібний був найширший вихід держави на зовнішній ринок, що стимулювало модернізацію системи доріг, зокрема залізниць. У путівнику по залізницях Російської імперії за редакцією П. П. Семенова-Тянь-Шанського «Россия. Полное географическое описание нашего отечества» зустрічаємо згадку про станцію Петрівку, яка пізніше перейменована на «станцію Гребінка» на честь українського письменника Євгена Павловича Гребінки³⁷.

Наслідком дослідження, проведеного статистичними установами Міністерства внутрішніх справ Російської імперії, став випуск протягом 1880–1886 рр. восьмитомного видання «Власти и важнейшие селения Европейской России...». У третьому випуску цього видання за 1885 р. «Губернии Малороссийские и юго-западные: [Харьковская, Полтавская, Черниговская, Киевская, Волынская, Подольская]» за редакцією В. В. Зверинського містяться статистично-економічні й адміністративні відомості щодо Городищенської волості Пирятинського повіту, а також згадуються села цієї волості «Коровай селение, дворов 114, жителей 734; Кулаженцы селение, при речке Сырой Оржице дворов 110, жителей 655, водяная и ветряная мельницы; Мечеть селение, дворов 124, жителей 664, ветряная мельница; Пи-

³⁶ XXXIII. Полтавская губерния. Список населенных мест по сведениям 1859 года / [обработан при Комитете Н. Штиглицом]. – СПб.: В типогр. Карла Вульфа, 1862. – XXXIII, 262 с., 1 л. нунум., 1 л. карт.

³⁷ Россия. Полное географическое описание нашего Отечества. Настольная и дорожная книга для русских людей / [под ред. П. П. Семенова, В. И. Ламанского]. – Т. VII: Малороссия. – СПб.: изд. А. Ф. Девриена, 1903. – С. 367, 381, 382.

Титульний аркуш книги «Волости и важнейшие селения Европейской России». Вып. 3. СПб., 1885.

Титульна сторінка книги «Россия. Полное географическое описание нашего Отечества». – Т. VII. СПб., 1903.

сарщина деревня, при речке Сухой Оржице дворов 40, жителей 313, водяная и ветряная мельницы, селитряный завод; Слобода Петровка слобода, при речке Сырой Оржице дворов 183, жителей 1164, ветряная мельница, конный завод»³⁸.

Після більшовицького перевороту 1917 р. на території України відбулись зміни в адміністративно-територіальному устрої. Цього часу маємо довідники «Список волостей Украинской Социалистической Советской Республики» станом на 15.XI.1921 р., виданий Центральним статистичним управлінням у Харкові, згідно

якого територія сучасної Гребінківської міської територіальної громади входила до Пирятинського повіту Полтавської губернії³⁹. «Адміністраційно-територіяльний Поділ УСРР при 3-х ступеневій системі врядування», складений Центральною Адміністраційно-Територіяльною комісією при ВУЦВК станом на 1 жовтня 1925 р. вперше зафіксував приналежність усіх гребінківських територій до Лубенської округи⁴⁰. На основі проведеного у 1926 р. Всесоюзного перепису населення в 1927 р. вийшов з друку «Список залюднених місць Прилуцької округи», до якого ввійшли і матеріали, що стосуються території сучасної Гребінківщини з короткими статистичними відомостями⁴¹. У період з 1930 р. час від часу виходили видання подібного типу. Вони відображали зміни в адміністративно-територіальному поділі країни і Гребінківщини зокрема. Серед них можемо назвати статистичний довідник «Нові адміністративні райони УСРР», виданий у Харкові 1930 р.⁴², довідник «Райони УСРР» (1936 р.)⁴³, що містив короткі відомості про соціально-економічний розвиток різних територій України, у т. ч. і Гребінківського району. У 1946 р. вийшов довідник «Українська РСР. Адміністративно-територіяльний поділ на 1 вересня 1946 р.», що мав загальний характер і містив відомості

³⁸ Волости и важнейшие селения Европейской России. По данным обследования, произведенного статистическими учреждениями Министерства внутренних дел. – Вып. 3: Губернии Малороссийские и юго-западные / [составил ст. редактор В. В. Зверинский]. – СПб., 1885. – 333 с. – С. 44-45, 80.

³⁹ Там же. – С. 44-45, 80.

⁴⁰ Адміністраційно-територіяльний поділ УСРР при 3-х ступеневій системі врядування (за даними на 1 жовтня 1925 року) / Центральна Адміністраційно-Територіяльна Комісія. – Харків, 1925. – 110 с.

⁴¹ Список залюднених місць Прилуцької округи за Всесоюзним переписом на 17 грудня 1926 року. – Харків, 1926.

⁴² Нові адміністративні райони УСРР. – Харків: Держвидав «Господарство України», 1930. – XXX, 294 с.

⁴³ Райони УСРР: статистичний довідник. – Т. 1. / [за ред. О. М. Асаткіна]. – К. : Вид-во «Народне господарство та облік», 1936. – XLVIII, 1196 с.

лише про склад Гребінківського району у його тогочасному вигляді⁴⁴.

Уже за часів незалежності в 2002 р. вийшло з друку підготовлене колективом відомих архівістів і краєзнавців Полтавщини В. Н. Жук, З. М. Суховської, В. В. Коротенка, Т. П. Пустовіта та З. П. Яненко двотомне видання «Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2002 рр.) Довідник із адміністративно-територіального поділу». Перший том книги розглядав історію вказаного питання за 1648–1941 рр.⁴⁵, а другий – за 1943–2002 рр.⁴⁶ Цінність видання полягає у тому, що чи не вперше тут розглянуто

Обкладинка книги «Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ станом на 1 вересня 1946 року». Вид. перше. К., 1947.

Обкладинка видання «Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу». Полтава, 2012.

саму історію адміністративно-територіального поділу історичної Полтавщини. У 2012 р. побачило світ друге видання цього довідника, перероблене і доповнене, що змістовно й якісно відрізняється від попереднього. Згідно із ним, Гребінківський район станом на 2012 р. існував у складі однієї міської ради (Гребінківської) та 16 сільських рад⁴⁷.

Зупинимось дещо детальніше на огляді літератури наукового і краєзнавчого характеру, присвяченій території, що наразі входить до складу Гребінківської міської громади. За часів незалежності України відбулося переосмислення поглядів та підходів до вивчення історії, відкрито широкому загалу раніше невідомі або замовчувані події і факти, котрі мали місце на Гребінківщині. Дослідниками історії краю є і були Інюточкіна Катерина Василівна, Припутень Олексій Іванович, Ткаченко (Чорновус) Микола Никифорович.

Інюточкіна Катерина Василівна (2.01.1947, Краснодарський край РФ). Але коріння її – в селі Чевельча на Оржиччині. У 1950-х рр. родина повернулася на Полтавщину. Закінчила середню школу у с. Чевельча. Після навчання у Полтавському педагогічному інституті поїхала на Далекий Схід, за місцем служби чоловіка. Працювала вчителем. Після Далекого Сходу

⁴⁴ Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ станом на 1 вересня 1946 року. – Вид. перше. – К.: Укрполітвидав, 1947. – 1062 с.

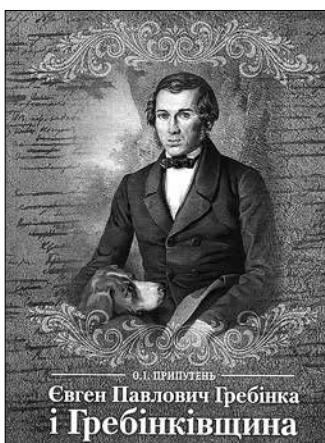
⁴⁵ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–1941 рр.). Довідник з історії адміністративно-територіального поділу [Ч. I] / Жук В. Н., Суховська З. М., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П., Яненко З. П. – Полтава, Кременчук: Департамент поліграфії ПП «ЕНТ», 2002. – 206 с.

⁴⁶ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1943–2002 рр.). Довідник з історії адміністративно-територіального поділу. Ч. II / Жук В. Н., Суховська З. М., Коротенко В. В., Пустовіт Т. П., Яненко З. П. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – 384 с.

⁴⁷ Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Полтав. обл. рада; ДАПО; [упоряд. Васильєва Ю. О., Жук В. Н., Коротенко В. В. та ін.]. – 2-е вид., переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 400 с., 7 арк. вкл. карт.

Обкладинка книги
К. В. Нюточкіної
«Гребінківщина. Поміж
тисячоліть».
Лубни, 2017.

Обкладинка дослідження
О. І. Припутеня «Євген
Павлович Гребінка
і Гребінківщина:
літературно-краєзнавчі
нариси». Полтава, 2011.

приїхала на Гребінківщину та стала вчителем біології в Гребінківській середній школі № 2. Пізніше – в районній газеті «Серп і молот» (зараз «Гребінчин край»), спочатку кореспондентом, заступником головного редактора та головним редактором. Зараз Катерина Василівна на заслуженому відпочинку. Але творчу діяльність не залишає, продовжує писати, в основному на теми історії рідного краю та про видатних людей Гребінківщини. У 2017 р. побачила світ її книга «Гребінківщина. Поміж тисячоліть»⁴⁸.

Припутень Олексій Іванович (19.01.1925, с. Мечет (нині Грушківка), Гребінків-

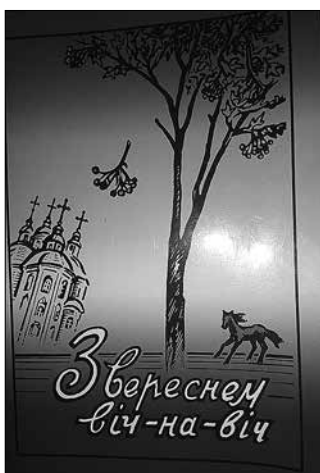
ський район Полтавської області – 11.03.2014, м. Одеса) – краєзнавець. Народився в селянській родині. У 1941 р. після закінчення навчання в середній школі був зачислений без екзаменів студентом першого курсу Лубенського педінституту. Але війна зруйнувала всі плани. У період гітлерівської окупації працював у сільському господарстві села Мечет. Після звільнення Гребінківщини від загарбників призваний до Червоної Армії. Брав участь у боях на Букринському плацдармі, де був тяжко поранений. Після лікування у госпіталах направлений знову на фронт. Брав участь в боях за звільнення Естонії, а потім Польщі. Пізніше навчався в Житомирському училищі протиповітряної оборони та Харківській радіотехнічній академії протиповітряної оборони. Працював у військових частинах по ремонту радіолокаційної і ракетної техніки, викладачем в Одеському вищому військовому училищі протиповітряної оборони. Після звільнення в запас у 1971 р. почав займатися збиранням матеріалів про письменника Є. П. Гребінку та його рідню, а також з історії сіл Гребінківського району. Необхідні матеріали відшукував у Полтавському, Чернігівському, Одеському та інших обласних архівах, у центральних історичних архівах Києва, Петербурга і Москви, а також у наукових бібліотеках цих міст. У 2011 р. ним видано науково-краєзнавче видання «Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина», присвячене 200-річчю з дня народження відомого письменника. Зібрав унікальні матеріали з історії міста Гребінки та сіл району, а також стосовно родоводу письменника⁴⁹.

Ткаченко (Чорновус) Микола Никифорович (12.11.1948, с. Павлівщина Лазірківського району, Полтавська обл. – 11.09.2006, с. Павлівщина Гребінківського району, Полтавська обл.) – журналіст, поет. Закінчив Лазірківську середню школу. Деякий час працював тес-

⁴⁸ Довідка Гребінківської міської територіальної громади. / Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

⁴⁹ Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нарисы / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 380 с.

лею. Після служби в армії закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка, де здобув професію журналіста. Приїхав до м. Прилуки, де і пропрацював чверть віку у міськрайонній газеті «Правда Прилуччини». Пройшов шлях від кореспондента до редактора. Член Національної Спілки письменників України. Автор поетичних збірок: «Спілих вишень тепло» (1995), «В обіймах саду» (1999), «На межі протиріч» (2001). Остання збірка Миколи Никифоровича «Благослови моє ім'я» вийшла вже посмертно (2008 р.). У 2011 р. вийшла книга-спомин «З вереснем віч-на-віч».

Обкладинка книги
Н. Я. Ткаченка
«З вереснем віч-на-віч».
Прилуки, 2011.

Обкладинка книги
М. Н. Чорновуса
«В обіймах саду. Поезії».
Чернігів, 1999.

Як писав про нього член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені М. Коцюбинського М. Туркевський: «Його поезія пронизала болісними роздумами про минуле й сучасність. Тут переплелися і вічність, і мить, голоси церковних дзвонів із голосом материнського серця. Та на першому плані – синівська любов до України»⁵⁰.

Серед загальноукраїнських та видань обласного значення, в яких містяться відомості про Гребінківщину, назвемо наступні. Перш за все, енциклопедичний довідник «Полтавщина», виданий у Києві 1992 р. Він містить чимало матеріалів стосовно історії Гребінківського району: статті про район, м. Гребінку, річки Сліпорід, Гнилу Оржицю, Оржицю, матеріали з історії населених пунктів району⁵¹. У серії «Книга Пам'яті України: Полтавська область» 1995 р. вийшов друком том 3 цього видання, де вміщені списки жителів Гребінківського району, які загинули на фронтах Другої Світової війни⁵². Логічним продовженням цього видання став випуск «Книги Скорботи України: Полтавська область», що включає в себе списки мирних громадян, які загинули під час тимчасової гітлерівської окупації Полтавщини та в боротьбі з нацистами, остарбайтерів, котрі не повернулися до рідної оселі. У томі 1, виданому 2002 р., містяться і матеріали про Гребінківський район⁵³. Том 3, видрукуваний 2005 р., містить інформацію про полеглих у боях, померлих від ран та зниклих безвісти, похованих на території Полтавської області загиблих воїнів, про жертв війни та окупації й остарбайте-

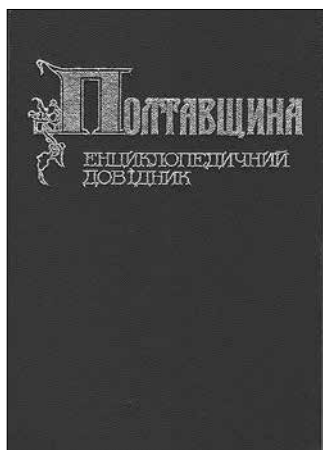
⁵⁰ З вереснем віч-на-віч / Ткаченко Н. Я., ред. і упорядн. – Прилуки: КП «Прилуцька міська друкарня», 2011. – 128 с.

⁵¹ Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 1992. – С. 48, 209, 210, 212, 213, 215, 380, 504, 608, 611, 622, 876, 877, 899, 925.

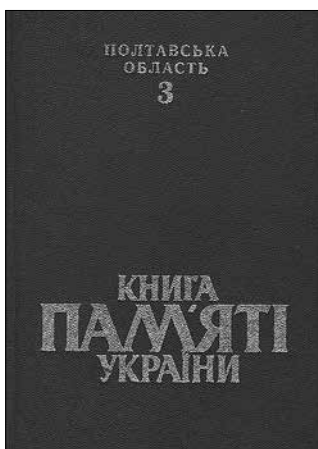
⁵² Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – 656 с.

⁵³ Книга Скорботи України. Полтавська область. – Т. 1.: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – 400 с.

Обкладинка видання
«Полтавщина:
енциклопедичний
довідник».
К., 1992.

Обкладинка «Книги Пам'яті
України. Т. 3. Полтавська
обл.: Глобинський район,
Гребінківський район».
Полтава, 1995.

рів, у т. ч. і по Гребінківському району⁵⁴. Значною подією у житті області став вихід у світ 2008 р. полтавського тому «Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні»⁵⁵, який був підсумком кількарічної роботи з пошуку й увічнення пам'яті жертв цієї величезної трагедії українського народу. Багато матеріалів книги-меморіалу присвячені населеним пунктам Гребінківського району.

І, на закінчення цього огляду зазначимо, що у 2016 р. побачило світ масштабне видання, присвячене вшануванню учасників ліквідації наслідків аварії на Чор-

нобильській АЕС і пам'яті жертв Чорнобильської катастрофи «Чорнобиль-30: Книга слави і пам'яті. Полтавська область»⁵⁶. Книга, крім загальних відомостей про катастрофу, містить і поіменні списки з біографічними даними учасників ліквідації наслідків аварії, також у ній висвітлено заходи із увічнення їх пам'яті, у т. ч. і на території Гребінківського району.

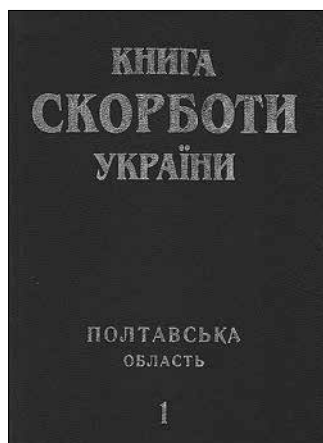
Пропоноване увазі читача видання з серії «Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Гребінківська міська територіальна громада» є результатом праці 29 науковців-авторів, яка почалася понад 30 років тому – у вересні 1982 р. як державна програма, котрою передбачався пошук, дослідження та фіксація об'єктів культурної спадщини країни. Наразі маємо томи-випуски, присвячені об'єктам природничої, археологічної та історико-культурної спадщини Великобагачанського (2010), Гадяцького (2013), Глобинського (2014), Диканського (2011), Козельщинського (2015), Котелевського (2018), Лохвицького (2012), Машівського (2020), Новосанжарського (2007), Оржицького (2015), Пирятинського (2013), Решетилівського (2010), Семенівського (2013), Чорнухинського (2017), Шишацького (2017) районів та колишньої Комсомольської (Горішнеплавніської) міської ради (2008) Полтавської області⁵⁷. Гребінківська міська територіальна громада виступає наступною за чергою.

⁵⁴ Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 3 / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: В. А. Іноземцев та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор. 2005. – 824 с.

⁵⁵ Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – 1200 с.

⁵⁶ Чорнобиль-30. Книга слави і пам'яті. Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Копі-центр, 2016. – 1256, CLXXXIV с.: іл.

⁵⁷ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Великобагачанський район. – Полтава: Полтавський літератор, 2010. – 204 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Гадяцький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 775 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Глобинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2014. – 707 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтав-

Обкладинка «Книги Скорботи України. Полтавська область». – Т. 1. *Полтава, 2002.*

Обкладинка видання «Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні: Полтавська область». *Полтава, 2008.*

Обкладинка книги «Чорнобиль-30: Книга слави і пам'яті. Полтавська область». *Полтава, 2016.*

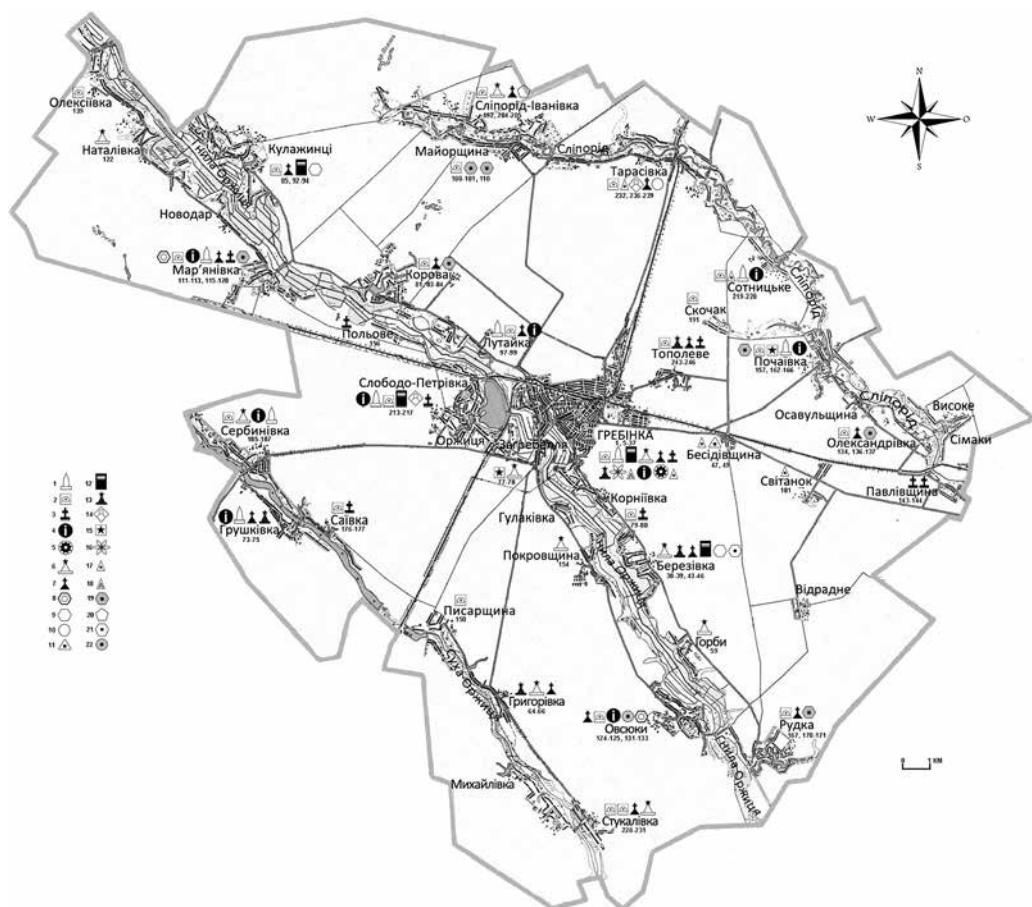
Огляд пам'яток. Загалом на території громади існує 17 природоохоронних територій та об'єктів місцевого заповідного фонду, 118 археологічних об'єктів і пам'яток, 96 пам'ятки історії, 3 історії науки і техніки, 12 архітектури, частину з яких на сьогодні можна вважати вже суто історичними.

Природоохоронні об'єкти. За геоботанічним районуванням Гребінківська міська територіальна громада входить до складу Лівобережнопридніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейсько-Сибірської Лісостепової області Бахмацько-Кременчуцького геоботанічного округу Яготинсько-Оржицького геоботанічного району⁵⁸. Природні екосистеми представлені лучними степами, байрачними дібровами і низинними болотами. Ступінь розораності земель складає 78,05%, лісистість – 4,17 %.

ська область. Диканський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 360 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Козельщинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 544 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Котелевський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2018. – 984 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Лохвицький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 440 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Машівський район. – Полтава; Харків: ТОВ «Майдан», 2020. – 296 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Новосанжарський район. – Полтава: Дивосвіт, 2007. – 178 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Оржицький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – 400 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 412 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Решетилівський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 214 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Семенівський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 396 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Чорнухинський район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 352 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Шишацький район. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2017. – 372 с.: іл.; Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Комсомольська міська рада. – Київ; Полтава: Полтавський літератор, 2008. – 148, 4 с., іл.

⁵⁸ Геоботанічне районування Української РСР / [відп. ред. А. І. Барбарич]. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 170–171.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

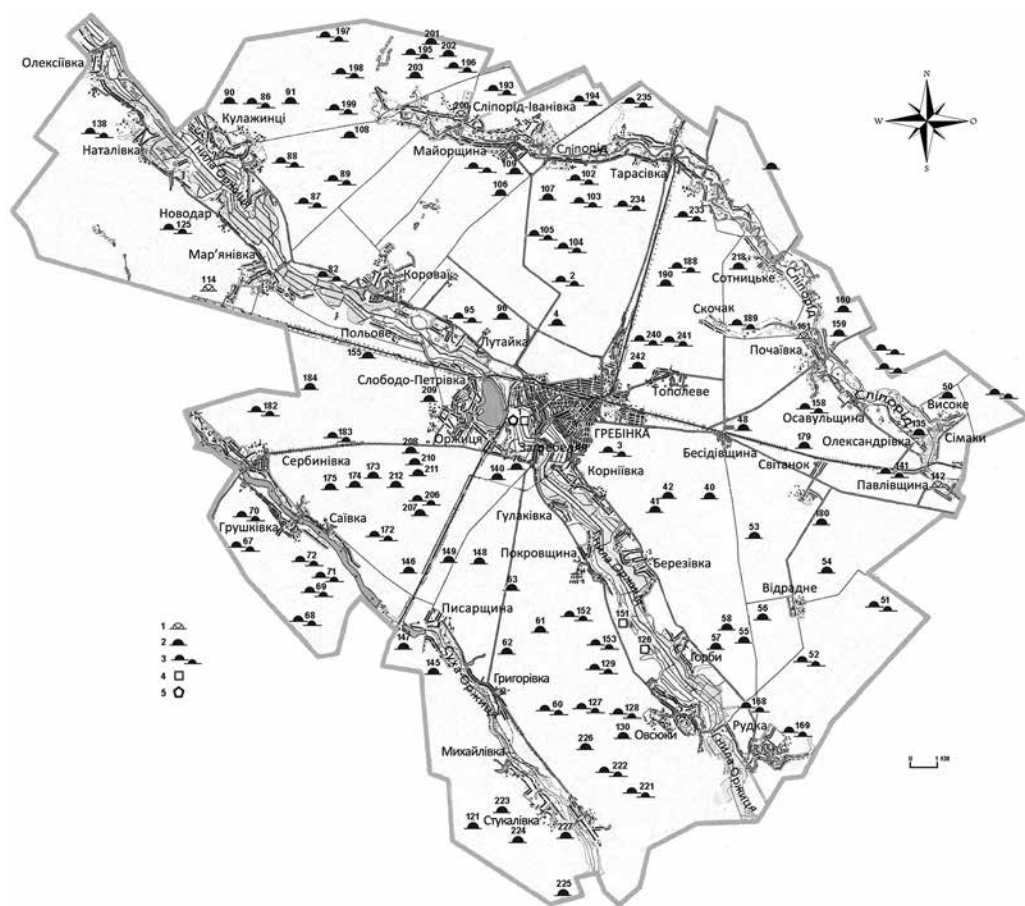

Гребінківська міська територіальна громада. Картохема розміщення пам'яток природи, історії, архітектури та історії техніки.

Умовні позначення: 1 – архітектурний об'єкт; 2 – братська могила; 3 – могила; 4 – пам'ятка історії; 5 – об'єкт історії техніки; 6 – пам'ятний знак полеглим землякам; 7 – місце поховання жертв Голодомору 1932–1933 рр.; 8 – зоологічна пам'ятка природи; 9 – заказник ландшафтний; 10 – заказник ентомологічний; 11 – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва; 12 – меморіальна дошка; 13 – могила воїна Червоної Армії; 14 – об'єкт монументального мистецтва; 15 – братська могила часу Української революції 1917–1921 рр.; 16 – пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на ЧАЕС; 17 – пам'ятний знак померлим учасникам Другої світової війни; 18 – пам'ятний знак учасникам бойових дій у Демократичній республіці Афганістан; 19 – пам'ятка природи ботанічна; 20 – заказник гідрологічний; 21 – пам'ятка природи комплексна; 22 – заказник ботанічний.

Нумерація об'єктів відповідає порядковим номерам статей, уміщених до видання.

Гребінківська міська територіальна громада

Гребінківська міська територіальна громада. Картохема розміщення пам'яток археології.
Умовні позначення: 1 – майдани; 2 – кургани; 3 – курганні могильники; 4 – давньоруські поселення і городища; 5 – поселення XVII століття.
Нумерація об'єктів відповідає порядковим номерам статей, умічених до видання.

Сучасна природно-заповідна мережа одного зі свого часу найменших районів області (з площею 0,6 тис. км²) нараховує 17 територій та об'єктів місцевого заповідного фонду загальною площею 476 га. Відсоток заповідності (відношення площі заповідних територій до загальної площі громади) складає 0,8 %. Структура заповідного фонду включає три категорії: заказники (5), пам'ятки природи (11), парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва (1).

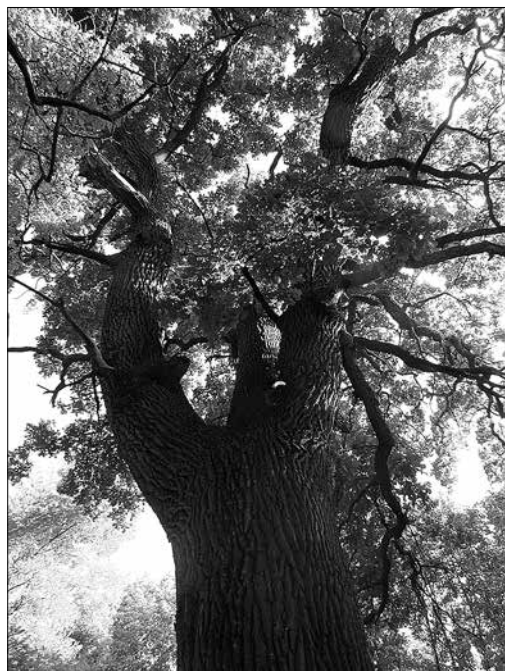
Основу заповідної мережі мікрорегіону складають пам'ятки природи, які за своїм природоохоронним призначенням поділяються на ботанічні (8), зоологічні (2), комплексні (1); заказники у свою чергу – на ландшафтні (2), ботанічні (1), гідрологічні (1) та ентомологічні (1).

Історія створення заповідної мережі району розпочалася з 1969 р., коли згідно з рішенням Полтавського обласного виконавчого комітету № 329 від 22.07.1969 р. було створено Корсаківський парк – пам'ятку садово-паркового мистецтва місцевого значення площею 10 га⁵⁹. Пізніше за рішенням Полтавської облдержадміністрації від 15.09.1993 р. парк було

⁵⁹ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 26.

Бесідівщина, с. Бесідівщинський парк
ім. Г. Перевери – парк-пам'ятка садово-
паркового мистецтва місцевого значення.
2019.

Майорщина, с. Один із дубів черещатих.
2020.

перейменовано на Бесідівщинський парк імені Григорія Перевери, а його площу розширено до 27,4 га⁶⁰. До поч. 90-х рр. ХХ ст. це був єдиний заповідний об'єкт на території колишнього Гребінківського району (див. ст. № 47).

У 1993 та 1994 рр. у зв'язку з проведенням на Полтавщині оптимізації природно-заповідної мережі в напрямку збільшення її площі шляхом поповнення новими, різноманітними за призначенням природними об'єктами, кількість заповідних територій та об'єктів збільшилась. У цей час полтавські вчені О. М. Байрак, Н. О. Стецюк, М. В. Слюсар разом із науковцями Міжвідомчої комплексної лабораторії наукових основ заповідної справи НАН України та Мінекобезпеки України під керівництвом доктора біологічних наук Т. Л. Андрієнко провели комплексні дослідження природних об'єктів району, результатом чого стало створення ботанічного заказника «Плисів Яр», гідрологічного заказника «Пологи», ботанічних пам'яток природи «Дуби черещаті» та «Соснова алея»⁶¹ (див. ст. №№ 100, 101, 124, 192).

Цю роботу було продовжено у 2008–2011 рр. Тоді обстеження природних комплексів проводили викладачі Київського національного університету імені Тараса Шевченка: А. В. Подобайло, Ю. М. Проценко, В. В. Казанников, О. С. Абдулоєва, О. Ю. Щедрина, О. О. Сенчило разом із полтавським екологом, кандидатом біологічних наук Н. О. Смоляр (Стецюк). Результатом експедиційних досліджень стало створення ландшафтних заказ-

⁶⁰ Там само. – Арк. 70.

⁶¹ Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини / Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – С. 159, 175, 176, 179.

Майорщина, с. Соснова алея.
2020.

Мар'янівка, с., околиці. Борсукові нори
в Садках. 2018.

Мар'янівка, с., околиці. Зоологічна
пам'ятка природи Садки,
один із перелісків. 2018.

Мар'янівка с. Степові фітоценози
Мар'янівського ковильника.

ників «Лізіна гора» і «Горбаневське»; ентомологічного заказника «Бурівщина»; ботанічних пам'яток природи «Рудківський ковильник», «Ульянівські могили», «Мар'янівський ковильник», «Гребінчин каштан», «Тополя», «Гостра могила»; зоологічних пам'яток природи «Садки», «Свіччин яр»; комплексної пам'ятки природи «Озеро»⁶².

Раритетний фонд природно-заповідної мережі громади включає види рослин, занесені до Червоної книги України, а саме: ковилу волосисту, астрагал шерстистоквітковий (останній вид занесений також до Світового та Європейського Червоних списків), з регіонально-рідкісних видів: валеріану високу, конвалію звичайну, оман високий, проліску сибірську. З представників тваринного світу до Червоної книги України включені комахи: дозорець-імператор, жук-олень, подалірій, махаон, жовтюх торфовищний, сфекс рудуватий; із представників орнітофауни: шуліка чорний, лунь польовий, лунь лучний, журавель сірий; із ссавців: видра річкова і горностай. До списку регіонально-рідкісних видів тварин увійшли: часничниця звичайна (жаба земляна), вуж водяний; з птахів: чепура велика (чапля велика

⁶² НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 144, 156, 156 зв., 160, 160 зв., 161.

Мар'янівка, с. Гребінчин каштан. 2019.

біла), лебідь-шипун, широколистяна, шилохвіст, осоїд, боривітер звичайний, сокіл кібчик, куріпка сіра, слуква (вальдшнеп), кропивник (волове око), чиж; із представників класу ссавців – борсук звичайний.

У перспективі для Гребінчиного краю – зростання природно-заповідної мережі громади в напрямку збільшення площі заповідних територій до 4 % за рахунок максимального заповідання територій уздовж долин річок Суха Оржиця і Сліпорід⁶³.

С. Л. Кигим

Археологічні об'єкти. Огляд об'єктів найдавнішої культурної спадщини Гребінківщини поданий за результатами підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України. Полтавська область». Його поява зумовлена проведенням суцільних розвідок у 1989 та обстежень 2020 рр., що охопили більшу частину території колишнього Гребінківського району. Наслідки цих робіт і пам'яткоохоронного моніторингу, разом із результатами раніше проведених науково-рятувальних археологічних досліджень та історіографічним оглядом внеску попередників-дослідників, лягли в основу спроби такого нарису, присвяченого пам'яткам археології гребінківської ділянки передстепового Лівобережжя Дніпра у правобережному Посуллі.

Історія вивчення та дослідники. Історія вивчення археологічних пам'яток території Гребінківщини нараховує близько 150 років. Для цього часу виділяються два етапи таких наукових заходів – накопичення відомостей про археологічні об'єкти (3-тя чверть XIX – 90-ті рр. XX ст.) і цілеспрямованих обстежень та перших науково-рятувальних робіт у зонах новобудов (поч.

⁶³ Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110.

Почаївка, с. Ульянівські могили.
2020.

Березівка, с. Урочище Лізина Гора.
2019.

XI ст.). Розгортанню археологічних досліджень на теренах сучасної міської територіальної громади передував певний етап накопичення знань про археологічні об'єкти різних епох.

Першим у ряду донаукових свідчень про події стародавньої історії виступають літописні згадки про давньоруський етап минулого мікрорегіону. Так, «Повість минулих літ» під 1078 р. сповіщає про вихід київського князя Всеволода Ярославича (1030–1093) назустріч половцям – на літописну річку Сожицю (сучасну Оржицю)⁶⁴. В «Поученні» великого київського князя Володимира Мономаха (1053–1125) повідомляється, що він після 1085 р. звернув пильну увагу на прихід половців через не укріплену на той час середню течію р. Сули⁶⁵, отже, організував будівництво стін та ескарпів на цій ділянці Посульського кордону включно із «містом» Сніпородом у гирлі Сліпороду⁶⁶, залучивши до цього ще 1080 р. «перяяславських торків» – лівобережних конфедератів Русі⁶⁷. Це будівництво в пониззі Сліпороду, спорудження додаткових фортечних укріплень захистило розкидані по Сожиці селища від загрози зі Степу і зробило їх фактично внутрішніми територіями посульської ділянки порубіжжя Переяславського князівства. Після цього адміністративні межі сучасної територіальної громади до сфери інтересів давньоруських літописців так і не потрапляли.

Для післямонгольського часу існують сучасні літературні повідомлення про належність правобережних посульських земель до складу золотоординського Улусу Джучі, безлісі передстепові ділянки якого вздовж високих берегів Оржиці були незаселеними чи використовувалися кочівниками торксько-половецького походження для випасання худоби. У глухих лісистих закутках Нижнього Посулля, наприклад, пониззі Сліпороду й Удаю, серед заболочених ділянок в долині Сожиці зберігалися невеличкі сільські поселення давньоруського населення⁶⁸. У 2-й чв. XIV ст. Нижнє Посулля вже належало до володінь великого князя

⁶⁴ Полное собрание русских летописей. – Т. I: Лаврентиевская летопись. – 3-е изд. (фототип. репринт 1–3 вып.). – М., 1962. – С. 200.

⁶⁵ Полное собрание русских летописей. – Т. I. – С. 248, 249.

⁶⁶ Моргунов Ю. Ю. Посульская граница: этапы формирования и развития / Ю. Ю. Моргунов; ИА РАН; Курск. обл. музей археол. – Курск, 1998. – С. 61–68.

⁶⁷ Полное собрание русских летописей. – Т. I. – С. 204.

⁶⁸ Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепового Лівобережжя / Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М.; ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА. Сум. обл. орг. УТОПІК. – Київ; Полтава: Археологія, 2004. – С. 6–8, 10. – Рис. 1, 3–5.

Литовського Гедиміна (1275–1341)⁶⁹. З 3-ї чв. того ж століття в регіоні склалися загалом добросусідські стосунки з ханами Мамаєвої орди (існувала до 1380 р.), володіння якої розташовувалися на схід від Ворскли. Це сприяло залюдненню прикордонних територій та появі в цих районах виразніших проявів економічного життя, відродження торгівлі. Свідченням тому є знахідки у Посуллі та сусідній Золотоніщині пізніх золотоординських монет і монетно-речових скарбів⁷⁰, уламків дзеркал і прикрас, імпортного гончарного посуду, виготовлених у міських центрах Поволжя, Приазов'я та Криму⁷¹.

Улітку 1399 р. гребінківські степи стали ореною переміщення загонів ординських військ, що переслідували залишки армії великого литовського князя Вітовта (?–1430) та його союзника хана Тохтамиша (1342–1406), розбитої в «битві народів» у пониззі Ворскли Єдигеєм (1345–1419) і Темір-Кутлугом (1370–1399)⁷². Унаслідок цієї доленосної для Східної Європи події⁷³ впродовж поч. XV ст. узбережжя правобережних сульських приток істотно знелюдніло. Тому саме сюди – до запустілого городища літописного «міста» Сніпороду й сусіднього Олександрівського городища, захищеного урвистими схилами гори Прісі, куди раніше перебралися мешканці згаданого міського центру⁷⁴, великий литовський князь Вітовт переселив п'ятигірських черкесів й окремі роди ординських кочівників⁷⁵.

До рубежу XV–XVI ст. сучасна Гребінківщина, вірогідно, залишалася місцем кочівок одиноких родин степовиків, що походили з числа колишніх конфедератів Русі й залишків груп перебіжчиків із розгромленої Великої Орди, які підпорядковувалися литовській князівській владі. Пізніше так звані Золотонісько-Пирятинські степи з перелісками і болотами у долинах річок поступово почали знелюднювати й занепадати через набіги татар, перш за все кримського хана Менглі-Гірея I (1445–1515). Вірогідно, центрами спорадичної осілості залишалися лише осередки давньоруських поселень у сучасній Гребінці (Городищі) та, можливо, окрузі, де проживав мінімум населення і час від часу мали з'являтися представники князівської влади. Проте, задокументованих знахідок цієї епохи для мікрорегіону, крім

---

⁶⁹ Шабульдо Ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского / Ф. М. Шабульдо; АН УССР, Ин-т истор. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 27; Шабульдо Ф. Наративні джерела й перші дослідники про похід Ольгерда на Сині Води і Білобережжя / Ф. Шабульдо // Україна в Центрально-Східній Європі: зб. наук. пр. – К.: Ін-т истор. України НАНУ, 2000. – Вип. 1. – С. 66–67.

⁷⁰ Булава Л. М., Шевчук О. О. Знахідки монет Золотої Орди 60–70-х рр. XIV ст. на Полтавщині / Л. М. Булава, О. О. Шевчук // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2017. Пам'яті М. Я. Рудинського (1887–1958): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ПКМ імені Василя Кричевського; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 145; Булава Л. М. До географії поширення грошово-речових скарбів початку 1360-х рр. з історичної Полтавщини / Л. М. Булава // Михайло Рудинський і Полтавський музей: зб. наук. пр. / [редкол.: Бабенко Л. Л., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]; УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ імені Василя Кричевського та ін. – Полтава: Дивосвіт, 2017. – С. 74–78.

⁷¹ Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М. Старожитності золотоординського часу... – Рис. 30, 34; Сидоренко О. В., Супруненко О. Б. Знахідка золотоординського дзеркала під Лубнами / Сидоренко О. В., Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 2005. – № 1–2 (17–18). – С. 155.

⁷² Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: исследование и материалы / Л. В. Падалка; ПУАК. – Полтава: Т-во печатн. дела, типогр. бывш. Дохмана, 1914. – С. 41; Григор'єв В. М., Закладний В. П. Битва на Ворсклі 1399 року. = The Vorskla Battle of 1399. = 1399 metų Vorsklos mūšis. = Битва на Ворскле 1399 года: историческая ретроспектива / В. М. Григор'єв, В. П. Закладний. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2019. – С. 18–19.

⁷³ Шабульдо Ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского. – С. 148–150.

⁷⁴ Моргунов Ю. Ю. Летописный город Снепород и его округа X–XIII вв. / Ю. Ю. Моргунов; РАН, Ин-т археол. – СПб.: Филологический факультет, 2012. – С. 187–188.

⁷⁵ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. – С. 43, 47.

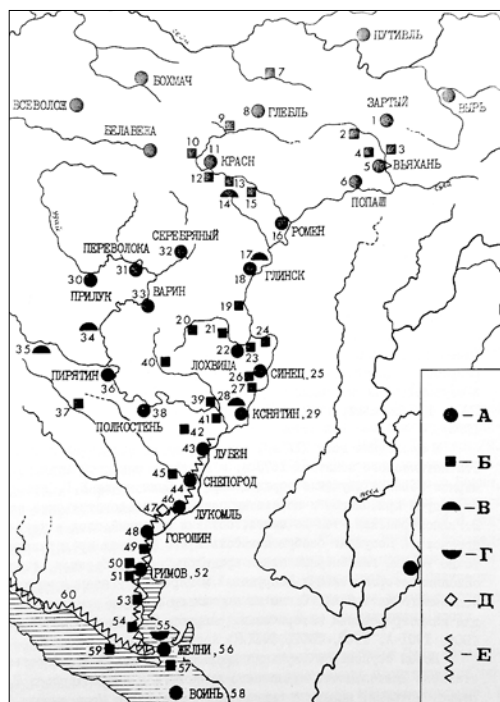
Гребінківська міська територіальна громада

Карта давньоруського Посулля.

За Ю. Ю. Моргуновим. 1996.

А – літописні міста; Б – городища; В – курганні могили; Г – ґрунтові могили; Д – скарби; Е – «змійові» вали.

1 – Зартий; 2 – Кубракове; 3 – Бабакове; 4 – Боярське; 5 – В'яхань; 6 – Попаш; 7 – Кросна; 8 – Глебль; 9 – Великий Самбір; 10 – Гайворон; 11 – Красн; 12 – Грицаївка; 13 – Липове; 14 – Липове; 15 – Ведмеже; 16 – Ромен; 17 – Глинськ; 18 – Глинськ; 19 – Свиридівка; 20 – Бербениці; 21 – Безсали; 22 – Лохвиця (пл. Перемоги); 23 – Лохвиця (Великі Лазірки); 24 – Гаївщина; 25 – Синець; 26 – Сенча (Микільська Гірка); 27 – Сенча (Самсонів Острів); 28 – Снітин; 29 – Кснятин; 30 – Прилук; 31 – Переволока; 32 – Серебряний; 33 – Варин; 34 – Линовіця; 35 – Березова Рудка; 36 – Пирятин; 37 – Гребінка; 38 – Полкостень; 39 – Городище; 40 – Чорнухи; 41 – Хитці; 42 – Клепачі; 43 – Лубен; 44 – Сніпород; 45 – Олександрівка; 46 – Лукомль; 47 – Велика Селецька; 48 – Горошин; 49 – Чутівка; 50 – Велика Бурімка (Місто); 51 – Велика Бурімка (Городок); 52 – Римів; 53 – Ляцівка; 54 – Кліщинці; 55 – Жовнін; 56 – Желні; 57 – Жовнін (Палянівщина); 58 – Воїнь; 59 – Вереміївка; 60 – «змійові» вали.

кількох пізніх золотординських монет поч. XV ст. та кримських акче сер. того ж століття⁷⁶, ми поки що не маємо.

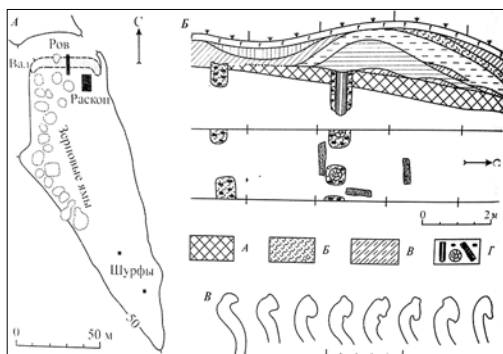
Литовсько-польські документи сер. XVI – поч. XVII ст. засвідчують існування в посульських місцевостях «пусток»-уходів Черкаського і Канівського замків, котрі знаходилися у державній власності. Чотири з них від першого – по Сулі, Оржиці, Сліпороду та Удаю – безпосередньо межували із територією Гребінківщини⁷⁷, можливо, у різний час займаючи її частину. На цих землях час від часу знаходилася мінімальна кількість населення, переважно влітку і восени відроджувалося життя, велися збиральницькі та видобувні промисли. Тут відомі й чимало давніх переправ і бродів, що використовувалися торговцями, посланцями, дружинниками та ватагами степових нападників – мисливців за здобиччю і людьми.

З утворенням Переяславського староства литовсько-польської держави Речі Посполитої на поч. XVII ст. розпочалося інтенсивне заселення Лісостепового Лівобережжя, до чого переважно долучилася верхівка місцевої шляхти українського походження, а також посполите населення з Правобережжя Дніпра і Поділля. Вже за Люстрацією Київського воєводства 1616 р. згадується про існування городків у Яготині, Гелмязові та Яблонкові (Яблуневому) на Золотоніщині й Лубенщині. У 2-й чв. XVII ст. цей процес охопив Посулля, де було засновано, відроджено чи розширено близько 170 поселень⁷⁸. Окрім Удаю, найбільшою густотою населення на той час вирізнялася р. Оржиця, де виникло 17 населених

⁷⁶ Булава Л. М., Шевчук О. О. Знахідки монет Золотої Орди 60–70-х рр. XIV ст. на Полтавщині. – С. 147; Сидоренко О. В. Добірка інформації про знахідки 2012–2014 рр. за даними, оприлюдненими у соціальних мережах.

⁷⁷ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. – С. 48, 50, 51.

⁷⁸ Там же. – С. 53–54, 60.

Олександрівське городище.

За Ю. Ю. Моргуновим. 2012.

А – майданчик городища; Б – перетин валу і план залишків каркасно-стовпового укріплення; В – уламки гончарного посуду.

Умовні позначення: А – культурні нашарування доби енеоліту – бронзи; Б – суглинисті масиви; В – перевідкладений чорнозем; Г – зотлілі колоди і деревне вугілля.

Олександрівське городище, гора Пріся.
Фото О. Б. Супруненка. 1983.

Розкопки на майданчику городища.
Роботи В. І. Непріної. 1984.

пунктів – від невеликих сіл до майбутніх містечок⁷⁹. Захист місцевості крутими ярами і непрохідними болотами вочевидь до сер. XVII ст. ще був одним із найважливіших чинників під час вибору місць для заснування поселень.

Саме тоді створювалася Карта України французького інженера-фортифікатора та картографа на службі у польського короля Гійома Левассера де Боплана (бл. 1600–1673), готувався його «Опис України»⁸⁰. Офіцер, який провів 17 років переважно на Лівобережжі Дніпра, добре знав його географію, слухав розповіді козаків про місцеві пам'ятки, відзначав на картах рештки старих городищ і величні кургани. Ним позначені у верхній і частині середньої течії р. Оржиці вже існуючі села, зокрема, Никонівка, Кулажинці, Короваї, Корнишівка, Лінски та Овсюки (Шусти), що на Сирій Оржиці⁸¹. Таким чином, карта Г. Л. де Боплана зафіксувала стан справ із виникненням перших населених пунктів у Гребінчиному краї на 30-ті – поч. 40-х рр. XVII ст.

Зважаючи на розташування ланцюжків курганів у складі могильників на обох берегах Оржиці (Сожиці) та її притоки Сирої Оржиці, вздовж річок пролягав давній місцевий торований суходільний Лукімський шлях, що з'єднував не тільки сусідні містечка, а й річкові системи Сули, Удаю і Десни. Його поява і використання, з огляду на розташування курганних могильників, може сягати ще доби бронзового віку.

Звісно ж, найбільш масовими пам'ятками на території району виступають кургани – ґрунтові насипи над похованнями ряду епох, котрі інколи використовувалися й як вівтарі та місця відправлення поминальних культів. Частина найбільших із них за епохи бронзового

⁷⁹ Там же. – С. 60.

⁸⁰ Боплан Г. Л. де. Опис України / АН УРСР, Археогр. коміс.; Ін-т істор.; Ін-т суспільн. наук; Укр. НІ Гарвард. ун-ту; [перекл. з фр. Я. І. Кравця, З. П. Борисюк; ред. кол.: В. А. Смолій (відп. ред.), Г. В. Боряк, Я. Р. Дашкевич та ін.]. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 17–144.

⁸¹ Боплан Г. Л. де. Опис України. – К.: Наукова думка, 1990. – Карта.

віку споруджувалися як своєрідні храми, виконуючи роль величних сакральних об'єктів кочових лісостепових і степових суспільств первісності.

Для передстепових просторів Полтавщини знайомство з курганами, як найбільш масовими об'єктами стародавньої культурної спадщини, відбулося за доби пізнього українського середньовіччя здебільшого внаслідок поширення скарбощуацтва. Останнє охопило пустки знелюднених через татарські набіги придніпровських земель наприкінці XVI ст.⁸² До сер. XVII ст., особливо з поширенням селітроваріння, пошуки в курганах дорогоцінностей вихідцями з Речі Посполитої та московськими служилими людьми з досвідом грабування «бугровщиками» сибірських курганів, стали поширеним явищем⁸³. Дослідники вважають, що переміщення вагата промисловиків-селітроварів у Посулля⁸⁴ проходило вже з кін. XVI – на самому поч.

XVII ст., а на правобережжі річки майданий спосіб видобування селітри охоплював час 1-ї чв. XVII ст. Саме тоді відбувалося часткове руйнування і принагідне грабування чималі кількості курганів доби раннього заліза, в тому числі й розташованих в адміністративних межах Гребінківщини. Близько двох десятків з них тривалий час бовваніли посеред розораних полів загадковими спорудами з рештками напівкулястого насипу та ямою в центрі. Ці насипи, оточені купами відпрацьованого ґрунту, з вигнутими в плані у різні боки або розтягнутими меншими за висотою крилами-«вусами», відомі під назвою майданів. Майже всі вони на території громади належать до числа розкопаних промисловиками «Селітряної держави» на поч. XVII ст. останців великих курганів скіфської епохи.

Неодноразово землі Лубенського полку, сотні та міста Посулля, а разом із ними річки Сулу і Сліпорід, згадував на сторінках «Літопису» С. В. Величко (бл. 1670 – після 1728)⁸⁵. Проте, відображення літописцем подій Руїни й часу правління гетьмана І. С. Мазепи (1639–1709) загалом не охоплювало територію сучасної громади, хіба що дотично вказувало на

Поселення по р. Оржиці за Картою України
Г. Л. де Боплана. 1650. Фрагмент.
У перекладі В. Г. Ляскоронського.

⁸² Супруненко О. До питання про пограбування курганів на Полтавщині за козацької доби / Олександр Супруненко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [відп. ред. Д. Я. Телегін]. – К., 2000. – Вип. 9. – С. 87–91.

⁸³ Супруненко О. Б. Кургани поблизу с. Солонці на Нижньому Пслі / Супруненко О. Б.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [відп. ред. Козак Д. Н.]. – Київ; Полтава: Вид-во ПП «Друкарня «Гротеск», ВЦ «Археологія», 2007. – (Сер.: Старожитності околиць Комсомольська, част. V). – С. 122.

⁸⁴ Андрієнко В. П. Майдани і майдановидні споруди України / В. П. Андрієнко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 7, 14.

⁸⁵ Величко С. Літопис / Самійло Величко; [перекл. з книжн. укр. мови Валерій Шевчук]. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – С. 17, 21, 405; Т. 2. – С. 77, 297, 299.

Почаївка, с. Майдан «Ульяніські могили». Із заходу. Фото О. М. Ткаченка, 2019.

перебіг подій на цих землях під час походу московських військ воєводи Г. Г. Ромадановського (?–1682) і козаків наказного гетьмана Івана Безпалого (?–1718) до Пирятина у 1658 р.⁸⁶

«Пусте городище» в ур. Городищі, що в сучасній Гребінці, тобто незаселені рештки давньоруських укріплень, згадується у козацьких реєстрових документах кін. XVII ст. Так відомо, що 1689 р. лубенський полковник Л. Н. Свічка (?–1699) «купив у дар» територію по Сухій Оржиці «... від шляху, котрий іде на Коломійці у вершини ріки ... і за селище Малютинське...». Пізніше він заселив навколишні землі з селами Малютинці, Городище,

Короваї, Каївку й деякі хутори. За заповітом, після його смерті, старшому синові, разом з іншими селами, відійшов «хутір над р. Оржицею, що зветься Городищем, зі всіма угіддями аж вниз Корнівки»⁸⁷.

За реєстром Лубенського полку 1729–1730 рр. цей населений пункт уже значиться як досить велике для того часу село Городище на місці осадженого слобідкою Л. Н. Свічкою в 1698 р. «пустого городища», котре перебувало у власності І. О. Милорадовича (?–1760).

Старожитності цієї місцевості, порівняно добре заселеної вже з кін. XVII – поч. XVIII ст., не знайшли відображення в архівних історико-топографічних «Описах» Київського намісництва та новоствореної Малоросійської губернії колишньої Російської імперії. Зокрема, в описі Київського намісництва 1775–1786 рр. порутчика В. І. Новгородцева вміщено характеристику малих річок Гребінківщини, згадку про давні укріплення Пирятина, а також повідомляється, що урочищ, пов'язаних із якимись суттєвими історичними подіями, на час підготовки документа невідомо⁸⁸. В «Топографічному описі Малоросійської губернії 1799–1801 рр.» наявні відомості про основні сільськогосподарські та промислові виробництва, зокрема, вівчарню поміщика Свічки у Городищі й винокурений «завод» порутчика Боярського в Рудці, наведений повний список усіх хуторів і поселень рубежу XVIII–XIX ст. І звісно ж, відсутні будь-які відомості щодо місцевих пам'яток⁸⁹. Опис Полтавської губернії гімназичного вчителя Федора Каруновського 1809 р. засвідчує в межах колишнього Пирятинського повіту хіба що доволі цікавий факт відсутності жодного діючого на поч. XIX ст. селітряного заводу⁹⁰.

Тож XVIII ст. на переважно безлісих на той час просторах колишнього району пройшло під знаком освоєння краю і, звісно ж, як і в інших мікрорегіонах північного заходу та півночі

⁸⁶ Там само. – Т. 2. – С. 235, 236.

⁸⁷ Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів / Видає Археограф. комісія Всеукраїнської академії наук. – Т. 4. – К.: з друку. Всеукраїн. академії наук, 1931. – С. 25, 106–107; Лазаревский А. М. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII и XVIII вв. / А. М. Лазаревский // ЧИОНЛ. – К., 1896. – Кн. 11. – Отд. II. – С. 48, 49.

⁸⁸ Описи Київського намісництва 70–80-х років XVIII ст. / [упорядн.: Г. В. Болотова, К. А. Вислобоков, І. Б. Гирич та ін.]; АН УРСР, Археогр. коміс.; Ін-т істор.; ЦДІАК та ін. – К.: Наукова думка, 1989. – С. 67, 211.

⁸⁹ Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / [упорядк., передм. Т. Б. Ананьєвої, комент. О. І. Гуржій, О. А. Куликова]; НАНУ, Археогр. коміс. та ін. – К.: Наукова думка, 1997. – С. 48–49, 162–164.

⁹⁰ Там само. – С. 216.

Полтавщини, епізодичного грабування й часткового нищення найбільш масових поховальних пам'яток минулого — курганів. Воно ж супроводжувалося забудовою раніше обжитих місць давніх поселень осаджуваними вздовж тихоплинних річок селами й хуторами⁹¹, як це можна спостерігати за округою давньоруського городища у Гребінці (див. ст. № 1).

Просвітницька доба вчених подорожей столичних мандрівників оминула межиріччя Сули, Удаю й Оржиці. Правда, зауважимо, що до найбільш масових поховальних пам'яток давнини, розкиданих по території Гребінківщини, Пирятинщини і сусідньої Лохвиччини, то, вірогідно, першим серед дослідників звернув увагу на місцеві посульські кургани ще наприкінці XVIII ст. історик, статистик, етнограф і громадський діяч О. Ф. Шафонський (1740–1811), який залишив описи «многих курганов, шанцев и древних земляных городов» верхньої течії Сули в «Черниговскаго наместничества топографическом описании» 1786 р.⁹²

Наступні прояви зростання інтересу до старожитностей пов'язані вже з XIX ст. Для 1-ї чв. XIX ст. освідчені родини заможних землевласників у власних маєтках почали збирати перші добірки козацької, а часом й античної старовини⁹³, колекціонувати місцеві історичні реліквії. Прикладом подібної колекції може бути зібрання В. Я. Ломиковського (1777–1845) на хут. Трудолюб під Миргородом⁹⁴. А в зв'язку із поширенням освіти з 2-ї чв. XIX ст. студенти із дворянських родин, навчаючись у столичних університетах, вряди-годи здійснювали за батьківський кошт спроби розкопок курганів, руйнуючи їх з метою пошуку предметів старовини для музеїв вишів й особистих колекцій. Факти таких земляних робіт відомі у сусідніх з Пирятинським повітах, зокрема, на історичній Лубенщині, Золотоніщині, Кременчуччині⁹⁵.

Певні відомості про археологічні пам'ятки сучасного Гребінчиного краю з'явилися у зв'язку з діяльністю Київської Тимчасової Комісії для розбору давніх актів (Археографічної комісії). Внаслідок організованої нею у 1845–1846 рр. подорожі на Полтавщину почала збиратися інформація про матеріальні свідчення найдавнішого минулого, їх зображення,

Титульна сторінка праці
О. Ф. Шафонського
«Черниговскаго наместничества топографическое описание...».
К., 1851.

⁹¹ Супруненко О. Б. Курганне грабніцтво XVII–XX ст. у Нижньому Припсіллі / О. Б. Супруненко // Праці Центру пам'ятокзнавства: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; [ред. кол.: О. М. Титова (гол. ред.), В. І. Акуленко, Л. О. Грифен та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2012. – Вип. 21. – С. 67–68.

⁹² Шафонский А. Ф. Черниговскаго наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малая России, из частей коей оное наместничество составлено, сочиненное Действительным статским советником и Кавалером Афанасием Шафонским, с четырьмя географическими картами / Изд. Судьенко М. И. – К.: тип. Императ. ун-та св. Владимира, 1851. – 697 с., 4 карты.

⁹³ Супруненко О. Б. Иван Муравьев-Апостол: біля витоків античної археології / Супруненко О. Б. // ПАЗ: зб. наук. пр. / УК ПОДА, ЦОДПА. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – Число третє. – С. 13–14.

⁹⁴ Скрипник П. І., Грузін Д. В. Ломиковський Василь Якович / П. І. Скрипник, Д. В. Грузін // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]; Ін-т істор. України НАНУ. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6: Ла–Мі. – С. 265.

⁹⁵ Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: Лубенський музей К. М. Скаржинської / О. Б. Супруненко, НАНУ, Ін-т археол.; Полтав. обл. рада; ЦОДПА; [відп. ред. П. П. Толочко]. – Київ; Полтава: Археологія, 2000. – С. 35.

Т. Г. Шевченко. Автопортрет часу подорожі до Гребінчиного Яру, 1843.

назви урочищ, перекази і легенди про них⁹⁶. Такі дані містилися у листах, нотатках і творах співробітників цієї установи. Залишив їх і штатний «рисувальник» Комісії Т. Г. Шевченко (1814–1861), який у час своєї роботи в Комісії та пізніше тричі подорожував Полтавщиною⁹⁷. Так, у «Щоденнику» й повісті «Наймичка» Великий Кобзар згадував кургани-могили незвичних форм, з ямами, насипами ґрунту навкруги⁹⁸. Як з'ясувалося пізніше, ці об'єкти дійсно були рештками курганів доби раннього заліза, пошкоджених польськими і козацькими промисловиками-селітроварами XVII ст.⁹⁹ На Гребінківщині Т. Г. Шевченко побував у сс. Мар'янівці та на хут. Убіжище (Гребінчиному Яру) в батьківському маєтку Гребінок, де проживав у червні 1843 р. три дні. За цей час він вочевидь бачив чимало курганів уздовж доріг в околицях сс. Майорщини, Мар'янівки, Наталівки, де проїжджав¹⁰⁰. Описавши в «Археологічних нотатках» майдан «Телепень» із рештками цегляних печей для виварювання селітри на північ від шляху з Пирятина на Яготин¹⁰¹, він розповідав про дивний об'єкт, зовні схожий на укріплення й про легенди щодо перебування там у 1-й пол. XVIII ст. волелюбного розбійника, обговорюючи і пропонуючи сюжет для майбутнього твору Є. П. Гребінці (1812–1848), ймовірно, й за відвідин Гребінчиного Яру¹⁰².

На сер. XIX ст. припадають перші спроби картографування стародавніх поховальних споруд та укріплень давніх поселень. Ними стали топографічні обстеження фахівців Імператорського Військово-топографічного депо. За їх наслідками укладалися військово-топографічні карти-«триверстовки», котрі часом уточнювалися і перевидавалися, і більше ніж на три чверті століття забезпечили потреби у розвитку країни. До аркушів цих старанно вигравіруваних карт, зокрема, «листів» за номерами 10 та 11 у ряду XXIII «Военно-топографической карты Полтавской губернии», потрапили позначки місцезнаходження, зрідка абсолютні висоти більше сотні курганів, окремих майданів, котрі стали першим етапом збору інформації для обліку стародавніх споруд із ґрунту археологічного походження. Для прикладу, назвемо нанесені на цих аркушах мапи 37 груп курганів (із зазначенням кількості

⁹⁶ Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / Петро Курінний; Україн. Вільний Ун-т. – Мюнхен, 1970. – Скрипти, ч. 37. – С. 21–24.

⁹⁷ Супруненко О. Б. Археологічні студії Тараса Шевченка на Полтавщині / Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 2000. – № 1–2 (7–8). – С. 90–91.

⁹⁸ Шевченко Т. Повне зібрання творів: в 6-ти т. / Тарас Шевченко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1964. – Т. 3. – С. 61, 63–64; Т. 5. – С. 79.

⁹⁹ Супруненко О. Тарас Шевченко і пам'ятки археології Полтавщини / Олександр Супруненко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПІК; Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні НАНУ та ін.; [ред. кол.: Титова О. М. (відп. ред.) та ін.]. – К., 2014. – Вип. 23. – С. 8.

¹⁰⁰ Ротач П. Полтавська енциклопедія: спроба обласної (крайової) шевченківської енциклопедії: У двох книгах / Петро Ротач. – Полтава: Дивосвіт, 2005. – Кн. 1: А–К. – С. 179, 181; 2009. – Кн. 2: Л–Я. – С. 88–89, 113.

¹⁰¹ Шевченко Т. Повне зібрання творів: в 6-ти т. – Т. 6: Листи. Нотатки. Фольклорні записи. – С. 307.

¹⁰² Шовкопляс Г. М., Шовкопляс І. Г. За покликом серця. Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т. Г. Шевченка / Г. М. Шовкопляс, І. Г. Шовкопляс. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 23; Супруненко О. Б. Тарас Шевченко і пам'ятки археології Полтавщини / О. Б. Супруненко; ЦП НАНУ і УТОПІК; ДКІТ ПОДА; ПКМ імені Василя Кричевського. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2018. – С. 6.

Територія Гребінчиного краю на «Военно-топографической карте Полтавской губернии». СПб., 1878.

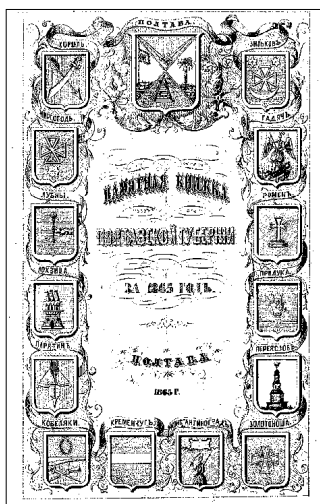
насипів в них) поблизу сучасних сс. Відрадне (2), Грушківка (разом 15), Майорщина (група з 6-ти насипів), Овсюки (дві групи по 3 кургани), Олексіївка (3), Павлівщина (3), Сербинівка (5 у складі груп «Могили Титові» та «Рицар»), Скочак (1), Сліпорід-Іванівка (разом 15, в т. ч. група з 13-ти насипів), Стукалівка (5), Тарасівка (7) і Тополеве (2 групи, в т. ч. з 7-ми насипів). Знайшли відображення на мапі більше 20 окремо розташованих насипів курганів, зокрема, із зазначенням абсолютних висот за балтійським рівнем – неподалік с. Кулажинців (52,74 саж.) та Майорщини (47,0 саж.)¹⁰³. До речі, описи більшої частини позначених на «триверстовках» курганів і курганних могильників вміщені у цьому виданні, а самі об'єкти більше ніж наполовину збереглися до наших днів.

У 1865 р. в Полтаві редактором «Полтавських губернських відомостей», істориком, етнографом, журналістом П. І. Бодяньським (1809–1867) підготовлене і видане одне з кращих статистико-краєзнавчих досліджень про Полтавщину ХІХ ст. – «Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год»¹⁰⁴, де серед інших населених пунктів згадується Пирятин

¹⁰³ Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Полтавской и Харьковской. Часть Полтавской Губ. исп. по рекогн. 1869 г. Железн. дор. нанес. по съемке 1875 и 1878 г. / Гравир. конт. Чин. Захаров 1, 3 пред. и горы Чин. Раува; Вырез. слова Чин. Прокофьев. – Ряд XXIII. – Листы 10 и 11.

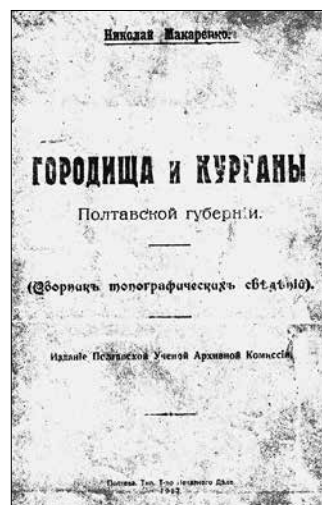
¹⁰⁴ Бодянский П. И. Памятная книжка Полтавской губернии, за 1865 год / [составл. Павлом Бодяньским]; изд. Полтав. губ. стат. ком-та. – Полтава: В типогр. Н. Пигуренко и губерн. Правления, 1865. – IV, XIV, 470, LXVI, 249, 116, 200, 186, 4.

Обкладинка книги П. І. Бодяньського «Памятная книжка Полтавской губернии за 1865 год». Полтава, 1865.

і Пирятинський повіт, села та хутори сучасного Гребінчиного краю. В історичному нарисі видання Пирятинщина охарактеризована як переважно степовий безлісий повіт, територія якого від Володимира Великого, тобто, з кін. X ст. вже була захищена укріпленнями Посульської оборонної лінії, а після 1054 р. ввійшла до складу Переяславського князівства Давньої Русі. У межах повіту згадується літописний «град» Полкостень біля с. Повстин, входження Посулля після 1320 р. за кн. Гедиміна до складу Литовської держави¹⁰⁵, деякі інші історичні факти, хоча зовсім не міститься інформації про конкретні пам'ятки цієї території.

Титульна сторінка праці М. О. Макаренка «Городища и курганы Полтавской губернии». Полтава, 1917.

Наведено вище інформацію як прояви опису та фіксації старожитностей можна вважати однією з ознак донаукового етапу вивчення пам'яток археології на території Гребінківської громади.

Наступний етап наукових досліджень пов'язаний із початком накопичення джерел і відомостей про археологічні об'єкти району. Започаткувало його укладання матеріалів анкетування Центрального статистичного комітету Російської імперії 1872–1873 рр. Анкети були опитовими листами про наявність об'єктів старовини на місцях. Запити розсилалися до волосних правлінь, фахівців Полтавської губернії за ініціативи відомого дослідника археології й історії Східної Європи, професора Д. Я. Самоквасова (1843–1911). Анкетування дозволило отримати чимало цікавих відомостей¹⁰⁶, хоча матеріали по Гребінківщині (у складі кол. Пирятинського повіту) в ряді волостей готувалися недбало або ж були втрачені, отже, не надійшли на опрацювання¹⁰⁷. Місцеві чиновники інколи уникали надсилати відповіді, а волосні правління обмежувалися відписками про відсутність не тільки городищ (у той час такими вважалися і майдани), а й курганів¹⁰⁸.

Із часом результати цього опитування були систематизовані і видані Полтавською вченою архівною комісією, за участю у підготовці до друку відомого археолога, уродженця Полтавщини М. О. Макаренка (1877–1938)¹⁰⁹. До опублікованого в Полтаві видання потрапили

¹⁰⁵ Там же. – С. 3, 4, 6, 8.

¹⁰⁶ Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині: короткий нарис / О. Б. Супруненко; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА. – Київ; Полтава: Гротеск, 2007. – С. 43.

¹⁰⁷ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии: (Сборник топографических сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава, 1917. – С. III–IV.

¹⁰⁸ Там же. – С. 72–73.

¹⁰⁹ Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині... – С. 43.

дані про більше ніж 50 майданів чи їх груп у Пирятинському повіті, близько 300 курганів, характеристики Березорудківського курганного могильника й городища у Повстині. Повідомлялося також про спробу у 3-й чв. XIX ст. здійснення розкопок кількох курганів, влаштовану в околицях с. Антонівки місцевим поміщиком і колекціонером В. В. Тарновським (1837–1899). У насапах цих курганів трапилися рештки кладовища XVIII ст., численні кістки людей, а також керамічна ліпна «корчага з двома вушками»¹¹⁰. Щодо старожитностей території сучасної Гребінківської міської територіальної громади, то збережена в матеріалах анкетування інформація надавала певні уявлення про наявні об'єкти археології.

Так, наведені у виданні описи майданів у Городищенській волості – двох невеликих біля с. Майорщини, округлої в плані форми, та ще одного значного у складі двох насипів із валами, що названий «батареєю»; двох – неподалік сс. 2-ї Лутайки та Берестівщини; двох – за 1,0–2,5 версти від м-ка Городища (сучасної Гребінки) – видовженої форми з «вусами» і проходом зі сходу; по одному – біля сс. Корнівки та Кулажинців¹¹¹. Доволі великий майдан описаний «в полях при хут. Івановського» в тій же Городищенській волості, що 1860 р. був розрівняний селянами¹¹². Повідомляється і про майдан («городок») за 3,5 версти від с. Сербинівки розмірами близько 43 × 34 м з валами-«вусами» з широтних боків завдовжки 60 і 175 м відповідно, а також проходом з півдня¹¹³. Більшість із цих поховальних пам'яток доби раннього заліза, що були частково зруйновані промисловим виробництвом і мали відношення до історії розвою у цих місцях селітроварництва за козацької епохи, на сьогодні вже не збереглися, а ґрунт із них у XIX–XX ст. був вивезений чи розрівняний. Наразі їх сліди можна хіба що помітити на космічних фотознімках.

Доволі численними були добре помітні на поч. 1870-х рр. кургани висотою більше сажня (понад 2,13 м). Їх в матеріалах анкетування відзначено більше 40. Зокрема, в Городищенській волості: а) в окрузі с. Майорщини – кургани з місцевими власними назвами «Могила Загонна» висотою більше 4 м за 2 версти від села; група з 3-х могил «Три брати» за 3 версти; на такій же відстані від останніх курган «Овсїїнська могила»; ще один насип біля Вакулівського логу; б) неподалік с. Короваїв: група з 3-х насипів за 1 версту від села на підвищенні високого берега, а також 3 кургани на пагорбі в надзаплав'ї за 2 версти від Короваїв; в) біля с. Кулажинців: 7 могил, в тому числі зі власною назвою «Кругла», дві групи по три насипи на підвищеннях із назвами «Рудиби» та «Зинові»; г) поблизу с. Покровського – група із 3-х курганів – «Холькові»; д) за 4 версти від кол. с. Карпіївки – «могила Сопкова»; е) курган за 1 версту від м-ка Городище¹¹⁴. У кол. Мечетській волості зазначені: а) біля с. Мечет (сучасна Грушківка): 2 великі кургани в околицях села; б) в окрузі с. Григорівки: 3 кургани і «Могила Бурлацька» на дорозі до с. Городище; в) курган за 1 верту від хут. Гребінчин Яр; г) курган

Василь Васильович Тарновський (молодший) (1838–1899) – меценат, аматор української старовини. Портрет роботи А. Гороневича, 1860-ті рр.

¹¹⁰ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 87.

¹¹¹ Там же. – С. 41–42.

¹¹² Там же. – С. 86.

¹¹³ Там же. – С. 39.

¹¹⁴ Там же. – С. 85.

Обкладинка «Материалов к оценке земель Полтавской губернии: Пирятинский уезд», укладених Й. П. Видриним. Спб., 1892.

біля с. Каївки; д) хут. Петропавлівський: 2 кургани навпроти населеного пункту по дорозі на с. Теплівку; е) поблизу с. Писарщини: 2 кургани – «Могили Близнюки (Близнецы)»; є) біля кол. с. Свічківки: курган по дорозі на с. Сербинівку; ж) поблизу с. Сербинівки: курган біля села та 2 насипи за 2 версти від села по дорозі на хут. Гребінчин Яр; з) біля с. Степанівки: 2 кургани за 2,5 версти від села¹¹⁵. Більшість із зазначених в опитових листах курганів на сьогодні збереглася з різним ступенем втрат, переважно у розораному стані. Вони можуть бути ідентифіковані як за картографічними матеріалами різних років, так і безпосередньо матеріалами опису більше ніж 100-річної давнини в редакції М. О. Макаренка.

Мали відношення до вивчення пам'яток найдавнішого минулого в межах сучасної територіальної громади й дослідники Докучаєвської ґрунтознавчої та ботанічної експедиції 1889–1894 рр.¹¹⁶, обстежуючи насипи степових курганів і геологічні відслонення вздовж підвищень берегів Оржиці, її приток та Сліпороду. Хоча в опублікованих звітах про наслідки таких пошукових робіт в адміністративних межах Пирятинського, частково Золотоніського повітів, окрім вказівок на розташування кількох курганів, така інформація не оприлюднювалася¹¹⁷, залишившись у польових щоденниках безпосередніх дослідників території повітів – Ф. І. Пироцького та

Й. П. Видрина (1867–1922). У звіті останнього фігурують група курганів біля с. Майорщини на вододілі рр. Сухої Оржиці й Удаю, кургани по дорозі до с. Городища, за 4 версти від останнього неподалік с. Писарщини, а також група курганів біля с. Сербинівки за 2 версти на шляху до с. Мар'янівки¹¹⁸.

Зростання уваги до пам'яток сивої давнини Гребінчиного краю знайшло прояви у зв'язку з початком діяльності Круглицького музею К. М. Скаржинської (1852–1932) під Лубнами, чия діяльність розгорнулася наприкінці 80-х – у 90-х рр. XIX ст.¹¹⁹ За ініціативи меценатки, хранителі музею – спочатку Ф. І. Камінський (1845–1891), а пізніше С. К. Кульжинський (1867–1943) – направляли до сусіднього Пирятинського повіту колекторів закладу, зокрема лубенця О. А. Лавренка (1849 – після 1917), який цілеспрямовано збирав випадкові зна-

¹¹⁵ Там же. – С. 84.

¹¹⁶ Супруненко О. Б. Пам'ятки археології Полтавщини в матеріалах Докучаєвської експедиції 1888–1890 рр. / Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 1998. – № 1–2 (3–4). – С. 108; Супруненко О. Старожитності Полтавщини в науковій спадщині Докучаєвської експедиції / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. / ДКІТ ПОДА; ПКМ імені Василя Кричевського; [ред. кол.: Бабенко Л. Л., Вохдаєнко В. В., Гаврилюк Н. О. та ін.; наук. ред. Мокляк В. О.]. – Полтава: Арбуз, 2019. – Вип. XIV. – С. 26–36.

¹¹⁷ Материалы к оценке земель Полтавской губернии: естественно-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству: Золотоношский уезд / [составл. Ф. И. Пироцким]. – СПб., 1891. – Вып. IX. – 49 с.; Материалы к оценке земель Полтавской губернии: естественно-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству: Пирятинский уезд / [составл. И. П. Выдриным]. – СПб., 1892. – Вып. XIV. – 98 с.

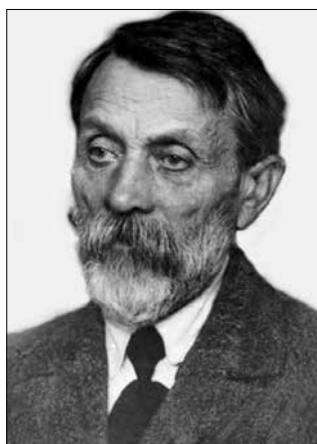
¹¹⁸ Материалы к оценке земель Полтавской губернии: ... Пирятинский уезд. – С. 64, 73.

¹¹⁹ Супруненко О. Б. Археологічне зібрання К. М. Скаржинської / О. Б. Супруненко // Археологія. – К., 1990. – № 4. – С. 98–107.

хідки, скуповував предмети старовини музейного значення у селян¹²⁰. Відомо, що останній наприкінці ХХ ст. кілька разів їздив до Городища, Мар'янівки тощо, правда, зібрані ним предмети належали до кола артефактів козацької і початку Нової епохи.

Науковець Музею К. М. Скаржинської і палкий його пошанувач, учень Ф. І. Камінського, випускник Лубенської гімназії, а на межі століть приват-доцент ніжинського й київських вишів, пізніше відомий український археолог, історик та нумізмат, у 20-х рр. ХХ ст. один із дійсних членів Української академії наук, уродженець м-ка Золотоноші Полтавської губ. В. Г. Ляскоронський (1859–1928) також долучився до вивчення археологічних пам'яток Пирятинщини¹²¹. Неодноразово прямуючи на батьківщину чи до Ніжина, проїздом із Лубен, він першим із археологів почав методично описувати та картографувати пам'ятки Дніпровського Лівобережжя, в т. ч. старожитності вододілу рр. Удаю, Оржиці і Сліпороду, складати детальні окомірні плани решток літописних «міст», майданів в околицях Пирятина, збирав інформацію про виявлені нумізматичні знахідки – зокрема, римські монети¹²². У його працях також знайшли відображення й окремі археологічні об'єкти на території Гребінківщини, оглянуті в ході кількох маршрутних експедицій, а в монографії «История Переяславской земли...» – відомості про кілька окремих випадкових знахідок скіфського та наступних часів. У працях археолога знаходимо опис і локалізацію літописного «міста» Полкостеня біля с. Повстин, городищ двох інших літописних «міст» – Сніпороду та Лукомля (Лукім'я), котрі захищали межиріччя рр. Оржиці та Сліпороду від нападів половців, козацької сотенної фортеці в Оржиці, насамкінець, фортифікації давньоруського і пізньосередньовічного Пирятина, а також Посульського правобережного «змієвого» валу на ділянці від Лубен до Бурімки, а також його відгалуження вздовж лівобіччя Дніпра аж до Градизька – колишнього Городища біля гори «Пиво»¹²³.

Описи майданів ученого поч. ХХ ст., розташованих в окрузі Пирятина та на Лубенщині, як і цілому в лісостеповому Лівобережжі Дніпра (між сс. Лукім'ям та Яблуновим, Великою Кручею і Пирятином)¹²⁴, вивчалися багатьма дослідниками в пошуках відповіді на питання щодо походження цих незвичних споруд із ґрунту. Тривала дискусія спеціалістів завер-

Академік ВУАН
Василь Григорович Ляскоронський (1859–1928).

¹²⁰ Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України... – С. 111, 117, 285.

¹²¹ Супруненко О. Б. Археологічні розвідки В. Г. Ляскоронського в Посуллі / Супруненко О. Б. // ПАЗ–1999: зб. наук. пр. до 1100-ліття м. Полтави за результатами археологічних досліджень / ІА НАНУ; УК ПОДА; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 221–247.

¹²² Ляскоронский В. История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII столетия / Василий Ляскоронский. – К.: типогр. Ун-та св. Владимира, 1897. – 486 с.; Изд. 2-е. – К.: типогр. Гирича Н. А., 1903. – 422, III с., карта; Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронского // Труды XI Археологического съезда / МАО; [под. ред. гр. П. Уваровой]. – М., 1901. – Т. 1. – С. 404–457; Ляскоронский В. Г. Находки римских монет в бассейне Среднего Приднепровья / В. Г. Ляскоронского // Там же. – С. 458–464.

¹²³ Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы. – С. 431, 415–416, 442–444, 452–453, 457.

¹²⁴ Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья / В. Г. Ляскоронского // Труды XIV Археологического съезда / МАО. – М., 1911. – Т. III. – С. 4, 60–63.

шилася визнанням майданів рештками стародавніх (переважно скіфського часу) курганів, розроблених на селітру промисловиками козацької та поч. Нової епохи¹²⁵. Проте, і досі цікавими для дослідників залишаються спостереження вченого про те, що: «Майдани, за течією р. Сліпороду, мають звичний вигляд майданів: середньої величини центральний насип, пара крил правильної форми; знаходяться на високих місцях, неподалеку від луговин або ж долини ріки; на вододілі між двома річками трапляються подвійні майдани, з великими крилами при них»¹²⁶, що важливо й для використання в цьому виданні.

Наведемо переклад уривка з роботи В. Г. Ляскоронського стосовно обстежених ним старожитностей власне території Гребінчиного краю: «Поблизу ст. Гребінка, на землі М. В. Стороженка, за полотном зал. дороги, знаходиться 1 майдан, розташований крилами до полотна залізниці. <...> майдан, бачений нами в області р. Оржиці, біля с. Лутайка, розташований на відстані 1 [версти]. від с. Короваїв (Пирят. пов.). Цей майдан <...> знаходиться за пів версти від с. Лутайка, на схід. Із західного боку <...> на відстані близько 100 саж., пролягає довга низина, у вигляді балки, що бере початок десь у степу, а завершується в самому с. Лутайка. На півн.-зах. від цього майдану, на відстані близько 100 аршин, – 1 курган, а на південний схід, на відстані близько 200 арш. – другий курган. Довжина окружності кільцевого валу [майдану] 120 аршин; висота валу 1,5 саж.; глибина ями близько 2 саж. Довжина крил близько 75 арш.; висота валу крил = 1,5 саж.; ширина валу біля основи близько 4 чи 5 саж. Відстань між краями крил 100 арш. Між крилами знаходиться заглибина у вигляді заплилої ями»¹²⁷.

Перші спроби вивчення стародавніх курганів, здійснювані на межі між збиральництвом та науковими дослідженнями, проводилися у Пирятинському повіті в кін. XIX, продовжуючись на поч. XX ст. Так, 1886 р. в околицях с. Линовиці поміщик В. В. Сабанєєв провів розкопки 8 давньоруських курганів на приватних землях в ур. Россоші, подавши короткі звітлення за результатами своїх робіт у кількох наукових виданнях. Наступні розкопки пов'язані з іменами схильних до науково-пошукової діяльності й доволі відомих власників маєтків – О. В. Стороженка (1857–1926?) та І. П. Закревського (1839–1906). Якщо перший спробував розкопати кілька курганів доби бронзового віку і скіфського часу за 1,5–2,0 км від с. Велика Круча, то другий дослідив й опублікував результати досліджень 10 насипів некрополя давньоруського часу безпосередньо у с. Березова Рудка. Продовженням цих робіт стали розкопки ще двох березоворудківських курганів у 1908–1909 рр. службовцем В. А. Стефановичем (1887–1984)¹²⁸. Досі невідомо, чи які-небудь дослідницькі ініціативи цих людей могли стосуватися стародавніх поховальних об'єктів на території сучасної Гребінківської міської територіальної громади, чи вони не поширювалися до її адміністративних меж.

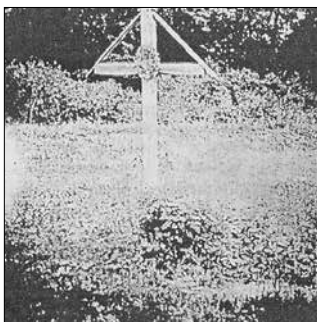
¹²⁵ Городцов В. А. Майданы / В. А. Городцов // Древности: Труды МАО. – М., 1904. – Т. XX. – Вып. II. – С. 29–39; Ляскоронский В. Г. К вопросу о курганах – городищах – майданах / В. Г. Ляскоронского // Тр. XIII Археологического съезда. – М., 1907. – Т. I. – С. 419–434; Спицын А. А. Майданы / Записки Отделения русской и славянской археологии Рос. археол. общ.-ва. – СПб., 1906. – Т. VIII. – Вып. I. – С. 1–28; Федоровський О. Майдани Харківщини та майданові теорії / О. Федоровський // Записки ВУАК. – К., 1930. – Т. 1. – С. 61–90; Андрієнко В. П. Майдани і майдановидні споруди України / В. П. Андрієнко // Вісник Харківського університету. – Харків, 1971. – № 62. – Історія: вип. 5. – С. 65–76.

¹²⁶ Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепровского Левобережья. – С. 66.

¹²⁷ Там же. – С. 63.

¹²⁸ Мокляк В. О., Головка І. В., Супруненко О. Б. Пирятинський район [вступ. стаття] / В. О. Мокляк, І. В. Головка, О. Б. Супруненко // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район / [упорядк., наук. ред. В. О. Мокляк]; УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 13–14, 15.

Хоча є відомості щодо спроби розкопок кургану на приватних землях неподалік с. Рудки в ур. Високий Горб улітку 1902 р., де виявлено скелет людини зі слідами червоної мінеральної фарби – вохри, а також навколо насипу – фрагменти ліпної кераміки «з первісним орнаментом», крем'яні знаряддя та сліди вогнищ. Про ці, вірогідно, аматорські пошуки повідомляв археограф і краєзнавець М. Г. Астряб (1843–1925), який приїздив на

Зарецький І. А. (1857–1938). Хрест на могилі Є. П. Гребінки та флігель маєтку в Гребінчиному Яру.
За стереопарами 1899.

той час до невеликого маєтку неподалік, котрий отримала у спадок його дружина¹²⁹.

У зв'язку із виконанням видавничо-графічних замовлень від Лубенського музею К. М. Скаржинської¹³⁰ та під час проведення наглядових робіт за будівництвом залізниці до Полтави¹³¹ с. Городище 1899 р. і пізніше кілька разів відвідував полтавський археолог й етнограф І. А. Зарецький (1857–1936). Він звертав увагу на численні кургани біля траси залізниці неподалік новозбудованої станції Гребінка, сфотографував могилу Є. П. Гребінки до встановлення ажурного чавунного хреста¹³². Правда, місцезнаходження щоденникових записів археолога за проведені вздовж залізниці обстеження наразі поки що залишається невідомим.

З поч. ХХ ст. відомим знавцем давньої історії Полтавщини і статистиком Л. В. Падалкою (1859–1927) проводився облік курганів у масштабах усієї губернії. У своїх студіях учений спирався на топографічні карти-«триверстовки», а також на повідомлення за анкетами з місць, надіслані до Статистичного бюро Полтавського губернського земства¹³³. Матеріали цього опису зводилися у таблиці, що надавало уявлення про густоту і поширення давніх поховальних пам'яток, а разом із тим, враховувало їх конкретне місцезнаходження у зоні «Пирятинсько-Золотоніських степів»¹³⁴. До роботи були включені статистичні дані про наявність курганів на Гребінківщині у Пирятинському повіті, зокрема, враховано 36 наси-

¹²⁹ Електронний ресурс. – http://www.grebenka.com/index/gorbi_rudkivska_silka_rada_grebinkivskij_rajon_poltavshhina/0-370

¹³⁰ Супруненко О. Б. Наукові дослідження і підприємство у діяльності Зарецького // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України / ПУСКУ. – Полтава, 2002. – № 6. – Серія: Гуманітарні науки. – Вип. 2. – С. 57–61. – Початок. – С. 58.

¹³¹ Супруненко А. Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) / А. Б. Супруненко // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. ст. / ПКМ. – Полтава, 1990. – С. 7.

¹³² Супруненко О. Б. Літературні світлини І. А. Зарецького / О. Б. Супруненко // Криниця. – Полтава, 1993. – № 5–6 (25–26). – С. 76–79: фото.

¹³³ Кулатова І. М. Статистичне зведення про кургани Полтавщини Л. В. Падалки / Кулатова І. М. // АЛЛУ. – Полтава, 1997. – № 1-2. – С. 110; Мокляк В. О. З історії дослідження майданів на Полтавщині / В. О. Мокляк // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 31–33.

¹³⁴ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. – С. 169.

Обкладинка дослідження Л. В. Падалки «Прошлое Полтавской территории и ее заселение». Полтава, 1914.

пів з висотою більше 2 м, а загальна їх кількість становила – більше 50, кількість груп курганів – 12¹³⁵. Л. В. Падалка опублікував відомості про старе «пусте» городище у Гребінці (Городищі), «знову заселене у 2-й пол. XVII ст.»¹³⁶. За Картою України Г. Л. де Боплана зазначив кілька сіл, заснованих у 2-й чв. XVII ст., а саме – по Сирій Оржиці Никонівку, Кулажинці, Корнилівку, Корові та Овсюки¹³⁷.

Напевне, саме на цитованих вище роботах знаних дослідників археологічних пам'яток Дніпровського Лівобережжя і завершилася дореволюційна доба вивчення старожитностей на території цього куточка Полтавщини.

Роки Української революції, визвольних змагань, більшовицького терору не сприяли проведенню археологічних досліджень. Майже не випускалися в світ у цей час і наукові праці за вказаною проблематикою. Лише 1928 р. побачив світ оглядовий нарис за матеріалами колекції Полтавського державного музею, підготовлений до друку відомим українським археологом М. Я. Рудинським (1887–1958), який зразково організував музейну справу й наукові дослідження в Полтаві у роки революційних потрясінь¹³⁸. У праці наведений опис ряду яскравих знахідок з півночі та північного заходу краю, проте археологічних матеріалів у колекції музею з території колишнього району на той час ще не надходило¹³⁹.

Зрозуміло, що й пізніше, практично аж до 1970-х рр., вивченню археологічних пам'яток Гребінківщини увага не приділялася. Це наочно помітно й за оглядовими та картографічними роботами фахівців, які вряди-годи працювали у сусідніх районах Полтавщини¹⁴⁰.

За наявними відомостями на поч. 3-ї чв. XX ст. у першому опублікованому списку пам'яток археології України, в розділі, присвяченому Полтавській області, не було враховано жодного археологічного об'єкта з території Гребінківщини¹⁴¹. Не містилося таких даних й у вихолощених за партійними настановами інформаційних звідомленнях щодо історії сіл колишнього Гребінківського району в енциклопедичному томі «Історії міст і сіл України. Полтавська область», а в ключі розвитку закладів культури залишилося невідомим, чи зберігалися археологічні матеріали у півтора десятках музейних кімнат та сільських громадських

¹³⁵ Там же. – С. 152, 159, 163, 164.

¹³⁶ Там же. – С. 173, 191.

¹³⁷ Там же. – С. 173.

¹³⁸ Супруненко О. Б. Михайло Рудинський – археолог, пам'яткоохоронець, музейник, видавець і педагог (до 130-річчя від дня народження) / О. Б. Супруненко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2017. Пам'яті М. Я. Рудинського (1887 – 1958): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ПКМ імені Василя Кричевського; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 3–20.

¹³⁹ Рудинський М. Археологічні збірки Музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею / ПДМ; [під ред. В. Бендеровського, Я. Риженка, М. Гавриленка]. – Полтава: 1-ша раддрукарня «Полтава – Поліграф», 1928. – Т. 1. – С. 29–62.

¹⁴⁰ Наприклад: Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР (материалы к составлению археологической карты) / Е. В. Махно // МИА. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – № 82. – С. 9–83.

¹⁴¹ Археологічні пам'ятки Української РСР: (короткий список) / АН УРСР, Ін-т археол.; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), М. П. Кучера, Г. Т. Ковпаненко та ін.]. – К.: Наукова думка, 1966. – С. 259–276.

музеях району (де вочевидь на 60-ті рр. XX ст. були наявні окремі артефакти найдавнішого минулого краю)¹⁴². Інформація стосовно старожитностей у додатках до статті з історії району обмежилася лише згадками про позначення сс. Березівки та Короваїв на карті України Г. Л. де Боплана, а також виникненні у XVII ст. сс. Григорівки й Олександрівки¹⁴³.

Поч. 70-х рр. XX ст. позначився проведенням щорічних тематичних обстежень правобічного Посулля – вибіркового розвідок уздовж

рр. Удаю та Многи, виконаних знаним фахівцем давньослов'янських старожитностей Дніпровського лісостепоного Лівобережжя, науковцем Ленінградського відділення Інституту археології АН СРСР Є. О. Горюновим (1940–1981), який виявив чимало поселень 2-ї і 3-ї чв. I тис. н. е.¹⁴⁴, отримавши внаслідок цих робіт і матеріали більш давніх епох. Хоча долини рр. Сліпороду (крім пониззя) й Оржиці через хворобу дослідника так і залишилися не обстеженими.

У 1978–1979 рр. правобережжя Нижнього Посулля обстежувала відомий фахівець із вивчення неолітичних старожитностей Лівобережжя Дніпра, кандидат історичних наук В. І. Непріна (1932–2013), яка все ж обмежилася вивченням пам'яток пониззя р. Оржиці, включно до смт Оржиці – колишнього адміністративного центру однойменного району¹⁴⁵. Улітку 1980 р. у м. Гребінці провела археологічні дослідження решток городища Посульська розвідувальна група Інституту археології АН СРСР на чолі з Ю. Ю. Моргуновим (1947–2018). Наслідком цих робіт стало виявлення залишків давньоруського укріплення по сучасній вул. Городищенській¹⁴⁶.

Не дала результатів у вивченні старожитностей колишнього Гребінківського району підготовка «Довідника з археології України. Полтавська область»¹⁴⁷, до укладання якого до-

Юрій Юрійович Моргунов (1947 – 2018) – доктор історичних наук, перший дослідник Гребінківського городища.
Фото сер. 2010-х рр.

Археолог Юрій Юрійович Моргунов (справа) під час обстежень у Посуллі. 1980.
Фото з колекції ЛКМ ім. Г. Я. Стеллецького.

¹⁴² Історія міст і сіл Української РСР: в 26-ти т. Полтавська область / АН УРСР; [ред. кол. тому: Буланій І. Т. (гол. редкол.), Бевзо О. А., Білий П. Х. та ін.]. – К.: Гол. ред. «УРЕ», 1967. – С. 280.

¹⁴³ Там само. – С. 281–282.

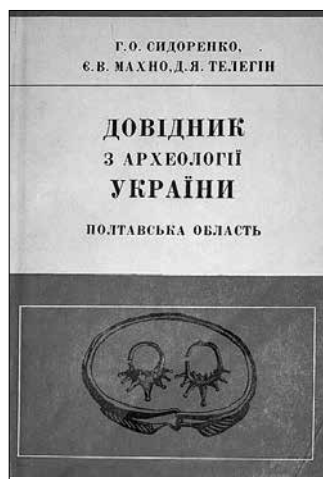
¹⁴⁴ Горюнов Е. А. Ранние этапы истории славян Днепровского Левобережья / Е. А. Горюнов; АН СССР, Ин-т археол. – Л.: Наука, Лен. отделение, 1981. – С. 104–133.

¹⁴⁵ Неприна В. И. Раскопки неолитических поселений у с. Лукомье / В. И. Неприна // Археологические открытия 1979 г.: ежегодн. – М.: Наука, 1980. – С. 312–313.

¹⁴⁶ Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведывательной группы ИА АН СССР в 1980 г., на территории Сумской, Черниговской и Полтавской обл. / Моргунов Ю. Ю. // НА ІА НАН України. – Ф. е. – Спр. 1980/65. – Арк. 18–19.

¹⁴⁷ Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; НАН України, Ін-т археол.; УТОПІК. – К.: Наукова думка, 1982. – 108 с.: іл., 2 карти.

Обкладинка «Довідника з археології України. Полтавська область». Автори Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін. К., 1982.

кладала значні зусилля полтавська музейниця й археолог Г. О. Сидоренко (1918–1984)¹⁴⁸. У «Довіднику» зовсім не враховані дані про місцеві кургани, лише опубліковано інформацію за палеонтологічні знахідки та виявлення виробів із кременю пізньопалеолітичного вигляду безпосередньо у Гребінці¹⁴⁹. Облік курганів та їх опис за підготовки цього видання здійснювався з використанням викопіювань з детальних карт масштабу 1: 25 000 см, які на той час, на жаль, для гребінківських сільських рад в області ще були відсутніми. У цілому ж, проведення цих робіт сприяло покращенню справ із накопиченням джерел та відомостей про найдавніші об'єкти культурної спадщини району.

З 2-ї пол. 1980-х рр. на Полтавщині розпочалися розвідки з метою виявлення й опису стану збереження щойно відкритих та вже відомих пам'яток археології, заходи з їх картографування. Вони були викликані підготовкою видання енциклопедичного типу – «Зводу пам'яток історії та культури України: Полтавська область» і виконувалися переважно археологами обласного краєзнавчого музею.

Підготовка археологічної частини до «Зводу» та обстеження території колишнього Гребінківського району були доручені 1989 р. завідувачці сектору охорони пам'яток археології

при Полтавському краєзнавчому музеї І. М. Кулатовій, за участі в них О. Б. Супруненко, на той час завідувача відділу археології музею¹⁵⁰. Ними було обстежено 91 курган та майдан, понад 30 курганних груп¹⁵¹. Варто зауважити, що ці розвідувальні роботи проводилися з певними організаційними обмеженнями та пересторогами, зокрема, дослідники користувалися лише картами земель колгоспів із нанесеними на них масивами посівних площ (топографічні карти були засекречені), дотримувались в описі орієнтації на межі угідь конкретних господарств для прив'язок до тих чи інших населених пунктів тощо.

Реальним результатом розвідок кін. 80-х рр. ХХ ст. стало картографування значної кількості курганних пам'яток (більшість із них було обстежено вперше). Відзначимо, що частина з них уже тоді інтенсивно розорювалася, знаходилася в аварійному стані і потребувала проведення науково-рятувальних досліджень. У задернованому вигляді на 1989 р. збереглося

¹⁴⁸ Супруненко О. Галина Сидоренко та археологічна діяльність Полтавського краєзнавчого музею у середині ХХ ст. / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. 2001–2003 рр. / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Белько О. В., Волошин Ю. В., Галян Г. І. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2004. – [Вип. 1]. – С. 10–22; Супруненко О. Б. Галина Олексіївна Сидоренко (1918–1984) / О. Б. Супруненко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2018. Пам'яті Г. О. Сидоренко (1918–1984): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; ПКМ імені Василя Кричевського; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК; Дивосвіт, 2018. – С. 3–25.

¹⁴⁹ Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України. Полтавська область. – С. 46.

¹⁵⁰ Ірина Кулатова – археолог та пам'яткоохоронець: біобібліографічний покажчик / ЦП НАНУ і УТОПІК; [наук. ред. О. Б. Супруненко, авт. вступ. ст. П. К. Бондаревський, С. А. Скорий, О. М. Титова]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2012. – С. 6.

¹⁵¹ Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури Полтавської області» / Мельникова І. С. // Археол. зб. ПКМ: зб. наук. ст. / [за ред. Супруненка О. Б.]. – Полтава, 1992. – Вип. 1. – С. 137.

лише 14 курганів, переважно завдяки їх розташуванню у лісосмугах, край схилив річкових терас чи в масивах кущів¹⁵². Хоча завершити розпочаті роботи із розвалом СРСР так і не вдалося, як і в перші роки української незалежності.

Наступний етап обстежень систематичного характеру й проведення перших науково-рятивних робіт у зонах новобудов на поч. ХХІ ст. був позначений заходами охоронного характеру на окремих курганах у районі, дослідженнями невеликих ділянок поселень, налагоджуванням роботи з обліку, фіксації й опису збережених об'єктів під час підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії та культури України» у Полтавській області.

Згорнута майже на десятиліття робота з підготовки «Зводу» продовжилася з кін. 90-х рр. ХХ ст. за ініціативою науковців Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації. Хоча у кін. ХХ – на поч. ХХІ ст. правобіччя басейну Сули в адміністративних межах колишнього району обстежувалося лише принагідно, у зв'язку із проведенням окремих будівельних робіт.

Певні кроки в археологічному вивченні території Гребінківщини здійснені на поч. ХХІ ст. Час від часу вони продовжуються і до сьогодні, характеризуючись втіленням у життя заходів з обліку й охорони пам'яток найдавнішого минулого, проведенням окремих археологічних розвідок, науково-рятивних досліджень у зонах незворотних ландшафтних перетворень.

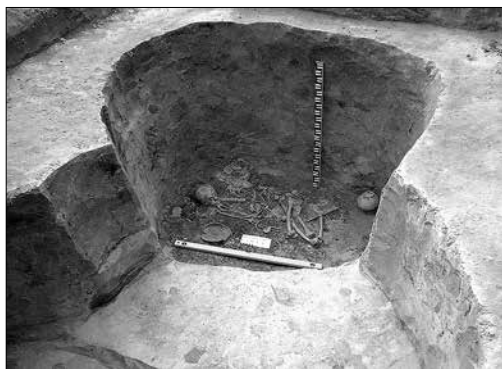
У зв'язку з виділенням земельних паїв у приватну власність, заключенням договорів на оренду угідь на черзі дня постали додаткові обстеження тих чи інших територій, проведення археологічних експертиз земельних ділянок, що здійснювалися як фахівцями Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації (сьогодні – Полтавської обласної ради), так і Полтавської експедиції ДП «Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАН України. Ці роботи дозволили дещо розширити перелік відомих пам'яток – курганів, курганних могильників, а також уточнити дані матеріалів попередніх розвідок. Завідувачем відділу Центру В. В. Шерстюком та науковцем закладу, пирятинським археологом І. В. Головком оглядалися курганні могильники й окремі насипи курганів поблизу сс. Грушківки і Майорщини, безпосередньо в Гребінці. Навесні 2007 р. Полтавською експедицією ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАН України проведені науково-рятивні розкопки залишків великого кургану епохи раннього бронзового віку безпосередньо на території районного центру¹⁵³. У 2016 р. науковцем Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» О. О. Прядком здійснені розвідки вздовж

І. М. Кулатова та О. Б. Супруненко – археологи Полтавського краєзнавчого музею, учасники обстежень Гребінківщини 1989 р. Фото Ю. Ю. Моргунова, сер. 1980-х рр.

¹⁵² Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова І. Н. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/86; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 А. – 49 арк.; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова І. Н. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/86; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 Б. – 20 арк.

¹⁵³ Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки / Шерстюк В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2008. – №№ 1–2 (23–24). – С. 12.

Гребінка, м. Розкопки катакомбного захоронення кургану.
Дослідження В. В. Шерстюка, 2007.

р. Оржиці з метою пошуку давньоруських поселень, в результаті чого були відкриті рештки двох селищ XII – поч. XIII ст.¹⁵⁴

Улітку – восени 2020 р. роботи з вивчення об'єктів археологічної спадщини в Гребінчиному краї були відновлені. Моніторингові обстеження охопили більшу частину колишнього району, з посиленою увагою до ділянок, що за розвідок 1989 р. були вкриті посівами сільськогосподарських культур. В їх ході уточнювалися описи, інколи здійснювалося картографування, встановлення географічних координат, проводилася фотофіксація і перевірка стану збереженості та наявності поодиноких і комплексних об'єктів *de visu* – курганних могильників (груп курганів), май-

данів, кількох поселень. Ці роботи виконувалися молодшим науковим співробітником відділу археології Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського І. О. Курницькою та завідувачем відділу фондів музею О. М. Ткаченком¹⁵⁵ й охопили більше 90 відсотків території громади. Останні уточнення до цього випуску «Зводу» внесені внаслідок виїздів співробітників науково-дослідного відділу пам'ятокознавства обласного краєзнавчого музею О. А. Скирди та Н. М. Сиволап, здійснених восени 2020 р.

Склад і культурно-хронологічна характеристика старожитностей. Наявна наукова інформація та проведені дослідницькі роботи дозволяють отримати певні, хоча поки що лише попередні дані щодо історії заселення, господарської діяльності і поховального обряду стародавнього степового населення межиріччя Сули й Оржиці у межах територіальної громади. Вони належать до епох мідного, бронзового і раннього залізного віків, давньоруського часу й фіналу пізньосередньовічної епохи та козацької доби. Майже всі вони отримані під час останнього етапу наукового вивчення території району, що ще далекий від свого завершення.

Внаслідок проведених археологічних обстежень та інших науково-дослідних робіт за 2007–2020 рр. кількість об'єктів археології на території Гребінківської міської територіальної громади дещо збільшилася і на сьогодні нараховує **118** окремих пам'яток та комплексів. Це – рештки городища, двох поселень, залишки 228 курганних пам'яток (серед яких 52 курганні могильники, до складу яких входять 169 курганів; відомо також 59 окремо розташованих курганів), 4 майдани, рештки укріпленого маєтку, курганоподібні насипи. Необхідно зазначити, що більшість стародавніх поховальних споруд із ґрунту – курганів руйнується щорічною оранкою і лише 26 курганів та майданів задерновані, серед них третина – лише частково (на вершинах або частинах насипів).

¹⁵⁴ Шерстюк В. В., Прядко О. О. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиці: до реконструкції давніх шляхів регіону / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Археологія і давня історія України / [ред. кол.: С. Скорий (відп. ред.), С. Горбаненко, Ю. Болтрик та ін.]; НАН України, Ін-т археол. – К., 2018. – Вип. 1. – С. 275–276.

¹⁵⁵ Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження стану збереження археологічних об'єктів у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. / Курницька І. О., Ткаченко О. М. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501. – 100 арк.

Безумовно, що не всі пам'ятки на сьогодні вдалося виявити й обстежити. Переважно це стосується побутових об'єктів – поселень, решток селищ і стійбищ, відшукування яких і вивчення на сьогодні потребує ретельних обстежень за весняно-осінніх погодних умов і переважно вздовж зайнятих селами підвищень та відрогів перших терас на узбережжі невеликих річок мікрорегіону. Подібні цілеспрямовані розвідки на цій території не проводилися фахівцями, за винятком частин середньої течії р. Оржиці й окремих її приток. Це стосується і ряду дуже розораних поховальних об'єктів – курганів, що візуально вже майже непомітні на тлі розораних угідь. Попередній підрахунок таких об'єктів за космічними фотознімками може зі впевненістю збільшити їх кількість принаймні вдвічі.

Співробітники Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського Сергій Кашніков, Ірина Курницька та Олександр Ткаченко – учасники моніторингу стану збереження пам'яток Гребінчиного краю.
2019 р.

Отже, на сьогодні авторською групою із 6 археологів та музейників підготовлено 118 статей по пам'ятках археології Гребінківської міської територіальної громади (колишнього Гребінківського району). Всі вони ввійшли до пропонованого читачеві видання.

На завершення, варто навести й деякі міркування щодо характеристики обстежених та описаних археологічних об'єктів і пам'яток.

У межах колишнього району на сьогодні відомі сліди короткотривалого стійбища епохи пізнього палеоліту. Воно позначене окремими знахідками кісток викопних тварин і кількома пізньопалеолітичними виробами з кременю із ур. Скалка, що знаходиться в яру неподалік сучасного урочища Городище поряд із Городищенською вул. у м. Гребінці¹⁵⁶. Відомі на Гребінківщині й знахідки кісток викопної четвертинної фауни, зокрема, об'єкта полювання пізньопалеолітичної людини – мамонта. Так, в околицях с. Кулажинців ще в 1970-х рр. виявлені три зуби цієї величезної тварини¹⁵⁷.

Досі на Гребінківщині невідомі мезолітичні стоянки, стійбища чи поселення неолітичної доби, які насправді повинні існувати на теренах територіальної громади. На це вказують і окремі знахідки, як, наприклад, виразного вигляду округлої відщепової скребачки, вкритої типовою для мезоліту біло-блакитною патиною з околиць Гребінки. Відомі й кілька уламків ліпного посуду києво-черкаської культури дніпро-донецької спільноти неолітичних племен, віднайдені 1977 р. у лівобережній заплаві р. Сухої Оржиці дещо нижче с. Грушківки під час невеликих розвідок С. П. Юренко, за участі В. В. Приймака та О. Б. Супруненка. Цими власне фактами й обмежуються науково задокументовані дані щодо найдавніших старожитностей Гребінчиного краю.

Більшість великих за масштабами курганів, що розкидані на вододілах річок у Гребінчиному краї, почали споруджуватися ще в енеолітичний час – з 2-ї пол. IV тис. до н. е. Це були перші монументальні споруди, котрі згодом набули обрисів величких поховальних насипів на підвищеннях, із яких відкривався огляд широких степових просторів, долин рі-

¹⁵⁶ Береговая Н. А. Палеолитические местонахождения СССР / Н. А. Береговая // МИА. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – № 81. – С. 146.

¹⁵⁷ Гребінківський громадський історико-краєзнавчий музей, інв. №№ 7–9.

Слободо-Петрівка, с. Курганний могильник «Могили Близнюки». Великий курган доби раннього бронзового віку.
Фото О. М. Ткаченка, 2020.

чок і струмків. У наступні епохи такі кургани будувалися племенами бронзового, а інколи й раннього залізного віків, пізніше в їх масиви впускалися захоронення племен та народів раннього і розвинутого середньовіччя. Енеолітичних курганів не так вже і багато, проте, на Гребінківщині вони є. До прикладу, на поверхні одного із невеликих розораних насипів курганного могильника I поблизу с. Кулажинців виявлені уламки ліпного пізньонеолітичного посуду (див. ст. № 86). Хоча безперечно стверджувати культурно-хронологічну атрибуцію курганів з такими знахідками без проведення стаціонарних розкопок неможливо. Подібні спостережен-

ня, швидше, є до певної міри обґрунтованими припущеннями. Встановлено, що степові поховальні об'єкти енеолітичної епохи найчастіше відомі як кургани із низькою топографією, котрі вінчають невеликі миси над заплавами річок і заболоченими ділянками. Та в основі насипів певної кількості порівняно великих курганів кол. району заввишки 1,5–2,5 м і вище, очевидно, мають міститися найдавніші захоронення перших степових кочівників доби середнього та пізнього енеоліту (сер. IV – поч. III тис. до н. е.).

За доби раннього бронзового віку насипи стародавніх енеолітичних курганів істотно підсипалися й збільшувалися в розмірах у зв'язку зі влаштуванням чергових захоронень населенням ямної культурно-історичної спільноти доби раннього бронзового віку (сер. III – поч. II тис. до н. е.). У цей час споруджувалися й нові, досить масштабні поховальні споруди, що мали не тільки вшанувати померлих очільників родів та племен, а й позначати своїм місцезнаходженням території їх проживання і кочівок. Частина з них отримали дещо приплюснуті форми при значних діаметрах і висоті. Більшість таких курганів на сьогодні вже втратили у висоті 1–3 м через руйнування шляхом розорювання та з інших причин. На деяких із них виявлені уламки характерного ямного ліпного посуду (курганні могильники і кургани поблизу сс. Кулажинці, Майорщина, Новодар, Слободо-Петрівка та ін.). Типово ямними поховальними пам'ятками родоплемінної еліти тогочасного суспільства є чимало великих курганів на вододілах Гнилої Оржиці, Чумгака, Оржиці і Сліпороду. З поховальною практикою ямних племен, вірогідно, можна пов'язувати спорудження значних курганів могильника I «Три брати» біля с. Відрадне (див. ст. № 51), могильника III поблизу с. Кулажинці (див. ст. № 88), могильника II «Могили Рицар» біля с. Сербинівка (див. ст. № 183), курганів III біля Відрадне та Майорщина, насипу II неподалік Писарщина та ін. (див. ст. №№ 55, 108 та 146).

Під час досліджень 2007 р. великого кургану на в'їзді до м. Гребінки вивчена частина практично зруйнованого ямного захоронення, здійсненого біля центру з вершини одного із конструктивних насипів у прямокутній у плані поховальній ямі¹⁵⁸.

Менші кургани на краях підвищень берегів річок також зводилися як некрополі окремих груп рядового ямного населення, здебільшого започатковуючи своїм влаштуванням поховальні споруди, що використовувалися для здійснення захоронень упродовж всього бронзового віку, а то й пізніше. Вочевидь більшість курганів заввишки 0,7–1,5 м (а це, ра-

¹⁵⁸ Повідомлення В. В. Шерстюка, 2021 р.

хуємо, на століття раніше з висотою 2, а то й 3 м) вздовж обох берегів Гнилої і Сухої Оржиці, Чумгака, власне Оржиці та Сліпороду саме й є такими поховальними пам'ятками, що використовувалися у давнину для здійснення захоронень доволі тривалий час.

Зазначимо, що в околицях Гребінки в ур. Скалка О. В. Сидоренком виявленої уламок обушкової частини свердленої полірованої кам'яної сокири, подібної до знарядь, котрі використовували племена ямної культурно-історичної спільноти.

Наближені до узбережжя Оржиці та Сліпороду й їх приток курганні насипи вздовж країв високих терас містять захоронення катакомбних археологічних культур фіналу раннього бронзового віку (кін. III – 1-ша чв. II тис. до н. е.), що підтверджується проведеними обстеженнями та розкопками. Можливо, вздовж берегів Оржиці чи її приток пролягала одна

Гребінка, м., Скалка, ур.
Уламок кам'яної свердленої сокири доби ранньої бронзи. Знахідка
О. В. Сидоренка, 2010 р.

з північних контрольованих меж розселення або сезонних кочівок катакомбних племен, або їх угруповань, позначена зведенням ланцюжка курганів заввишки 3–4 м, що спостерігається й за дослідженнями в сусідніх мікрорегіонах Полтавщини¹⁵⁹. Принаймні, підтвердженням такого припущення є наявність уцілілих великих насипів та їх останців, пошкоджених господарюванням ХХ ст. (курганні могильники біля сс. Відрадне, Грушківка, Почаївка, Скочак, окремі кургани поблизу сс. Горбів, Кулажинців, Олександрівки та ін.) (див. ст. №№ 51, 57–58, 67, 88, 128, 152, 189).

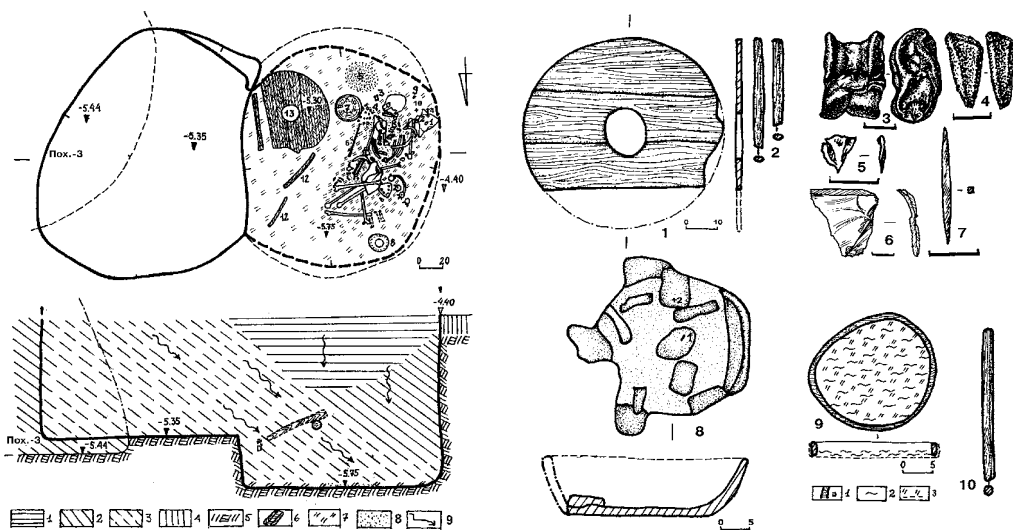
Під час науково-рятівних досліджень 2007 р. кургану у м. Гребінці завідувачем відділу Центру охорони та досліджень пам'яток археології Управління культури Полтавської облдержадміністрації В. В. Шерстюком виявлені шість поховань донецької та інгульської катакомбних культур, по три з яких склали невеликі родинні некрополі. У могильнику донецької (східнокатакомбної) культури вирізнялося захоронення 4 з яскраво вираженими рисами «ритуальної перенасиченості» предметами супутнього інвентаря, що дало змогу віднести останнє до числа поховань слугувачів культу – шаманів¹⁶⁰.

Це поховання здійснене у глибокій катакомбі – спорудженій у материковому суглинку підпрямокутно-округлих обрисів підземній камері, до якої з рівня давнього насипу вів вузький лаз – вхідний колодязь. Камера мала розміри близько 2,1 × 1,6 м, прямовисні стінки, рівне дно. Вхід до неї затуляло струхне дерев'яне колесо до воза з отвором під ступицю, діаметром 62,5 см, виготовлене з чотирьох дощечок, що й відмежовувало заповнення лазу від обсягу камери, не даючи просипатися ґрунту. Наявність деталей транспортного засобу у похованні розглядається дослідниками як показник високого соціального статусу особи для доби раннього бронзового віку¹⁶¹. Останки небіжчиці – жінки віком 25–30 років невеликого зросту (158 см) з ознаками надзвичайного фізичного розвитку – були «викладені» в положенні «на спині», головою майже на південь, з дещо підігнутими ногами. За місцезнаходженням кісток встановлено, що тіло похованої тривалий час знаходилося у стані розкладу (його могли возити по степовим просторам з метою прощання із родичами, прина-

¹⁵⁹ Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Кургани Нижнього Припсілля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [наук. ред. С. А. Скорий]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК; Гротеск, 2011. – С. 6, 400.

¹⁶⁰ Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки. – С. 12.

¹⁶¹ Пустовалов С. Ж. Соціальний лад катакомбного суспільства Північного Причорномор'я / С. Ж. Пустовалов. – К.: Шлях, 1998. – 412 с.

Гребінка, м. Поховання 4 Гребінківського кургану. Розкопки В. В. Шерстюка, 2007.

1 – бронзове шило; 2 – рештки посудини з остеокерамічної маси; 3 – астрагал; 4 – намисто і підвіски; 5 – пляма вохри; 6 – рештки дерев'яної палиці; 7 – залишки бубна; 8 – горщик; 9 – виріб з пісковіку; 10 – знаряддя на відщепі з кременю; 11, 12 – дерев'яні деталі колеса; 13 – дощате колесо; 14 – кремій.

Умовні позначення: 1 – заплив провалу катакомби; 2 – материковий провал склепіння камери; 3 – заповнення вхідного колодезя; 4 – передматерик; 5 – материк; 6 – дерево; 7 – рештки підстилки; 8 – вохра; 9 – зсуви і провали.

Гребінка, м. Поховання 4 Гребінківського кургану. Знахідки. Розкопки В. В. Шерстюка, 2007.

1, 2 – дерево; 3 – кістка; 4 – пісковик; 5, 6 – кремій; 7 – бронза; 8 – остеокерамічна маса на основі з каоліну.

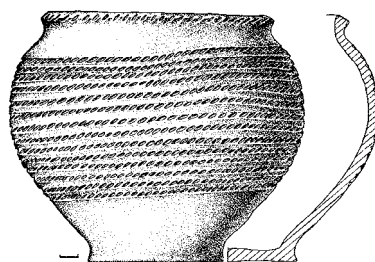
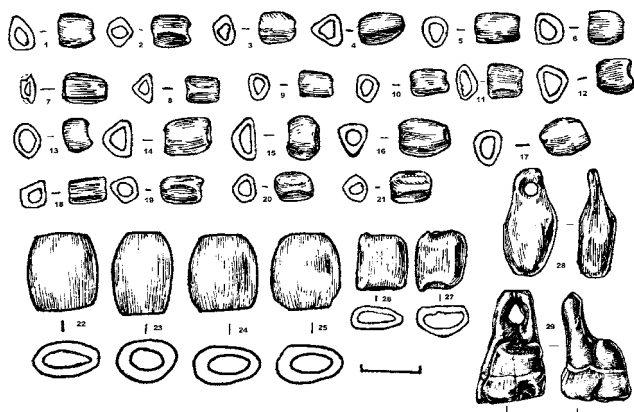
Цифрами позначені: на розвалі посудини з остеокерамічної маси 8 – шильце (1) і кремій (2); 9, 10 – реконструкції бубна та палиці. Умовні позначення до поз. 9: 1 – дерево; 2 – фітоорганіка; 3 – шкіра.

Зліва від плеча небіжчиці була вміщена остеокерамічна (на основі з невипаленого каоліну) таріль (25 × 35 см) з обламаними завалом просілого ґрунту високими бортиками-стінками (до 10 см). Всередину посудини було покладене невелике бронзове шильце-стрекало завдовжки 2,3 см з двома загостреними краями і знаряддя, виготовлене на відщепі з сіро-чорного напівпрозорого кременю зі струменевим ретушуванням. Поруч знаходилися скол кременю і шматочок бурого пісковикового знаряддя конусоподібної форми, на рівні очей – астрагальна кістка вівці або кози без слідів додаткової обробки. До речі, остання майже завжди виступає ознакою чоловічих катакомбних захоронень¹⁶³. Але, з огляду на неординарність поховання, цілком зрозумілий сенс її вміщення до могили жінки-шаманки. У дещо пізніший час саме наявність астрагалів розглядається дослідниками як маркер встановлен-

гідно бальзамувати тощо) і мало посмертні розчленування – сліди так званих умисних тілесних пошкоджень решток «небезпечної» особи – шаманки¹⁶².

¹⁶² Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки. – С. 14, 15.

¹⁶³ Пустовалов С. Ж., Черных Л. А. Опыт применения формализованно-статистического метода для половозрастного анализа обряда / С. Ж. Пустовалов, Л. А. Черных // Методологические и методические вопросы в археологии: сб. науч. тр. – К., 1982. – С. 126, 140.

Гребінка, м. Поховання 4
Гребінківського кургану.
Горщик ліпний.
За В. В. Шерстюком, 2008.

Гребінка, м. Поховання 4 Гребінківського кургану.
Намистини і підвіски. Розкопки В. В. Шерстюка, 2007.
Кістка (1–28), зуб людини (29).

ня приналежності похованих до числа жерців¹⁶⁴. Набір таких знахідок асоціюється рядом учених із комплексом артефактів, призначених для боротьби зі злими

духами, своєрідною «зброєю» для «відігравання» життя у сил потойбіччя¹⁶⁵.

Неподалік черепа похованої, під стінкою катакомби, простежені рештки круглої плями з яскравої червоно-руді вохри. А на рівні тулуба небіжчиці був покладений головний «шаманський» атрибут – шкіряний бубон із дерев'яним обідком у 22 см і палиця-колотушка до нього завдовжки 26 см, простежені за чіткими контурами тліну. Під рештками бубна містилися залишки органічно-мінеральної речовини жовтого із червонястими відтінками кольору, яку дослідники вважають залишками ароматичних фіторечовин, що застосовувалися під час обкурювальних обрядів. Між бубном і небіжчицею знаходився разок кістяного намиста – чіток з 28 намистин, кістяної підвіски та унікальної прикраси-підвіски, виготовленої із нижнього постійного моляра чоловіка у віці до 45 років й старанно просвердленої біля фолікула¹⁶⁶. На зубі збереглися сліди певних лікувальних дій, а після його видалення, вірогідніше за все, у доволі визначної особи в сакральній ієрархії тогочасного суспільства, моляр став підвіскою жінки-шаманки і ворожбитки. Виготовлення підвіски здійснене надзвичайно старанно, із фаховими уявленнями щодо будови моляра, що засвідчує достатні медичні знання у виконавця таких маніпуляцій¹⁶⁷.

До того ж, у ногах небіжчиці стояв перевернутий догори дном ліпний, орнаментований відбитками витого шнура горщик, що своїм положенням у поховальному комплексі засвідчував його ритуальне «переміщення» і «переведення» в потойбіччя¹⁶⁸.

Неординарний поховальний комплекс донецької катакомбної культури ХІХ ст. до н. е., що належав жінці-шаманці, а разом із тим, імовірно, визнаній цілительниці і стародавньо-

¹⁶⁴ Цимиданов В. В. Астралаги в погребеннях степних культур Восточной Европы эпохи поздней бронзы и раннего железа / В. В. Цимиданов // Археологический альманах. – Донецк, 2001. – Вып. 10. – С. 222–229.

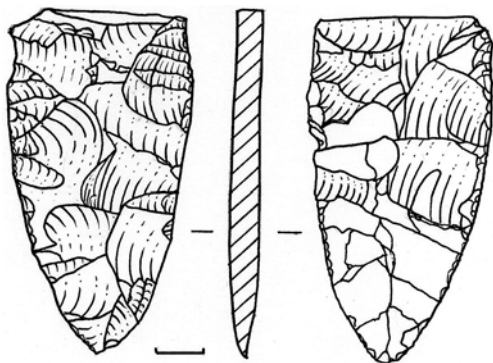
¹⁶⁵ Там же. – С. 227.

¹⁶⁶ Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки. – С. 18.

¹⁶⁷ Артем'єв А. В., Шерстюк В. В. Підвіска із зуба людини з катакомбного поховання у Гребінці / Артем'єв А. В., Шерстюк В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2007. – № 1–2 (21–22). – С. 2 обкл.

¹⁶⁸ Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки. – С. 18, 19. – Рис. 4.

Гребінка, м., околиці. Уламок кинджалу доби раннього бронзового віку. Кремень.
За О. М. Ткаченком.

му фахівцеві зі здійснення стоматологічних операцій, поки що є унікальним на теренах Полтавщини.

Серед поховаль з цього ж кургану відзначається також жіноче катакомбне захоронення у випростаній горілиць позиції, здійснене за обрядовими традиціями інгульської катакомбної культури, котре супроводжувалося рештками дерев'яної посудини. Останнє здійснене у поховальній камері-катакомбі, заглибленій більше 5 м від рівня сучасної денної поверхні¹⁶⁹. Вряди-годи в околицях центру громади трапляються й індивідуальні знахідки катакомбних культур, зокрема, доволі виразний уламок кинджалу з коричневого кременю¹⁷⁰.

Наступні за часом побутування на території майбутнього Гребінчиного краю впускні поховання бабинських кочівників кін. XVIII–XVI ст. до н. е. вочевидь містяться у переважній більшості більш-менш помітних курганів у межах громади. На північний захід від Гребінки, поблизу ст. Пальмира на Золотоніщині, досліджений курган № 2/1988 р. висотою 1,5 м та діаметром 30 м із трьома похованнями бабинської культури. Основне захоронення з влаштоване на прямокутній формі підвищеному майданчику, оточеному рівчаком круглої в плані форми. У неглибокій прямокутній ямі розмірами 1,95 × 1,05 м, перекритій повздовжнім дерев'яним накатником, на підстилці з кори у слабко скорченому положенні на лівому боці головою на схід знаходився небіжчик – чоловік зрілого віку, що супроводжувався круглої форми кістяною пряжкою з одним отвором. У заповненні доволі глибокого рівчака навколо кургану містилися залишені від тризної відправи фрагменти ліпного посуду з багатоваликовою орнаментациєю, кістки тварин. Зі здійсненням двох наступних поховань курган істотно підсипався, перекриваючи насипом рів, і «зріс» у висоту на не менше ніж 2,5 м, згодом «втрачених» у процесі розорювання¹⁷¹.

Знахідки бабинського ліпного посуду виявлені й на поверхні кількох насипів курганів у Гребінчиному краї. Так, вони відомі зі зборів на більшому насипу курганного могильника III поблизу с. Грушківки (див. ст. № 69) та курганах могильника II біля с. Сліпорід-Іванівки (див. ст. № 194). Проте, в ході обстежень досі не оглянуто жодного насипу видовженої в плані форми, а саме такі «довгі» поховальні споруди більш притаманні для обрядової практики племен бабинської культури.

За опосередкованими даними сліди стійбища бабинських племен середнього бронзового віку наявні на незначному підвищенні лівого берега р. Сухої Оржиці у с. Грушківка, звідки відомі й знахідки характерного ліпного посуду з виразним валиково-розчленованим орнаментом¹⁷².

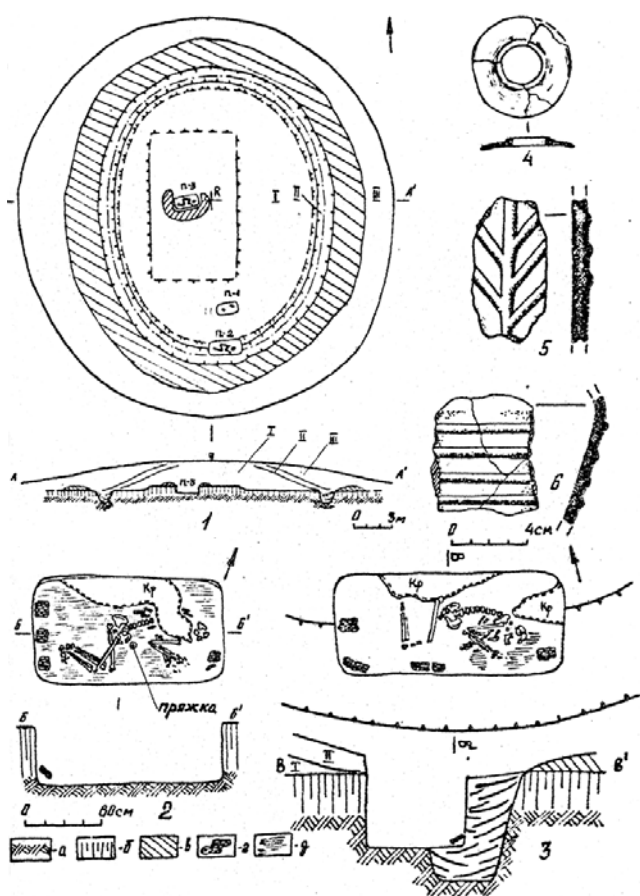
¹⁶⁹ Повідомлення В. В. Шерстюка, 2021 р.

¹⁷⁰ Гребінківський громадський історико-краєзнавчий музей, інв. № 52.

¹⁷¹ Палагута І. В., Сиволап М. П. Курган епохи бронзи поблизу ст. Пальмира / І. В. Палагута, М. П. Сиволап // Охорона і дослідження пам'яток археології Полтавщини. Третій обласний науково-практичний семінар (Квітень, 1990 р.): тези доповідей / ПКМ; ПОО УТОПІК; Луб. КМ; [ред. кол.: Білоус Г. П. (відп. ред.), Кулатова І. М., Супруненко О. Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 103–104. – Рис. вкл. 10.

¹⁷² Повідомлення С. В. Довбиша, 1977 р.

Керамічні матеріали зрубної культурно-історичної спільноти племен пізнього бронзового віку (кін. XVI – XIII ст. до н. е.) та богуславсько-білозерської культури фінального етапу доби бронзи (XII–X ст. до н. е.), як і рештки розтягнутих оранкою захоронень, виявлені як біля, так і на насипах частини з гребінківських курганів (сс. Короваї, курганний могильник; Кулажинці, курганний могильник I) (див. ст. №№ 82, 86). Окремі фрагменти зрубної ліпної кераміки бережнівсько-маївської культури знайдені на досі ще не обстежених і переважно забудованих чи зайнятих городами надзаплавних поселеннях і місцезнаходженнях у сс. Мар'янівка, Слободо-Петрівка, Ульяновка, що вказує на наявність зазначених вище поховальних старожитностей у більшості курганів, котрі збереглися. До таких, з огляду на планувальні особливості курганних могильників і розміри насипів, можуть бути віднесені окремі поховальні споруди в курганних могильниках поблизу сс. Короваїв, Кулажинців, Сліпороду-Іванівки, Тополевого, поодинокі кургани біля сс. Слободо-Петрівки, Сотницького, Стукалівки (див. ст. №№ 82, 86, 194, 202, 218, 227, 241).

Пальміра, ст. Курган № 2 бабинської культури.

Розкопки М. П. Сиволапа, 1988.

- 1 – план і перетин кургану; 2 – поховання 3; 3 – поховання 2; 4 – кістяна пряжка із захоронення 5; 5, 6 – фрагменти ліпної кераміки з рову і первісного насипу.

Умовні позначення: а – материк; б – похований ґрунт; в – викид з рову; г – дерево; д – кора.

На Гребінківщині вочевидь наявні кургани скіфської доби (сс. Григорівка, Майорщина, Почаївка, Сербинівка та ін.). Кілька знахідок на поверхні невеликих та більших розораних курганів біля сс. Майорщина і Почаївка (див. поз. № 102, 160), наявність решток заплилих ровів навколо засвідчують існування поховань степових кочівників VI–IV ст. до н. е., зазвичай неодноразово пограбованих за козацької епохи або на поч. XX ст.¹⁷³ На це вказують і сліди грабіжницьких пошуків поч. XXI ст. на насипах кількох з описаних великих курганів, наприклад, насипу I поблизу с. Кулажинців (див. ст. № 90). Звісно, за відсутності багатих поховань скіфської епохи сенсу влаштувати підкопи у мародерів не було б.

¹⁷³ Супруненко О. Б. Курганне грабіжництво XVII – XX ст. ... – С. 66–75.

Тарасівка, с. Курганний могильник III, курган 1. Насип, пошкоджений грабіжниками. Фото О. М. Ткаченка, 2020.

Саївка, с., околиці. Денарій Фаустини Старшої (100–141 рр. н. е.) – дружини римського імператора Антоніна Пія (86–161 рр.) по смертного карбування. Срібло.

Писарщина, с., околиці. Накінець рем'я. Мадяри. IX ст. Срібло, позолота.

Посередньо на існування на території району великих курганів скіфської степової, а, вірогідно, й лісостепової військової еліти вказують і рештки майданів біля сс. Мар'янівка, Павлівщина, Почаївка, Сліпорід-Іванівка (див. ст. № 114, 142, 161, 200). Адже добре відомо, що для майданного способу виварювання селітри з ґрунту використовувався чорнозем із насипів валькованих дернинами курганів раннього залізного віку, а на Полтавщині – переважно поховальних споруд скіфського часу.

У колишньому районі віднайдені сліди поселенських пам'яток пізньоримського часу – невеликих селищ носіїв черняхівської культури кін. III – поч. V ст. н. е. (сс. Мар'янівка, Наталівка, Писарщина, Покровщина), яких насправді повинно бути не менше двох десятків. Жодне з них ще не локалізоване археологами, ні на одному не проводилися бодай невеликі археологічні дослідження. Хоча з території на сьогодні забудованих чи зайнятих присадибними насадженнями й городями селищ походять доволі виразні знахідки. У цілому ж, відомо про виявлення на

черняхівських поселеннях у межах громади кількох римських монет (із околиць сс. Мар'янівки та Саївки).

На східній околиці с. Мар'янівки (без конкретніших уточнень) виявлена ліпна кераміка пенківської культури, в т. ч. частина невеликого реберчастого горщика, що належні слов'янському антському населенню 3-ї чв. I тис. н. е.¹⁷⁴

Науково задокументовані знахідки наступних часів – від кін. I – до поч. II тис. н. е. – в межах сучасної територіальної громади майже невідомі, хоча це зовсім не значить, що їх не виявляли. Наприклад, в околицях с. Писарщина, неподалік одного з курганів, був знайдений срібний накінець рем'я IX ст. з рельєфним візерунком із трилисників та позолотою по краях, характерний для поясного набору давніх угрів, а біля с. Саївка, неподалік від курганного могильника (див. ст. № 172), 2014 р. виявлена розсип срібних деталей вишуканого декору вузди печенізького воїна, прикрашеного чорнінням, датованого кін. IX – поч. X ст.

В ур. Городище на території загальноосвітньої школи № 2 по вул. Городищенській у Гребінці збереглися залишки давньоруського городища, розташованого на відрозі лівого

¹⁷⁴ Повідомлення І. В. Головка, 2008 р.

берега р. Гнилої Оржиці – давньоруської річки Сожиці. Розміри мису становлять близько 130 × 110 м, загальна площа – понад 1,4 га¹⁷⁵. За спостереженнями відомого дослідника давньоруської фортифікації, доктора історичних наук Ю. Ю. Моргунова – це було округле городище, що могло мати діаметр 50–60 м, відповідно, площу майданчика близько 0,3 га¹⁷⁶.

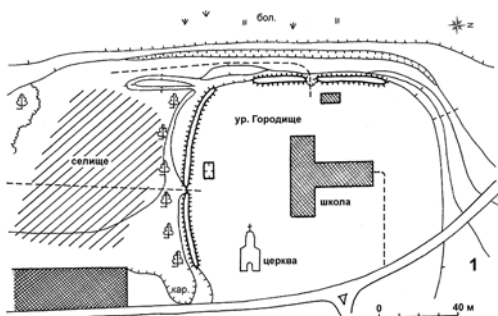
На території пам'ятки з південного та західного боків помітні невисокі насипи валів, що здіймаються на 0,50–0,65 м. Є й сліди підрізання невисоких схилів у вигляді ескарпу, особливо із західного боку, заплилого рову, що підсилював укріплений в'їзд. Більша частина городища задернована, на ній розміщені будівлі школи, відбудована церква, присадибні ділянки.

Серед знахідок з ур. Городище переважають матеріали кін. XVII–XIX ст., хоча виявлені виразні уламки гончарного посуду XII – 1-ї пол. XIII ст., окремі фрагменти горщиків 2-ї пол. XI ст.¹⁷⁷

Існування на цьому місці до XVII ст. старого «пустого городища» підтверджується реєстровими документами і свідчить на користь місцезнаходження у Гребінці помітного давньоруського укріплення – осередку цілої округи, можливо, «погосту»¹⁷⁸, що охоплював землі вздовж Сожиці і стародавнього Лукімського шляху. На це вказує й назва урочища – Городище, за яким пізніше було назване козацьке селище. Подібні топоніми на Полтавщині доволі надійно пов'язуються із рештками оборонних споруд давньоруських часів.

Археологічні дослідження на цьому об'єкті обмежилися закладанням у 1980 р. двох шурфів загальною площею 3 м² та пізнішими розвідковими обстеженнями 2007 р.¹⁷⁹, отже, ширше вивчення пам'ятки потребує проведення стаціонарних дослідницьких робіт.

Завдяки розвідкам науковця Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», кандидата історичних наук О. О. Прядка почала окреслюватися округа давньоруського Гребінківського городища – відкриті кілька більш-менш значних селищ із матеріалами XII–XIII ст.

Гребінківське городище, план.
За В. В. Шерстюком, 2009.

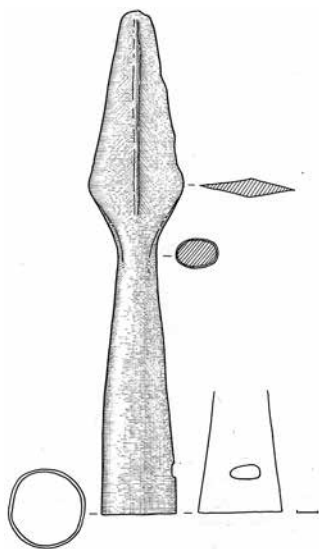
¹⁷⁵ Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведывательной группы ... в 1980 г. – Арк. 18–19. – Рис. 38.

¹⁷⁶ Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Моргунов Ю. Ю. – Курск, 1996. – С. 85. – Рис. 25: 3; Моргунов Ю. Ю. Историческая география Переяславской земли (Святослав Игоревич – Ярополк Владимирович). – Вологда: Древности Севера, 2019. – С. 240.

¹⁷⁷ Шерстюк В. Говтвянське та Гребінківське городища пізньосередньовічного часу на Полтавщині / В'ячеслав Шерстюк // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / [ред. кол.: Телегін Д. Я. (відп. ред.), Титова О. М., Бондаренко І. П. та ін.]; УТОПІК; ЦП НАН України і УТОПІК. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 120–122.

¹⁷⁸ Приймак В. В. Формування елементів територіальної структури Дніпровського Лівобережжя X–XIII ст. (за матеріалами пам'яток батьківщини Г. С. Сковороди) / Приймак В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2003. – №№ 2/2002 – 1/2003 (12–13). – С. 136–142; Головка І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай X–XIII ст. / Головка І. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2005. – №№ 1-2 (17–18). – С. 117–127.

¹⁷⁹ Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведывательной группы... в 1980 г. – Арк. 19; Шерстюк В. В. Звіт про науково-рятвнні археологічні дослідження кургану в м. Гребінка Полтавської області навесні 2007 р. / Шерстюк В. В., за участі Артем'єва А. В. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 483.

Слободо-Петрівка, с.,
околиці. Наконечник на
спис. Поч. XI ст. Залізо.
За О. М. Ткаченком.

Перше з них – неподалік с. Овсюки, за 0,5 км на північний захід від околиці села, на мису надзаплавної тераси правого берега р. Гнилої Оржиці. Розміри цього поселення – близько 200 × 120 м, площа – 2,4 га (див. ст. № 126). Зі знахідок відзначені фрагменти гончарного посуду давньоруського часу, а також скол пірофілітового сланцю. Друге – за 2,3 км на південний схід від центру с. Покровщина, також на надзаплавній терасі правого берега р. Гнилої Оржиці (див. ст. № 151). Знаходиться на мису, обмеженому сухою балкою та вигином заплави. Розміри – 180 × 115 м, площа – понад 2 га. Серед знахідок – фрагменти гончарного посуду давньоруського часу з переважанням здебільшого вінець горщиків, що характерно для типових сільських поселень. Потужність культурних нашарувань на обох селищах не встановлювалася¹⁸⁰. Про існування в районі ще, принаймні, двох селищ давньоруського часу та, можливо, розташованих поряд некрополів, свідчать поодинокі виразні знахідки, повідомлення про котрі інколи з'являлися в соціальних мережах¹⁸¹. Так, в околицях с. Слободо-Петрівка на ріллі знайдений залізний наконечник на спис поч. XI ст.¹⁸², біля с. Писарщина трапилася однібічна підвіска-змійовик – своєрідний оберіг, відлитий з олов'янистої бронзи у кін. XII – на поч. XIII ст.

Зауважимо, що лише однією задокументованою знахідкою позначена присутність у землях Гребінчиного краю сусідів-конфедератів Русі – поудайських та посульських торків, територіальними осередками «сидіння» яких на Сулі з-поміж інших були городище Високі Лазірки неподалік Лохвиці та літописний Полкостень поблизу с. Повстин сучасної Пирятинської територіальної громади¹⁸³. Таким артефактом є кований залізний «крилатий» псалій від вудил III-го типу за А. М. Кирпичниковим¹⁸⁴, характерний для прикордонних із Половецьким степом районів Півдня Русі XI–XII ст.¹⁸⁵ і напівкочового побуту конфедератів, котрі несли прикордонну службу у Посуллі. Він виявлений 1977 р. за випадкових обставин неподалік пізніше відкритого давньоруського селища біля Покровщини (див. поз. № 151).

Поки що, за відомими науковцям матеріалами, старожитностей післямонгольського або золотоординського часу (2-га пол. XIII – поч. XV ст.) на території громади не було виявлено. Хоча близькість до пониззя р. Сліпороду з городищами літописного Сніпороду та

¹⁸⁰ Шерстюк В. В., Прядко О. О. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиця... – С. 275–276.

¹⁸¹ Сидоренко О. В. Добірка інформації про знахідки 2012–2014 рр. за даними, оприлюдненими у соціальних мережах.

¹⁸² Експонується в Гребінківському громадському історико-краєзнавчому музеї.

¹⁸³ Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров. Пограничная крепость на Посульской окраине Южной Руси в XI – XIII веках / Ю. Ю. Моргунов; РАН, Ин-т археол. – М.: Наука, 2003. – С. 169, 175.

¹⁸⁴ Кирпичников А. Н. Снаряжение всадника и верхового коня на Руси IX – XIII вв. / А. Н. Кирпичников // САИ. – Вып. Е 1-36. – М.: Наука, 1973. С. 18, 25. – Рис. 5: 12; 54: 3; 56: 2; Кирпичников А. Н., Медведев А. Ф. Вооружение / А. Н. Кирпичников, А. Ф. Медведев // Древняя Русь. Город, замок, село. – М.: Наука, 1985. – (Археология СССР с древнейших времен до средневековья в 20 т.). – С. 359. – Табл. 145: III.

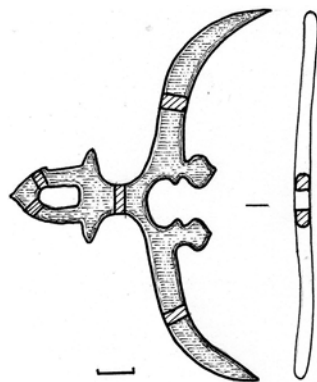
¹⁸⁵ Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров. Пограничная крепость на Посульской окраине Южной Руси в XI – XIII веках. – С. 144, 145. – Рис. 71: 20–21.

в Олександрівці, навкруги яких великий литовський князь Вітовт на поч. XV ст. оселив частину вихідців із черкеського П'ятигір'я й золотоординських володінь на Північному Кавказі, наявність топоніму Мечет¹⁸⁶, що зберігався за назвою «волосного» села Грушківки аж до 2-ї пол. 40-х рр. XX ст., вказує на очевидну належність, принаймні, частини цих земель до зони розселення окремих родів кочівників ординського походження, які стали васалами литовських князів. На це вказують й поодинокі знахідки давніх монет на території Гребінчиного краю. З-поміж них наявні монети Мамаєвої орди часу правління хана Мухаммада й останнього хана Великої Орди Шейх-Ахмада¹⁸⁷, уламки бронзових волзьких дзеркал¹⁸⁸. Між сс. Грушківкою та Сербинівкою, на південній околиці останнього села, 2014 р. зібрано понад десяток пізніх золотоординських срібних і мідних монет, що трапилися у вигляді поодиноких знахідок в орному шарі вздовж надзаплавної тераси правого берега р. Чумгака. З-поміж них наявні анонімні мідні золотоординські пули 1410-х рр., срібні данги: карбування Азаку того ж часу; хана Пулада, випущений у Хаджі-Тархані без дати (≈1407/1408 рр.) та ще один карбований у Хорезмі біля 810 р. місячної Хіджри (≈1407/1408 рр.); верховного султана Джелал-ад-Діна (≈1411–1413 рр.), а також срібне акче Кримського ханства, що побачило світ за султана Хаджі-Гірей хана в Кирк-Орі 858 р. місячної Хіджри (≥ 1454 р.)¹⁸⁹. Такі знахідки можуть маркірувати місцезнаходження більш-менш тривалого стійбища вихідців із Великої Орди, які знайшли прихисток у литовських володіннях.

На завершення огляду археологічних старожитностей необхідно згадати й про пам'ятки козацької епохи. Для Гребінківщини такі об'єкти, що мають фортифікаційне призначення, зовсім поодинокі (зокрема, Гребінківське городище, котре можна розглядати як укріплену старшинську садибу) (див. ст. № 1), влаштовану лубенським полковником Л. Н. Свічкою. Її спорудження відноситься до останньої чв. XVII ст., як і заселення навколишніх земель із сс. Малютинці, Городище, Коровай, Каївка, Корніївка¹⁹⁰. Цікавий

Писарщина, с., околиці. Підвіска-змієвик XII – поч. XIII ст. Олов'яниста бронза. За О. В. Сидоренком.

Покровщина, с. «Крилатий» псалій – деталь вузди XI–XII ст. Залізо. За О. Б. Супруненьком.

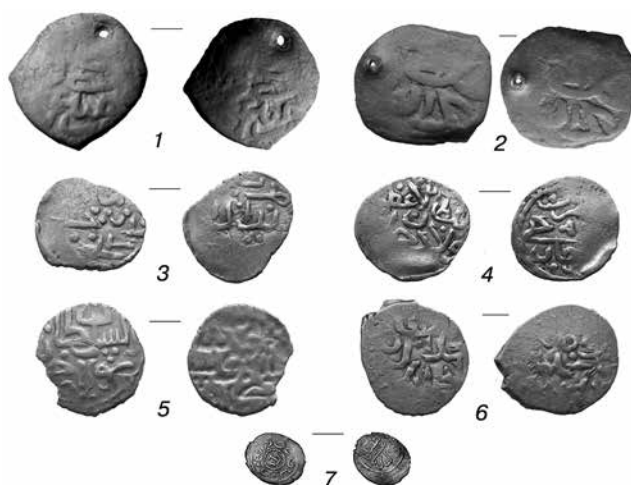
¹⁸⁶ Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. – С. 43, 47, 191.

¹⁸⁷ Булава Л. М., Шевчук О. О. Знахідки монет Золотої Орди 60–70-х рр. XIV ст. на Полтавщині. – С. 146, 147.

¹⁸⁸ Супруненько О. Археологічні спостереження за днопоглибленням у заплаві р. Сула навпроти Лубен / Олександр Супруненько // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2012. – Вип. VII. – С. 166. – Рис. 22; Супруненько О. Б., Сидоренко О. В., Пономаренко Є. Є. Про деякі пам'ятки і нові знахідки з території Полтавщини / О. Б. Супруненько, О. В. Сидоренко, Є. Є. Пономаренко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2015: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненько О. Б. (наук. і відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2015. – С. 121–122. – Кол. вкл. І: 2.

¹⁸⁹ Визначення канд. географ. наук, доцента Л. М. Булави.

¹⁹⁰ Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку. – С. 25, 106–107; Лазаревский А. М. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII и XVIII вв. – С. 48, 49.

Сербинівка, с., околиці. Золотоординські пули, данги і кримське акче 1-ї пол. – сер. XV ст. За Л. М. Булавою та О. В. Сидоренком. *Мідь, срібло.*

Золота Орда: 1-2 – пули 1410-х рр.; 3 – данг, м. Азак, 1410-і рр.; 4 – данг, хан Пулад, м. Хаджі-Тархан, без дати (≈1407–1408 рр.); 5 – данг, хан Пулад, Хорезм-?, близько 810 р. м. Х. (≈1407–1408 рр.); 6 – данг, Джелал-ад-Дін, 814–815 рр. м. Х (≈1411–1413 рр.); *Кримське ханство:* 7 – акче, Хаджі-Гірей хан, Кирк-Ор, 858 р. м. Х. (≥ 1454 р.).

об'єкт козацької епохи в ур. Городище у м. Гребінці вочевидь потребує додаткових заходів із його вивчення (див. ст. № 1). Щодо території сіл, котрі виникли чи були заселені у XVII ст., то в їх межах жодні дослідження ще не проводилися.

До речі, на Гребінківщині доволі часті знахідки монет Кримського ханства, які залучалися до місцевого грошового обігу, привозилися з Криму внаслідок торгових операцій чи потрапляли сюди ж під час нападів південних людоловів, що в цілому притаманне для більшості степових районів Лівобережжя Дніпра, наближених до узбережжя ріки. Зокрема, в околицях тих же сс. Грушківки і Сербинівки виявлені білонові башлики або акче бахчисарайського карбування поч. і сер. – 3-ї чв. XVIII ст.,

котрі засвідчують, швидше за все, участь місцевих козаків у походах з підкорення Кримського ханства.

Окрім поселенських, у межах громади є й промислові об'єкти XVII ст. – майдани.

Описані у цьому випуску «Зводу» 4 майдани з території Гребінківщини виступають яскравими пам'ятками археології та розвитку промислового виробництва за козацької епохи. З огляду на форми і розміри, всі вони належать залишкам діяльності селітроварів здебільшого поч. XVII ст. Серед них – величезний майдан «Могила Товста» з кільцевим в плані останцем заввишки понад 4 м та діаметром 60 м, вкритий деревами й кущами, на захід від с. Мар'янівки (див. ст. № 114), що є ландшафтною домінантою округи й виразним об'єктом історичного ландшафту, давно вже претендуючи на включення до Державного реєстру нерухомих пам'яток як об'єкт археології та історії виробництва (науки і техніки).

Ще один дещо менший майдан розташований у південно-східній частині с. Павлівщини (див. ст. № 142). Ця задернована споруда з ґрунту – останець розробленого на селітру кургану – висотою 4 м і розмірами 42 × 45 м з проходом з північного боку. З того ж боку до нього прилягає меридіонально зорієнтований відвал відпрацьованого ґрунту висотою 1,5 м, шириною близько 7 м та довжиною 41 м. Не менш виразними є майдан «Ульянівські могили» у с. Почаївці та зайнятий старим кладовищем майдан у центрі с. Сліпорід-Іванівки (див. ст. №№ 161 та 200).

Майдани були місцями видобування ґрунту зі значним вмістом селітри із насипів курганів доби раннього залізного віку, а також його переробки і збагачення з метою підготовки сировини до виварювання. Час проведення цих видобувних робіт упродовж одного – двох

сезонів на кожному конкретному місці (тобто, стародавньому кургані скіфського часу) припадає на 1-шу – менш імовірно, 2-гу чв. XVII ст.

Рештки ще кількох майданів у дуже розораному вигляді (котрі не вдалося ідентифікувати за візуальних обстежень і можна побачити лише на космічних фотознімках) наявні у складі курганних могильників 3-поміж відомих в адміністративних межах територіальної громади. Це – сліди існування майже десятка майданів, описаних у зведенні М. О. Макаренка за даними анкетування 1872–1873 рр.¹⁹¹, зовнішні візуальні ознаки яких на сучасній денній поверхні вже знищені. Всі вони тяжіють до чорноземних ґрунтів вододілів та високих терас на берегах невеликих річок, отже, колишні кургани на їх місцях споруджувалися чи добудовувалися із чорноземних дернин над захороненнями киммерійської та скіфської епох, містили глибокі поховальні ями, мали рови і рівчаки, де й збиралася викристалізована селітра природного походження.

На цьому невеликий огляд старожитностей та відомих і збережених об'єктів найдавнішої культурної спадщини Гребінчиного краю можна завершити.

На жаль, збереглися вище зазначені пам'ятки й археологічні об'єкти не всі або ж не в повному складі комплексів. Деякі складові комплекси (дрібні розорані кургани) не вдалося відшукати в посівах. У ході господарської діяльності людини кін. XX – поч. XXI ст. частина з них була знищена, чимало насипів на різночасових могильниках наразі порушені давніми, а переважно сучасними грабіжниками. У деяких влаштовані вже оплilі, інколи зовсім нові ями. Такі дії проходять за мовчазної згоди власників чи орендаторів угідь, яким набагато легше знищити археологічний об'єкт, аніж його оберігати від руйнувань. Із застосуванням великих плугів і плантажної оранки нанівець знищуються насипи невеликих курганів. З таким відношенням суспільства до решток об'єктів археологічної спадщини останніх семи тисячоліть нашої історії невдовзі від них може нічого не залишитися... Щодо територій давніх поселень, то їх площа на сьогодні перетворилася на перекоп із ямок місцевих та «заїжджих» «пошуковців»-мародерів, які перелопачують культурні нашарування у пошуках кольорового металу і монет. Отже, питання збереження об'єктів археологічної культурної спадщини наразі звучить, швидше, риторично, і не тільки у площині юриспруденції та виконання вимог законів і європейських хартій. Для цього мають відбутися зміни у свідомості людей, на які ще не настав час.

Насамкінець, необхідно констатувати, що стан вивчення старожитностей території Гребінківської міської територіальної громади засвідчує завершення заходів із попереднього обліку й є приводом до проведення детальної інвентаризації наявних об'єктів археології. Напевне, цьому сприятиме і відображення їх у пропонованому читачеві мікрорегіональному випуску «Зводу». Проведення поступової паспортизації й виготовлення проектів землевідведення для ділянок, котрі займають пам'ятки, сподіваємося, призведе до їх збереження, хоча б найзначніших серед них, та залишить останні у спадок нащадкам.

О. Б. Супруненко

Пам'ятки історії. На другому місці за чисельністю на території Гребінківської міської територіальної громади є група пам'яток історії – 111 об'єктів. Серед них 15 є комплексними (12 – історії та архітектури, 3 – історії та техніки). Охоплюють вони період від поч. XIX ст. до сьогоднішніх днів. Докладні історичні довідки на кожен із об'єктів культурної спадщини наведено нижче, тому зупинимось лише на загальній характеристиці пам'яток цієї категорії.

---

¹⁹¹ Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 39, 41–42, 86.

Мар'янівка, с. Могила
Є. П. Гребінки. 2019.

Гребінківщина є батьківщиною Євгена Павловича Гребінки (21.01(02.02).1812, х. Убіжище Пирятинського повіту Полтавської губ. Російської імперії (нині с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – 3(15).12.1848, м. Санкт-Петербург Російської імперії, похований с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – видатного українського письменника, байкаря, педагога, видавця¹⁹².

Письменник народився у сім'ї збіднілого дворянина. У 1831 р. закінчив Ніжинську гімназію. З 1834 р. працював у Петербурзі. У 1841 р. видав альманах «Ластівка», що включав вірші, байки, оповідання, повісті та романи. В байках розкривав соціальну несправедливість суспільства, висміював хабарництво, бюрократизм («Ведмежий суд», «Рибалка», «Вовк і вогонь» та ін.). Ліричні твори Є. П. Гребінки наповнені мотивами протесту проти насилля над людськими почуттями, містять роздуми над власним життям.

Окремі українські та російські вірші письменника вже давно стали народними піснями, наприклад, «Ні, мамо, не можна нелюба любити», «Чорні очі». Оповідання, написані російською мовою «Ніжин-озеро», «Гетьман Свирговський» та ін. присвячені минулому України. У поемі «Богдан» Є. П. Гребінка оспівує постать Богдана Хмельницького, визвольну боротьбу українського народу. Він же здійснив переклад поеми «Полтава» О. С. Пушкіна на українську мову.

У багатьох творах письменника, написаних російською мовою, спочатку в романтичному дусі, а пізніше – з позицій критичного реалізму, відображені різноманітні прояви українського життя: «Розповідь пирятинця», «Брати», «Ніжинський полковник Золотаренко», побут і звичаї чиновників – «Лука Прохорович», «Далекий родич», свавілля поміщиків, гноблення кріпосних селян («Кулик»).

З огляду на зазначене вище, творчість Є. П. Гребінки зіграла значну роль у процесі становлення реалізму в українській і російській літературах¹⁹³.

Тому ціла низка пам'яток краю, як і вживана назва адміністративного мікрорегіону – Гребінчин край, пов'язані саме з його іменем. Серед них – місце родинного кладовища Гребінок у с. Мар'янівка, де саме і похований Є. П. Гребінка¹⁹⁴ (див. ст. № 120). У цьому ж селі існує ботанічна меморіальна пам'ятка природи «Гребінчин каштан»¹⁹⁵ (див. ст. № 113). У 1987 р. на честь відомого письменника у центрі м. Гребінки (що також носить його ім'я) встановлено пам'ятник¹⁹⁶ (див. ст. № 33). Початок існування Гребінки як населеного пункту припадає на 1895 р., коли було збудовано гілку залізниці Київ–Харків, і село Тінь, розширившись, перетворилося на станцію Петрівка. У 1901 р. станцію і населений пункт поряд із нею названо Гребінка на честь українського поета-байкаря Є. П. Гребінки¹⁹⁷.

¹⁹² Електронний ресурс. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Гребінка_Євген_Павлович

¹⁹³ Українська літературна енциклопедія: В 5 т. / [редкол.: І. О. Дзевєрін (відп. ред.) та ін.]. – К.: Гол. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988. – Т. 1: А–Г. – С. 482–483.

¹⁹⁴ Повідомлення відділу культури Гребінківської міської об'єднаної громади // Робочий архів НД відділу пам'яток-знавства ПКМ імені Василя Кричевського.

¹⁹⁵ НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 144.

¹⁹⁶ Полтавщина: енциклопедичний довідник. – С. 209–212.

¹⁹⁷ Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://hrebinka.org.ua/pages/p30>.

До речі, в 2019 р. у ході обстежень м. Гребінки та території колишнього Гребінківського району, біля подвір'я жителя міста М. М. Тужика було виявлено гранітну надгробну плиту з пам'ятним написом: «Прахъ у которого стоишь есть рабы Божіей Елены Леонтьевой урожденной Танковыхъ жены Колежскаго Ассесора Марковича, скончавшейся от грудной водяной отрожд: на 52 году 1836 года ноября 28 дня.». За ініціативою начальника відділу культури Гребінківської міської територіальної громади О. В. Ільчука плиту (0,9 × 0,7 м) у 2020 р. перевезено з Гребінки до с. Мар'янівки і покладено поряд із могилою письменника (див. ст. № 120)¹⁹⁸.

Надгробна плита Маркович О. Л. Знайдена в с. Кулажинці при земляних роботах Тужиком М. М. 2019.

На Гребінківщині також народився Маркович Опанас Васильович (8.02.1822 р., с. Кулажинці Пирятинського повіту Полтавської губернії, Російська імперія (нині с. Кулажинці Гребінківської міської територіальної громади Лубенського району Полтавської обл.) – 1.09.1867 р., м. Чернігів, Російська імперія) – український фольклорист, етнограф, громадський діяч, член Кирило-Мефодіївського товариства. У 2012 р. в пам'ять про видатного земляка на будинку Кулажинської ЗОШ I-III ступенів відкрито пам'ятну дошку (див. ст. № 94)¹⁹⁹.

Найбільше об'єктів історії належать до часу минулого радянської доби. Першими у цьому списку стоять ті, що увічнюють пам'ять про одну з найбільших трагедій українського народу – Голодомор 1932–1933 рр. Це – пам'ятні знаки, встановлені вже за незалежності України. Одним із перших в області на місці поховань жертв Голодомору 1932–1933 рр. ще в 1992 р. встановлений пам'ятний знак у м. Гребінці (див. ст. № 13). Незважаючи на заборони, людська пам'ять стала найціннішим джерелом у поверненні правди про ті страшні часи геноциду. На жаль, більшість могил і місць поховань жертв Голодомору на Гребінківщині і досі залишаються невідомими або знаходяться у задернованих частинах старих сільських кладовищ, як і в ряді місць на Полтавщині²⁰⁰. Під час пошукової роботи було виявлено: братські могили жертв Голодомору в селах Овсюки і Рудка, окремі могили у селі Короваї, місця поховань у селах Мар'янівка, Лутайка, Кулажинці, Сліпорід-Іванівка. Наразі пам'ятні знаки встановлено у сс. Березівка, Григорівка, Олександрівка, Почаївка, Стукалівка, Тополеве, Тарасівка²⁰¹.

Великою трагедією і випробуванням для Гребінківщини, як і для всієї України, стала радянсько-німецька війна 1941–1945 рр.

Вже 24 червня 1941 р. над Гребінкою з'явився гітлерівський літак і скинув перші авіабомби. З липня нальоти нацистської авіації на залізничний вузол стали систематичними. Адже через станцію йшло багато воєнних ешелонів з евакуйованим заводським обладнанням, із людьми. 19 вересня фашисти захопили Гребінку. У місцевому краєзнавчому музеї зберігаються спогади свідків тих вересневих днів про бронепоезд, який наводив жах на

¹⁹⁸ Повідомлення відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

¹⁹⁹ Повідомлення Кулажинської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²⁰⁰ Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Котелевський район. – С. 160.

²⁰¹ Щоденник з обстежень Гребінківського району // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 17-94.

Гребінка, м. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 рр. 2019.

Гребінка, м. Могила воїна Червоної Армії Черних К. І. 2019.

Тарасівка, с., Пирогова Левада, ур. Місце масових розстрілів 1942. 2019.

гітлерівців. Він несподівано з'являвся там, де скупчувалися ворожі війська, впритул розстрілював їх із гармат і кулеметів, так же раптово зникаючи. Командиром «таємничого» бронепоезда, як називали його очевидці, був Костянтин Іванович Черних. Машиніст локомотива у мирний час, сапер на війні, він відремонтував пошкоджений бронепоезд, залишений на станції, організував команду і вступив у бій із нацистами. Гітлерівцям вдалося блокувати бронепоезд, зруйнувати колію. Закінчились боеприпаси. Тоді К. І. Черних, знявши команду, на великій швидкості направив бронепоезд на скупчення вагонів. Разом із бронепоездом загинув і його відважний командир. Поховали цю мужню людину на околиці Гребінки, край залізничного полотна, де й відбувався останній бій бронепоезда (див. ст. № 16).

Уже з перших днів встановленого нацистського режиму патріоти розгорнули підпільну боротьбу проти окупантів. Одним із її організаторів був студент Лубенського учительського інституту Д. П. Калімбет. Йому вдалося влаштуватися на роботу до управи Гребінки. У травні 1942 р. гітлерівці виявили і розстріляли патріота. Активними учасниками підпілля були також начальник станції А. Патрікеєв, директор промкомбінату С. Кутовий, завідуючий райфінвідділом П. Лобода, робітники залізничного вузла Д. Овчаренко, В. Луценко, Н. Арбузова та багато інших мешканців району²⁰².

У період тимчасової окупації Гребінківщини 1941–1943 рр. гітлерівцями було розстріляно в ур. Пирогова Левада 2500 радянських громадян. Серед них – 2000 євреїв, здебільшого стариків та жінок, в т. ч. 370 дітей, військовополонених, партизанів, підпільників, комуністів, комсомольців, жителів навколишніх сіл Пирятинського і Гребінківського районів. На основі показань очевидців були віднайдені місця масових розстрілів: могила (24,0 × 8,0 м), в якій захоронені розстріляні єврейські сім'ї (1900 дорослих осіб та 370 дітей). Розстріл проводився 6.04.1942 р. Віднайдені і могила (9,0 × 8,0 м), де захоронені розстріляні 380 комуністів і радянських активістів; могила (9,0 × 8,0 м), в якій захоронені розстріляні 25 циганських і єврейських сімей (163 чол.) від розстрілу 18.05.1942 р. У 1950 р. на місці кривавої розправи був нагорнутий курган із ґрунту, на якому встановлено цегляний оштука-

²⁰² Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 540–542.

Гребінка, м. Пам'ятний знак на честь частин, які визволяли місто від гітлерівських загарбників. 2019.

Гребінка, м. Пам'ятний знак «Танк ІС-2». 2019.

турений обеліск (вис. 7,8 м) із зіркою. 18.05.1990 р. його змінив новий пам'ятник – залізо-бетонна чотирикутна споруда, в середині якої міститься чотирикутний постамент у вигляді стилізованої мінори, вгорі – металеві сегменти, котрі складають зірку Давида. Загальна його висота – 10 м²⁰³ (див. ст. № 237).

На північно-східній околиці м. Гребінки, у Корніївському яру, під час тимчасової нацистської окупації 1941–1943 рр., гітлерівцями також розстріляно невідому кількість мирних жителів, військовополонених, підпільників та активістів. У пам'ять про загиблих в 1992 р. на місці розстрілу встановлено пам'ятний знак²⁰⁴ (див. ст. № 14).

З 18 по 20 вересня 1943 р. військами Воронежського фронту, під час наступу в київському напрямку, було визволено від загарбників м. Гребінку та в цілому весь Гребінківський район. При визволенні відзначились воїни 309-ї Пирятинської, 253-ї стрілецьких дивізій, 178-ї, 183-ї, 186-ї танкових бригад, 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу²⁰⁵. На їх честь у центрі міста 1968 р. згідно рішення виконкому Гребінківської районної ради споруджено пам'ятний знак²⁰⁶ (див. ст. № 26).

19 вересня 1943 р. за наступу 10-го танкового корпусу на м. Гребінку першим до нього ввірвався танк, командиром якого був Сагайдачний Юрій Михайлович, а механіком-водієм Приходько Назар Ксенович. У 1986 р. на честь визволителів міста – воїнів 10-го танкового корпусу встановлено пам'ятний знак – важкий танк «ІС-2»²⁰⁷ (див. ст. № 29).

Тисячі гребінківців у Другій світовій війні стали у ряди захисників рідної землі. Всім відомий подвиг сержанта Григорія Кагамлика, родом із села Слободо-Петрівка, який 9 лютого 1943 р. біля с. Друге Нікольське (тепер в межах с. Приліпи Понирівського району

²⁰³ Згадаймо ті роки: спогади, розповіді, вірші / [упорядн. Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко]. – Пирятин, 1999. – Кн. 2-а. – С. 15–17.

²⁰⁴ Повідомлення відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²⁰⁵ Юдин В. В. В серпні 43-го. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – С. 55–56.

²⁰⁶ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1819-2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²⁰⁷ ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27 / 10 ТК ЖБД /.

Гребінка, м. Пам'ятник Герою Радянського Союзу Кагамлику Г. С. 2019.

Гребінка, м. Пам'ятний знак на честь засновників МТС. 2019.

Курської області, Російська Федерація) героїчно загинув, на полі бою, не пропустив ворожі танки²⁰⁸. Будучи поранений, Григорій Кагамлик своєю кров'ю на комсомольському квитку написав: «Умру но не отойду ни шагу назад. Клянусь своей кровью сер. Г. Кагамлык». Взаявся за кулемет вбитого товариша і відстрілювався до останнього²⁰⁹. Він загинув у нерівному бою, але через свій рубіж не пропустив жодного ворога. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 18 травня 1943 р. за зразкове виконання бойових

завдань командування на фронті у боротьбі з німецькими загарбниками і проявлені при цьому відвагу та героїзм Кагамлику Григорію Сергійовичу було посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Похований він у братській могилі в селищі Понирі Курської обл. РФ²¹⁰.

Згідно рішення Слободо-Петрівської сільської ради у 1960 р. в пам'ять про героя-земляка на фасаді будинку колишньої школи закріплено біломармурову дошку (0,6 × 0,7 м) з пам'ятним написом: «У цьому будинку в 1931–1938 роках в семирічній школі вчився комсомолец Григорій Кагамлик, який за мужність і відвагу на фронтах Великої Вітчизняної війни посмертно удостоєний звання Герой Радянського Союзу»²¹¹. У 1968 р. у Гребінці на честь героя-земляка також встановлено пам'ятник (див. ст. №№ 34, 214, 217).

Механік-водій танка Василь Ілліч Риндя із села Горби свій ратний подвиг здійснив на Луганщині. 26 листопада 1941 р. в боях з противником у районі сіл Берестова, Весела (тепер Лисичанська міськрада Луганської області) разом з екіпажем вогнем та гусеницями знищив десятки гітлерівців і вогневих точок ворога. Будучи тяжко пораненим, вивів несправний танк із зони артилерійського вогню. Звання Героя Радянського Союзу земляку присвоєне 27.03.1943 р.²¹²

Повними кавалерами ордена Слави стали М. Г. Вовк із с. Лутайка та О. Т. Яценко із с. Корніївка. За героїзм і відвагу, проявлені в боях із гітлерівськими загарбниками, 3500 земляків нагороджені орденами і медалями.

²⁰⁸ Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район. – С. 540–542.

²⁰⁹ Загинув, щоб бути безсмертним / М. Криворучко // Серп і Молот. – 1988. – 9 лютого. – № 17 (6306). – С. 2.

²¹⁰ Герои Советского Союза: краткий биографический словарь в двух томах. / [пред. ред. кол. И. Н. Шкадов]. – М.: Воениздат, 1987. – Т. 1: Абаев – Любичев. – С. 599.

²¹¹ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1836 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²¹² Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 1. Герої Радянського Союзу / [упоряд.: О. А. Білоусько, А. К. Гребіник, Т. П. Пустовіт]; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С. 13.

В оборонних і визвольних боях на території Гребінківського району загинуло близько 500 бійців та командирів Червоної Армії. Прах загиблих покоїться у 28 братських та 22 індивідуальних могилах.

До лав Червоної Армії за роки війни було мобілізовано 4900 чоловік жителів Гребінчиного краю. До рідних домівок не повернулося близько 3000 із них. Гітлерівцями за період окупації розстріляно, замордовано 1336 учасників підпілля та мирних жителів району, а на каторжну працю до Німеччини вивезено 2518 чоловік, переважно молодого віку²¹³.

Про масштаби наслідків тривалих військових дій свідчать 56 об'єктів культурної спадщини. Знаходяться вони у м. Гребінка (15), сс. Березівка (2), Бесідівщина (1), Григорівка (2), Горби (1), Грушківка (1), Загребелля (1), Короваї (1), Корніївка (2), Кулажинці (1), Лутайка (1), Майорщина (1), Мар'янівка (2), Наталівка (1), Овсюки (1), Олександрівка (1), Олексіївка (1), Почаївка (1), Писарщина (1), Покровщина (1), Рудка (1), Саївка (1), Сербинівка (2), Скочак (1), Світанок (1), Сліпорід-Іванівка (1), Слободо-Петрівка (3), Стукалівка (3), Сотницьке (1), Тарасівка (2), Тополеве (2)²¹⁴.

Про трудову звитягу гребінківців за відбудови господарства району у повоєнний час свідчать два пам'ятні знаки у категорії пам'яток «історія, історія техніки»: трактор «Універсал-2», встановлений у 1976 р. на честь трудових подвигів механізаторів Гребінківської машинно-тракторної станції, створеної 2.08.1932 р. (див. ст. № 37)²¹⁵, і Трудової Слави «Паровоз Ем 733-08» із тендером № 735-28 (побудований у 1934 р.), що установлений на колії 1985 р. на території локомотивного депо «Гребінка» Південної залізниці (див. ст. № 35)²¹⁶.

Не оминули Гребінківщину й наслідки Афганської війни, два гребінківці не повернулися додому з неї. Це – Лелеко В'ячеслав Михайлович (12.01.1952 р., м. Гребінка Полтавської обл. – 5.01.1981 р., Демократична Республіка Афганістан, похований м. Гребінка Полтавської обл.) – учасник бойових дій в Афганістані (див. ст. № 10, 20)²¹⁷. Другим є Романенко Петро Григорович (7.06.1953, с. Паризька Комуна, нині Польове Гребінківського району Полтавської обл. – 15.08.1985, район населеного пункту Пулі-Хумрі, Демократична Республіка Афганістан, похований с. Паризька Комуна, нині Польове Гребінківської міської територіальної громади Полтавської обл.) – учасник бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан²¹⁸. На їх честь на будинках Гребінківської ЗОШ I–III ступенів № 4 і Слободо-Петрівської ЗОШ I–III ст. встановлені пам'ятні дошки (див. ст. № 156, 216).

Гребінка, м. Пам'ятник Трудової Слави.
Паровоз Ем-733-08. 2019.

²¹³ Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район. – С. 540–542.

²¹⁴ Щоденник з обстежень Гребінківського району // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 17-94.

²¹⁵ Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.1.1821 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²¹⁶ Технічна характеристика паровозу Ем // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Довідка про паровоз Ем № 733-08 // Там само.

²¹⁷ Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 6.

²¹⁸ Книга Памяти о советских воинах, погибших в Афганистане. – М.: Воен. изд-во, 1995. – Т. 2. – С. 297.

Гребінка, м. Пам'ятний знак на честь учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. 2019.

У пам'ять про загиблих і померлих воїнів-інтернаціоналістів, учасників військових конфліктів 2-ї пол. XX ст. на території інших держав у м. Гребінці встановлено пам'ятний знак (див. ст. № 27)²¹⁹.

Також у Гребінці встановлено пам'ятний знак «Тим хто врятував світ», споруджений на честь 143 гребінківців – учасників ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС (див. ст. № 30)²²⁰.

Під час Революції гідності у 2014 р. на Майдані загинув уродженець Гребінківщини Черненко Андрій Миколайович (9.12.1978, с. Слободо-Петрівка Гребінківський район, Полтавська обл. – 18.02.2014, м. Київ, похований, с. Слободо-Петрівка Гребінківського району Полтавської обл.) – учасник Євромайдану, Герой України²²¹ (див. ст. № 215).

На жаль, не оминула Гребінківщину і страхітлива та підступна війна на Сході України. Двоє героїв віддали життя за Незалежність України. У м. Гребінці похований Лукаш Євген Миколайович (25.09.1983, м. Гребінка, Полтавська обл. – 1.07.2014, с. Криниці, Донецька обл., похований у м. Гребінка, Полтавська обл.) – учасник АТО/ООС, військовослужбовець, механік-водій зенітно-ракетного дивізіону 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр»²²². У с. Саївка похований Лисенко В'ячеслав Олексійович (26.10.1976 р., м. Сміла, Черкаська обл. – 17.01.2015 р., Донецький аеропорт, похований с. Саївка, Гребінківська міська територіальна громада, Полтавська обл.) – молодший сержант, заступник командира взводу 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр», учасник АТО/ООС²²³ (див. ст. №№ 9, 12, 21, 177).

О. А. Скирда

Пам'ятки та об'єкти архітектури. Невелика група об'єктів культурної спадщини Гребінківської громади є пам'ятками архітектури. Це цивільні та культові споруди XIX – 1-ї третини XX ст., розташовані у м. Гребінка (2) та селах Григорівка, Грушківка, Лутайка, Мар'янівка (2), Оржиця, Почаївка, Рудка, Сербинівка, Слободо-Петрівка, Сотницьке.

Містобудівна історія Гребінківщини починається з давньоруських часів. В центрі Гребінки, на мисовому виступі р. Гнила Оржиця частково збережене городище сер. XII – 1-ї пол. XIII ст. із залишками посаду. Укріплення входило до складу Посульської оборонної лінії. Занепало після монголо-татарської навали. Зараз городище забудоване будівлями школи

²¹⁹ Повідомлення відділу культури Гребінківської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²²⁰ Чорнобиль-30. Книга слави і пам'яті. Полтавська обдасть / [упорядн. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Копі-центр, 2016. – С. 519–522.

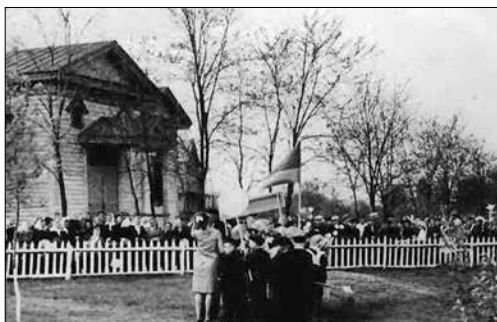
²²¹ Інтернет-ресурс: [vk.wikipedia.org/wiki/Черненко_Андрій_Миколайович](https://uk.wikipedia.org/wiki/Черненко_Андрій_Миколайович)

²²² Довідка відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

²²³ Ревеугук В. Я. Полтавці – борники державної незалежності України / В. Я. Ревеугук. – Полтава, 2015. – С. 315.

№ 2. Відповідно, історія архітектури Гребінківщини починається з XII ст.

Починаючи з прийняття християнства, як офіційної релігії Київської Русі, на Гребінківщині будували церкви. Процес храмовбудівництва був перерваний монголо-татарською навалою, але знову відродився пізніше. Гребінківщина завжди була провінційним регіоном. Переважна більшість громадських та сакральних споруд будувалася з дерева і глини. Планувальні рішення дерев'яних церков до- та післямонгольського періодів походили від дерев'яних клітей. Церкви та каплиці часів пізнього середньовіччя на Гребінківщині були невеликими будівлями з дерев'яними чи глинобитними стінами та солом'яним покриттям.

Майорщина, с. Покровська церква.
1901. Архівне фото.

У XVII – XVIII століттях на їх місці постали більші храми – зразки української народної архітектури доби Гетьманщини. Це були надзвичайно пропорційні будівлі, з високими світловими верхами. Зазвичай українські народні церкви будували тридільними чи хрещатими в плані. Мали від одного до п'яти верхів, зазвичай – із заломом. Склалися з дерев'яних брусів і обшивалися вертикальною шалівкою. Віконні та дверні отвори мали шестигранну трапецієподібну чи прямокутну форму. Деякі з цих храмів були високомистецькими витворами народного генія.

На протязі XIX та поч. XX ст. церкви народної архітектури поступалися місцем новим більшим храмам загальноімперських стилів класицизм, історизм та еkleктика. Цей процес був сталим та загальноприйнятним. Незважаючи на це, кілька храмів XVIII – поч. XIX ст. на території Гребінківщини збереглися до 1917 р.

За даними видання «Справочная клировая книга по Полтавской епархии на 1912 год» в межах сучасної Гребінківської ОТГ існували наступні історичні церкви:

1. Містечко Городище (суч. м. Гребінка) – Георгіївська церква, мурована, 1807 р. побудови. Збудована коштом поміщика І. А. Горбовського. Дзвіниця зведена 1902 р. коштом Миколи Левковича Свічки. Зруйнована у 1936–1938 рр.

2. с. Мечет (суч. с. Грушківка) – Андріївська церква, мурована, 1840 р. побудови коштом Ганни Олександрівни Маркович.

3. с. Корові – Преображенська церква, мурована, 1853 р. побудови. На місці церкви XVIII – поч. XIX ст.

4. с. Кулажинці – Миколаївська церква, мурована, 1839 р. побудови коштом поміщика Василя Івановича Марковича, на місці храмів поч. XVIII ст. та 1766 р.

5. с. Майорщина – Покровська церква, дерев'яна, 1901 р. побудови.

6. с. Овсюки – Троїцька церква, дерев'яна, 1878 р. побудови. Збудована на місці храмів 1734 та 1827 рр. Зруйнована у 1938 р.

7. с. Рудка – Покровська церква, дерев'яна, 1775 р. побудови, дзвіниця 1899 р.

8. с. Рудка – Ікони Казанської Божої Матері (Горбовська) церква, приписна, дерев'яна.

9. с. Стукалівка – Олександра Невського церква, дерев'яна, 1891 р. побудови.

Кулажинці, с. Миколаївська церква. 1839.
Архівне зображення.

Грушківка, с. Андріївська церква. 1840.
Фото 2021.

З усіх історичних храмів Гребінківщини до нашого часу вціліла лише Андріївська церква у Грушківці (Мечет), яка знаходиться в руїнах²²⁴.

Церква Андрія Первозванного розташована на південній околиці с. Грушківка. Цей мурований храм є найстарішим збереженим архітектурним об'єктом Гребінківської громади. У 1730-х рр. поміщик Яків Андрійович Маркович заснував хутір Мечет, який потім перетворився на село Мечет (з 1946 – Грушківка). Коли був збудований перший храм села невідомо. У сусідній Семенівці (Сербинівка) з 1780 по 1818 рр. діяла цвинтарна дерев'яна церква Різдва, збудована Семеном Милорадовичем.

Перші володарі с. Мечет Яків Маркович та його син Михайло Маркович в селі не жили. Лише 1825 р. Андрій Михайлович Маркович, онук Якова Марковича, з родиною оселився тут. До того Андрій Михайлович служив на флоті і був мічманом. Він помер рано, у 1838 р. Надалі в маєтку господарювала його дружина Ганна Олександрівна Маркович. Вона близько 1839 р. почала будівництво мурованої церкви Святителя Андрія Первозванного, названої на честь небесного

патрона її покійного чоловіка. Будівництво було завершено 1840 р., а 3 серпня 1841 р. храм освятив єпископ Полтавський Гедеон. Першим священником був Микола Якович Білінський. На 1912 р. церква мала 38 десятин 300 кв. сажнів ружної землі. Її парафію складала: 1 особа привілейованого стану, 10 міщан, 44 козаки, 1030 селян. Разом 1085 осіб. До храму були приписані хутори Семенівський, Чепурківка, Саївка, Писарщина. Священником був Павло Федорович Пуцінський. Власне село Мечет Городищенської волості Пирятинського повіту на 1912 р. мало 800 осіб населення, земську школу та церкву.

Після встановлення радянської влади почалися гоніння на священнослужителів та парафіян. В 1929 р. Андріївську церкву закрили. Під час нацистської окупації у 1942 р. служби були відновлені. Але у 1950-х рр. храм знову закрили. Інтер'єри були пошкоджені, іконостас розібраний, церковне начиння вивезене. Церкву використовували в якості складського приміщення. Для цього стіну за вітварем частково розібрали і встановили двостульчасті ворота, через які могла проїхати вантажівка. Наруга над храмом тривала кілька десятиліть.

Архітектура церкви виконана у стилі класицизм. Об'єм храму цегляний, квадратний в плані, з одним куполом, встановленим над середохрест'ям. Внутрішня планувальна структура хрещата, дев'ятидільна, вписана у квадрат. До середохрест'я примикають об'єми вітваря, бабинця та бічних рамен, які формують планувальний хрест. Між раменами розміщені великі допоміжні приміщення, паламарка та різниця, завдяки чому контур зовнішніх стін

²²⁴ Справочная клировая книга по Полтавской епархии на 1912 годъ. – Полтава, 1912.

храму формує квадрат. Об'єми середохрестя, віттаря, бабинця та бічних рамен візуально поєднані між собою за допомогою високих півциркульних підпружних арок. Донедавна храм вінчав масивний напівсферичний класицистичний купол, вкритий позолотою. Зовнішній та внутрішній декори фактично не збереглися. Будівля має високі вікна, деякі з них зберегли автентичні металеві решітки. Кожне вікно вписане на фасаді у високу нішу з півциркульним завершенням. Збереглися автентичні двері головного входу. В наш час Андріївська церква покинута та руйнується. Служби не проводяться. У 2019 р. після пожежі впав купол. Біля головного входу збереглося поховання Петра Феодоровича Кузьменка 1914 р.

Майорщина, с. Маєток Гербаневського.
Кін. XIX ст. 2021.

Будівля церкви Андрія Первозванного є цікавим об'єктом доби класицизму, єдиним збереженим історичним храмом Гребінківщини. Потребує додаткових досліджень, охоронного статусу та термінової реставрації (див. ст. № 73).

Пам'ятки садибної архітектури на Гребінківщині майже не збереглися. На поч. XX ст. в сучасних межах ОТГ розташовувалось кілька маєтків дворянства. У Городищі та Слободо-Петрівці в різний час були маєтки Свічок. У Мар'янівці існували маєтки Гребінок, в т. ч. «Убіжище». У Мечеті та Кулажинцях – маєтки Марковичів. У Майорщині існував маєток Гербаневських. Фактично вся садибна архітектура була знищена у радянські часи. До наших днів збереглася одна будівля маєтку Гербаневського у Майорщині та льох маєтку Гребінок у Мар'янівці²²⁵.

Льох маєтку Гребінок «Убіжище» (сер. XIX ст.) розташований на східній околиці села. Залишається єдиною збереженою будівлею маєтку Павла Івановича Гребьонкіна, батька письменника Є. П. Гребінки. Хутір «Убежище» був заснований П. І. Гребьонкіним близько 1824 р. як свій власний маєток, де він мешкав із дружиною та молодшими дітьми. А сусідній маєток у Глибокому Яру віддавав дітям. Навколо маєтку було насаджено невеликий парк, що частково зберігся до нашого часу у здичавілому стані.

Штаб-ротмістр Гребінка Павло Іванович (1767–1837) у 1806 р. одружився з Ганною Петрівною Маркович. Саме вона отримала в спадщину Глибоко-Ярівську місцевість у Мар'янівці. Після передчасної смерті дружини Гребінка одружується вдруге. Новою дружиною стала Надія Іванівна Гребінка (у дівоцтві – Чайковська), донька пирятинського сотенного отамана.

У маєтках «Глибокий Яр» та «Убежище» народилися й мешкали діти Павла та Надії Гребінок:

1. Гребінка Євген Павлович, видатний український письменник, байкар, педагог, видавець (1812–1848).
2. Гребінка Микола Павлович, відомий російський архітектор, академік архітектури, дійсний статський радник (1819–1880).
3. Гребінка Михайло Павлович, штабс-капітан, ветеринар (1815–1880).

²²⁵ Памятная книжка Полтавской губернии на 1915 год / Издание Полтав. губерн. статистического комитета, под ред. члена Комитета исп. обяз. Секретаря Н. А. Снесского. – Полтава: Типо-Литограф. Губерн. Правления, 1915.

Льох маєтку Гребінок «Убіжище».
Сер. XIX ст. 2021.

Лутайка, с. Земська школа. 1910–1915 рр.
2021.

4. Гребінка Аполлон Павлович, штабс-капітан (1817 – бл. 1881). Мешкав у батьківській садибі «Убіжище».

5. Гребінка Олександр Павлович, колезький секретар (1821 – ?).

6. Гребінка-Єлізарова Людмила Павлівна (1824–1908). Народилася на хуторі «Убіжище».

7. Павло Павлович Гребінка (1827–1834).

Будинок Гребінок в маєтку «Убіжище» не зберігся. Про нього писав один із старожилів Пирятинщини Ап. Заліський: «Того дому, де жив Є. П., зараз нема, бо він згорів року 1891. Він стояв передом до воріт і був низенький і довгий, з трьома білими кімнатами (димходами). Віконниці в йому були звичайні, з одного боку вікон, які були також невеличкі, на шість широких шибок; укритий цей дім був соломою». До 2012 р. зберігалася будівля старої школи, що стояла в парку маєтку Гребінок. Ймовірно, раніше це була одна з будівель маєтку. Зараз єдиним збереженим об'єктом «Убіжища» залишається мурований льох. Він розміщений біля вулиці, вхід льоху орієнтований на південний схід. Є непідтверджена інформація, що льох збудований П. І. Гребьонкіним у 1830-х рр. Льох заглиблений в землю, цегляний, прямокутний в плані. Вхід організований по цегляних сходах, розміщених між двома підпірними стінками. Перекриття аркового типу, півциркульне цегляне. У нижній частині стін влаштовані 15 ніш для зберігання продуктів, що мають лучкове завершення. У протилежному від входу торці споруди влаштований широкий вентиляційний канал. Льох багато років покинутий і поступово руйнується. Потребує термінової консервації²²⁶ (див. ст. № 118).

Найбільш чисельною групою об'єктів архітектури Гребінківщини є будівлі земських шкіл початку ХХ ст. Вони збережені у селах Григорівка, Лутайка, Почаївка, Рудка, Сербинівка, Слободо-Петрівка, Сотницьке. Збудовані переважно у 1910–1915 рр. Схожість архітектурних та об'ємно-просторових рішень більшості шкіл дозволяє припустити наявність великого комплексу таких будівель, збудованих коштом Пирятинського повітового земства, за схожими типовими проектами на поч. ХХ ст. з метою розвитку освіти в сільській місцевості повіту. Виключенням є будівля земської школи у с. Лутайка, що має дуже багатий цегляний декор та оригінальні стильові риси. Подібна до неї земська школа збережена у с. Сулимівка Яготинської міської громади Бориспільського району Київської обл.

Будинок земської однокласної школи розташований в центрі села, недалеко від р. Гнила Оржиця, за адресою: вул. Шкільна. Будівництво велося коштом Пирятинського

²²⁶ Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 384 с.

повітового земства. Будівельні роботи почалися у 1910-х рр., але через брак коштів зтягнулися. У 1911–1912 рр. власник Лутайського маєтку поміщик Анатолій Михайлович Гербаневський виділив на будівництво школи 5000 рублів. 1915 р., вже у часи Першої світової війни, будівництво школи було завершене. Вона мала один навчальний клас, коридор-рекреацію та квартиру земського вчителя. Вартість матеріалів та робіт склала 8000 рублів.

Гребінка, м. ЗОШ № 2. 1928 р. Український архітектурний модерн. 2021.

Будинок школи одноповерховий, цегляний, Е-подібний в плані, з вальмовим дахом. Архітектура дуже виразна, вирішена в стилі неокласицизму з елементами модерну. Будівля монументальна, має гарні пропорції та багатий цегляний декор. Чоловий фасад орієнтований на схід та прикрашений трьома ризалітами. Два масивні бічні ризаліти мають по два спарені вікна, завершуються прямокутними фронтонами з багатозаломними еліптичними карнизами та датуванням «1915», «1988». Головний вхід до будівлі підкреслений центральним ризалітом з прямокутним фронтоном, в який вписаний трикутний карниз-портик зі слуховим вікном. Наріжні кути будівлі підкреслені плоскими лопатками з накладними модерновими тягами у верхній частині. Кожен віконний та дверний отвір увінчаний складною цегляною лиштвою. Покриття даху металеве.

У 1920–1930-х рр. в будівлі діяла початкова школа. В той час квартира вчителя була переобладнана на другу класну кімнату. Пізніше – середня школа. В наш час будівля покинута, руйнується. Оригінальні архітектурні рішення вказують на те, що проект школи виконав професійний та талановитий архітектор. Будівля земської школи в Лутайці потребує додаткових досліджень, охоронного статусу, термінової консервації з наступною реставрацією²²⁷ (див. ст. № 97).

У 1928 р. в центрі містечка Гребінця було збудовано школу № 2 в стилі українського архітектурного модерну. Будинок школи розташований у південно-західній частині міста, на підвищенні, недалеко від р. Гнила Оржиця. Адреса: вул. Городищенська, 2.

Історія школи починається з XVIII ст., коли при Георгіївській церкві була відкрита приходська школа. 1807 р. біля церкви було збудоване окреме приміщення церковноприходської школи на три класи. На поч. XX ст. стара шкільна будівля вже не вміщала всіх учнів. Постало питання будівництва нового, великого шкільного приміщення. Сучасна будівля школи була зведена у 1928 р. Одноповерхова, цегляна, в плані складної форми, G-подібна. Головний вхід організований з півночі. Вікна класних кімнат орієнтовані на південь та схід, що забезпечує повноцінну інсоляцію класів у навчальні години. Планувальна схема коридорного типу. Шкільний будинок збудований у стилі пізнього українського архітектурного модерну. Його архітектурні рішення є наслідуванням традиції будівництва на Полтавщині шкіл в українському стилі, коли в межах сусіднього Лохвицького повіту у 1911–1915 рр. за проектами архітектора Опанаса Сластіона був збудований комплекс шкіл Лохвицького повітового земства. Будівля школи № 2 в Гребінці є одною з кількох шкіл 1927–1929 років будівництва, зведених

²²⁷ Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Мар'янівка, с. Будинок залізничної станції.
1904 р. Сучасний вигляд. 2020.

у стилі українського архітектурного модерну в межах колишнього Пирятинського повіту. Подібні шкільні будівлі збереглися у селах Сасинівка (Пирятинська громада, Полтавщина) та Капустинці (Яготинська громада, Київщина). Характерною ознакою українського модерну є шестикутна форма шкільних вікон. Будинок школи дуже стримано декорований цегляним декором. Вікна мають пласкі лиштви, кути будівлі підкреслені простими лопатками. Стіни вінчає цегляний багатозаломний карниз. Дах вальмовий, багатоскатний, вкритий шифером. Головний вхід підкреслений невеликим цегляним фронтоном. Загальна площа 1030 кв. м.

У цьому будинку з 7 липня до 1 серпня 1941 р. розташовувався евакогоспіталь № 1191. В госпіталі від ран померли 21 воїнів, а також 5 воїнів, які померли від ран 4.11.1943 р. у хірургічному похідно-польовому госпіталі № 5216. Спочатку вони були поховані на території школи, а в 1974 р. перепоховані до братської могили у центрі міста. Меморіальна дошка відсутня²²⁸.

В 1957 р. школа отримала статус середньої, з десятирічною формою навчання. У сер. 1960-х рр. будівля була розширена добудовою трьох класів, а у 2000-му р. прибудували приміщення ідальні та майстерні. У 1992–1998 рр. тут діяли лицейні класи. З 1998 р. офіційна назва школи – Гребінківська загальноосвітня школа I–III ст. № 2. В наш час – філія Гребінківська ЗОШ I–II ст. № 2 Опорного закладу Гребінківська ЗОШ I–III ст. № 4. Будинок є цінною пам'яткою архітектури українського архітектурного модерну, потребує додаткових досліджень та охоронного статусу²²⁹ (див. ст. № 11).

Окремою невеликою групою об'єктів архітектури є залізничні споруди. В першу чергу – це будівлі залізничних вокзалів у м. Гребінка та с. Мар'янівка, збудовані 1904 р. Досить цікавою за архітектурою є будівля залізничної казарми у с. Оржиця 1912–1913 рр. побудови. Вздовж залізничних шляхів у сс. Тарасівка та Оржиця виявлені сторожові будинки залізничників.

Будинок залізничної станції «Мар'янівка» розташований на західному краю села, з північного боку від залізничних колій. Збудований близько 1901 р. під час спорудження залізничної гілки «Київ–Дарниця–Полтава». Будівництво виконувалося акціонерним товариством «Московсько-Києво-Воронезька залізниця». До сер. ХХ ст. це був роз'їзд № 54 «Мар'янівка». Повноцінною станцією він став пізніше. В «Пам'ятній книжці Полтавської губернії за 1915 р.» зазначено, що начальником роз'їзду був Бузданий Володимир Васильович, помічниками – А. Борхерт, М. Коломієць. У 1918 р. залізницю було націоналізовано та передано до Народного комісаріату шляхів сполучення. Станція електрифікована у 1994 р.

Будинок станції мурований, двоповерховий, в плані Т-подібний. Збудований у стилі історизм, за типовим проектом, який широко використовували при будівництві залізниць «Київ–Дарниця–Полтава». На першому поверсі розміщувався зал очікування та станційні приміщення, а на другому – квартири залізничників. Будівля прикрашена стриманим

²²⁸ Архів СПб. ВВМ МО РФ. – Ф. 1191 ЕГ. – Арк. 1.

²²⁹ Філія Гребінківська ЗОШ I–II ст. № 2 Опорного закладу Гребінківська ЗОШ I–III ст. № 4. – <https://grzosh2.ucoz.ua/>

цегляним декором. Чоловий фасад симетричний, по вісі симетрії розміщений головний вхід, що підкреслений виступаючим з площини стіни ризалітом. Вхід до житлової частини знаходиться на дворовому фасаді. Кути будівлі підкреслені широкими лопатками. Об'єми першого та другого поверхів розділяє масивний зубчастий пояс. Віконні та дверні отвори мають півциркульне завершення, яке у вікон другого поверху прикрашене широкими лиштвами. На дворовому фасаді розміщений видовжений ризаліт, в об'ємі якого розташовані сходи на другий поверх. Стіни вінчає цегляний карниз. Дах вальмовий, вкритий шифером. На фасадній стіні зберігся дореволюційний нівелірний знак із написом «Нивеліровка корп. воен. топографов». У наш час будівля відремонтована і знаходиться у гарному технічному стані. Будівля станції потребує додаткових досліджень та охоронного статусу²³⁰ (див. ст. № 117).

Гребінка, м. Залізничний вокзал.
1904. Сучасний вигляд. 2020.

І. Ю. Биков

Післяслово. Цілком закономірно, що цей випуск «Зводу пам'яток...» не є винятково повним. Таким він не може бути із багатьох об'єктивних причин, як би ми цього не хотіли. Адже постійно виявляються чи встановлюються нові пам'ятки, пам'ятні знаки, пам'ятники. Із різних причин можуть зникати вже існуючі. Пам'ятки, як і люди, мають своє життя і свою історію. Як приклад, можемо тут згадати пам'ятки та пам'ятники колишньої радянської доби, що увічнювали імена й «діяння» різних комуністичних вождів. Так, у результаті декомунізаційних процесів були демонтовані розтиражовані у незліченній кількості за радянськими шаблонами пам'ятники діячам тоталітарної епохи: В. І. Леніну у м. Гребінці та сс. Олександрівці, Покровщині, Григорівці, Сербинівці, Почаївці, Ф. Енгельсу у с. Мар'янівці, Жданову у с. Кулажинцях, В. І. Чапаєву у с. Рудці, Ф. Е. Дзержинському у с. Сліпорід-Іванівці, Калініну у с. Березівці.

І, насамкінець, робоча група висловлює щире подяку всім, хто долучився до підготовки видання, надавав необхідну інформацію чи допомагав іншим чином під час написання цієї книги. А це не лише гребінківські музейники, вчителі й керівники навчальних закладів, а й очільники сільських та колишньої районної рад, місцевої державної адміністрації. Особлива вдячність за дієву участь у підготовці випуску завідувачу Гребінківського народного краєзнавчого музею Безвиненко Людмилі Андріївні, завідувачу відділу культури Гребінківської міської територіальної громади Ільчуку Олександровичу Володимировичу, колишній завідувачці Гребінківського районного відділу культури Капельці Ростиславі Ростиславівні. Чимало фактів допомогли встановити й численні жителі Гребінківського краю, які прагнули зберегти відомості про історичні та культурні набутки своєї землі. З-поміж них неодмінно треба згадати Тужика М. М., яким було знайдено при земляних роботах надгробну плиту Маркович Олени Леонтіївни і завдяки небайдужості та його зусиллям плиту збережено, а за ініціативою начальника відділу культури Гребінківської міської територіальної громади Ільчука О. В.

²³⁰ Список населених местъ Полтавской губерніи / Изданіе Полтав. Губерн. Статистич. Комитета. – Полтава, 1912. – С. 252.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

у 2020 р. перевезено з м. Гребінки до с. Мар'янівки та покладено поряд із могилою письменника. За це їм наша щира вдячність і добра згадка від прийдешніх поколінь

Окремо подяка робочій групі, співробітникам Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, хто безпосередньо у 2019–2020 рр. виїздив у експедиції по колишньому Гребінківському району, обстежував пам'ятки історії, археології, архітектури: це завідувачка науково-дослідного відділу пам'яткознавства Сиволап Наталія Миколаївна, завідувач сектору пам'яткознавчих досліджень Скирда Олег Анатолійович, завідувач науково-дослідного відділу фондів Ткаченко Олександр Михайлович, науковий співробітник науково-дослідного відділу археології Курницька Ірина Олександрівна, водій музею Кашніков Сергій Леонідович, київський архітектор та пам'яткознавець Биков Іван Юрійович.

Гребінка м., Гребінківської міської територіальної громади

1. Гребінка, городище, давньоруський та козацький часи (кін. XI–XIII, XVII–XVIII ст.) (археол., істор.)

Знаходиться в урочищі Городище, на території загальноосвітньої школи № 2, по вул. Городищенській.

Пам'ятка відкрита Ю. Ю. Моргуновим у 1980 р., обстежувалася В. В. Шерстюком 2007 р., оглядалася ним же 2018 р.

Рештки укріплення розміщені на мисовому виступі лівого берега р. Гнила (Сира) Оржиця, давньоруської Сожиці (рр. Гнила Оржиця – Оржиця – Сула – Дніпро), з півдня обмеженому природнім схилом та ярмом, утвореним внаслідок функціонування невеликого глиняного кар'єру, що поруч із дорогою. Західна частина мису дещо вдається до долини річки, найменший кут нахилу рельєфу спостерігається зі сходу, де схил спадає повільно, поступово понижуючись до долини струмка – лівої притоки річки.

Розміри мису складають приблизно 130 м з півночі на південь та 110 м із заходу на схід. Загальна площа – понад 1,4 га. Східною межею пам'ятки на разі вважа-

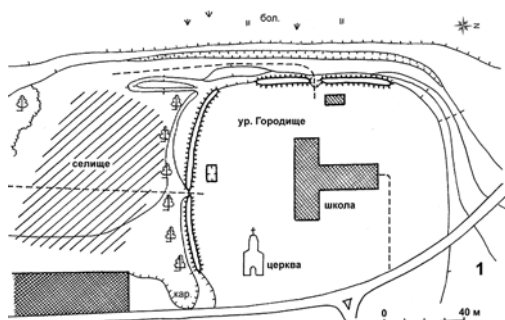
ється асфальтована дорога. За спостереженнями Ю. Ю. Моргунова, округле городище давньоруського часу могло мати діаметр 50–60 м із площею майданчика близько 0,3 га.

На сьогодні на території ще досить добре помітні невисокі насипи валів, що здійснюються до 0,50–0,65 м, котрі простежуються по краях з південної та західної сторін. Але останні, судячи із форми, є, швидше за все, обвалуваннями садиб кін. XVII–XVIII ст. Досить добре помітні сліди підрізання невисоких схилів, особливо із західного боку. Від цієї підрізки-ескарпу відходить невеликий рівнинний майданчик завширшки 10–12 м, що з боку долини річки завершується заплілим ровом. Останній простягається не навколо укріплення, а майже прямою лінією з півночі на південь, уздовж берега. Можливо, це рештки старого укріпленого в'їзду. З південно-західного боку від краю городища існує земляний природній (чи насипаний?) останець, що має вдале розташування і міг прикривати під'їзну дорогу до фортеці.

Переважна частина території задернована, на ній розміщені будівлі школи, відбудована церква, існує невелика присадибна розорювана ділянка поблизу останньої.

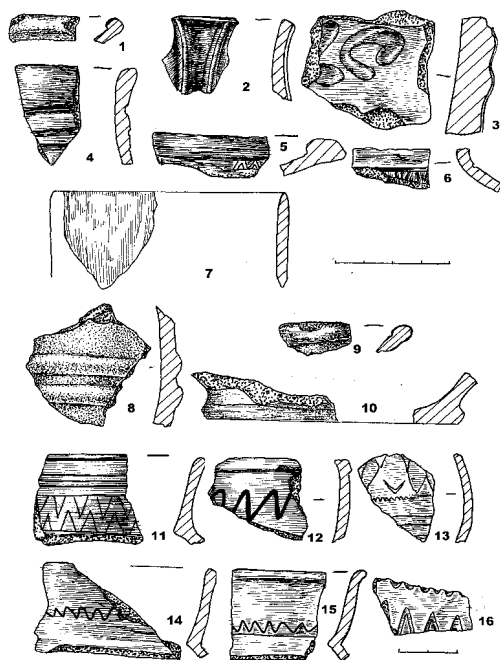
Серед знахідок звідси превалюють, переважно, матеріали кін. XVII–XIX ст.

Матеріали, отримані Ю. Ю. Моргуновим 1980 р., засвідчують наявність тут поселення XII – 1-ї пол. XIII ст.

Існування на цьому місці до XVII ст. старого «пустого городища» підтверджується реєстровими документами і черговий раз свідчить на користь існування у Гребінці давньоруського укріплення. Та й сама назва урочища – Городище, за яким пізніше було прозване козацьке селище, не могла з'явитися на пустому місці. Такі топоніми, як свідчать матеріали Пол-

тавщини, доволі надійно пов'язуються із рештками оборонних споруд слав'яно-руських часів.

Знахідки 2007 р. й ті, що зберігаються у фондах Гребінківського міського краєзнавчого музею, загалом підтверджують наведене датування, хоча один з наявних в колекції уламків вінець гончарного горщика, можливо, відноситься до дещо ранішого часу – сер. XI ст.

Початок освоєння території сучасної Гребінки за козацької доби сягає своїм корінням 1689 р., коли лубенський полковник Л. Свічка «купує в дар» територію по Сухій Оржиці «почав від шляху, котрий іде на Коломіїці у вершини ріки з її пологами, і за селище Малютинське...». До цього ніяких даних про заснування на цьому місці поселення, а тим паче укріплення, немає. Потім Л. Свічка заселяє навколишні землі, де виникають села Малютинці, Городище, Короваї, Каївка й окремі хутори. За заповітом, після його смерті у 1699 р., старшому синові, разом з іншими селами, відійшли «хутір над р. Оржицею, що зветься Городищем, зі всіма угіддями аж вниз Корнівки».

За реєстром Лубенського полку 1729–1730 рр. значиться як досить велике для того часу село Городище у власності І. Милорадовича, так і осаджене слобідкою в 1698 р. В. Свічкою «Пусте Городище», з чого можна зробити висновок про існування на цьому місці решток укріплення більш раннього часу, до його заселення наприкінці XVII ст. В описі 1699 р. цей населений пункт названий як «хутір над річкою Оржицею, що називається Городищем».

Археологічні дослідження тут обмежилися закладанням Ю. Ю. Моргуновим 1980 р. двох шурфів загальною площею 3 м². Знахідки зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Гребінківське городище – нововиявлений об'єкт археології, укріплене поселення давньоруського часу на ділянці стародавнього Лукімського шляху, що було вдруге заселене як маєткова старшинська садиба у XVII ст.

Джерела та література: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів / Видає Археографічна комісія Всеукраїнської академії наук. – Т. 4. – К.: з друкарні Всеукраїнської академії наук, 1931. – С. 25, 106–107; Лазаревский А. М. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII и XVIII вв. / А. М. Лазаревский // ЧИОНЛ. – К., 1896. – Кн.11. – Отд. II. – С. 48, 49; Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведывательной группы ИА АН СССР в 1980 г., на территории Сумской, Черниговской и Полтавской обл. / Моргунов Ю. Ю. // НА ІА НАН України. – Ф. е. – Спр. 1980/65. – Арк. 18–19. – Рис. 38; Шерстюк В.В. Звіт про науково-рятівні археологічні дослідження кургану в м. Гребінка Полтавської області навесні 2007 р. / Шерстюк В. В., за участі Артем'єва А.В. // НА ЦОДПА. – Ф.е. – Спр. 483. – 158 арк.; Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Моргунов Ю. Ю. – Курск, 1996. – С. 85. – Рис. 25; 3; Моргунов Ю. Ю. Историческая география Переяславской земли (Святослав Игоревич – Ярополк Владимирович). – Вологда: Древности Севера, 2019. – С. 240; Шерстюк В. Говтвянське та Гребінківське городища пізньосередньовічного часу на Полтавщині / Вячеслав Шерстюк // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / [ред. кол.: Телегін Д. Я. (відп. ред.), Титова О. М., Бондаренко І. П. та ін.]; НДЦ «Часи ко-

зацькі; УТОПШК; ЦП НАН України і УТОПШК. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 120–122; Шерстюк В. В. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиця: до реконструкції давніх шляхів регіону / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Археологія і давня історія України / [ред. кол.: С. Скорий (відп. ред.), С. Горбаненко (відп. секр.), Ю. Болтрик та ін.]; НАН України, Ін-т археол. – К., 2018. – Вип. 1. – С. 274–275.

В. В. Шерстюк

2. Курганний могильник I, неоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 3,1 км на північ від міста, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з п'яти насипів. На топографічних мапах 1920-х рр. позначені три насипи, один із яких з абсолютною висотою 117,0 м та відносною 1,0 м. На картах видань 1980-х рр. показано один насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з трьох насипів висотою 0,4–1,0 м та діаметром 15–25 м. Поверхня розорюється. Один з курганів знаходиться на північно-східному узбіччі автодороги м. Гребінка – с. Майорщина.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Полтавской и Харьковской. Часть Полтавской Губ. исп. по рекогн. 1869 г. Железн. дор. нанес. по съёмке 1875 – и 1878 г. / Гравир. конт. Чин. Захаров 1, 3 пред. и горы

Чин. Раува; Вырез. слова Чин. Прокофьев. – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1951, 1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501 – Арк. 8–9. – Рис. 8: 3.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

3. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на схід від міста (від вул. Залізничної), на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні Центрального статистичного комітету (далі – ЦСК) 1872–1873 рр. Був об'єктом топографічних досліджень в 1920-х рр. і позначений на великомасштабних картах як один курган з відносною висотою 0,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Складається з двох насипів висотою 0,3–1,2 м, діаметром 10–28 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 9. – Рис. 8: 8; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии (сб. топогр. сведений) / Николай Макаренко; ПУАК. – Полтава, 1917. – С. 85.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

4. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,9 км на північ від міста, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Висота насипу 0,5 м, діаметр 20 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 9. – Рис. 8: 4; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 85.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

5. Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1941 – 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (2009) (іст.)

Знаходиться у центрі міста, в сквері по вул. Ярослава Мудрого.

Поховано невідому кількість воїнів Червоної Армії, з них 45 воїнів 468-го окремого батальйону зв'язку, 382-го окремого польового хлібозаводу, 11-го інженерно-залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади, фінансового відділу зв'язку Південно-Західного фронту, які загинули під час нальоту нацистської авіації на залізничну станцію Гребінка, та полеглих у боях під час оборони міста 19 вересня 1941 р.; 36 воїнів 178-ї і 183-ї танкових бригад, 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, 52-ї гвардійської танкової бригади 6-го гвардійського танкового корпусу, 253-ї стрілецької дивізії, які загинули в боях за місто 19 вересня 1943 р., та померли від ран у жовтні-листопаді 1943 р.

Спочатку воїни були поховані у різних частинах міста, а в 1956 р. згідно рішення виконкому Гребінківської районної ради, їх останки були перезахоронені до

однієї братської могили. Прізвища 78 воїнів відомі.

У цій же могилі захоронено 41-го жителя міста: активістів залізничного вузла ст. Гребінка, працівників партійних і державних установ, які були розстріляні гітлерівцями в період тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр.

У 1956 р. на могилі споруджено залізобетонний пам'ятник – скульптура матері з суворовцем (вис. 2,7 м; 1,2 м), на цегляному оштукатуреному постаменті.

У 2009 р. – проведена реконструкція: пам'ятник замінено на бетонну стелу (3,05 × 7,0 × 1,0 м), яку обкладено плитами із сірого і рожевого граніту.

З чільної сторони стели закріплено 12 дошок (1,00 × 0,65 м) з сірого полірованого граніту, на яких викарбувано пам'ятні написи, зображено п'ятикутну зірку з георгіївською стрічкою і зображення 3-х воїнів Радянської Армії, та прізвища 252 воїнів-земляків, котрі загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., а також прізвища 143 воїнів Червоної Армії, які загинули за оборони у 1941 і визволення в 1943 рр. Гребінки від гітлерівських загарбників.

Ліворуч від стели – двоступінчатий трапецеподібний бетонний постамент (0,75 × 3,6 × 4,7 м), який обкладено плитами з сірого полірованого граніту, де встановлено бетонну обшивку кольоровим металом скульптуру скорботної жінки (вис. 2,85 м).

У підніжжі стели знаходиться могила (1,8 × 3,5 м) і тумба (0,3 × 2,45 × 1,2 м), обкладена плитами з рожевого граніту.

У 1974 р. до братської могили перепоховано останки воїнів Червоної Армії, які померли від ран в госпіталях, що знаходились у будинку школи № 2 і були поховані на її території.

За Книгою Пам'яті України у Гребінці загинуло 191 воїнів-земляків.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2171-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3140. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 23 – 24; Ф. 52 гв. тбр. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2; Ф. 1539. – Оп. 2. – Спр. 24. – Арк. 2; Ф. 1657. – Оп. 2. – Спр. 6. – Арк. 22; Ф. IX відділ. – Спр. 002-12. – Арк. 59; Ф. IX відділ. – Спр. 002-26. – Арк. 3; Архів СПб. ВВМ МО РФ. – Ф. 1823. – Арк. 2; ДАПО. – Ф.Р. – 8661. – Оп. 1. – Спр. 261. – Арк. 163 – 182; Ф.Р. – 15. – Оп. 23. – Спр. 36. – Арк. 8, 71 – 72; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.275 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтав. літератор, 1995. – С. 543 – 550; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадацький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтав. літератор, 2002. – С. 193 – 198; Юдин В. В. В серпні 43-го. / В. Юдин. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – С. 55 – 56.

В. І. Ічанський, О. А. Скирда

6. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться на старому кладовищі, у його центральній частині, по вул. Першотравневій.

Поховано невідому кількість воїнів Червоної Армії, які загинули та померли

від ран під час бомбардування станції Гребінка та визволення міста від гітлерівських загарбників у вересні 1943 р.

У 1950 – 1960-х рр. на могилі (2,2 × 1,5 м) встановлено сталевий обеліск (1,5 × 0,4 × 0,4 м), у верхній частині якого розміщена п'ятикутна зірка. На обеліску написи відсутні. Довгий час могилу було забуто, але завдяки працівникам відділу культури Гребінківської міської територіальної громади у 2019 р. її віднайдено і приведено до належного стану.

Джерела: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

7. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться на старому кладовищі, у його центральній частині, по вул. Першотравневій.

Поховано невідома кількість воїнів Червоної Армії, які загинули та померли від ран під час бомбардування станції Гребінка та визволені м. Гребінки від гітлерівських загарбників у вересні 1943 р.

У 1950 – 1960-х роках на могилі (2,2 × 1,5 м) встановлено металевий обеліск (1,9 × 0,6 × 0,6 м), у верхній частині якого знаходиться п'ятикутна зірка. На обеліску написи відсутні.

Тривалий час про могилу було забуто, але завдяки працівникам відділу культури Гребінківської міської територіальної громади у 2019 р. її було віднайдено і приведено до належного стану.

Джерела: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

8. Будинки (2) залізничного вокзалу станції Гребінка (1904) (іст.)

Знаходяться за адресою: вул. Магістральна, 37.

Гребінківський залізничний вузол розташований у західній частині Полтавської області, на перехресті двох важливих залізничних магістралей Харків – Київ та Москва – Одеса.

У 1895 р., коли розпочалося будівництво залізничної колії Харків – Київ, невеликий хутір Тинь розширився за рахунок залізничних будівель, перетворився на станцію Петрівка. У 1901 р. станцію і населений пункт було названо Гребінкою на честь українського письменника Є. П. Гребінки.

Станція Гребінка, що будувалася під керівництвом інженера шляхів сполучення Тіхеєва, була здана в експлуатацію у 1904 р.

Збудовано будинки вокзалу, для обслуговування та начальника станції.

У 1943 р. гітлерівцями, під час відступу, були зруйновані приміщення станції Гребінка. У 1944 р. приміщення залізничного вокзалу відбудовано.

Нині існує два будинки вокзалу, що збудовані у 1904 р.

Перший: одноповерховий, цегляний, оштукатурений. Дах чотирихилий, укритий металом. Прямокутний у плані.

Другий: прямокутний у плані, у середній частині одноповерховий, по боках двоповерховий, цегляний оштукатурений, дах чотирихилий, укритий металом.

Джерела та література: Історична довідка залізничної станції Гребінка // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребівщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 140–150.

О. А. Скурда

9. Будинок Гребінківської гімназії (1928), в якій навчалися Кириченко П. В., Лукаш Є. М. (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Магістральна, 118.

Збудований у 1928 р. Двоповерховий, цегляний, у плані прямокутний. Дах чотирихилий, вкритий металом. Частина

гімназії обкладена керамічною плиткою, частина – оштукатурена.

У 1928 р. в закладі почали навчатися діти. У 1934 р. школу реорганізовано в середню. Багато учителів та учнів загинули на фронтах Другої світової війни 1941 – 1945 рр., на їх честь на подвір'ї школи у 1967 р. відкрито пам'ятний знак (див. ст. № 31).

У 1943 р. перед відступом гітлерівці частково знищили школу, але в 1944 р. її було відбудовано. У різні періоди школа мала назви: 23-я залізнична, пізніше 55-а залізнична. У 1960–1961 рр. вона стала школою № 3.

У 1979 р. добудовано 6 класних кімнат та їдальня. У 2002 р. Гребінківська серед-

ня школа № 3 отримала статус Гребінківської гімназії.

Тут навчався **Кириченко Петро Васильович** (29.06.1945, с. Березівка Гребінківського району Полтавської обл. – 21.06.2003, м. Москва, Російська федерація, похований м. Гребінка Полтавська обл.) – письменник, член Спілки письменників Росії (див. ст. № 19).

У 2007 р. в пам'ять про П. В. Кириченка на будинку гімназії встановлено меморіальну дошку (0,3 × 0,4 м) з сірого полірованого граніту, на якій викарбувано пам'ятний напис: «У цій школі навчався штурман авіації, письменник, член Спілки письменників Росії Петро Васильович Кириченко (29.06.1945 – 21.06.2003)».

Школу № 3 закінчив і **Лукаш Євгеній Миколайович** (25.09.1983, м. Гребінка Полтавська обл. – 1.07.2014, с. Криниці Донецької обл., похований у м. Гребінка Полтавської обл.) – учасник АТО/ООС, військовослужбовець, механік-водій зенітно-ракетного дивізіону 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр» (див. ст. № 21).

У 2020 р. в пам'ять про Є. М. Лукаша на будинку гімназії встановлено меморіальну дошку (0,60 × 0,80 м) з сірого полірованого граніту, де викарбувано його фотопортретне зображення та пам'ятний напис: «Лукаш Євгеній Миколайович 25.09.1983 – 01.07.2014. Навчався у Гребінківській середній школі № 3 з 1990 по 2001 рік. Загинув у селі Криниці Донецької області, захищаючи територіальну цілісність України. Вічна слава Герою».

Джерела та література: Історія гімназії // Веб-сайт Гребінківської гімназії; Довідка відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребівщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМ», 2011. – С. 154; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / Катерина Інюточкіна. – Лубни: Комунал-вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

О. А. Скурда

10. Будинок Опорного закладу «Гребінківська ЗОШ І–ІІІ ступенів № 4» (1920-ті рр.), в якій навчався Лелеко В'ячеслав Михайлович (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Магістральна, 120.

Будинок збудований у 1920-х рр. Цегляний, двоповерховий, дах чотирихилый, укритий металом. Квадратний у плані.

У будинку школи, в період з 1959 по 1969 рік, навчався **Лелеко В'ячеслав Михайлович** (12.01.1952 р., м. Гребінка Полтавської обл. – 5.01.1981 р., Демократична Республіка Афганістан, похований м. Гребінка Полтавської обл.) – учасник бойових дій в Афганістані (див. ст. № 20).

У 2020 р. в пам'ять про Лелеко В'ячеслава Михайловича на фасаді школи відкрито меморіальну дошку (0,6 × 0,8 м) з полірованого граніту з фотопортретним зображенням і пам'ятним написом: «Лелеко В'ячеслав Михайлович

12.01.1952 – 05.01.1981. Навчався у Гребінківській середній школі № 4 з 1959 по 1969 рік. Героїчно загинув у Республіці Афганістан під час виконання військового обов'язку. Нагороджений орденом «Червоної Зірки» посмертно».

Література: Память живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 60; Книга Памяти о советских воинах, погибших в Афганистане. – Т. 1. – М.: Военное издательство, 1995. – С. 668.

О. А. Скурда

11. Будинок школи № 2 (1928), в якому розміщувались військові госпіталі ЕГ 1191 та ППГ 5216 (1941, 1943) (архит., іст.)

Будинок школи розташований у південно-західній частині міста, на підвищенні, неподалік від р. Гнила Оржиця. Адреса: вул. Городищенська, 2.

Історія школи починається з XVIII ст., коли при Георгіївській церкві була відкрита приходська школа. 1807 р. біля церкви збудоване окреме приміщення церковноприходської школи на три класи. На поч. XX ст. стара шкільна будівля вже не вмщала всіх учнів. Постало питання будівництва нового великого шкільного приміщення. Сучасна будівля школи була зведена у 1928 р.

Одноповерхова, цегляна, в плані складної G-подібної форми. Головний вхід організований з півночі. Вікна класних кімнат зорієнтовані на південь та схід, що забезпечує повноцінну інсоляцію класів у навчальні години. Планувальна схема коридорного типу.

Шкільний будинок збудований у стилі пізнього українського архітектурного модерну. Його архітектурні рішення є наслідуванням традиції будівництва на Полтавщині шкіл в українському стилі, коли в межах сусіднього Лохвицького повіту у 1911–1915 рр. за проектами архітектора Опанаса Сластіона був зведений комплекс шкіл Лохвицького повітового земства.

Будівля школи № 2 у Гребінці є однією з кількох шкіл 1927–1929 рр. будівництва, що споруджувалися в стилі українського

модерну в межах колишнього Пирятинського повіту. Подібні школи збереглися у сс. Сасинівка (Пирятинська громада, Полтавщина) та Капустинці (Яготинська громада, Київщина). Характерною їх модерною ознакою є шестикутна форма шкільних вікон. Будинок школи дуже стримано прикрашений цегляним декором. Вікна мають пласкі лиштви, кути будівлі підкреслені простими лопатками. Стіни вінчає цегляний багатозаломний карниз. Дах вальмовий, багатоскатний, наразі вкритий шифером. Головний вхід підкреслений невеликим цегляним фронтоном. Загальна площа 1030 кв. м.

У цьому будинку з 7 липня до 1 серпня 1941 р. розташовувався евакогоспіталь № 1191. У госпіталі від ран померли 21 воїн, а також 5 воїнів, які померли від ран 4.11.1943 р. у хірургічному похіднопольовому госпіталі № 5216. Спочатку воїни були поховані на території школи, а в 1974 р. перепоховані до братської могили у центрі міста. Меморіальна дошка відсутня.

У 1957 р. школа отримала статус середньої, з десятирічною формою навчання. У сер. 1960-х рр. будівля була розширена добудовою трьох класів, а в 2000 р. прибудували приміщення їдальні та майстерні. У 1992–1998 роках тут діяли лицейні класи. З 1998 р. офіційна назва школи – Гребінківська загальноосвітня школа I-III ст. № 2. У наш час – філія Гребінківської ЗОШ I-II ст. № 2 Опорного закладу Гребінківська ЗОШ I-III ст. № 4.

Будинок Гребінківської ЗОШ № 2 є цінною пам'яткою архітектури українського архітектурного модерну, істо-

ричним об'єктом, пов'язаним із подіями Другої світової війни, і потребує додаткових досліджень та охоронного статусу пам'ятки.

Джерела: Архів СПб. ВВМ МО РФ. – Ф. 1191 ЕГ. – Арк. 1; ЦАМО РФ. – Спр. 101-1575-2. – Вх. 50306; Повідомлення відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Філія Гребінківська ЗОШ І-ІІ ст. № 2 Опорного закладу Гребінківська ЗОШ І-ІІІ ст. № 4 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://grzosh2.ucoz.ua/>.

О. А. Скурда, І. Ю. Биков

12. Меморіальна дошка на честь учасника АТО/ООС Лисенка В'ячеслава Олексійовича (2020) (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Незалежності, 24.

У цьому будинку деякий час проживав учасник АТО/ООС **Лисенко В'ячеслав Олексійович** (26.10.1976 р., м. Сміла Черкаська обл. – с. Саївка Гребінківський район Полтавської обл.) (див. ст. № 177).

Дошку встановлено у жовтні 2020 р. Виготовлено з сірого полірованого граніту (0,6 × 0,8 м). На дошці викарбувано фотопортретне зображення Героя, з пам'ятним написом: «Лисенко В'ячеслав Олексійович 26.10.1976 – 17.01.2015. У цьому будинку проживав захисник України, який пройшов Іловайський котел, загинув під час бойових дій за Донецький аеропорт, захищаючи територіальну цілісність України.

аеропорт, захищаючи територіальну цілісність України. Нагороджений орденом «За мужність» III ступеню посмертно. Вічна Слава Герою».

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Ревеґук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Ревеґук. – Полтава: Полтавський літератор. 2016. – С. 341.

О. А. Скурда

13. Місце поховання жертв Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)

Знаходиться біля залізничної зупинки «798 км», по вул. Локомотивна.

У 1932 р. на вокзалі ст. Гребінка стояв спеціальний вагон, куди складали померлих від голоду, їх вивозили на міський цвинтар, пізніше вивозили і ковали в загальній ямі на вул. Локомотивній, що на околиці міста.

От як про це писав краєзнавець М. П. Садовченко: «У 1933 році навесні сюди (ст. Гребінка) прибували страждучі голодні люди, які вмирили чи на вокзалі, чи у поїздах, їх вивантажували на станції із вагонів. Цих нещасних знедолених хоронила спеціальна бригада, яка вивозила небіжчиків на пустир».

7 листопада 1992 р., на місці поховання відбулася панахида й освячення пам'ятного знаку. У 2007 р. пам'ятний знак було замінено, насипано курган (1,0 × 3,0 × 3,0 м), поверх якого встановлено

хрест (1,6 × 1,0 м) з сірого полірованого граніту, на бетонному постаменті (0,3 × 0,95 × 0,95 м), обкладеному плиткою.

На хресті з чільної сторони напис: «Жертвам Голодомору 1932–1933 р.р.» Поряд з курганом із чільної сторони знаходиться бетонний постамент у формі чаші, поверх якого (1,4 × 0,5 × 0,5 м) металевий хрест (вис. 0,20 м), поряд на бетонній основі (0,3 × 0,5 м) покладено дошку (0,25 × 0,5 м) з лабрадориту, на якій викарбовано напис: «Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932–1933 р.р.».

Згідно Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні в місті померла невідома кількість осіб. Прізвища встановлено 2-х чол.

Джерела та література: Повідомлення Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 139; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребівщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 154.

Л. А. Безвиненко

14. Місце розстрілу мирних жителів, військовополонених, активістів і підпільників (1941–1943) (іст.)

Знаходиться на північно-східній околиці м. Гребінка, у Корніївському яру.

На цьому місці під час тимчасової нацистської окупації 1941–1943 рр. гітлерівцями розстріляно невідому кількість мирних жителів району, військовополонених, підпільників і активістів.

У 1992 р. на місці розстрілу встановлено стелу (1,23 × 0,6 м) з рожевого полірованого граніту, на бетонному постаменті (0,65 × 0,7 × 0,8 м), обкладеному плитами із сірого полірованого граніту.

З чільної сторони стели зображено «Вічний вогонь» та міститься пам'ятний напис: «Тут у Корніївському яру під час фашистської окупації в 1941–1943 рр. розстріляно сотні радянських солдатів

та гребінківців. Вічна пам'ять патріотам Вітчизни».

Джерела: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

15. Могила Вовка Михайла Григоровича (1993) (іст.)

Розташована у центральній частині міського кладовища.

Похований **Вовк Михайло Григорович** (30.12.1918 р., с. Лутайка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 24.08.1993 р., м. Гребінка Полтавської обл.) – повний кавалер 3-х орденів Слави, почесний зв'язківець СРСР.

Народився М. Г. Вовк у бідній селянській родині. Закінчив 7 класів неповної середньої школи, після чого працював у колгоспі. З 1938 р. почав працювати на залізничній станції Гребінка. У жовтні 1939 р. призваний до Червоної Армії на строкову службу. Закінчив школу молодших командирів.

З перших днів війни перебував на передовій. Брав участь в оборонних боях за м. Київ, Ворошиловградську область, м. Новоросійськ. Декілька разів був поранений, лікувався у госпіталях Харкова, Тбілісі, Сочі.

У складі 83-ї окремої бригади морської піхоти брав участь у звільненні м. Керч від гітлерівських загарбників. Знову був поранений і знаходився на лікуванні в евакуаційному госпіталі у станиці Ново-Кубанська Краснодарського краю, після

лікування повернувся до своєї частини. Звільняв Кримський півострів.

На підступах до м. Севастополя в районі порту Балаклава командир відділення М. Г. Вовк одержав завдання – штурмом оволодіти позиціями ворога, зламати опір в районі висоти «Сахарна голова». Оборону ворога було прорвано і бійці з боєм просувалися вперед. Оточене угруповання ворога в районі Севастополя було ліквідоване 9 травня 1944 р.

За результатами бойових дій в Криму і звільнення Севастополя, за виявлену мужність і відвагу в боях, згідно наказу № 029-н від 3 червня 1944 р. по 16-у стрілецькому корпусу сержант М. Г. Вовк нагороджений орденом Слави 3-го ступеня з підвищенням наступного звання – старшого сержанта.

Потім 83-я окрема бригада морської піхоти була передислокована в Одеську область до м. Білгород-Дністровського, на р. Дністер. Перед бригадою поставлено завдання провести десантну операцію через Дністровський лиман шириною 9 км і забезпечити прорив оборони ворога, знищити дзоти. 20 серпня 1944 р. вночі розпочалася операція з боку Овідіюполя – через лиман в район Чайри. Були призначені штурмові групи з висадки десанту, в одній із яких знаходився М. Г. Вовк. Вночі на десантних човнах по 15 чол. на віддалі 300 м штурмові групи розпочали переправу. Перетнувши Дністер, воїни увірвалися до ворожих окопів, знищивши при цьому кулемет із обслугою у дзоті та почали переслідування німців,

які відступали, натрапили на мінометну батарею, яку взяли у кільце і закидали гранатами. У цьому бою М. Г. Вовк був поранений, але залишався в строю. Командування військової частини 46-ї армії наказом № 236-н від 24.12.1944 р. нагородило воїна орденом Слави 2-го ступеня.

Завершивши бої за Дністер, 83-а Новоросійська двічі Червонопрапорна ордену Суворова 2-го ступеня бригада морської піхоти вийшла на державний кордон СРСР по Дунаю і, діючи разом із кораблями Дунайської флотилії, брала участь у звільненні Румунії з моря і на суші.

За участь у боях на Дунаї указом Президії Верховної Ради СРСР від 15 травня 1946 р. М. Г. Вовк нагороджений орденом Слави 1-го ступеня.

Нагороджений орденами Вітчизняної війни 1-го та 2-го ступенів, медаллю «За відвагу» та багатьма ювілейними медалями.

Після демобілізації повернувся на Полтавщину. Проживав у м. Гребінці, працював начальником Гребінківського районного вузла зв'язку.

На могилі встановлена стела (1,35 × 0,65 м) із сірого полірованого граніту, на постаменті (0,25 × 0,30 × 0,65 м) з такого ж матеріалу. З чільного боку стели знаходиться портретне зображення та пам'ятний напис: «Вовк Михайло Григорович 30.XII.1918 – 1993.24.VIII. Повний кавалер ордена Слави».

Поруч похована дружина Вовк Марія Іванівна.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686196. – Спр. 1506. – Арк. 74; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 07-151. – Арк. 3–14; Дубров Б. Солдатська Слава. – Вид. 2-ге, доповн. – К.: Вид-во «Молодь», 1975. – С. 310.

В. А. Андрієць

16. Могила воїна Червоної Армії Черних К. І. (1941) (іст.)

Знаходиться за 150 м на північ від залізничної зупинки «База».

Похований воїн Червоної Армії, кулеметник бронепотягу, який загинув у вересні 1941 р. Під час наступу вздовж за-

лізничної колії Гребінка – Лазірки коло-ну гітлерівських військ було обстріляно з бронепоезда, яким командував Черних Костянтин Іванович.

Учорашний сапер, він разом зі своїми однополчанами відступав з боями від Дніпра, опинившись у Гребінці на території депо. Тут він побачив бронепоезд із розбитим паровозом. Колишній залізничник швидко зреагував, набрав групу добровольців і відремонтували паровоз. Невдовзі бронепоезд виїхав з депо.

Так на перегоні Гребінка – Лазірки почав діяти таємничий бронепоезд. Але недовго довелося воювати, гітлерівці кинули на боротьбу з бронепоездом авіацію, в багатьох місцях було пошкоджено колію. Черних наказав команді покинути бронепотяг, а сам на великій швидкості помчав уперед. Бойова машина злетіла із залізничного полотна, разом із бронепотягом загинув мужній воїн.

У 1980-х роках на могилі (1,5 × 0,7 м) встановлено стелу (0,9 × 0,5 м) з мармурової крихти, на двоступінчастому постаменті з такого ж матеріалу.

З чільної сторони стели закріплено дві дошки: пластикова (0,20 × 0,28 м) – встановлена пізніше у 2018 р., на якій напис: «Черних Костянтин Іванович. Воїн. Кулеметник», та біломармурова (0,2 × 0,3 м), на якій викарбувано пам'ятний напис: «Герою – пулеметчику бронепоезда, отдавшему жизнь в бою за Родину».

У верхній частині стели ліворуч з чільної сторони розміщено металеву п'ятикутну зірку.

Узято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерело: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Л. А. Безвиненко

17. Могила Камірного Василя Гнатовича (2004) (іст.)

У північній частині нового міського кладовища.

Похований **Камірний Василь Гнатович** (09.09.1923, с. Верхній Каргат, нині Завинського району Новосибірської обл., Російська Федерація – 18.11.2004, м. Гребінка Полтавської обл.) – новатор у галузі залізничного транспорту, Герой Соціалістичної Праці (1959 р.).

Народився в родині селян. У 1938 р. закінчив семирічку, Барабінську школу ФЗН, Барнаульське мінометне училище, Кременчуцький технікум залізничного транспорту (1971 р.).

До війни працював слюсарем паровозного депо Павлодар, пізніше – мотористом бурового загону в Новосибірській області. Після закінчення військово-

го училища направлений у Південно-Уральський військовий округ і призначений командиром мінометної батареї стрілецької дивізії, пізніше – начальником розвідки артилерійського полку. З квітня 1942 р. на фронті у діючій армії. Влітку 1943 р. в боях за м. Суми відзначилася мінометна батарея, якою командував В. Г. Камірний, за що нагороджений орденом Червоної Зірки.

Після демобілізації влітку 1946 р. поступив працювати кочегаром у паровозне депо Гребінка, згодом став помічником машиніста. Працюючи помічником машиніста, В. Г. Камірний вивчав машину, читав спеціальну літературу, переймав досвід працівників. Після закінчення Лубенської школи машиністів 1949 р. водив великовагові поїзди, постійно перевиконуючи взяті зобов'язання. Незабаром виробничі показники В. Г. Камірного стали найкращими в депо. З 1966 р. – машиніст-інструктор локомотивного депо Гребінка. З 1978 р. перебував на пенсії, але продовжував працювати слюсарем з ремонту паливної апаратури.

Обирався делегатом ХХІ–ХХІІІ, ХХV з'їздів КПУ, членом Українського Комітету Захисту миру (з 1965 р.), членом Полтавського обкому КПУ (1964–1978), членом Гребінківської районної ради депутатів, членом ради наставників депо.

За видатні заслуги, досягнуті в справі розвитку залізничного транспорту, Указом Президії верховної Ради СРСР від 01.08.1959 р. В. Г. Камірному присвоєно звання Героя Соціальної Праці.

Нагороджений орденом Леніна (1959), 2 орденами Червоної Зірки (1943, 1945), медалями «За взяття Будапешта», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.», «За доблесну працю».

Джерела і література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686044. – Спр. 1548. – Арк. 46; ДАПО. – Ф.Р. 240. – Оп. 1. – Спр. 794. – Арк. 83–85; Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 2. Герої Соціалістичної Праці / [упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]; ДАПО; Центр дослід. історії Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 33–34; Василь Гнатювич Камірний [Некролог] // Гребінчин край. –

2004. – 25 листопада. – № 48 (7750). – С. 8; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / К. Інюточкіна. – Лубни: Комунал. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

В. А. Андрієць

18. Могила Катруша Миколи Петровича (2005) (іст.)

Знаходиться у східній частині центрального кладовища.

Похований **Катруш Микола Петрович** (18.05.1941, с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл. – 8.12.2005, м. Гребінка Полтавської обл.) – поет і прозаїк.

Народився у селянській родині. У 1948 р. пішов до першого класу Мар'янівської семирічної школи. Після закінчення семирічки 1955 р. вступив до восьмого класу Гребінківської середньої школи № 1. Після її закінчення працював різноробочим у будівельній організації, у колгоспі.

У 1959 р. став завідувати Мар'янівським сільським клубом. Восени 1960 р. призваний на строкову військову службу. У 1964 р. став студентом – філологом Полтавського державного педагогічного інституту ім. В. Г. Короленка. З січня 1968 р. працював учителем російської мови у Кулажинській середній школі. З 1972 р. – у Гребінківському райкомі партії.

Микола Петрович дуже любив писати вірші та байки. Хоч писав їх гарно, та боявся показувати іншим. Після знайом-

ства з байкарем П. Ю. Шабатиним, яке переросло в дружбу і спільну співпрацю, колега наполегливо радив Миколі Петровичу не приховувати від читачів свої творчі спроби.

Першими відгукнулися районна й обласна газети, а потім часописи «Комуніст», «Товариш», «Сільські вісті», «Голос України», журнал «Україна», деякі байки та вірші почали передруковувати інші періодичні видання.

Автор збірок: байок, гуморесок, сатиричних віршів «Анатомія сміху з Полтавщини», «Сполох», «В сучасній інтерпретації».

Про нього в рецензії – відгуку на збірку «В сучасній інтерпретації» Полікарп Юхимович Шабатин писав: «... Не перше десятиріччя працює в жанрі гумору і особливо сатири М. П. Катруш. Його публікації в періодичній пресі свідчать про те, що автор наполегливо працює в цьому жанрі і заслуговує найвищої оцінки. – Гуморески, байки сатиричні вірші свіжі задумом, соціально гострі, дотепні...».

У 2006 р. на могилі (1,35 × 0,60 м) встановлено стелу (1,10 × 0,60) з сірого полірованого граніту на постаменті (0,18 × 0,70 × 0,20 м) з такого ж матеріалу.

З чільної сторони стели фотопортретне зображення та напис: «Катруш Микола Петрович 18.05.1941 – 9.12.2005. Любимо, пам'ятаємо, сумуємо».

Зі зворотної сторони відтворені підпис гумориста, книгу, чорнильницю, ручку – перо і пам'ятний напис:

«Прощай, прощай...

І все не треба

Навіщо зайві нам слова:

Ти ніби та зоря на небі,

Майнула, зникла і нема.

І вже нема і вже не буде,

І плачуть в розпачі сади.

Прощай, прощай, – шепочуть губи,

А серце рветься вслід не йди!».

Джерела та література: Сімейний архів родини Катруш // Робочий архів НД відділу памятознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / К. Інюточкіна. – Лубни: Комун. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

О. А. Скирда

19. Могила Кириченка Петра Васильовича (2003) (іст.)

Знаходиться у північній частині міського кладовища.

Похований **Кириченко Петро Васильович** (29.06.1945, с. Березівка Гребінківського району Полтавської обл. – 21.06.2003, м. Москва Російська Федерація, похований м. Гребінка Полтавської обл.) – письменник, член Спілки письменників Росії.

Навчався у 55-й школі (нині Гребінківська гімназія). Закінив Кіровоградську школу вищої льотної підготовки.

Був штурманом цивільної авіації. Навчався у Московському літературному інституті імені Горького. Проживав у Ленінграді, потім у Москві, але постійно підтримував зв'язок з Малою Батьківщиною. Автор книг: «Після рейсу», «Четвертий розворот», «Край неба», «Дім на високому місці», «Канікули перед стратою», «Втеча з кола», «Крик на Варварці» та інших.

Багато героїв його оповідань, повістей мають прототипів на рідній Гребінківщині. Літературна критика дала високу оцінку творчості письменника, відзна-

чаючи, що його твори дихають щирістю і силою почуттів, що вміє він виявляти людяне в людині.

У 2000-х рр. на могилі (1,3 × 0,65 м) встановлено хрест (1,5 × 0,9 м) з сірого полірованого граніту на постаменті (0,6 × 0,5 × 0,17 м) та основі (0,1 × 0,4 × 1,0 м) з такого ж матеріалу.

З чільної сторони постаменту пам'ятний напис: «Кириченко Петр Васильевич 29.06.1945 – 21.06.2003 Летчик Штурман. Член Союза Писателей России».

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 154; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / Катерина Інюточкіна. – Лубни: Комун. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

О. А. Скурда

20. Могила Лелеко В'ячеслава Михайловича (1981) (іст.)

Знаходиться у північно-східній частині кладовища, по вул. Городищенській.

Похований **Лелеко В'ячеслав Михайлович** (12.01.1952 р., м. Гребінка Полтавської обл. – 5.01.1981 р., Демократична Республіка Афганістан, похований м. Гребінка Полтавської обл.) – учасник бойових дій в Афганістані.

Закінчив місцеву середню школу № 4. У 1970 р. призваний на строкову військову службу до Збройних Сил СРСР. Після року служби вступив до Московського вищого загальновійськового училища ім. Леніна, яке закінчив у 1975 р. Був направлений для подальшої служби в Середньоазійський військовий округ. Протягом 5 років служив у Казахстані. У грудні 1980 р. направлений до Афганістану.

5 січня 1981 р. на пост, виставлений для охорони дільниці Кабул – Баграм, напав противник. Старший лейтенант Лелеко В. М., діючи рішуче і сміливо, організував кругову оборону, вміло керував боєм з відбиття нападу. Настав критич-

ний момент, коли супротивник підійшов впритул до позиції захисників посту, і в хід пішли гранати. В'ячеслав непомітно висунувся в тил ворога, зайняв позицію в розбитому будинку, почав вести прицільний вогонь. Його сміливість і рішучість вирішили результат бою. Противник відступив. На місці бою мужній офіцер отримав смертельне поранення.

За мужність і особисту хоробрість нагороджений орденом Червоної Зірки (по-смертно).

У 1982 р. на могилі встановлено стелу (вис. 1,55 × 0,75 м) з лабрадориту, на основі з того ж матеріалу (вис. 0,4 × 0,6 × 0,79 м). З чільного боку стели закріплено фотоовал (0,13 × 0,17 м) з металокераміки, нижче напис: «Лелеко В'ячеслав Михайлович 1952–1981 погибший при выполнении интернационального долга», зображено три гвоздики і напис: «Дорогому и любимому сыну, брату, мужу, отцу от родных». Поруч похована мати Первишко Єфросинія Петрівна.

Література: Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 60; Книга Памяти о советских воинах, погибших в Афганистане. – Т. 1. – М.: Воен. изд-во, 1995. – С. 688.

Н. Ф. Шаповал, О. А. Скурда

21. Могила Лукаша Євгена Миколайовича (2014) (іст.)

Знаходиться на новому центральному кладовищі, у західній частині.

Похований **Лукаш Євген Миколайович** (25.09.1983, м. Гребінка, Полтавська обл. – 1.07.2014, с. Криниці, Донецька

обл., похований у м. Гребінка, Полтавська обл.) – учасник АТО/ООС, військовослужбовець, механік-водій зенітно-ракетного дивізіону 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр».

Навчався у середній школі № 3 м. Гребінки. Закінчив автошколу. Проходив строкову службу механіком-водієм БМП у м. Володимир-Волинський Волинської обл. Після служби в армії працював на будівельних роботах у м. Київ.

У квітні 2014 р. мобілізований для захисту незалежності та територіальної цілісності держави. Служив механіком-водієм третього взводу зенітно-ракетної батареї «С-10» зенітно-ракетного дивізіону 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр». Загинув 1 липня 2014 р. у с. Криниці Донецької обл.

У 2015 р. на могилі встановлена стела (1,0 × 0,5 м) з полірованого сірого граніту з портретним зображенням Героя та пам'ятним написом: «Лукаш Евгений Николаевич 25.09.1983 – 1.07.2014 Не высказать горя, не выплакать слез Навеки ты радость из дома унес Жена, сын, мама, брат». На зворотній стороні стели розміщено зображення бойової машини

піхоти та пам'ятний напис: «Подкралась злая смерть ко мне Ушел от вас я навсегда Ох, как хотелось бы мне жить, Но такова моя судьба». Стела закріплена на гранітній основі (0,2 × 0,6 × 0,2 м). На могилу покладена плита (1,2 × 0,5 м) з полірованого сірого граніту з пам'ятним написом: «Из жизни ты ушел мгновенно А боль осталась навсегда Как рано ты ушел родной Оставил нам печаль и боль».

Поруч поховані Удод Ф. І., Удод Н. П. та Лукаш М. В.

Джерело: Довідка відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокзнавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. С. Лимар

22. Могила Овсія Олексія Опанасовича (2003) (іст.)

Знаходиться у північній частині нового кладовища.

Похований **Овсій Олексій Опанасович** (8.02.1950 с. Шкурупії Решетилівського району Полтавської обл. – 13.12.2003, м. Гребінка Полтавської обл.) – поет.

У 1967 р. закінчив середню школу № 1 у м. Гребінці, а через рік – Зінківське електротехнічне училище.

Трудову діяльність розпочав у Гребінківській дистанції сигналізації і зв'язку, де працював до кінця свого життя, пройшов шлях від монтера зв'язку до заступника начальника дистанції. Без відриву від виробництва закінчив Київський філіал Харківського інституту інженерів залізничного транспорту.

Автор поетичної збірки «Запах зав'ялих квітів».

Його вірші – про любов до Батьківщини, до міста, в якому навчався, жив, працював, батьківської хати, тихоплинної Оржиці, до рідної природи, яку він любив, спілкувався з нею, умів бачити в простому красиве і величне, і віру в Бога.

У 2005 р. на могилі встановлено стелу з двох частин (1,1 × 0,7; 0,9 × 0,3 м) з сірого полірованого граніту на постаменті (0,2 × 1,5 × 0,3 м) з такого ж матеріалу, між частинами якої знаходиться граніт-

ний хрест (вис. 0,5 м), на могилі покладено плиту (1,4 × 0,6 м) з сірого полірованого граніту.

З чільної сторони стели фотопортретне зображення і напис: «Овсий Алексей Афанасьевич 8.II.1950 – 13.XII.2003 Любим, Помним, Скорбим... Жена, родные, друзья».

Зі зворотної сторони стели викарбувано пам'ятний напис:

«Я так у розпачі моливсь,
Просив прости грішну душу,
І дати ще мені пожить,
Щоб бути в радість рідним, внуку.
Щоб в поміч будь старим батькам,
Щоб саду порадіти, лукам,
І знати, що всю любов віддав
Дружині, дітям і онуку.
2003 рік.

О. Овсій».

Джерела: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яток-знавства ПКМ імені Василя Кричевського; Інтернет-ресурс: www.grebenka.com. Видатні люди Гребінківщини.

Л. А. Безвиненко, О. А. Скурда

23. Могила Примака Степана Максимовича (2002) (іст.)

Знаходиться у центральній частині нового міського кладовища.

Похований **Примак Степан Максимович** (26.05.1927 р. с. Сулимівка Яготинського району Прилуцької округи, тепер Київська обл. – 24.03.2002 р., м. Гребінка Полтавської обл.) – новатор у залізничному транспорті, Герой Соціалістичної Праці, почесний залізничник СРСР.

У 1941 р. закінчив Сулимівську початкову школу. Трудову діяльність розпочав 1944 р. у паровозному депо залізничної станції Гребінка. У 1948–1951 рр. перебував на військовій службі.

У 1964 р. закінчив 10 класів середньої школи робітничої молоді м. Гребінки, 1974 р. – Кременчуцький технікум залізничного транспорту за спеціальністю технік-механік. Працював майстром з ремонту тепловозів. Активний раціоналізатор. За роки XI п'ятирічки вніс 16 рацпропозицій з економічним ефектом. Член ЦК профспілки працівників залізничного транспорту і транспортного будівництва, член бюро Гребінківського РК КП України.

У 1969 р. за розробку і комплексне запровадження наукової організації праці отримав Державну премію СРСР. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 4 травня 1971 р. присвоєно звання Героя Соціалістичної Праці за видатні заслуги у виконанні завдань п'ятирічного плану перевезень і піднесення ефективності використання технічних засобів залізничного транспорту. Нагороджений орденами Леніна (1971 р.), «Трудового Червоного Прапора» (1966 р.); медаллю «За доблесну працю. На відзнаку сторіччя від дня народження В. І. Лені-

на» (1970 р.); знаками – «Переможець соціалістичного змагання», «Ударник 9-ї п'ятирічки».

У 2003 р. на могилі встановлено стелу з сірого полірованого граніту (вис. 1,15 × 0,5 м), основа (вис. 0,23 × 0,19 × 0,74 м), плита (1,1 × 0,6 м). На стелі з чільної сторони портретне зображення та напис: «Герой Социалистического Труда. Примак Степан Максимович 26.V.1927.–24.III. 2002. Помним, любим, скорбим. Родные». Поруч похована дружина Примака Євдокія Борисівна.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 09-182. – Арк.120–121,130–131; Герой землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 2. Герої Соціалістичної Праці / [упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]; ДАПО; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 53; Примак Степан Максимович: некролог // Гребінчин край. – 2002. – 28 березня. – № 13 (7611). – С. 8; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / Катерина Іванюточкіна. – Лубни: Комун. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

В. А. Андрієць

24. Могили (12) воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходяться у західній частині Городищенського кладовища.

В одиночних могилах поховано 12 воїнів Червоної Армії, які померли від ран у листопаді – грудні 1943 р. у військовому шпиталі № 1823.

У 1990-х рр. на могилах встановлено бетонні гробниці (1,3 × 0,6 м). Могили огорожені металевою огорожею.

Джерело: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Н. Ф. Шаповал

25. Пам'ятна дошка на честь робітників вагонно-ремонтного депо, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (2011) (іст.)

Знаходиться на території Пасажирського вагонного депо, по вул. Шевченка, 1.

До цього, у 1968 р. на території депо було встановлено пам'ятний знак у вигляді обеліску, а в 2011 р. його було демонтовано і на приміщенні ремонтних майстерень у цьому ж році встановлено пам'ятну дошку (0,5 × 1,0 м) з сірого полірованого граніту, на якій зображено орден Вітчизняної війни, вічний вогонь, лаврову гілку, гвардійську стрічку і викарбувано пам'ятні написи та прізвища загиблих робітників: «Вічна пам'ять працівникам вагонного депо, що віддали своє життя за честь, свободу та незалежність нашої Батьківщини у Великій Вітчизняній війні».

ній війні 1941 – 1945 р. Золотоверх Михайло, Пономаренко Кирило, Іванов Іван, Криворучко Іван, Кононенко Степан, Мартянов Ігор, Алексеєнко Віктор, Гапоненко Устим, Карпенко Андрій, Полуботько Максим, Яременко Микола, Доля Сергій, Коркішко Олексій 1941 – 1945».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2170-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР 1407-2.16.04 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 543–550; Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – С. 209–212.
О. А. Скурда

26. Пам'ятний знак воїнам частин і з'єднань Воронежського фронту, які звільнили місто від гітлерівських загарбників (1968) (іст.)

Знаходиться по вул. Миру.

Споруджено згідно рішення виконкому Гребінківської районної ради у 1968 р. на честь воїнів Воронежського фронту, які у вересні 1943 р. звільнили м. Гребінку і Гребінківський район від гітлерівських загарбників.

Вертикальна стела (6,0 × 1,85 м) з гранітної крихти, на бетонній основі (0,25 × 3,0 × 4,0 м).

З чільної сторони стели у верхній частині закріплено барельєф із зображенням ордену Вітчизняної війни, у середній частині – дошку (0,65 × 0,85 м) з лабрадориту, де викарбувано пам'ятний напис: «Воїнам 253 стрілецької дивізії 47 стрі-

лецького корпусу 40 Армії, 2 мотострілецької бригади 10 танкового корпусу, які 19 вересня 1943 року звільнили місто від німецько-фашистських загарбників».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. як пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2167-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 23–24; ДАПО. – Ф.р. – 8661. – Оп. 1. – Спр. 261. – Арк. 163–182; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 1819-2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 47; Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – С. 209–212.

Н. Ф. Шаповал, О. А. Скурда

27. Пам'ятний знак на честь загиблих та померлих учасників бойових дій на території інших держав (2007) (іст.)

Знаходиться у парку, по вул. Гребінки.

Установлений у 2007 р. на честь загиблих та померлих воїнів-інтернаціоналістів, учасників військових конфліктів 2-ї пол. ХХ ст. на території інших держав.

Пам'ятний знак являє собою брилу рожевого граніту, на якій закріплено чотири дошки з сірого полірованого граніту:

1) дошка (0,3 × 0,5 м), напис: «1979, 1989» та викарбувано орден Червоної Зірки;

2) дошка (0,3 × 0,5 м) з написом: «Пам'ятний знак встановлено на честь загиблих та померлих учасників бойових дій на території інших держав»;

3) дошка (0,2 × 0,3 м), напис: «Лелеко В'ячеслав Михайлович 1952 – 1981. Романенко Петро Григорович 1953 – 1985. Загинули там»;

4) дошка (0,4 × 0,8 м) з написом:

«Ще скільки б не сплигло років,

Вкраїні легшим біль не стане,

В чеканні вічному синів

З чужинських гір Афганістану,

Так по синівськи возлюбім,

Свою соборну Батьківщину,

Щоб не вертати в отчий дім

Каліками чи в домовинах».

Джерело: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

28. Пам'ятний знак на честь робітників МТС, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1978) (іст.)

Знаходиться по вул. Миру, біля ремонтного підприємства.

Споруджений у 1978 р. на честь 60 воїнів-робітників Гребінківської машинно-тракторної станції, які загинули на

фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Вертикальна стела (4,3 × 1,3 м) з гранітної крихти, на бетонному постаменті (0,3 × 3,5 × 3,5 м). З чільного боку стели закріплено 6 біломармурових дошок (0,5 × 0,4 м), на яких викарбувано пам'ятний напис: «Воинам-механізаторам погибшим за свободу і незалежність нашої Родины 1941 – 1945 г.г., та прізвища загиблих 60 воїнів-робітників. Вгорі розміщене барельєфне зображення ордену Вітчизняної війни.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. Охоронний номер № 2167-Пл.

Джерело: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1820 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар

29. Пам'ятний знак «Танк ІС – 2» (1986) (іст.)

Знаходиться у центральній частині міста, на перехресті вулиць Гребінки і Миру.

19 вересня 1943 р. м. Гребінку було звільнено від гітлерівських загарбників військами 183-ї танкової бригади, 11-ї

мотострілецької бригади, 10-го танкового корпусу, 253-ї стрілецької дивізії, 40-ї Армії Воронезького фронту.

Першим у місто увірвався танк, командиром якого був Сагайдачний Юрій Михайлович, а механіком-водієм Приходько Назар Ксенович. За форсування Дніпра їм присвоєно високі звання Героїв Радянського Союзу.

На честь визволителів міста Гребінки 5 листопада 1986 р. встановлено пам'ятний знак – танк «ІС-2» на залізобетонному постаменті (0,35 × 4,7 × 7,0 м), обкладеному гранітною плиткою. З чільної сторони постаменту дошка (0,5 × 0,9 м) з сірого граніту з написом: «Воинам 10 танкового корпусу освободившим город Гребенку от немецко-фашистских захватчиков 19 сентября 1943 года».

Наказом Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації № 358 від 19.10.2010 р. та розпорядженням голови Полтавської ОДА № 590 від 15.10.2020 р. взято на попередній облік та під державну охорону, як об'єкт історії.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27/10 ТК ЖБД/; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 47; Робочий зошит з експедицій по Гребінківському району // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

30. Пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС (2008) (іст.)

Знаходиться по вул. Городищенській, біля Святогеоргіївської церкви. Встановлений у 2008 р. з ініціативи голови Гребінківської районної Всеукраїнської громадської організації «Союз Чорнобиль України» Савлук Івана Євгеновича, на кошти спонсорів громадської організації «Союз Чорнобиль України», колишнього народного депутата України Руслана Богдана, Гребінківської районної та міської ради. Пам'ятний знак являє собою, гранітну стелу у вигляді арки 2,0 × 1,0 м на гранітному двоступінчастому постаменті 1,25 × 0,5 м з написом: «Ліквідаторам – чорнобильцям Гребінківщини». З чільної сторони стели на білому фоні зображено атомну електростанцію, чорнобильську сосну, атом і дзвін та пам'ятний напис: «Тим хто врятував світ». Праворуч від стели встановлено три гранітні дошки 1,22 × 0,5 м, 1,2 × 0,6 м, 1,2 × 0,6 м на двоступінчастому гранітному постаменті 0,50 × 1,7 м, з чільної сторони якого напис: «Живим і мертвим». На одній з дошок зображено ікону «Чорнобильський спас» та лелеку, на двох інших викарбувано прізвища 143 жителів району учасників ліквідації аварії на Чорнобильській атомній електростанції. За Книгою слави і пам'яті Полтавська область, учасниками ліквідації аварії на ЧАЕС є 152 жителі району.

Джерела та література: Чорнобиль-30. Книга слави і пам'яті. Полтавська область /

[упорядники О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Копі – центр. 2016. – С. 519-522; НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 17-94: Щоденник з обстежень Гребінківського району.

О. А. Скурда

31. Пам'ятний знак учителям і учням Гребінківської гімназії, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1967) (іст.)

Знаходиться по вул. Магістральній, 118, на території Гребінківської гімназії.

Установлений у 1967 р. на честь учителів й учнів гімназії, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. Залізобетонна стела (3,7 × 1,0 м), з чільної сторони якої закріплено бетонну дошку (1,9 × 0,5 м), де викарбувано пам'ятний напис і прізвища загиблих учителів та учнів: «Вони загинули на фронтах Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945

Волін Ф. Г.

Воля О. І.

Кривенко П. В.

Журавський В. К.

Учні

Калаксузян Р. А.

Калаксузян А. А.

Калаксузян А. А.

Коптяревський С.

Корчемний С.

Левченко В. М.

Нетупський В. В.

Толочний І. П.

Стасевський П. І.

Стасевський Ю. І.

Безвиненко П. І.

Ярьсько В. Є.

Воробйов В. Г.

Квітка А. С.

Коровник

Шемет П. К.

Вічна слава героям».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури,

молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2166-Пл.

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 543–550; Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – С. 209–212.

О. А. Скурда

32. Пам'ятний знак учителям і учням школи № 1, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1972) (іст.)

Знаходиться по вул. Магістральній, 4.

Установлений у 1972 р. згідно рішення виконкому Гребінківської районної ради на честь учителів і учнів загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 1, які пішли

добровольцями і загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Згідно архівних даних Гребінківського райвійськкомату загинуло два вчителі Лісовий О. В. і Терничний М. Ф. та 21 учень школи.

Пам'ятний знак у вигляді стели (3,3 × 1,2 м) з гранітної крихти, на бетонній основі (0,2 × 1,95 × 3,0 м).

З чільної сторони стели у верхній частині розміщено барельєф із зображенням ордена Вітчизняної війни та гвардійської стрічки, у нижній частині зображення «Вічного вогню».

Посередині стели закріплено дві біломармурові дошки (0,2 × 0,37 та 0,93 × 0,37 м), на яких викарбувано пам'ятний напис і прізвища загиблих: «Вони загинули захищаючи Вітчизну в 1941 – 1945 роках.

Учителі:

1. Лісовий О. В.
2. Терничний М. Ф.

Учні:

3. Безхлібний М. В.
4. Демочко І.
5. Івко К. Р.
6. Клименко І. Д.
7. Криворучко М. І.
8. Козенко М. Д.
9. Линовичський І. Д.
10. Лихацький П. Т.
11. Мечетенко М. І.
12. Мірошніченко М. А.
13. Могила О. І.
14. Мотуз М. Н.
15. Педенко М. Ф.

16. Плис І. Й.
17. Попович М. В.
18. Правдицький М. Г.
19. Приходько В. І.
20. Рохманійко І. А.
21. Рябокінь О. М.
22. Шандра О. Ф.
23. Гета І. А.

Вічна слава Героям!».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2165-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 1817-2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 543–550.

О. А. Скурда

33. Пам'ятник Гребінці Євгену Павловичу (1987) (іст.)

Знаходиться по вул. Гребінки, 13, біля міського будинку культури.

Установлений у 1987 р. на честь Євгена Павловича Гребінки (21.01.(02.02) 1812, х. Убіжище Пирятинського повіту Полтавської губ. Російської імперії (нині с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – 3 (15).12.1848, м. Санкт-Петербург, Російська імперія, похований с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – видатний український письменник, байкар, педагог, видавець (див. ст. № 120).

Бронзове погруддя (1,3 × 1,2 м) на постаменті (3,05 × 0,75 × 0,85 м), обкладеному плитами із сірого граніту, на бетонній основі (0,3 × 2,4 × 2,45 м), вкритій гранітними плитами.

З чільної сторони постаменту закріплено металеву дошку (0,2 × 0,4 м) з написом: «Євген Гребінка».

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – С. 209–212.

О. А. Скирда

34. Пам'ятник Кагамлику Григорію Сергійовичу (1968) (іст.)

Знаходиться по вул. Миру.

Встановлений у 1968 р. на честь Героя Радянського Союзу Кагамлика Григорія Сергійовича (1923, с. Слободо-Петрівка Пирятинського повіту Полтавської губ. – 9.02.1943, с. Понирі, Курська обл.) (див. ст. № 214).

Металеве погруддя (1,2 × 0,9 м) на бетонному постаменті (3,0 × 0,7 × 0,7 м), обкладеному плитами із сірого полірованого граніту, на бетонній основі (0,35 × 3,0 × 3,0 м), декорованій плитами з такого ж матеріалу. З чільної сторони постаменту закріплено металеву дошку (0,7 × 0,45 м) з пам'ятним написом: «Герой Радянсько-

го Союзу Григорій Сергійович Кагамлик 1923 – 1943».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. як пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Охоронний номер № 2164-Пл.

Джерела та література: Повідомлення Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 405; Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 1. Герої Радянського Союзу / [упоряд.: О. А. Білоусько, А. К. Гребіник, Т. П. Пустовіт]; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С. 13; Криворучко М. Загинув, щоб бути безсмертним // Серп і Молот. – 1988. – 9 лютого. – № 17 (6306). – С. 2.

О. А. Скирда

35. Пам'ятник Трудової Слави (1985) (іст.)

Знаходиться на території локомотивного депо Південної залізниці.

Е – серія російських і радянських магістральних вантажних паровозів типу 0-5-0. За кількістю побудованих локомотивів (близько 11 тисяч) і за загальною тривалістю випуску паровоз Е був абсолютним рекордсменом в історії світового паровозобудування.

У 1909 р. ескізний проект паровоза типу 0-5-0 був укладений начальником служби тяги Владикавказької залізниці М. Є. Правосудовичем та завідувачем технічного бюро служби тяги В. І. Лопушинським. Паровоз типу 0-5-0 призначався для вантажної служби.

Проект був направлений до Міністерства шляхів сполучення для отримання дозволу на будівництво. Після затвердження рішенням комісії паровоз типу 0-5-0 отримав право на існування. На замовлення Владикавказької залізниці ескіз паровоза був направлений на Луганський паровозобудівний завод для розробки на його основі робочого проекту і серійного будівництва.

Внаслідок творчої переробки ескізного проекту типу 0-5-0, розробленого В. І. Лопушинським та фахівцями Луганського заводу, був створений найбільш вдалий вантажний паровоз революційної побудови, найкраще пристосований для умов експлуатації на всій мережі доріг колишньої Російської імперії та один з найбільш надійних паровозів у світі.

У 1933 р. модель було суттєво реконструйовано Науково-дослідним інститутом реконструкції тяги – продовжено топку, довантажено задні осі і т. ін. Проект реконструкції розробив інженер інституту І. В. Пірін. Наприкінці 1933 р. Муромський паровозоремонтний завод переробив перший паровоз Ем 723-12. У січні-лютому 1934 р. паровоз пройшов тягово-теплотехнічні випробування.

Паровоз Ем 733-08 з тендером № 735-28 побудований у 1934 р. на Луганському паровозобудівельному заводі. Його про-

біг від часу випуску склав 1 166 094 км. З 1968 р. відставлений від експлуатації у запас. Експлуатувався на Туркмено-Сибірській залізниці на станції Гарська (депо Сари-Озеге). В грудні 1944 р. переданий у депо Смородино Південної залізниці, у січні 1953 р. – в депо м. Люботин, а в листопаді 1953 р. – до депо м. Гребінка Південної залізниці. Останній промивочний ремонт виконаний 11.02.2002 р. в депо м. Ромни. Неруйнівний контроль котла проводився 14.05.2002 р.

Установлений на колії у 1985 р. Конструкційна швидкість моделі – 65 км/год; осьова формула 0-5-0; довжина локомотива 11,5 м; робоча маса 85,6 т; порожня маса 76,9 т; навантаження на рейки – 17,5 тс; діаметр коліс – 1,3 м; дотична потужність – 920-14.

Джерела: Технічна характеристика паровозу Ем // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Довідка про паровоз Ем № 733-08 // Там само.

О. С. Лимар

36. Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1984) (іст.)

Знаходиться на перетині вулиць Гребінки і Магістральної.

Шевченко Тарас Григорович (25. ІІ.(9.ІІІ.) 1814, с. Моринці, тепер Звенигородського району Черкаської обл. – 26.ІІ.(10.ІІІ.) 1861, помер м. Петербург, перепох. м. Канів Черкаської обл.) – видатний український поет, художник, драматург, прозаїк, мислитель, революційний демократ.

Батьки Т. Г. Шевченка, як і він сам, перебували в кріпосній залежності у поміщика Звенигородського повіту Київської губ. В. В. Енгельгардта та мали козацьке коріння. Невдовзі, після народження Тараса, родину переводять на попереднє місце проживання до с. Керелівки (Кирилівки). 1822 р. він розпочинає науку в дяківській школі, а через рік помирає мати. 1824 р. разом із батьком мандрує в чумацькій вальці, а після повернення, в кінці того ж року, батько віддає його в науку до кирилівського жителя Максима Губського. 1825 р. помирає батько і малий Тарас іде в найми. Працює пастухом, погоничем, пасе громадську отару, а в 1826–1827 рр. наймитує в дяка П. Богорського. У цей час проявляється і зростає його потяг до малювання. 1827 р. він утікає до м. Лисянки, маючи на меті навчитися малюванню, але невдовзі переходить до с. Тарасівка, де навчається малюванню у місцевого дяка-живописця. Однак це навчання не було тривалим. Уже наступного, 1828 р., він наймитує в кирилівського попа Г. Кошиця й лише вечорами читає та малює. Цього ж року помирає його старий господар і під час розподілу маєтностей між синами покійного В. В. Енгельгардта Тарас разом із усіма кирилівцями переходить у власність П. В. Енгельгардта. На поч. 1829 р. його записують до дворових кріпаків, а повесні разом із господарем він іде до Києва, далі до Вільно (сучасний Вільнюс, Литва). Того ж року, в жовтні, Тараса спіймали «на гарячому» за малюванням і було наказано «випороть... хорошенько». Однак з цього часу молодий Т. Шевченко активно займається малюванням. Слухає лекції у професора малювання Віленського університету Яна Рустема (Іонаса Рустемаса). У лютому П. В. Енгельгардт переїздить до Санкт-Петербурга. Разом із ним у якості дворового кріпака іде й Т. Г. Шевченко.

1834 р., намагаючись отримати вигоду за талант кріпака, поміщик контрактує його на чотири роки навчання до «живописних справ цехового майстра» В. Ширяєва. До цього періоду життя

Т. Г. Шевченка відноситься початок його літературно-мистецької творчості. Після знайомства в 1835 р. з І. М. Сошенком останній розпочинає клопотатись про звільнення молодого таланту. Тоді ж він знайомиться з Є. Гребінкою, А. Мокрицьким, О. Венеціановим, згодом К. Брюлловим, відвідує класи Товариства заохочення художників. 16 квітня 1838 р. заходами В. Жуковського та М. Віельгорського, під час продажу портрету В. Жуковського роботи К. Брюллова, було отримано необхідну для викупу Т. Г. Шевченка з неволі суму, а 22 квітня він одержав відповідний документ. З цього часу він розпочинає активно навчатися і займатися як живописом, так і поетичною творчістю.

1838 р. його прийняли до Петербурзької Академії мистецтв, а 1839 р. в число пансіонерів Товариства заохочення художників. 1845 р. закінчив навчання, одержавши звання вільного художника. Писати вірші почав до того, як звільнився з кріпацтва. Найперший твір-балада «Причинна» була опублікована у 1840 р. в альманасі «Ластівка». Перша збірка поезії під назвою «Кобзар» побачила світ у 1840 р., наступна 1860 р.

Навесні 1843 р. Т. Г. Шевченко повертається до України. До цього ж часу відноситься і знайомство з Полтавським краєм. Розпочинає своє знайомство з Прилуцького повіту (сс. Діхтярі, Сокиринці). У червні 1843 р. поет прибув до Є. П. Гребінки на х. Убіжище, в с. Мосіївка був на балу у генеральші Т. Волховської, де познайомився і подружився з О. Афанасьє-

вим-Чужбинським, О. Капністом, родиною Закревських, Я. де Бальменом. Разом з О. Капністом їздив до м. Яготин, де знайомиться з родиною князя М. Г. Репніна-Волконського, сестрами Глафірою, Тетяною та Олександрою Псьол, подружився з Варварою Репніною. Після того відвідав О. Чужбинського в с. Ісківці на Лубенщині, В. Закревського в Лемишівці, побував у Пирятині у матері В. Григоровича і передав їй листа від сина. Пізньої осені він поїхав із В. Репніним до його маєтку в с. Андріївку Гадяцького повіту.

Друга подорож в Україну відбулася в 1845–1846 р. Літо і осінь 1845 р. жив у с. Мар'янівці в маєтку О. А. Лук'яновича, бував у навколишніх селах – Устивиці, Злодіївці (нині с. Псільське), разом із О. Лук'яновичем їздив до його батьків в с. Шедієве на р. Оріль. Під час цієї поїздки змалював краєвиди Решетилівки, Шедієвого, Полтави (зокрема Хрестовоздвиженський монастир і хату І. Котляревського). У 1843, 1845, 1846 рр. поет бував у маєтку Закревських в с. Березова Рудка Пирятинського району.

У 1846 р. Т. Г. Шевченко в Києві познайомився з членами Кирило-Мефодіївського товариства, а невдовзі, 5.04.1847 р. був заарештований за твори антицарського і антисамодержавного змісту, засланий на 10 років у солдатчину (звільнений після смерті Миколи І).

Влітку, у серпні-вересні 1859 р., він востаннє відвідав Україну і побував на Полтавщині – їхав через Зіньків, Гадяч, зупинявся в Миргороді, Пирятині. На хуторі П. Таволги-Мокрицького, поблизу Пирятини, написав вірш «Ой, маю, маю я оченята...». Крім того, за народними переказами, відвідав сс. Білоусівку, Городище, Яхники, Слободо-Петрівку, Заріг та ін. У списку населених пунктів, відвіданих Т. Шевченком у 1843–1844 та 1845–1846 рр., – понад 50 топонімів. За кількістю відвіданих місць Полтавщина в біографії поета займає перше місце після його рідної Черкащини.

Поет намагався підшукати місце для власної хати, продовжував плекати надію на одруження з простою українською

дівчиною і поселитися в «хатині над Дніпром». Несподівана смерть перекреслила його плани.

Пам'ятник було споруджено у 1967 р. згідно заходів виконкому Полтавської обласної ради, у 1984 р. відбулася заміна пам'ятника на брилу з сірого граніту (2,8 × 1,6 м), з чільної сторони у центральній частині якої знаходиться дошка з композитного матеріалу круглої форми (діаметр 0,8 м) із горельєфним зображенням поета, під яким закріплено бетонну дошку (0,15 × 0,7 м) з написом: «Т. Шевченко».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Охоронний номер № 2163-Пл.

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Українська радянська енциклопедія. – Т. 12 – 2-ге вид. – К. : Гол. ред. УРЕ, 1985. – С. 389–391; Ротач П. Полтавська Шевченкіана. Спроба обласної (крайової) шевченківської енциклопедії. – Кн. 2: Л – Я. – Полтава: Дивосвіт, 2009. – С. 925–926.

В. О. Мокляк

37. Трактор «Універсал-2» (1976) (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Миру, 48. Розташований біля входу на територію ремонтного підприємства.

Установлений у 1976 р. на честь трудових подвигів механізаторів Гребінківської машинно-тракторної станції, створеної 2 серпня 1932 р.

Першими трактористами станції були Г. Баштенко, М. Дудка, К. Козенко, Е. Кожмеревський, І. Савченко, І. Стеценко.

Напередодні війни Гребінківська МТС обслуговувала 42 колгоспи. Її парк на-

раховував 111 тракторів і 24 зернових комбайни. Трактористи Г. П. Дебелий, К. А. Козенко, Г. Д. Пархоменко, Е. В. Соколовський були учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки у 1938–1939 рр.

На початку радянсько-німецької війни обладнання Гребінківської МТС відправили до Воронежської області. Після звільнення Полтавщини від гітлерівських загарбників МТС була відбудована і зробила вагомий внесок у розвиток сільського господарства району.

У 1976 р. на цегляному, облицьованому керамічною плиткою постаменті (вис. 2,75 × 2,4 × 1,9 м) встановлено один із перших тракторів машинно-тракторної станції «Універсал-2». З чільного боку постаменту закріплено біломармурову дошку (0,3 × 0,5 м) з написом: «Основателям МТС».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток Украй-

ни» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2169-Пл.

Джерела та література: ДАПО. – Ф.р.-3938. – Оп. 1. – Спр. 61. – Арк. 10, 12; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.1.1821 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Почесна книга Всесоюзної сільськогосподарської виставки, 1939: Українська РСР, Полтавська обл. – М.: ОГИЗ РРФСР. – С. 64, 116, 135.

О. П. Єрмак

Березівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

38. Лізина гора – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташована між селами Березівка та Горби.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, О. С. Абдулоєвою, В. В. Казанником (2011 р.); С. К. Безуглим (2013 р.).

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 07.12.2011 р.

Площа: 24,1 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження природних комплексів урочища, що вирізняється своєрідністю рельєфу терас р. Оржиці і зайняте лучно-степовими угрупованнями. Об'єкт має найвищі показники за різноманітністю та типовістю орнітофауни у басейні Оржиці в межах громади.

Назва урочища «Лізина гора» пов'язана з місцевою легендою про дочку поміщика, яка облюбувала цю місцину для свого будинку. Яскраво виражені форми рельєфу тераси річки дійсно вирізняють Лізину гору з-поміж інших місцевостей

рівнинної Гребінківщини і надають їй особливості естетичної цінності. Мальовничий краєвид, різкі перепади висот здавна приваблювали сюди людей. Про що свідчать окремі археологічні знахідки доби бронзового віку і сліди поховань більш пізнього часу.

Рослинний покрив Лізиної гори складений перетвореними в ході антропогенної діяльності людини лучними степами на чорноземних ґрунтах. Травостій і дернина лучно-степової рослинності захищають ґрунти від вітрової та, частково, водної ерозії. Травостій густий і сформований мезоксерофітним різнотрав'ям. У складі флори виявлені й типово степові види, поширення яких істотно залежить від площі та стану збереження цих степових ділянок. За умови збереження лучно-степових ділянок Лізиної гори та обмеження господарської діяльності до невиснажливих форм (незначне або помірне випасання) це середовище є сприятливими для відновлення популяцій

зникаючих видів ковили, деяких інших рідкісних степових рослин. Виявлено понад 300 видів флори, серед них до Червоної книги України занесена ковила волосиста, до списку регіонально рідкісних – азинеума сіривата.

Урвисті та високі схили Лізиної гори створюють зручні умови для гніздування бджолоїдок. Їх колонія на Лізиній горі є найбільшою в окрузі. Цей птах захищений Конвенцією про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція). У додатках цієї конвенції зазначені також види, виявлені на території об'єкта – канюк звичайний, одуд звичайний, плиска біла, сорокопуд-жулан, славка чорноголова, славка садова (кропив'янка), вівсянка звичайна та ін. Рідкісні види тварин, включені до Червоної книги України: махаон, подалірій; до регіонального списку: куріпка сіра, богомол звичайний.

Заповідний об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 163; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 39; Марисова І. В., Талпош В. С. Птахи України. Польовий визначник. – К.: Вища школа, 1984. – С. 119, 148–149; Птахи України під охороною Бернської конвенції / Гавриць Г. Г., Полуда А. М., Домашлінець В. Г. та ін. – К., 2003. – С. 60, 161, 163, 225, 227, 272, 274, 371; Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 244; Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І.А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142.

Н. О. Смоляр, О. А. Деркаченко

39. Озеро – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована на відстані 1 км на схід від с. Березівка.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалася: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, О. Абдулоєвою, В. Казанником (2011 р.), С. К. Безуглим (2018 р.)

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 7.12.2011 р.

Площа: 5,5 га.

Заповідний об'єкт створений із метою збереження у природному стані типової екосистеми степового поду – осередку гідрофільної біорізноманітності та біляводного фауністичного комплексу, що сформувалися у природному зниженні на місці степового озера із нестабільним режимом.

Урочище є екосистемою з природною рослинністю, що сформувалась у природному зниженні на місці степового озера, котре періодично пересихає. У сер. ХХ ст. ця ділянка була популярним місцем відпочинку місцевого населення. Однак, згодом, у міру зменшення населення в навколишніх селах та висихання водойми, рекреаційне значення місцевості знівельовалось.

Рослинний покрив представлений різноманітними за рівнем ґрунтового зволоження варіантами низинних лук, від вологих до заболочених, що межуються з ділянками прибережно-водної рослинності, а по периферії – молодими дерево-чагарниковими заростями. За чисельністю популяцій переважають осока пухирчаста, бекманія звичайна, лисохвості здутий та колінчастий. За умови збереження такі місцезростання є сприятливими для можливого оселення рідкісних видів із родини Зозулинцеві, включених до Червоної книги України, – зозулинець болотний та пальчатокорінник м'ясо-червоний. Флора заповідного об'єкта нараховує близько 100 видів. Серед тварин виявлені, з-поміж інших, канюк звичайний, сорокопуд терновий, костогриз, ящірка прудка. Сліди життєдіяльності свідчать про наявність на цій території кабана дикого та лисиці. Виявлені махаон і подалірій – метелики, занесені до Червоної книги України.

Заповідний об'єкт виконує екологічні, природоохоронні, народногосподарські функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Природно-заповідний фонд Полтавської об-

ласті; реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 40; Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142.

Н. О. Смоляр, Л. В. Чеботарьова

40. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 3,5 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правобічної притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р. Поверхня розорюється.

Висота 0,5 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова И. Н. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 А. – Арк. 10. – № 34; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова И. Н. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 Б. – Рис. 18.

І. М. Кулатова

41. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з трьох насипів. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. нанесено курган із відносно висотою 0,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р. Поверхня розорюється. Висота 0,5 м та діаметр 18 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Полтавской и Харьковской. Часть Пол-

тавської Губ. исп. по рекогн. 1869 г. Железн. дор. нанес. по съемке 1875 – и 1878 г. / Гравир. конт. Чин. Захаров І. З пред. и горы Чин. Раува; Вырез. слова Чин. Прокофьев. – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження стану збереження археологічних об'єктів у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. / Курницька І. О., Ткаченко О. М. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501 – Арк. 4. – Рис. 8: 12.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

42. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,1 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як окремих насип. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. нанесено курган з відносною висотою 0,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко навесні 2019 р. Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501 – Арк. 4. – Рис. 8: 11; 11.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

43. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Перемоги.

Поховано 4 воїни 183-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, які загинули 19 вересня 1943 р. в боях із військами Вермахту при визволенні села Березівка.

Прізвища воїнів відомі.

Воїни були поховані у різних місцях села. У 1958 р., згідно рішення виконкому Березівської сільської ради, останки загиблих воїнів були перепоховані в одну братську могилу у центрі села.

У цьому ж році біля могили споруджено пам'ятник – скульптуру жінки (вис. 2,2 м), біля якої встановлена залізобетонна тумба (1,0 × 0,7 м), на якій закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти, з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим боях за свободу и независимость нашей Родины», на бетонному постаменті (1,25 × 2,9 × 1,9 м).

Біля підніжжя пам'ятника знаходиться бетонна тумба (0,45 × 1,4 × 2,0 м), поверх якої покладено дошки: дві з лабрадориту (0,9 × 0,6 м), одна з сірого полірованого граніту (1,3 × 0,75 м), на яких викарбувано пам'ятні написи: «Вічна слава воїнам Березівки, які загинули під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», «Наші земляки, які загинули в роки Вітчизняної війни 1941– 194 рр. відстоюючи честь і

свободу рідної Вітчизни», «Вічна слава воїнам, які загинули в роки війни визволяючи наше село», та прізвища 95 воїнів земляків, які загинули під час Другої світової війни у 1941–1945 рр., і прізвища 5 воїнів, котрі загинули під час визволення села. Один із воїнів похований на кладовищі.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941–1943 рр. гітлерівцями та їх посібниками розстріляно 8 підпільників і жителів села, 6 із них поховано у братській могилі с. Слободо-Петрівка.

За Книгою Пам'яті України загинуло 88 воїнів-земляків.

Пам'ятник виготовлено Харківським скульптурним комбінатом. Автори Супрун О. І., Білостоцький А. Ю.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2142-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; ДАПО. – Ф.-р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 67; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.276 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 550–554; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1.: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадацький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

44. Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться у південно-східній частині кладовища.

Похований невідомий воїн Червоної Армії, який загинув у період радянсько-німецької війни.

Довгий час уважалося, що тут поховано воїна 10-го танкового корпусу Берлянда Арона Григоровича, який загинув у кінці вересня 1943 р. в бою з гітлерівськими загарбниками при звільненні села Березівка.

У 1958 р. на могилі (1,7 × 0,8 м) встановлено обеліск (1,5 × 0,45 × 0,28 м) з сірого граніту, з чільної сторони якого викарбувано пам'ятний напис: «Невідомому солдату Радянської Армії, загинувшому в бою з німецько-фашистськими загарбниками в Вітчизняній війні».

Біля підніжжя обеліска покладено плиту (0,5 × 0,6 м) з лабрадориту, на якій міститься напис: «Тут похований воїн Радянської Армії уродженець м. Ленінграда, Берлянд Арон Григорович, який загинув смертю героя, визволяючи село від окупантів».

Під час дослідження встановлено, що у 1958 р. рідні Берлянда А. Г. шукали могилу. За документами Центрального архіву Міністерства оборони Російської Федерації він загинув у селі Березівка Полтавської обл. У Березівці Гребінківського

району на кладовищі була могила невідомого воїна, вирішили, що це вона. Встановили пам'ятник. У 1988 р. в ході пошукової роботи встановлено, що воїн в складі 8-ї гвардійської повітряно-десантної дивізії загинув 5.09.1943 р. в с. Березівка Полтавського району. Село визволене частинами 10-го танкового корпусу 24.09.1943 р.

У ході пошуків встановлено, що в період між 5–10 вересня 8-а гвардійська повітрянодесантна дивізія вела бої в районі села Березівка, нині Краснокутського району Харківської обл., на кордоні з Полтавською областю.

На інтернет-сайті Міністерства оборони РФ ОБД «Меморіал» вказано, що Берлянд Арон Григорович загинув 5.09.43 р. в с. Березівка Полтавської області.

І тому більш імовірно, що він похований у с. Березівка Краснокутського району Харківської обл., тоді, можливо, Полтавська обл. вказана помилково.

Узято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерела: ЦАМО РФ. ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 984. – Арк. 11; ЦАМО РФ. ф. 58. – Оп. 18003. – Спр. 1130. – Арк. 1–2; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР – 2.4.1824 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

А. М. Гусак, О. А. Скурда

45. Пам'ятна дошка на честь письменника Кириченка П. В. (2011) (іст.)

Знаходиться по вул. Перемоги, 28, на будинку сільської ради.

Встановлена у 2011 р. на честь земляка – письменника Кириченка Петра Васильовича (29.06.1945, с. Березівка Гребінківського району Полтавської обл. – 21.06.2003, м. Москва, Російська Федерація, похований м. Гребінка Полтавської обл.) (див. ст. № 20).

Дошка з сірого полірованого граніту (0,3 × 0,4 м) з пам'ятним написом: «В селі Березівка Гребінківського району Полтавської області народився штурман авіації, письменник, член Спілки письменників Росії Кириченко Петро Васильович 29.06.1945 – 21.06.2003».

Джерела та література: Повідомлення Березівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 154; Інютючкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / К. Інютючкіна. – Лубни: Комунал. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

О. А. Скурда

46. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище, праворуч.

Встановлений у 2000-х рр. у пам'ять про померлих жителів села Березівка під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Являє собою дерев'яний хрест (1,5 × 0,7 м), написи відсутні.

Джерело: Повідомлення Березівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ Василя Кричевського.

О. А. Скурда

Бесідівщина с., Почаївський старостат Гребінківської міської територіальної громади

47. Бесідівщинський парк ім. Г. Перевери – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення (природа)

Розташований на східній околиці с. Бесідівщина.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: Т. В. Панасенко (2006 р.); О. М. Байрак, Н. О. Смоляр, М. В. Слюсарем (2006–2007 рр.); Н. О. Смоляр (2008 р.); С. К. Безуглим (2013 р.).

Охороняється згідно з рішенням Полтавського обласного виконавчого комітету № 329 від 22.07.69 р. під назвою «Корсаківський парк» площею 10 га. У 1993 р. згідно розпорядження Полтавської обласної державної адміністрації від 15.09.1993 р. парк перейменовано на Бесідівщинський парк ім. Г. Перевери та розширено його площу.

На сьогодні площа становить 27,4 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження паркового насадження регулярного стилю.

Парк закладений у 1946 р. на відкритій території, де була розташована початкова школа. Насадження здійснене учнями школи і мешканцями села під керівництвом учителя початкових класів Григорія Васильовича Перевери. У по-

дальшому парк знаходився під його опікою.

Сучасний видовий склад нараховує 31 вид дерев і кущів, які належать до 24 родів та 18 родин. Із них три види – голонасінні (ялина звичайна, сосна звичайна, туя західна), зосереджені в північно-західній частині парку. За кількістю видів у насадженнях переважають кленові, вербові, маслинові (бирючина, ясен), розові (горобина, груша, черемха). Превалює лісовий тип ландшафту. Провідна роль у його формуванні належить аборигенним видам дендрофлори, зокрема, дубу звичайному, клену гостролистому, липі серцелистій, ясену звичайному. Ці види дають значний підріст в умовах парку, що призводить до загущення насаджень. Серед кущів зустрічаються бруслина європейська та бородавчата, бузина чорна, крушина ламка, карагана деревовидна, подекуди росте напівкущ – хміль звичайний. Декоративності алеям у період масового квітіння надають гіркокаштан звичайний, горобина звичайна, черемха звичайна, робінія псевдоакація, груша домашня. Насаджені деревні рослини

представлені флорою Північної Америки (туя західна, робінія псевдоакація, клен ясенolistий) та Європи (ялина звичайна, береза повисла, сосна звичайна).

При формуванні насаджень парку використаний принцип створення однорідних (з одного виду дерев) деревних масивів і груп (ялина звичайна, дуб звичайний, липа серцелиста, робінія псевдоакація, клен гостролистий, береза повисла). В окремих куточках утворені одна та дворядні алеї із липи серцелистої, ясенна звичайного, клена гостролистого. На околицях парку насаджено тополлю італійську пірамідальну та дуб звичайний. Біля однієї з алеї зростає туя західна. У центральній частині парку розміщений ставок, по берегах якого насаджені липа серцелиста, тополі біла та тремтяча, ясен звичайний. Цінність парку підвищують вікові дерева тополі білої, клену-явору, дубу звичайного, вік яких становить понад 100 років. Загалом, флора нараховує до 200 видів. Серед тварин виявлені метелики махаон і подалірій, занесені до Червоної книги України, а також птахи – вальдшнеп і чиж, занесені до списку регіонального рідкісних видів.

Через територію парку пролягає кілька широких доріг, котрі часто використовуються для проїзду автотранспорту.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 26; Спр. 01-116. – Арк. 70; Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини / Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. – Полтава: ІВА «Астрей», 1996. – С. 180; Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: істо-

рія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: Верстка, 2007. – С. 137–139; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 43; Регіональна екомережа Полтавщини / [за ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110; Трутень Е. Парк в степу // Зоря Полтавщини. – м. Полтава. – 1948. – 11 липня. – С. 5; Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142.

Н. О. Смоляр, Л. В. Чеботарьова

48. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,3 км за захід від села, за 0,1 км на північ від залізничної колії, на плато корінної тераси правого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Висота насипу 0,4 м, діаметр 20 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501. – Арк. 4–5. – Рис. 5: 8; 12.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

49. Пам'ятний знак на честь Беседи О. І. (1989) (іст.)

Знаходиться на околиці села, біля автодороги на м. Гребінку.

Споруджений у 1989 р. на честь медичної сестри Беседи Ольги Іванівни,

яка загинула 18 вересня 1943 р. в бою з гітлерівськими загарбниками під час визволення сіл Почаївка, Бесідівщина. Її ім'ям назване поле, на краю якого саме і встановлено пам'ятний знак.

Обеліск із мармурової крихти (1,8 × 0,5 м) на бетонній основі (0,15 × 1,4 × 1,0 м), з чільної сторони якого закріплено мармурову дошку з пам'ятним написом: «Іменне поле медсестри Беседи Ольги Іванівни, яка загинула при звільненні с. Ульяновки від німецько-фашистських загарбників 18 вересня 1943 р.».

Джерело: Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар

Високе с., Олександрівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

50. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на північний схід від села, за 0,65 км на північ від пів-

нічної околиці с. Семаки, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Висота насипу 1,2 м, діаметр 30 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501. – Арк. 5. – Рис. 5: 16; 13.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

Відрадне с., Тополівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

51. Курганний могильник I «Три Брати», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,8 км на схід від села, на плато межиріччя рр. Гнила Оржиця і

Сліпорід, правих приток р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з трьох насипів. За даними зйомки 1950-х рр. на великомасштабних картах 2-ї пол. XX ст. нанесено курган із власною назвою «Три Брати», геодезичним знаком, абсолютною висотою 121,3 м та відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р, оглядався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Складається із трьох курганів. Поверхня двох задернована. На вершині більшого помітні залишки триангуляційного знаку, на іншому – сліди грабіжницьких розкопок, що здійснені, за повідомленнями жителів с. Рудка, кілька років тому. Менший курган розорюється. Їх висоти 2,5; 4,0 та 4,5 м, діаметри, відповідно, – 35; 25 і 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8. – № 24; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис.12; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Сост. по карте М 1: 25 000, созд. по мат-лам съемки 1950–1952 г. Исправл. по аэроснимкам и обслед. на местн. в 1989 г. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1950–1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 5-6 – Рис. 6; 6; 16; 17.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

52. Курганний могильник II «Могили Сонної», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,45 км на південь від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як два насипи. За даними топо зйомки 1950-х рр. на картах 2-ї пол. XX ст. нанесено курган зі власною назвою «Могила-Сонная», абсолютною висотою 117,3 та відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Складається з двох насипів. Поверхня обох розорюється. Висоти 1,7 і 2,5 м, діаметри 23 та 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 6. – Рис. 6; 7; 14.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

53. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,0 км на північний захід від села, на плато у межиріччі рр. Гнила Оржиця та Сліпорід, правобережного водозбору р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р. Дуже розораний. Висота 0,3 м, діаметр 18 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8. – № 22; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 11.

І. М. Кулатова

54. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на схід – південний схід від села на плато у межиріччі рр. Гнила Оржиця та Сліпорід, правобережних приток р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як курган із абсолютною висотою 57,27 саж. За даними топографіки 1950-х рр. на картах 2-ї пол. XX ст. нанесено курган із абсолютною висотою 119,8 м та відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. Наразі висота становить 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8. – № 23; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 11; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 6. – Рис. 6: 5.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

55. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на схід – південний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень поч. 1950-х рр. і позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,8 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 7. – Рис. 6: 3; 15.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

56. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на схід від села, на плато у межиріччі рр. Гнила Оржиця та Сліпорід, правобічного водозбору р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як курган. За даними топографіки 1950-х рр. на картах 2-ї пол. XX ст. нанесено курган з абсолютною висотою 115,5 м та відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 22 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 7. – Рис. 6: 4.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

**Горби с.,
Рудківський старостат
Гребінківської міської
територіальної громади**

**57. Курган I, енеоліт – ранній
залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.)**

Знаходиться за 1,0 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень поч. 1950-х рр. позначений на великомасштабних картах насипом кургану з абсолютною висотою 109,8 м та відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється, через насип пролягає ґрунтова дорога. Висота 1,6 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 35; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 19; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 8. – Рис. 6: 1; 18.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

**58. Курган II, енеоліт – ранній
залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.)**

Знаходиться за 1,8 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень поч. 1950-х рр. і позначений на великомасштабних картах як курган із відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,5 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 8. – Рис. 6: 2.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

**59. Пам'ятний знак полеглим
землякам (1975) (іст.)**

Знаходиться у центрі села по вул. Набережній.

Споруджений у 1975 р. згідно рішення виконкому Полтавської обласної ради № 20 від 14 березня 1975 р. на честь 47 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., та 2 підпільників, які були розстріляні гітлерівцями у 1943 р. під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр.

Пам'ятний знак виготовлений зі сталі. Обеліск (вис. 2,45 × 0,6 × 0,7 м) на тумбі (вис. 1,0 × 1,0 × 0,75 м), на якій закріплено дошку (0,8 × 0,6 м) з написом:

«Вічна слава героям визволителям 1941 – 1945», та 49 прізвищ загиблих воїнів-земляків і розстріляних підпільників. Основа сталева зварна (вис. 0,4 × 2,4 × 2,4 м). Навколо пам'ятника розміщена бетонна огорожа.

За Книгою Пам'яті України загинуло 46 воїнів-земляків і 2 підпільники.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2143-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1825 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 616–619.

Г. М. Потар

Григорівка с., Стукалівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

60. Курганний могильник, неоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на схід від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як курган. Описаний в матеріалах анкетування ЦСК 1872–1873 рр. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. показано три насипи, один із абсолютною висотою 119,4 м та ще один з відносною висотою 2,0 м. На картах видань 1980-х рр. нанесено один курган із геодезичним знаком та абсолютною висотою 119,4 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою у 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з чотирьох насипів. Два з них задерновані, на вершині одного помітні сліди зруйнованого геодезичного знаку, на іншому – яма 4 × 4 м, глибиною близько 3 м. За повідомленням місцевого фермера тут знаходився скотомогильник. Поверхні ще двох курганів розорюються. Їх висота 0,6–2,3 м, діаметр 15–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 12. – № 53; Кулатова И. Н. Альбом

иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 30; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 10. – Рис. 7: 8; 21; 22; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 84.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

61. Курган І, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на північний схід від села, на плато у межах річки рр. Суха Оржиця та Гнила Оржиця, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як курганний могильник із двох насипів.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 11. – Рис. 7: 9.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

62. Курган ІІ, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на північ від села, на плато лівого берега рр. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як курган. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На мапах 1920-х рр. показано насип з відносною висотою 2,0 м. На картах видань

1980-х рр. нанесено курган з абсолютною висотою 119,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 11. – Рис. 7: 6; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 84.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

63. Курган ІІІ, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на північ від села, на східному узбіччі автодороги с. Григорівка – м. Гребінка, на плато лівого берега рр. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як курган. На мапах 1920-х рр. показаний один насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,3 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11;

М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 11-12. – Рис. 7: 7.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

64. Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться у південній частині сільського кладовища.

Поховано воїна із частин та підрозділів Південно-Західного фронту, водія автомобіля, який загинув 18 вересня 1941 р. в бою з гітлерівськими загарбниками при виході з оточення.

Прізвище воїна невідоме.

У 1982 р. на могилі встановлено металевий обеліск (вис. 1,5 × 0,6 × 0,6 м) із зіркою. Навколо огорожа зі сталевих труб і прутів.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1827 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Повідомлення Григорівської сільської ради // Там само; Пам'ятники історії та культури Української ССР: каталог-справочник. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 404.

Н. В. Костроміна

65. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на сільське кладовище.

Встановлений у 2006 р. в пам'ять про померлих жителів села під час Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні.

Стальний хрест (2,3 × 1,2 м), на якому закріплено металеву табличку (0,24 × 0,37 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Згідно з Національною книгою Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померла невідома кількість людей.

Джерела та література: Повідомлення Григорівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 139.

О. А. Скирда

66. Пам'ятний знак полеглим землякам (2005) (іст.)

Знаходиться по вул. Миру.

Встановлений у 1959 р. згідно рішення виконкому Гребінківської районної ради, на честь 109 жителів села Григорівка, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

У 2005 р. з нагоди 60-ї річниці Перемоги пам'ятник замінено, встановлено суцільнометалевий обеліск (вис. 5,0 × 1,1 ×

1,1 м), по обидва боки якого розташовані дві металеві тумби (вис. 1,1 × 0,8 × 1,0 м). З чільного боку обеліску і на тумбах закріплено 3 дошки: з лабрадориту (1,0 × 0,75 м), на яких викарбувано пам'ятний напис: «Вечная слава воинам Советской Армии погибшим в боях за освобождение Социалистической Родины от немецко-фашистских захватчиков 1941 – 1945 г.г.» і прізвища 29 воїнів-земляків, та з граніту (0,93 × 0,7 м), на яких викарбувано прізвища 80 воїнів-земляків.

Пам'ятник виготовлено експериментальною групою Локомотивного депо Гребінка.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 110 воїнів-земляків.

Під час тимчасової окупації гітлерівцями було страчено підпільників – жителів села Максименка Панаса Андрійовича та Прогрущенка Андрія Федоровича.

За Книгою Скорботи України у вересні 1943 р. в селі помер від ран червоноармієць Дуденко Іван Петрович, на жаль, місце його поховання невідоме.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2144-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1826

– 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 557–560; Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог – справочник. – К.: Наукова думка. 1987. – С. 404; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1.: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

Грушківка с. Сербинівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

67. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,6 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як два кургани. На мапах видань 1980-х рр. показаний один насип з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою та О. Б. Супрунцем в 1989 р. а також

І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р.

Складається з двох насипів. Поверхня обох розорюється. Їх висота 0,5–1,0 м, діаметр 20–25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11 – № 47; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 26; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 12. – Рис. 9: 16.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. Б. Супруненко, О. М. Ткаченко*

68. Курганний могильник II «Могили Костирка», енеоліт – ранній залізний вік

(IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на південний захід – південь від східної околиці села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Відомий за результатами топографічних досліджень 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах-триверстовках як курган. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На мапах видань 1980-х рр. показаний насип із відносною висотою 2 м та власною назвою – «Курган Могила Костирка».

Обстежувався І. М. Кулатовою та О. Б. Супруненком 1989 р., І. О. Кур-

ницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р.

Складається з двох насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 0,3–2,5 м, діаметр 10–30 м. З підніжжя більшого кургану походили уламки стінок масивного ліпного ріпоподібного горщика каткомбного часу.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 12. – № 49; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 12–13. – Рис. 9: 18; 23; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 84.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. Б. Супруненко, О. М. Ткаченко*

69. Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік

(IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,0 км на південь від східної околиці села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з трьох курганів.

Обстежувався І. М. Кулатовою та О. Б. Супруненком у 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з двох наразі помітних насипів. Їх поверхня розорюється. Висота курганів 0,5 і 1,0 м, діаметри 15 та 20 м. На насипу більшого кургану виявлені дрібні уламки ліпного посуду бабинської культури.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 12 – № 48;

М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генштаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 13. – Рис. 9: 19.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. Б. Супруненко, О. М. Ткаченко*

70. Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Відомий як об'єкт топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як три кургани.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко навесні 2019 р.

Складається з двох насипів. Поверхня розорується. Висота курганів наразі не перевищує 0,5 м, діаметри 15–20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 13–14. – Рис. 9: 17.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

71. Курганний могильник V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на південь від села на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з двох курганів.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р. Складається з двох насипів. Поверхня розорується. Їх висота 0,4–0,5 м, діаметр 15–22 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 14. – Рис. 9: 20.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

72. Курганний могильник VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південний захід від східної околиці села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Відомий як об'єкт топографічних досліджень із 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як один курган. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р. Складається з трьох насипів. Поверхня курганів розорується. Їх висота 0,3–0,5 м, діаметр 10–15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерелата література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 14–15. – Рис. 9: 21; Макаренко Н. Городища і кургани Полтавской губернии. – С. 84.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

73. Андрія Первозванного церква (1840) (архіт., іст.)

Церква Андрія Первозванного знаходиться на південній околиці села. Цей мурований храм є найстарішою збереженою архітектурною пам'яткою Гребінківської громади. У 1730-х рр. поміщик Яків Андрійович Маркович заснував хутір Мечет, який потім перетворився у село Мечет (з 1946 – Грушківка). Коли був збудований перший храм села невідомо. У

сусідній Семенівці (Сербинівці) з 1780 по 1818 рр. діяла цвинтарна дерев'яна церква Різдва, збудована Семеном Милорадовичем.

Перші володарі с. Мечет Яків Маркович та його син Михайло Маркович у селі не жили. Лише 1825 р. Андрій Михайлович Маркович, онук Якова Марковича, з родиною оселився в Мечеті. До того Андрій Михайлович служив на флоті і був мічманом. Він помер рано, у 1838 р. Надалі у маєтку господарювала його дружина Ганна Олександрівна Маркович. Вона близько 1839 р. почала будівництво мурованої церкви Святителя Андрія Первозванного, названої на честь небесного патрона її покійного чоловіка. Будівництво церкви було завершено 1840 р., а 3 серпня 1841 р. храм освятив єпископ Полтавський Гедеон. Першим священником церкви був Микола Якович Білінський. На 1912 р. церква мала 38 десятин 300 кв. саж. ружної землі. Її парафію складали: 1 особа привілейованого стану, 10 міщан, 44 козаки, 1030 селян. Разом це становило 1085 осіб. До храму були приписані хутори Семенівський, Чепурківка, Саївка, Писарщина. Священником на той час був Павло Федорович Пушцінський. Власне село Мечет Городищенської волості Пирятинського повіту на 1912 р. мало 800 осіб населення, земську школу та церкву.

Після встановлення радянської влади почалися гоніння на священнослужителів та парафіян. У 1929 р. Андріївську церкву закрили. Під час фашистської окупації у 1942 р. службу відновили. Але в 1950-х рр. храм знову закрили. Інтер'єри були пошкоджені, іконостас розібраний, церковне начиння вивезене. Церкву використовували як складське приміщення. Для цього стіну за вівтарем частково розібрали і встановили двостульчасті ворота, через які могла проїхати вантажівка. Наруга над храмом тривала кілька десятиліть.

Архітектура церкви виконана у стилі класицизм. Об'єм храму цегляний, квадратний у плані, з одним куполом, встановленим над середохрест'ям. Внут-

рішня планувальна структура хрещата, дев'ятидільна, вписана у квадрат. До середохрест'я примикають об'єми вівтаря, бабинця та бічних рамен, що формують планувальний хрест. Між раменами розміщені великі допоміжні приміщення, паламарка та різниця, завдяки чому контур зовнішніх стін храму формує квадрат. Об'єми середохрест'я, вівтаря, бабинця та бічних рамен візуально поєднані між собою за допомогою високих півциркульних підпружних арок. До недавнього часу храм вінчав масивний напівсферичний класицистичний купол, вкритий позолотою. Зовнішній та внутрішній декор фактично не збереглися. Будівля має високі вікна, деякі з них зберегли автентичні металеві решітки. Кожне вікно вписане на фасаді у високу нішу з півциркульним завершенням. Збереглися автентичні двері головного входу.

У наш час Андріївська церква покинута і руйнується. Служби не проводяться. У 2020 р. впав купол. Біля головного вхо-

ду збереглося поховання Петра Феодоровича Кузьменка 1914 р.

Будівля церкви Андрія Первозванного залишається цікавою пам'яткою доби класицизму, єдиним збереженим історичним храмом Гребінківщини. Потребує додаткових досліджень, охоронного статусу та термінової реставрації.

Джерела та література: Справочная клировая книга по Полтавской епархии на 1912 годъ. – Полтава, 1912. – С. 214–215; Списокъ населенныхъ местъ Полтавской губернии / Издание Полтав. Губерн. Статист. Комитета. – Полтава, 1912. – С. 252; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 268–272.

І. Ю. Биков

74. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться у старій частині кладовища.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Поховання неозначені.

У 2008 р. у пам'ять про померлих жителів села на місці поховань встановлено пам'ятний знак – металевий хрест (2,1 × 1,0 м), з чільного боку якого закріплено табличку (0,18 × 0,24 м) з металокераміки з пам'ятним написом: «Померлим в Го-

лодомору 1932 – 1933 рр. з нагоди 75-річчя цієї страшної трагедії».

Згідно з Національною Книгою Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні в селі померла невідома кількість осіб. Прізвищ встановлено 25 осіб.

Джерела та література: Повідомлення Сербинівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 146–147.

Л. А. Головка

75. Могили (5) воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходяться у південній частині кладовища.

Поховано 5 воїнів Червоної Армії, які загинули під час виходу з оточення у вересні 1941 р. та звільнення с. Грушківки від гітлерівських загарбників у вересні 1943 р.

Прізвище відоме одного воїна – Данильянц Ашот Саркисович (1914–1941), за даними інтернет-ресурсу «Меморіал» (РФ), народився у м. Андіжан, призваний Куйбишевським райвійськкоматом м. Ташкент Узбецької РСР. Зник безвісти при виході з оточення у вересні 1941 р. Залишилась мати Данильянц Надія Падрівна, м. Ташкент.

У 1983 р. на могилах воїнів встановлено п'ять стел з мармурової крихти (вис. 1,0 × 0,5 м), на одній із яких закріплено

овал з металокераміки (0,16 × 1,2) із зображенням воїна та табличка з такого ж матеріалу з написом: «Данильянц Ашот Саркисович 1914 – 1941».

У 2000-х рр. одну зі стел замінено на таку ж, виготовлену з мармурової крихти.

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18004. – Спр. 630. – Арк. 5; ДАПО. – Ф.р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 44; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1828 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Повідомлення Сербинівської сільської ради // Там само.

Г. М. Ротар, О. А. Скирда

Загребелля с., Слободо-Петрівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

76. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,26 км на південь від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Відомий за топографічними обстеженнями 1920-х рр., позначений на вели-

комасштабних картах цього часу як один курган.

Обстежувався І. М. Кулатовою та О. Б. Супрунечком у 1989 р., І. О. Курницькою й О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,6 м, діаметр – понад 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 42; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 23; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 15. – Рис. 8: 9.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. Б. Супрунечко, О. М. Ткаченко*

77. Братська могила учасників подій, пов'язаних із проти- стоянням у боротьбі за неза- лежність України поч. ХХ ст. (1918–1919) (іст.)

Знаходиться по вул. Вишневій.

Поховано невідому кількість червоноармійців, які загинули 1918–1919 рр. в боях із військами Української Народної

Республіки. Відомо, що під час наступу загонів під командуванням М. А. Муравйова у січні 1918 р. група військ, котра наступала з Полтави, зайняла станцію Ромодан, звідти продовжувала рухатися залізницею у напрямку Києва. 13 січня після тригодинного бою бійці Гайдамацького коша Слобідської України під командуванням курінного Омеляна Волоха залишили станцію Гребінка.

Пізніше, навесні 1918 р. під час наступу військ УНР загі генерала Натієва наступав у напрямку Полтави. Тоді обов'язки начальника авангарду загону виконував уродженець Гребінківщини Шаповал Олександр Андрійович. Про ці події він згадував так: «У цей час я стояв під Гребінкою в 7–9 верстах з боку Мар'янівки і керував наступом на Гребінку. Бій був короткий, але дуже злий. Червоноармійці були зметені, залишили навіть своїх поранених, тікали на Лазірки, переслідувані моєю кіннотою. Я з великим моральним підйомом входив у свою рідну Гребінку».

У 1950-х рр. на могилі загиблих у бою встановлено сталевий зварний обеліск (2,3 × 0,5 × 0,5 м), у верхній частині якого закріплено металеву п'ятикутну зірку. Дошка на обеліску відсутня.

Узято на облік і під охорону рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерела та література: Повідомлення відділу культури Гребінківської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Безвиненко Л. Борець за незалежність України / Л. Безвиненко // Гребінчин край. – 2020. – 20 серпня. – № 34 (8555). – С. 6; Реверук В. Полтавщина в перший рік Української Революції / В. Я. Реверук. – Полтава, 2007. – С. 136.

О. А. Скурда

78. Пам'ятний знак полеглим землякам (1988) (іст.)

Знаходиться по вул. Вишневій.

Установлений у 1988 р. на честь 46 воїнів-земляків жителів с. Загребелля, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Обеліск (6,0 × 0,75 × 0,75 м) з гранітної крихти, у верхній частині якого закріплено металеву п'ятикутну зірку, розміщений на бетонній основі (0,20 × 1,05 × 2,6).

Біля підніжжя пам'ятного знаку покладено 8 біломармурових дошок (0,4 × 0,6 м), на яких викарбувано прізвища 46 загиблих воїнів-земляків та пам'ятні написи: «Наші земляки, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни. Вічна Слава Героям!».

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 31 воїнів-земляків.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було страчено жителів села Стеценка Феодосія Михайловича і Якименка Андрія Федоровича.

Наказом Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації № 358 від 19.10.2010 р. та розпорядженням голови Полтавської ОДА № 590 від 15.10.2020 р. взято на попередній облік та під охорону держави, як об'єкт історії.

Література: Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 631–633; Зарічний М. Червонозоряний обеліск пам'яті / М. Зарічний // Серп і молот. – 1988. – № 114 (6403). – 22 вересня. – С. 2.

Л. А. Головка

Корніївка с., Березівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

79. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)

Знаходиться у центральній частині села, біля стадіону, по вул. Перемоги.

Поховано 3 воїни із частин Південно-Західного фронту, які загинули в боях з військами Вермахту під час виходу з оточення у середині вересня 1941 р. в районі села.

Спочатку воїни були поховані у різних місцях села. Згідно рішення виконкому Березівської сільської ради у 1960 р. останки загиблих воїнів перепоховано до однієї братської могили.

У цьому ж році до могили перепоховано полковника міліції Тихонова О. П., який загинув 19.09.1941 р. під час виходу з оточення, на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,2 м), на бетонному постаменті (2, 5 × 1,9 × 2,0 м), з чільної сторони внизу якого закріплено дошку (0,9 × 0,6 м) з лабрадориту з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам с. Корніївки, які загинули під час Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», та прізвища 29 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., та напис: «Полковник міліції Тихонов О. П.»

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями та їхніми посібниками було страчено жителів села: Писанку Василя Свиридовича, Писанку Мотрону Свиридівну, Кравченка Павла Костянтиновича, Кравченка

Павла Тихоновича. Згідно Книги Пам'яті України загинуло 5 воїнів-односельців.

Пам'ятник виготовлено Київським живописно-скульптурним комбінатом. Скульптор Савельєв О. Г.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2145-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. IX Відділ – Спр. 101-2. – вх. 4536-42; ДАПО.– Ф. Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 31; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.277 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 554–557; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 195–198.

Г. М. Ротар, В. А. Андрієць

80. Могила Яценка Олександра Тимофійовича (1975) (іст.)

Вул. Перемоги, південно-західна частина кладовища.

Похований **Яценко Олександр Тимофійович** (30.09.1912 р., с. Корніївка Пирятинського повіту Полтавської губ., Російська імперія – 8.05.1975 р., с. Корніївка Гребінківського району Полтавської обл.) – повний кавалер ордену Слави.

До війни працював у Гребінці в залізничній будівельній організації ковалем. До Червоної Армії призваний восени 1943 р.

25.09.1944 р. в бою за висоту 1069, підтримуючи наступ піхоти, Яценко О. Т. зі своєї гармати розбив дзот противника, з якого гітлерівці весь час вели вогонь і прострілювали доступ до висоти, чим забезпечив подальший рух підрозділів піхоти.

28.09.1944 р. в бою за висоту 955, діючи у складі батареї, гармата артилериста подавила всі вогневі точки ворога, надавши можливість підрозділу заволодіти висотою. Особисто Яценко О. Т. в боях проявив стійкість і мужність, та своїм особистим прикладом надихав бойовий рахунок гармати на подвиги. За що був нагороджений Орденом Слави третього ступеню.

23.11.1944 р., беручи участь у прориві оборони противника, Яценко О. Т. знищив один станковий кулемет і 5 ворожих солдатів. Переслідуючи гітлерівців, вивдвинув свою гармату вперед і подавив вогонь двох кулеметів, давши можливість піхоті рішучим штурмом заволодіти населеним пунктом.

2.12.1944 р. в бою за с. Вишневе ворог перейшов у контрнаступ і намагався ото-

чити піхоту. Яценко О. Т. відкрив вогонь, і разом з іншими розрахунками батареї відбив контратаку, надавши можливість піхоті закріпитися на більш вигідному рубежі. За проявлену мужність і доблесть у боях нагороджений Орденом Слави другого ступеню.

У боях проти гітлерівських загарбників в районі фільварку, що на південний захід від с. Мних, командир 76-міліметрової гармати проявив виняткову стійкість і мужність. Коли противник підтягнув резерви і за допомогою самохідних гармат спробував оволодіти фільварком, знищивши там штаб полку та батарею 76 мм гармат, Олександр Тимофійович вів вогонь з дистанції 200 метрів під безперервним обстрілом ворога 10 і 11.03.1945 р. Відбив 7 контратак, при цьому знищив 3 кулеметні точки і до 20 гітлерівців. Автоматники ворога підходили на відстань до 100 метрів, але мужній командир гармати не переставав вести вогонь.

Контратаку противника було відбито з великими втратами для гітлерівців. Яценко О. Т. знищив два кулемета і більше 15 ворожих солдатів.

За проявлену мужність і героїзм в бою нагороджений Орденом Слави першого ступеню.

Також нагороджений медаллю «За відвагу» й орденом Червоної Зірки.

У 1980-х рр. на могилі (1,5 × 0,6 м) встановлено стелу (1,60 × 0,45 м) з мармурової крихти, на постаменті з такого ж матеріалу (0,25 × 0,55 × 0,35 м).

З чільного боку стели закріплено овальне фото з металокераміки (0,17 × 0,13 м) та мармурова дошка (0,18 × 0,24 м) з пам'ятним написом: «Яценко Александр Тимофеевич 30.09.1912 – 8.05.1975. Дорогому мужу, отцу і дедушке».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 1648. – Арк. 323; Спр. 1669. – Арк. 127; Спр. 2879. – Арк. 251; Оп. 686046. – Спр. 183. – Арк. 413; Повідомлення Березівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скирда

Короваї с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

81. Тополя – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована в центрі с. Короваї.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: Подобайлом А. В., Смоляр Н. О. (2010 р.).

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 07.12.2011 р.

Площа: 0,01 га.

Створено з метою збереження вікового дерева тополі чорної (осокір), що має монументальний вигляд.

Вік дерева – близько 120 років, висота – 32,0–34,0 м, охоплення стовбура – 5,42 м. Має декоративне і краєзнавче значення. Виконує природоохоронні та рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 42.

Н. О. Смоляр, С. Л. Кигим

82. Курганний могильник, пізній бронзовий вік (2-га пол. II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться на північно-західній околиці села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р. Складається з п'яти невеликих курганоподібних насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 0,15–0,25 м, діаметр 12–17 м. На одному з них трапилися уламки ліпного посуду доби пізнього бронзового віку, на іншому – подрібнені оранкою уламки кісток людини.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 9. – № 30; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 15.

І. М. Кулатова

83. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1953) (іст.)

Знаходиться біля школи, по вул. Перемоги.

Поховано 9 воїнів 183-ї танкової бригади, 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, які загинули 19 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час визволення села.

Прізвисьце відомо одного воїна.

У 1953 р. на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонна скульптура жінки, на цегляному оштукатуреному постаменті (1,25 × 1,4 × 1,45). Перед скульптурою на постаменті бетонна тумба (1,1 × 0,7 м), на якій закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини».

Біля підніжжя пам'ятника покладено три плити з рожевого граніту: 2 плити (1,0 × 0,7 м) та плита (1,0 × 0,85 м), на яких

викарбувано пам'ятні написи: «Партійно радянський актив с. Короваї розстріляний німецько-фашистськими загарбниками», «Жителі села Короваї, які загинули в період Великої Вітчизняної війни», та прізвища 137 воїнів-односельчан, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. і прізвища 12 розстріляних партійних активістів села.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями 25 лютого 1943 р. біля с. Слободо-Петрівка розстріляно 12 чол. партійного активу села. Поховані у братській могилі с. Слободо-Петрівка.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 110 воїнів-земляків.

Пам'ятник виготовлений Київським живописно-скульптурним комбінатом. Автори Супрун О. І., Білостоцький А. Ю.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2146-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 32, 35; ДАПО. – Ф. р.-1876. – Оп. 8. – Арк. 72; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.281 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 569–573; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198.

Н. В. Костроміна, О. А. Скурда

84. Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходяться на старому кладовищі с. Короваї Новоселівка.

У двохмогилах поховано 14 осіб, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У пам'ять про померлих на одній із могил у 2006 р. встановлено металевий хрест (2,15 × 1,15 м), з чільного боку якого закріплено металеву табличку (0,14 × 0,26 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.р.».

На другій могилі також встановлено металевий хрест (1,15 × 0,80) без написів.

За матеріалами Національної книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 52 особи. Прізвищ встановлено 50.

Джерела та література: Повідомлення Короваївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 139.

Л. А. Головка

Кулажинці с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

85. Горбаневське – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)

Розташований за 3,0 км на північний схід від с. Кулажинці.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, В. Казанником; Н. О. Смоляр (2010 р.); С. К. Безуглим (2016 р.).

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 7.12.2011 р.

Площа: 222,8 га.

Заповідний об'єкт створено з метою забезпечення охорони типової екосистеми степового поду – осередку ряду регіонально рідкісних і занесених до Червоної книги України видів тварин і рослин, сталого використання сільськогосподарських угідь, призначених для випасання худоби.

Ландшафти і рослинний покрив урочища Горбаневське є типовими для Гребінківського району. Вони репрезентують видолинки старих водотоків, де склалися умови для формування лучно-степової рослинності в умовах близького залягання ґрунтових вод. Це призводить до засолення ґрунтів та зростання рослин-галофітів.

Основні площі урочища представлені угрупованнями остепнених лук із домінуванням тонконогу лучного, пирію звичайного. Флористичне ядро утворює типове лучно-степове різнотрав'я: конюшина лучна, люцерна румунська та хмелевидна, лядвенець український, горошки мишачий та волохатий, вовчуг польовий, парило звичайне, любочки осінні, подорожники середній та лацентолистий, вероніка австрійська, зірочник злаковидний, роговик ланцетовидний, перстач

сріблястий, жовтець багатоквітковий, молочаї прутовидний і Сегерів та ін. Звичайними для таких ділянок є цінні лікарські рослини: деревій майжезвичайний, звіробій звичайний, цикорій звичайний, підмаренник руський та ін. Спорадично зростає на цій території мало поширена в Полтавській області рослина – відкасник (карліна) Біберштейна.

У плескатих зниженнях та на периферійних смугах обводнених ділянок формуються угруповання лисохвосту тростинового, костриці лучної, у флористичному складі яких типовими є вологолюбні види – герань лучна, суховершки звичайні, вербозілля звичайне, розхідник звичайний, перстач повзучий, жовтець отруйний та ін. На знижених у рельєфі ділянках наявні угруповання галофітної рослинності з домінуванням костриці східної, осоки дводомної, ситника Жерарда. Фоновим видом таких ценозів є конюшина суницевидна.

Помірне випасання худоби на цій території значною мірою регулює наступ чагарників на лучну рослинність, однак обумовлює значну участь у формуванні травостою нітрофілів, що призводить до забур'янення, а саме: миколайчиків звичайних, будяків кучерявого та акантовидного, кропиви дводомної, злинок канадської та гострої, льонку звичайного, мишію зеленого та ін. Флора нараховує понад 350 видів.

Серед фонових видів тварин зустрічаються рідкісні: сліпак звичайний, включений до Європейського Червоного списку, подалірій і махаон, лунь лучний, сорокопуд сірий, занесені до Червоної книги України, боривігер звичайний, осоїд, богомол звичайний, часничниця звичайна, що включені до регіонального списку рідкісних тварин.

Ландшафтний заказник виконує екологічні, природоохоронні, відтворювальні та суто господарські функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 163; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 39; Червона книга України: Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімо-

ва]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142, 422, 477.

Н. О. Смоляр, Л. В. Чеботарьова

86. Курганний могильник I, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Відомий як об'єкт топографічних досліджень з 1920-х рр. ХХ ст., позначений на великомасштабних картах того часу як могильник іх трьох насипів, один з яких із відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою та О. Б. Супрунечком у 1989 р. Складається з трьох насипів. Їх поверхня розорюється. Наразі висота становить 0,3–0,5 м, діаметри 18–25 м. На курганах під час огляду виявлені уламки ліпного посуду енеолітичного часу та частина денця круглоденної ліпної посудини ямної культури доби раннього бронзового віку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8. – № 25; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.

І. М. Кулатова, О. Б. Супрунечко

87. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на схід від південної околиці села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 1920-х рр. і позначений на великомасштабних картах як група з восьми курганів, два з яких із відносними висотами 2,0 та 2,5 м. На мапах видань 1980-х рр. показані два насипи з відносними висотами 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Складається з п'яти насипів. Поверхня курганів розорюється. Їх висота 0,5–1,2 м, діаметр 15–20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 9. – № 29; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 15–16. – Рис. 2: 8; 24; 25.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

88. Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,2–0,5 км на схід від південно-східної околиці села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Як об'єкт топографічних дослі-

дзень 1920-х рр. позначений на картах як група з чотирьох курганів, два із відносною висотою 1,5 м. На мапах видань 1980-х рр. показаний один насип із абсолютною висотою 123,2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох насипів. Один з них задернований, з деревом на насипу. На поверхні помітні сліди від зруйнованого геодезичного знаку. Висота цього кургану 1,7 м, діаметр 30 м, діаметр задернованої частини близько 20 м. Усі інші кургани розорюються. Їх висота 0,5–1,7 м, діаметри 20–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 9. – № 27; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 16. – Рис. 2: 7; 26; Макаренко Н. Городища і кургани Полтавської губернії. – С. 85.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

89. Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 60-х рр. XIX ст. і позначений на

картах як група з трьох курганів. На картах 1920-х рр. також нанесена група з трьох курганів, один із яких з відносною висотою 2,4 м. На мапах видань 1980-х рр. показаний один насип із абсолютною висотою 122,2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох насипів, що розорюються. Їх висота 1,0–1,2 м, діаметри 20–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Рис. 2: 9.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

90. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на північ від околиці села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 60-х рр. XIX ст., позначений на картах як курган з абсолютною висотою 52,74 саж. Згадується в анкетуванні 1872–1873 рр. На картах 1920-х рр. показано як групу з двох курганів, один з яких з абсолютною висотою 126,7 м і відносною висотою 3,0 м. На мапах видань 1980-х рр. позначений один насип із геодезичним знаком, абсолютною висотою 126,9 м та відносною висотою 3 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня задернована. В останній чв. XX ст. використовувався як скотомогильник. На поверхні помітні три ями діаметром близько 2 м та одна, розмірами 5 × 5 м, у східній частині насипу. Їх сучасна глибина 1,0–1,5 м. Висота кургану 3,5 м,

діаметр 45 м, діаметр задернованої частини 38 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8–9. – № 26; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; 13; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 16-17. – Рис. 2: 4; 27; 28; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 85.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

91. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень з 1920-х рр. позначений на великомасш-

табних картах курганом із відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,7 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 17. – Рис. 2: 6.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

92. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Шкільній.

Поховано 3 воїни із частин та підрозділів 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, які загинули 19 вересня 1943 р. в боях з військами Вермахту під час визволення села.

Прізвище відомо одного воїна.

У 1957 р. на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонна скульптура воїна (вис. 2,3 м), на цегляному оштукатуреному постаменті, з чільного боку якого закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти, з пам'ятним написом: «Вечная память героям павшим боях за свободу и независимость нашей Родины».

Біля підніжжя пам'ятника на могилі міститься бетонна основа (0,7 × 1,7 × 1,8 м), на якій покладено бетонну дошку (0,4 × 0,75) з написом: «Здесь похоронен рядовой Колмаков Федот Никитич и два неизвестных солдата».

Перед пам'ятником установлені три бетонні тумби (0,6 × 0,8 × 1,2 м), де покладені три дошки (0,6 × 1,2 м) із рожевого граніту, на яких викарбувано пам'ятні написи: «Жителі села Кулаженці, які загинули в період Вітчизняної війни», «Розстріляний партійно-радянський актив с. Кулаженці Пирятинського району» і прізвища 85 воїнів-земляків, загиблих

П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 575–580; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 195.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

93. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться при вході на кладовище.

Похована невідома кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Поховання неозначені.

У 2008 р. у пам'ять про померлих жителів села на місці поховань встановлено пам'ятний знак – дерев'яний хрест (2,0 × 1,5 м), з чільної сторони якого закріплено табличку з металокераміки із пам'ятним написом: «Тут захоронені останки селян, які загинули мученицькою смертю від голоду 1932 – 1933 рр.».

За свідченнями Національної книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні в селі померли 3 чол.

Прізвища невідомі.

Джерела та література: Повідомлення Кулажинської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті

на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., та 15 прізвищ партійних активістів села, розстріляних гітлерівцями.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 111 воїнів-земляків.

Під час тимчасової окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями та їх посібниками було спалено мирну жительку села Коваль Парасковію Григорівну.

25 лютого 1943 р. біля с. Слободо-Петрівка було розстріляно 14 чол. партійних активістів села. Поховані у братській могилі в цьому ж селі.

Пам'ятник виготовлений Київським живописно-скульптурним комбінатом. Автор Савельєв О. Г.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерством культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2147-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3370. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 15; Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 35; ДАПО. – Ф. Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 26; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.282 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.:

жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 140.

О. А. Скирда

94. Пам'ятна дошка на честь Марковича Опанаса Васильовича (2012) (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Шкільна, 16 б, на будинку Кулажинської ЗОШ І-ІІІ ступенів.

Маркович Опанас Васильович (8.02.1822 с. Кулажинці Пирятинського повіту Полтавської губ., Російська імперія – 1.09.1867, м. Чернігів, Російська імперія) – фольклорист, етнограф, громадський діяч, член Кирило-Мефодіївського товариства.

Народився у сім'ї збіднілого поміщика – нащадка старовинної козацько-старшинської родини Марковичів.

Закінчив Київський університет у 1846 р.

За участь у Кирило-Мефодіївському товаристві був заарештований і висланий у м. Орел (нині місто у РФ), де познайомився з Марією Олександрівною Вілінською (Марко Вовчок) і в січні 1851 р. вони одружилися. У цьому ж році повернулися в Україну.

Після відбуття заслання служив чиновником у Немирові. Ще в університеті почав записувати українські пісні, приказки, обряди, звичаї, в яких розкривається світосприймання українського народу різних районів його проживання – від Карпат до Кубані. Усього зібрав кілька сот пісень із нотами та близько 50 тис. приказок, прислів'їв, загадок.

Дружив із Т. Г. Шевченком. Після смерті поета О. В. Маркович організував у Санкт-Петербурзі концерт його пам'яті, кошти від якого були передані родичам Т. Г. Шевченка.

У 2012 р. в пам'ять про земляка на будинку Кулажинської ЗОШ І-ІІІ ступенів відкрито пам'ятну дошку (0,35 × 0,7 м) з сірого полірованого граніту, на якій міститься портретне зображення і пам'ятний напис: «Маркович Опа-

нас Васильович 27.01/8.02.1822 – 20.08 / 1.09.1867. Уродженець с. Кулаженці. Український громадський діяч, фольклорист, етнограф, композитор, член Кирило-Мефодіївського братства».

Джерела та література: Повідомлення Кулажинської ЗОШ І-ІІІ ступенів // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Сумцов Н. Маркович Афанасій Васильович / Н. Сумцов // Енциклопедический словарь. – СПб.: Брокгауз и Ефрон, 1896. – Т. XVIIIа. – С. 654–655; Швидько Г. К. Маркович Афанасій Васильович / Г. К. Швидько // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [редкол.: В. А. Смолій (гол.), та ін.]; Ін-т історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6. – С. 519.

Т. В. Менчинська

Лутайка с., Короваївський старостат Гребінківської міської територіальної громади

95. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на північ від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 1920-х рр., позначений на картах як один курган з відносною висотою 2,0 м. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з двох курганів. Один з них знаходиться у лісосмузі. Його висота 1,5 м, діаметр 20 м. Другий, висотою 1,0 м та діаметром 40 м, розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 17-18. – Рис. 8: 1; 29.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

96. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на північний схід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр. і позначений на картах як курган з відносною висотою 3,0 м. На мапах видань 1980-х рр. вказаний насип з відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня розорюється. На разі висота становить 1,0 м, діаметр 40 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 18. – Рис. 8: 2.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

97. Будинок земської школи (1910 – 1915) (архіт., іст.)

Будинок земської однокласової школи розташований у центрі села, неподалік від р. Гнила Оржиця, за адресою: вул. Шкільна.

Будівництво велося коштом Пирятинського повітового земства. Будівельні роботи почалися у 1910 р., але через

брак коштів у земства затягнулися. У 1911–1912 рр. власник Лутайського маєтку поміщик Анатолій Михайлович Гербаневський виділив на будівництво школи 5000 руб. 1915 р., вже в часи Першої світової війни, будівництво було завершено. Школа мала один навчальний клас, коридор-рекреацію та квартиру земського вчителя. Вартість матеріалів та робіт склала 8000 руб.

Будинок школи одноповерховий, цегляний, Е-подібний у плані, з вальмовим дахом. Архітектура школи дуже виразна, вирішена у стилі неокласицизму, з наявністю елементів модерну. Будівля монументальна, має гарні пропорції та багатий цегляний декор. Чоловий фасад орієнтований на схід і прикрашений трьома ризалітами. Два масивні бічні ризаліти мають по два спарені вікна і завершуються прямокутними фронтонами з багатозаломними еліптичними карнизми та датуванням «1915», «1988». Головний вхід до будівлі підкреслений центральним ризалітом з прямокутним фронтоном, в який вписаний трикутний карниз-портик зі слуховим вікном. Наріжні кути будівлі підкреслені плоскими лопатками з накладними модерновими тягами у верхній частині. Кожен віконний та дверний отвір увінчаний складною цегляною лиштвою. Покриття даху металеве.

У 1920–1930-х рр. в будівлі діяла початкова школа. У той час квартира вчителя була переобладнана на другу класну кімнату. Пізніше тут розміщувалася середня школа. У наш час будівля покинута, руйнується.

Оригінальні архітектурні рішення вказують на те, що проєкт школи виконав професійний і талановитий архітектор. Будівля земської школи в Лутайці потребує додаткових досліджень, охоронного статусу та термінової консервації з наступною реставрацією.

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 199; Повідомлення Короваївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства

ПКМ імені Василя Кричевського; Електронний ресурс // Режим доступу: [Phttps://uk.wikipedia.org/wiki/Лутайка_\(Лубенський_район\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Лутайка_(Лубенський_район))

І. Ю. Биков, О. А. Скурда

98. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на центральному кладовищі, у його старій частині.

На цьому місці ховали жителів села, померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр. Кількість похованих невідома.

Згідно Національної Книги пам'яті Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 9 чол. Прізвища встановлено 4 чол.

У пам'яті про померлих у 2006 р. на місці поховання встановлено пам'ятний знак – металевий хрест (2,20 × 1,15 м), з чільного боку якого закріплено металеву табличку (0,13 × 0,26 м) з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Повідомлення Короваївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 140.

А. М. Скурда

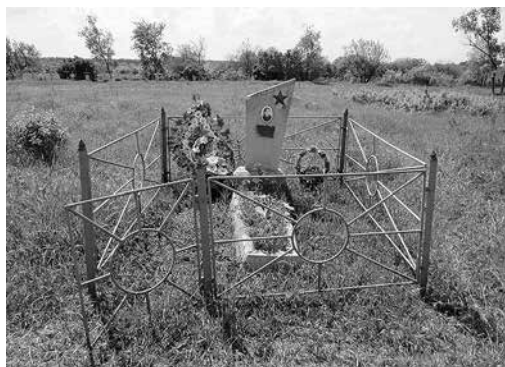

**99. Могила воїна Червоної Армії
Сороки Л. Ф. (1941) (іст.)**

Знаходиться на центральному кладовищі, у його старій частині.

Похована Сорока Любов Федорівна (1923 – 1941) – медична сестра Південно-Західного фронту.

Загинула під час виходу з оточення в районі Пирятин – Чорнухи – Лохвиця. Ріднею перевезена і похована у рідному селі.

У 1980-х рр. на могилі встановлено пам'ятник – стелу (1,0 × 0,5 м) з гранітної крихти, на основі з такого ж матеріалу. З чільного боку закріплене портретне зображення з металокераміки (0,17 × 0,14 м), табличка (0,12 × 0,20 м) з нержавіючої сталі з написом: «Сорока Любов Федорівна 1923 – 1941» і металева п'ятикутна зірка (0,17 × 0,17 м).

Джерела та література: Повідомлення Коровайської ЗОШ I-III ступенів // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 575.

О. А. Скурда

**Майорщина с.,
центр старостату
Гребінківської міської
територіальної громади**

**100. Дуби черешчаті – ботанічна
пам'ятка природи місцевого
значення (природа)**

Зростають на території Майорщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Знаходяться у віданні Майорщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Обстежувалися Н. О. Смоляр, М. В. Слюсарем (2008 р.).

Охороняються згідно з рішенням другої сесії Полтавської обласної ради двадцять другого скликання від 27.10.1994 р.

Площа: 0,2 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження двох могутніх вікових дерев дуба звичайного.

Вік дерев – близько 300 років, висота – по 30 м, охоплення стовбурів – 4,25 і 3,70 м.

Заповідний об'єкт має декоративне і краєзнавче значення. Виконує природоохоронні, рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 85; Спр. 01-116. – Арк. 133; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 41; Регіональна екомережа Полтавщини / [за ред. О.М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110.

Н. О. Смоляр, О. А. Деркаченко

101. Соснова алея – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована в околицях, на території Майорщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Перебуває у віданні Майорщинської спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату.

Обстежувалася: Н. О. Смоляр, М. В. Слюсарем (2008 р.).

Охороняються згідно з рішенням другої сесії Полтавської обласної ради двадцять другого скликання від 27.10.1994 р.

Площа: 0,2 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження старої алеї із вікових дерев сосни звичайної.

Нараховує близько 100 дерев, вік яких – приблизно 200 років, висота – 17,0–20,0 м, охоплення стовбурів – 0,5–0,6 м.

Заповідний об'єкт має декоративне і краєзнавче значення. Виконує екологічні, природоохоронні, рекреаційні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 85; Спр. 01-116. – Арк. 133; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 42; Регіональна екомережа Полтавщини / [за ред. О.М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110.

Н. О. Смоляр, О. А. Деркаченко

102. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південь від східної околиці села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень 20-х рр. XX ст. позначений на топографічних картах групою з трьох курганів, один з абсолютною висотою 119,6 м та відносною висотою 2,5 м. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з відносною висотою 3 м.

Обстежувався С. П. Юренко, В. В. Приймаком і О. Б. Супруненьком 1977 р., І. М. Кулатовою в 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Складається з шести насипів, п'ять із яких розорюються. Їх висота становить 0,3–1,5 м, діаметри близько 20–30 м. Через один невеликий курганоподібний насип, висотою 0,4 м і діаметром 20 м, пролягає лісосмуга. На одному з більших курганів у 1977 р. зібрані уламки ліпного посуду зрубного часу, біля другого – фрагменти оранжевоглиняних амфор.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 9; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 18-19. – Рис. 3: 18.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

103. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,8–3,6 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з шести курганів. На топографічних картах 1920-х рр. нанесений як група з дев'яти насипів, з яких шість мають відносну висоту: 3,0 м – 4 кургани; 2,0 м – 1 курган; 1,0 м – 1 курган. На мапах видань 1980-х рр. показано чотири насипи з відносними висотами: 3,0 м – 2 кургани; 2 м – 1 курган.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., а також І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з тринадцяти насипів. Поверхня розорюється. Їх висота 0,3–1,5 м, діаметри 20–30 м. Через один невеликий насип, висотою 0,5 м та діаметром 15 м, прокладена ґрунтова дорога.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 6. – № 11; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 19–20. – Рис. 3: 20.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

104. Курганний могильник III, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,7 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з трьох курганів. На топографічних картах 1920-х рр. зазначена група з трьох насипів, з яких два мають відносні висоти 3,0 м та 1,0 м. На мапах видань 1980-х рр. нанесений один курган із тригопунктом, абсолютною висотою 121,5 м та відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., а також І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з чотирьох насипів. Один, висотою 1,0 м та діаметром 25 м, задернований, із залишками знищеного триангуляційного знаку на вершині. Поверхня трьох інших розорюється. Їх висота 0,3 – 0,4 м, діаметри 10 – 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 6. – № 11; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 20. – Рис. 3: 13; 30.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

105. Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,2 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. позначений на картах окремим курганний насипом. На топографічних картах XX ст також нанесений один курган із відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р.

Складається з двох насипів. Поверхня обох розорюється. Їх висота становить 0,4–0,5 м, діаметри 23 і 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 6; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.

І. М. Кулатова

106. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. нанесений на карти із позначкою насипу окремого кургану. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На топографічних картах 1980-х рр. показаний як курган з абсолютною висотою 121,5 м та відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р. Поверхня розорюється. Висота 0,7 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... –

Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 7; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 85.

І. М. Кулатова

107. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,25 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпороду, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Був об'єктом топографічних досліджень з 1920-х рр. На мапах позначений як окремий курган з відносною висотою 1,5 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою у 1989 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,5 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 7; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 6; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 85.

І. М. Кулатова

108. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на захід від західної околиці села, на плато у верхів'ї р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. XIX – XX ст. і позначений на картах як курган. На топографічних картах 1920-х рр. нанесені два насипи, один із відносною висотою 3,0 м. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з відносною висотою 3 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Висота 3,5 м, діаметр 45 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 9. – № 28; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; 14; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 21. – Рис. 3: 12; 31; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 41.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

109. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,1 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. XIX ст., позначений як кур-

ган з відносною висотою 47,0 саж. На топографічних картах 1920-х рр. нанесено насип з абсолютною висотою 121,1 м та відносною висотою 2,0 м. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з абсолютною висотою 117,8 м і відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Висота 1,0 м, діаметр 30 м. Поверхня розорується.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 21–22. – Рис. 3: 16.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

110. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Козацькій.

Поховано 35 воїнів: 183-ї танкової бригади, 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, які загинули 19 вересня 1943 р. в боях з військами Вермахту під час звільнення села.

Прізвища відомо 4 воїнів.

У 1957 р. на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,9 м), на бетонному оштукатуреному постаменті (1,9 × 2,2 × 2,2 м), з чільної сторони якого закріплено біломармурову дошку (0,6 × 0,7 м) з написом: «Вічна пам'ять воїнам односельчанам, що загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945».

Праворуч і ліворуч від пам'ятника розміщені дві бетонні стели (2,5 × 2,9 м), на яких закріплено 8 біломармурових дошок (0,6 × 0,7 м) з викарбуваними 135 прізвищами воїнів-земляків, загиблих на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. та жителів села, страчених гітлерівцями

під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 99 воїнів-земляків.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2148-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; ДАПО. – Ф. Р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 98. – Арк. 29; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.283 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 580–584; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадацький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зінківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198.

Г. М. Ротар

Мар'янівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

111. Мар'янівський ковильник – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована на території старого цвинтаря.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: Н. О. Смоляр, А. В. Подобайлом, Ю. В. Проценком, В. В. Казанником (2010 р.), С. К. Безуглим (2018 р.).

Охороняється рішенням Полтавської обласної ради (восьма сесія шостого скликання) від 07.12.2011 р.

Площа: 1,3 га.

Ботанічна пам'ятка природи створена з метою збереження лучно-степових фітоценозів, що відновлюються на старому цвинтарі, та характеризуються типовим видовим складом і структурою. Вона є місцем відтворення угруповань ковили волосистої, включеної до Зеленої книги України.

Територія об'єкта зайнята лучно-степовими угрупованнями, що перебувають на різних сукцесійних стадіях. Наукову та соціологічну цінність виявляють угруповання ковили волосистої, котра включена до Червоної книги України. Її куртини виявлені у східній частині цвинтаря на площі 20 м². Площа їх розширюється. Основні ділянки зайняті угрупованнями стоколосу безостого та тонконогу вузьколистого. Співдомінантом злаків виступає конюшина гірська. Флористичне ядро є типовим для угруповань лучних степів. Його формують типові мезоксерофіти (люцерни румунська та хмелевидна, чистець прямий, різак звичайний, волошка скабіозовидна, фіалка запашна, лециця волотиста та ін.). На деяких ділянках (у зниженнях і на периферії) відзначена значна участь миколайчиків плоских і кропиви дводомної, котрі вказують на інтенсивні змиви сільсько-

господарської органіки стічними водами. Відкрита ділянка (старе кладовище) на периферії оточена лісо-чагарниковою рослинністю з участю клена ясенюлистого, робінії звичайної, в'язу голого, бузку звичайного. Флора пам'ятки природи нараховує близько 100 видів. У складі фауни виявлені раритетні види комах: червонокнижний – подалірій та регіонально рідкісний – богомол звичайний.

Виконує екологічні, природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 213; Зелена книга України / [під заг. ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 193–195; Подобайло А. В., Вашека О. В., Проценко Ю. В., Казанник В. В., Шевчик В. Л. Перспективи організації нових об'єктів природно-заповідного фонду у Гребінківському районі Полтавської області // Матеріали науково-практичної конференції «Природозаповідання як основна форма збереження біорізноманіття» (20–21 вересня 2012 року). – Кременець: ТОВ «Папірус-К», 2012. – С. 64–70; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 41; Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110; Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалколсалтинг, 2009. – С. 244; Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 142.

Н. О. Смоляр, О. В. Халмон

112. Садки – зоологічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована в 3,5 км на захід від с. Мар'янівка. Перебуває у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, В. В. Казанником, Н. О. Смоляр (2010 р.); С. К. Безуглим (2018 р.).

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 07.12.2011 р.

Площа: 2,32 га.

Урочище розташоване на місці колишніх хуторів, власники яких були розкуркулені в 1-й пол. ХХ ст. На місці зруйнованих садиб ще довго зберігалися сади, які надали назву місцевості.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження фрагментів лісо-чагарникової рослинності й місць оселення великих тварин, серед яких – борсук звичайний.

Об'єкт складається з чотирьох фрагментів, що розподілені ріллею та ґрунтовою дорогою. Фрагменти витягнуті з заходу на схід ланцюжком і геоморфологічно пов'язані між собою зниженням колишнього пересихаючого водотоку. Відстань між ними – 100–200 м. Усі вони мають форму, близьку до округлої, що забезпечує мінімалізацію крайового ефекту на такій незначній площі. Західний фрагмент має площу 7,0 га, центральний – 0,7 га, східний – 0,7 га. В умовах надмірної розораності сільськогосподарських угідь району такі квазіприродні місцевості використовуються великими тваринами як рефугіуми та місця для розмноження.

Виявлено ділянки лісо-чагарникової рослинності, які сформувалися посеред угідь польової сівозміни з діючим поселенням борсука звичайного у центральному та східному фрагментах, крім того, інтенсивні сліди їх життєдіяльності в західному фрагменті.

Деревостан усіх ділянок (перелісків) зімкненістю 0,6-0,7 і висотою до 16 м. Формують його в основному клен ясенolistий та робінія звичайна – адвентивні види, що успішно натуралізувалися і формують похідні угруповання, до складу яких домішуються в'яз гладкий, в'яз голий, ясен звичайний і клен польовий. Підлісок утворюють нітрофільні кущі: бузина чорна, свидина кров'яна. Зрідка зустрічається типовий лісовий вид – бруслина бородавчата. Нерідко по стовбурах дерев піднімається хміль звичайний. У підрослі переважає клен ясенolistий.

Трав'янистий покрив на перших двох фрагментах не виявлений. На окремих ділянках зустрічаються поодинокі та групами яглиця звичайна, чистотіл великий, кропива дводомна, глуха кропи-

ва пурпурова, лопух дібровний, гравілат міський та ін.

Саме в цих двох локалітетах виявлено сліди життєдіяльності борсука та їх нори (до п'яти в кожному).

Третій фрагмент вкритий чагарниками. Лісо-чагарникова рослинність за флористичним складом і структурою є подібною до двох попередніх, однак зімкненість чагарників складає 0,4–0,5.

На відстані 150 м знаходиться водотік у видолінку, що прилягає до залізничного полотна. На сухіших місцях зростає поодинокі і групами верба біла, яка утворює на деяких ділянках галерейні ліси, та кущові види верб (тритичинкова, сиза та ін.) з участю хмелю. Основні площі на більш зволжених місцях зайняті угрупованнями очерету звичайного. На пересихаючих і периферійних ділянках масово зростають рогіз вузьколистий, ожина сиза, осока гостра, сідач конопляний, вербозілля звичайне, хвощ річковий, очеретянка звичайна, плетуха звичайна, за участю типових видів прибережно-водного високотрав'я (пасльону солодко-гіркого, півників болотних, шоломниці списолистої, підмаренника болотного та ін.). Флора урочища нараховує близько 50 видів рослин.

Борсук звичайний, який, очевидно, використовує цю місцевість як джерело води, є рідкісним видом, охороняється Бернською конвенцією та включений до регіонального списку рідкісних видів тварин і рослин Полтавської області. Відзначені рідкісні види метеликів – махаон і подалірій, включені до Червоної книги України, та головчак поцяткований – вид, який зрідка зустрічається на території Полтавщини.

Заповідний об'єкт виконує екологічні, природоохоронні та відтворювальні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 42–43. Червона книга України. Тваринний світ / [під заг. ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142.

Н. О. Смоляр, С. Л. Кигим

**113. Гребінчин каштан –
ботанічна пам'ятка природи
місцевого значення (природа)**

Росте в с. Мар'янівка по вул. Садовій.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, В. В. Казанником, Н. О. Смоляр (2008 р.); оглядався Н. М. Си-волап, О. А. Скирдою (2019 р.).

Охороняється згідно з рішенням двадцять другої сесії Полтавської обласної ради двадцять п'ятого скликання від 28.08.2009 р.

Площа ділянки під кроною: 0,01 га.

Дерево гіркокаштану звичайного зростає біля залишків фундаменту старої школи (зруйнована будівля). Вік дерева – близько 200 років, висота – 15 м, обхват стовбура – 2,75 м. Гребінчин каштан огорожений металевим парканом, охоронний знак відсутній. Територія захищена.

Ботанічна пам'ятка має декоративне і сучасне краєзнавче значення.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 144; Природно-заповідний фонд Полтавської об-

ласті: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 40–41.

Н. О. Смоляр, О. О. Шиян

114. Майдан «Курган Могила Товста», ранній залізний вік, козацький і Новий час (I тис. до н. е., XVII – XX ст.) (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на захід від північно-західної околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних обстежень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як курган з абсолютною висотою 49,14 саж. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На мапах видань 1980-х рр. нанесено насип з абсолютною висотою 129,2 м та відносною висотою 4 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Поверхня задернована, поросла деревами і кущами. Висота 4,0 м, діаметр 60 м. В основі насипу містяться дві ями розмірами 3 × 3 м та глибиною близько 3 м. У 2-й пол. XX ст. тривалий час використовувався як скотомогильник.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 38; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 20; 21; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 22. – Рис. 2; 3; 32; Макаренко Н. Городища і кургани Полтавской губернии. – С. 84.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

115. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Миру.

Поховано 11 воїнів: серед них воїни із частин Південно-Західного фронту, які загинули у вересні 1941 р. в боях з фашистськими військами під час виходу з оточення та воїни 183-ї танкової бригади, які загинули 19 вересня 1943 р. при звільненні сіл Мар'янівка, Наталівка, та один воїн, який помер від ран у 5229 хірургічному похідно-польовому шпиталі 12 жовтня 1943 р.

Прізвища відомо 11 воїнів.

Спочатку вони були захоронені у різних місцях села. У 1957 р. згідно рішення виконкому Мар'янівської сільської ради останки загиблих воїнів були перепоховані до однієї братської могили.

У цьому ж році на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на триступінчастому постаменті (2,45 × 1,5 × 1,5 м), облицьованому металом, з чільної сторони якого закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

На могилі бетонна тумба (0,5 × 1,7 × 1,15 м) з пам'ятним написом: «Слава воїнам-односельчанам, які загинули за ріднянську Батьківщину 1941 – 1945».

Праворуч і ліворуч від могили, перед пам'ятником, – 2 бетонні тумби (0,8 × 1,2 × 1,65 м), де викарбувано 47 прізвищ воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., та прізвища 3 воїнів, які загинули під час оборони 1941 р. та визволення 1943 р. села.

Під час тимчасової нацистської окупації 1943 – 1943 рр. гітлерівцями було страчено 14 підпільників та активістів села, також розстріляно мешканця села Двірника Петра Михайловича за збереження мисливської зброї.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 51 воїнів-земляків.

Пам'ятник виготовлено у Харківській скульптурній майстерні, автор Наталія Деревус.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2149-Пл.

Джерела та література: Архів ЛВММ. – Ф. 5229 ХППГ. – П. 1. (109-14); ЦАМО РФ. – Ф. 3370. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 15; ДАПО. – Ф. р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 78. – Арк. 45; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.285 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 591-593; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадацький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 215.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

116. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться за 300 м на південний захід від залізничної станції Мар'янівка у напрямку на Київ, від залізничного полотна ліворуч на 20 м.

Поховано 68 воїнів. Серед них воїни із підрозділів Південно-Західного фронту, які загинули в оборонних боях за станцію Мар'янівка у вересні 1941 р. та воїни 86-го окремого будівельно-колійного залізничного батальйону 1-ї залізничної бригади, які загинули 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка, на якій знаходилась військова техніка. Прізвища відомо 7 воїнів.

У 1960-х роках на могилі встановлений металевий пам'ятний знак (0,95 × 0,48 × 0,85), поверх якого закріплено металеву п'ятикутну зірку. З чільного боку знаку закріплено табличку (0,18 × 0,24 м) з металокераміки з написом: «Червоноармієць Юдін Павло Микитович 1919 – 1941»

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 818884. – Спр. 15. – Арк. 25; Спогади жителя с. Мар'янівка Згуровського Миколи Івановича;

Повідомлення Мар'янівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

В. А. Андрієць

117. Будинок залізничної станції «Мар'янівка» (1901) (архіт, іст.)

Будинок залізничної станції розташований на західному краю села, з північного боку залізних колій. Збудований близько 1901 року під час спорудження залізничної гілки «Київ–Дарниця–Полтава». Будівництво виконувалося акціонерним товариством «Московсько-Кієво-Воронезька залізниця». До сер. XX ст. це був роз'їзд № 54 «Мар'янівка». Повноцінною станцією стала пізніше. На 1915 р. начальником роз'їзду був Бузданий Володимир Васильович, помічниками – А. Борхерт, М. Коломієць. У 1918 р. залізницю було націоналізовано та передано до Народного комісаріату шляхів сполучення. Станція електрифікована у 1994 р.

Будинок станції мурований, двоповерховий, в плані Т-подібний. Збудований в стилі історизм, за типовим проектом, який широко використовували при будівництві залізниці «Київ–Дарниця–Полтава». На першому поверсі розміщувався зал очікування та станційні приміщення, а на другому – квартири залізничників. Будівля прикрашена стриманим цегляним декором. Чоловий фасад симетричний, по вісі симетрії розміщений головний вхід, що підкреслений виступаючим з площини стіни ризалітом. Вхід до житлової частини знаходиться на дворовому фасаді. Кути будівлі підкреслені широкими лопатками. Об'єми першого та другого поверхів розділяє масивний зубчастий пояс. Віконні та дверні отвори мають півциркульне завершення, яке у вікон другого поверху прикрашено широкими лиштвами. На дворовому фасаді розміщений видовжений ризаліт, в об'ємі якого розташовані сходи на другий поверх. Стіни вінчає цегляний карниз. Дах вальмовий, вкритий шифером. На фасадній стіні зберігся дореволюційний нівелірний знак з написом «Нивеллі-

ровка корп. воен. топографов». В наш час будівля відремонтована і знаходиться у гарному технічному стані, потребує додаткових досліджень та охоронного статусу.

Джерела та література: https://uk.wikipedia.org/wiki/Московсько-Киево-Воронезька_залізниця; Памятная книжка Полтавской губернии на 1915 год / Издание Полтавского губернского статистического комитета под редакцией члена Комитета исп. обяз. Секретаря Н. А. Снецкого. – Полтава: Типо-Литография Губернского Правления. 1915. – С.410; [https://uk.wikipedia.org/wiki/Мар%27янівка_\(станція\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Мар%27янівка_(станція))

І. Ю. Биков

118. Льох маєтку Гребінок «Убіжище» (сер. ХІХ ст.) (архіт., іст.)

Розташований на східній околиці села. Залишається єдиною збереженою будівлею маєтку Павла Івановича Гребьонкіна (Гребінки), батька письменника Є. П. Гребінки. Хутір «Убіжище» був заснований П. І. Гребьонкіним близько 1824 р. як свій власний маєток, де він мешкав із дружиною та молодшими дітьми. А сусідній маєток у Глибокому Яру віддавав дітям. Навколо маєтку було насаджено невеликий парк, що частково зберігся до нашого часу у здичавілому стані.

Штаб-ротмістр Гребінка Павло Іванович (1767–1837) у 1806 р. одружився з Ганною Петрівною Маркович. Саме вона одержала у спадщину Глибоко-Ярівську місцевість у Мар'янівці. Після передчасної смерті дружини, П. І. Гребінка одружується вдруге. Новою дружиною стала

Надія Іванівна Гребінка (в дівочтві – Чайковська), донька пирятинського сотенного отамана.

У маєтках «Глибокий Яр» та «Убіжище» народилися та мешкали діти Павла та Надії Гребінок:

1) Гребінка Євген Павлович, видатний український письменник, байкар, педагог, видавець (1812–1848);

2) Гребінка Микола Павлович, відомий російський архітектор, академік архітектури, дійсний статський радник (1819–1880);

3) Гребінка Михайло Павлович, штабс-капітан, ветеринар (1815–1880);

4) Гребінка Аполлон Павлович, штабс-капітан (1817 – бл. 1881). Мешкав у батьківській садибі «Убіжище»;

5) Гребінка Олександр Павлович, колезький секретар (1821–?);

6) Гребінка-Єлізарова Людмила Павлівна (1824–1908). Народилася на хуторі «Убіжище»;

7. Павло Павлович Гребінка (1827–1834).

Будинок Гребінок у маєтку «Убіжище» не зберігся. Про нього писав один із старожилів Пирятинщини Ап. Заліський: «Того дому, де жив Є. П., зараз нема, бо він згорів року 1891. Він стояв передом до воріт і був низенький і довгий, з трьома білими кімнатами (димходами). Віконниці в йому були звичайні, з одного боку вікон, які були теж невеличкі, на шість широких шибок; укритий цей дім був соломою». До 2012 р. зберігалася будівля старої школи, що стояла в парку маєтку Гребінок. Імовірно, раніше це була одна з будівель маєтку.

Зараз єдиною збереженою будівлею маєтку залишається мурований льох. Він розміщений біля вулиці, вхід зорієнтований на південний схід. Є непідтверджена інформація, що льох збудований П. І. Гребьонкіним у 1830-х рр.

Льох заглиблений у ґрунт, цегляний, прямокутний у плані. Вхід у льох організований по цегляних сходах, розміщених між двома підпірними стінками. Перекриття аркового типу, півциркульне, цегляне. У нижній частині стін льоху влаштовані 15 ніш для зберігання продуктів, що мають лучкове завершення. У протилежному від входу торці споруди влаштований широкий вентиляційний канал. Льох багато років покинутий і поступово руйнується. Потребує термінової консервації.

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 11, 58, 64, 92, 96, 202–206; https://uk.wikipedia.org/wiki/Гребінка_Євген_Павлович; https://uk.wikipedia.org/wiki/Гребінка_Микола_Павлович

І. Ю. Биков, О. А. Скурда

119. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться на старому кладовищі.

Поховано невідому кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2006 р. в пам'ять про померлих на місці поховання встановлено пам'ятний знак – металевий хрест (2,3 × 1,45 м), з чільної сторони якого закріплено табличку (0,18 × 0,24 м) з металокераміки з пам'ятним написом: «Тут заховані останки селян, які загинули мученицькою смертю, від голоду 1932 – 1933 рр.».

Джерело: Повідомлення Мар'янівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

120. Могила Гребінки Євгена Павловича (1848) (іст.)

Знаходиться в центрі села, на колишньому родинному кладовищі Гребінок.

Похований **Євген Павлович Гребінка** (21.01(02.02).1812, х. Убіжище Пирятинського повіту Полтавської губ. Російської імперії (нині с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – 3(15).12.1848, м. Санкт-Петербург, Російська імперія, похований с. Мар'янівка Гребінківського району Полтавської обл.) – видатний український письменник, байкар, педагог, видавець.

Народився у сім'ї дворянина.

У 1831 р. закінчив Ніжинську гімназію. З 1834 р. працював у Петербурзі. У 1841 р. видав альманах «Ластівка» – вірші, байки, оповідання, повісті, романи. В байках розкривав соціальну несправедливість суспільства, хабарництво, бюрократизм («Ведмежий суд», «Рибалка», «Вовк і вогонь» й ін.). Ліричні твори Є. П. Гребінки наповнені мотивами протесту проти насильства над людськими почуттями, містять роздуми над власним життям.

Окремі українські і російські вірші письменника стали народними піснями – «Ні, мамо, не можна нелюба любити», «Чорні очі». Оповідання на російській мові «Ніжин – озеро», «Гетьман Свирговський» та ін. присвячені минулому України. В поемі «Богдан» Є. П. Гребінка оспівує Богдана Хмельницького, визвольну боротьбу українського народу. Здійснив переклад поеми «Полтава» О. С. Пушкіна на українську мову.

У багатьох творах письменника, написаних російською мовою, спочатку в романтичному дусі, а пізніше – з позицій критичного реалізму, відображені різноманітні прояви українського життя: «Розповідь пирятинця», «Брати», «Ніжинський полковник Золотаренко», побут і звичаї чиновників – «Лука Прохорович», «Далекий родич», свавілля поміщиків, гноблення кріпосних селян («Кулик»).

Творчість Є. П. Гребінки зіграла значну роль у процесі становлення реалізму в українській та російській літературах.

Останні роки життя письменник жив на х. Убіжище. В його творах згадуються міста на річці Удай, описується загальний вигляд Пирятиня. Велику увагу приділяв питанню освіти сільських дітей. На кошти письменника в 1847 р. у с. Рудка відкрита сільська школа, приміщення якої зруйноване 1911 р.

У 1895 р., коли почалося будівництво залізниці Харків – Київ, біля с. Городище була побудована нова станція, яка й отримала назву Гребінка (на честь письменника Є. П. Гребінки, а з 1935 р. район називався Гребінківським).

У 1901 р. на могилі письменника встановлено чавунний пам'ятник у вигляді ажурного хреста на постаменті (розбитий снарядом у 1919 р.).

У 1962 р. встановлено бюст із оргскла, що у 1987 р. замінений на бронзовий (1,0 × 0,6 м), на бетонному, обкладеному плитами із рожевого полірованого граніту, постаменті (2,0 × 0,5 × 0,45 м), з чільної сторони якого міститься напис: «Гребінка Євген Павлович 1812–1848», поряд – на плиті (0,22 × 2,0 × 1,25 м) з рожевого полірованого граніту пам'ятний напис: «Безмежна світова арена, Слід не один там загубивсь. Як мало ти прожив, Євгене, Та як багато ти зробив!».

Праворуч і ліворуч від пам'ятника розташовані дві гранітні вази і дві тумби (0,5 × 0,45 × 0,6 м) з рожевого полірованого граніту, на яких викарбувано прізвища родини Гребінок:

«Павло Іванович Гребінка
1767 – 1837

Надія Іванівна Гребінка

1785 – 1858

Ганна Петрівна Гребінка

1780 – 1807

Ганна Павлівна Свічка (Гребінка)

1807 – 1834

Петро Павлович Гребінка

1827 – 1834

Олександр Павлович Гребінка

1821 – 1837

Аполлон Павлович Гребінка

1817 – 1879

Лев Миколайович Свічка

1800 – 1845

Микола Аполлонович Гребінка

1868 – 1893

Наталія Євгенівна Гребінка

1905 – 1923».

Автор пам'ятника – скульптор
Ю. М. Гирич.

У 2019 р. в ході обстежень м. Гребінки та Гребінківського району директор Гребінківського народного краєзнавчого музею Безвиненко Людмила Андріївна повідомила, що у жителя м. Гребінки Тужика М. М. біля подвір'я зберігається гранітна плита, яку він привіз із с. Кулажинці у 2018 р. Прибувши до Миколи Микитовича, науковці побачили біля двору гранітну надгробну плиту з пам'ятним написом: «Праць у которого стоишь есть рабы Божіей Елены Леонтьевой урожденной Танковыхъ жены Колежскаго Ассесора Марковича, скончавшейся от грудной водяной отрожд: на 52 году 1836 года ноября 28 дня.»

Микола Микитович повідав цілу історію, якій більше 30 років. У далекому 1983 р. у с. Кулажинці під час земляних робіт з вибирання піску екскаватором він натрапив на цю плиту. Але невдовзі знахідку знову було втрачено. І лише через 35 років у 2018 р. місцева жителька випадково натрапила на плиту у лісосмузі поблизу села. Про це дізнався Тужик М. М. і з метою порятунку історичної знахідки перевіз плиту до свого господарства.

Згодом з'ясувалося, що у селі свого часу знаходився родовий маєток Марковичів. Колезький асесор Василь Іванович Маркович та його дружина Олена Леонтіївна – це батьки відомого українського громадського діяча, фольклориста, етнографа, композитора, члена Кирило-Мефодіївського братства Опанаса Васильовича Марковича. У 1839 р. стараннями Василя Івановича Марковича у селі побудовано Миколаївську церкву, муровану в одному зв'язку із дзвіницею, холодною. Також він був хрещеним батьком видатного українського письменника, байкаря, педагога, видавця Євгена Павловича Гребінки.

На жаль, поки не вдалося з'ясувати, яким чином надгробна плита опинилася в кар'єрі. Можемо припустити, що це відбулося у 1920–1930-х рр. в період масового знищення маєтків і церков.

Завдяки небайдужості та старанням Тужика М. М. історична знахідка збережена. За ініціативою начальника відділу культури Гребінківської міської територіальної громади Ільчука О. В. у 2020 р. плиту (0,9 × 0,7 м) перевезено з м. Гребінки до с. Мар'янівки і покладено поряд із могилою письменника.

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.274 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник. – К.: Наукова думка, 1987. – С. 405; Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – С. 209–212; Українська літера-

турна енциклопедія: В 5 т. / [редкол.: І. О. Дзеверін (відп. ред.) та ін.]. – К.: Гол. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988. – Т. 1: А – Г. – С. 482–483; Стороженко Н. На могилі Е. П. Гребенки / Н. Стороженко // Киевская старина. – 1900. – Июль. – Т. LXXV. – Год девятнадцатый. – Отд. II. – С.10–11.

Н. Ф. Шаповал, О. А. Скурда

Михайлівка с., Стукалівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

121. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,1 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як курган. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. вказується насип з відносною висотою 2,5 м. На картах видань 1980-х рр. також показано один насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., а також І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,6 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках

на Полтавщині в 1989 году. – Арк. 12. – № 51; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 28; М-36-77-Б. – Белосовка. – М 1: 50 000. Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-77. – Драбов. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1951-53 гг. и обновл. в 1986 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1987 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 22-23. – Рис. 7: 24.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

Наталівка с., Кулажинський старостат Гребінківської міської територіальної громади

122. Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)

Знаходиться у центрі села.

Встановлений у 1970-их роках на честь 57 воїнів-земляків, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Статалевий обеліск (вис. 3,0 м), з чільної сторони якого закріплено металеву дошку (0,4 × 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам-односельчанам загиблим в роки Другої Світової війни». Встановлений на цегляному оштукатуреному постаменті (0,6 × 1,2 × 1,8 м), поверх якого покладено дві плити (1,2 × 0,5 м) з лабрадориту, на яких викарбувано пам'ятний напис: «Жителям с. Наталівка загиблим в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.» та прізвищами 57 загиблих воїнів-земляків.

За Книгою Пам'яті України в селі загинуло 59 воїнів-земляків.

Джерела та література: Повідомлення Наталівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 589–591.

О. А. Скурда

Новодар с., Мар'янівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

123. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на захід від південної околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних обстежень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як група з трьох курганів. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з абсолютною висотою 129,3 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з трьох насипів. Поверхня всіх розорюється. Їх висота 0,3–1,7 м, діаметри 20–45 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 37; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 20; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 23. – Рис. 2: 2.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

Овсюки с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

124. Плисів Яр – ботанічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Овсюки.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: Н. О. Смоляр (1994, 2008 рр.), Т. Л. Андрієнко, О. М. Байрак (1994 р.), М. В. Слюсарем (2008 р.), С. К. Безуглим (2016 р.).

Охороняється за рішенням Полтавської обласної ради (друга сесія двадцять другого скликання) від 27.10.1994 р.

Площа: 10,0 га.

Заказник створено з метою збереження рослинного світу розгалуженої балкової системи із лучно-степовою та деревно-чагарниковою рослинністю, багатою флорою, в складі якої – рідкісні види.

Територія заповідного об'єкту займає балку між сільськогосподарськими угіддями, що частково заліснена, частково на схилах зайнята остепненими луками. Зустрічаються штучні насадження тополі білої, маслинки сріблястої, абрикоса звичайного. Лісова ділянка є середньовіковим широколистяним масивом із типовою деревною та трав'янистою рослинністю. У деревному ярусі зростають липа серцелиста, клен гостролистий, дуб звичайний, в'яз гладкий. Підлісок – з поодиноких кущів ліщини звичайної, бруслини бородавчастої, бузини чорної, глоду, шипшини. Трав'янистий покрив утворюють куртини типових лісових видів: зірочника ланцетовидного, тонконогу дібровного, розхідника звичайного, чистецю лісового, медунки темної, купини багатоквіткової, конвалії звичайної. У зниженій частині балки, у більш вологих ділянках угруповання утворюють яглиця звичайна та розрив-трава звичайна. Поодинокі зустрічаються папороть – пухирник ламкий. На узліссях з близьким заляганням ґрунтових вод сформовані болотисті угруповання. Навесні трав'янистий покрив представлений синюзіями ранньовесняних ефемероїдів, серед яких – проліска сибірська, ряст ущільнений, анемона жовтецева, зірочки жовті, пшінка весняна та ін. На відкритих ділянках балки у рослинному покриві представлені остепнені та справжні луки. На території ботанічного заказника зустрічаються понад 350 видів рослин, в тому числі регіонально рідкісні: валеріана висока, конвалія звичайна, оман високий, проліска сибірська. На околиці с. Рудка С. К. Безуглим виявлено отруйного метелика – красика волошкового. У складі фауни виявлені раритетні види: сліпак звичайний (Європейський Червоний список) і куріпка сіра (регіонально рідкісний вид).

Заказник виконує екологічні, природоохоронні, народногосподарські функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-115. – Арк. 24; Спр. 01-116. – Арк. 83 зв.; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рос-

лин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 104, 147, 170, 172; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Охорона деяких рідкісних лікарських рослин в природно-заповідній мережі Полтавщини // Проблеми лікарського рослинництва: тези доп. Міжнарод. наук.-практ. конф. – Лубни: Ін-т лікарських рослин УААН, 1996. – С. 4–6; Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів; [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 1998. – С. 137, 143; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 39–40; Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110. – Додаток на С. 6.

Н. О. Смоляр, О. В. Халимон

125. Свіччин яр – зоологічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована за 1,5 км на північ від с. Овсюки.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: Подобайлом А. В., Проценком Ю. М., Абдулоєвою О. С., Казанником В. В. (2011 р.), Безуглим С. К. (2018 р.).

Охороняється згідно з рішенням восьмої сесії Полтавської обласної ради шостого скликання від 07.12.2011 р.

Площа: 5,1 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження біорізноманітності яружно-балкової системи в урочищі, де відновлюються лучно-степові природні комплекси, місця мешкання рідкісних видів комах та біологічного різноманіття лучно-степових екосистем.

Назва урочища пов'язана з прізвисьмом відомого роду Свічок. Леонтій Свічка – лубенський полковник, син якого, Василь, у 1709 р. викупив землі понад річкою Чумгак – правою притокою р. Оржиці. Свіччин яр представляє собою балку з досить стрімкими схилами, вкритими лучно-степовою рослинністю. Схили яру мають північну та південну експозицію, що істотно урізноманітнює екологічні умови місцевості й визначає високі показники біорізноманіття.

Рослинний покрив балки формують остепнені луки, що місцями заростають чагарниками. Основу травостою складають лучні та лучно-степові злаки і бобові (стоколос безостий, тонконіг вузьколистий, конюшина середня) і чимало яскраво квітучого барвистого різнотрав'я. Така рослинність є важливою для збереження й відновлення лучно-степових ділянок у Полтавському регіоні. Флора нараховує до 100 видів.

У балці виявлені метелики махаон і подалірій, включені до Червоної книги України. Герпетофауна представлена видами, які перебувають під захистом Бернської конвенції: жабою гостромордою, ящіркою прудкою та вужем звичайним. В гущавині кущів маслинки сріблястої відмічені кубла сорокопуда тернового.

Виконує екологічні, природоохоронні, відтворювальні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 43; Червона книга України. Тваринний світ / [під заг. ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142.

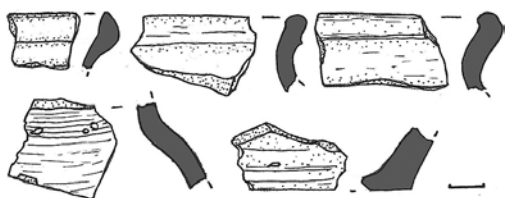
Н. О. Смоляр, С. Л. Кигим

126. Овсюки, селище, давньоруський час (XII–XIII ст.) (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північний захід від церкви в с. Овсюки, за 0,5 км на північ – північний захід від північної околиці села, на надзаплавній терасі правого берега р. Гнила Оржиця (рр. Гнила Оржиця – Оржиця – Сула – Дніпро).

Виявлене у 2016 р. завідувачем наукового-дослідного сектору «Археологічна експедиція» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» О. О. Прядком.

Селище розташоване на мису, що утворений із півдня сухою балкою, а зі сходу – заплавою річки. Розміри поселення – близько 200 × 120 м, площа – 2,4 га. Потужність культурних нашарувань не встановлювалась.

З-поміж знахідок наявні окремі фрагменти гончарного посуду давньоруського часу, а також скол пірофілітового сланцю.

Археологічні розкопки не проводилися.

Знахідки зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Овсюки I – нововиявлений об'єкт археології, рештки більш-менш значного селища давньоруського часу, що тяжіє до округи Гребінківського городища на давньоруській річці Сожиці (Гнилий Оржиці та Оржиці).

Література: Шерстюк В. В. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиця: до реконструкції давніх шляхів регіону / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Археологія і давня історія України / [ред. кол.: С. Скорий (відп. ред.), С. Горбаненко (відп. секр.), Ю. Болтрик та ін.]; НАН України, Ін-т археол. – К., 2018. – Вип. 1. – С. 275.

О. О. Прядко, В. В. Шерстюк

127. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2 км на захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з трьох насипів.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з двох насипів. Їх поверхня розорюється. Висота 1,2 та 1,3 м, діаметри 20 і 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 45; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 25; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 23–24. – Рис. 7: 17; 33.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

128. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 20-х рр. XX ст., позначений на картах як група з трьох насипів. На оновлених в 1989 р. топографічних картах нанесений лише один курган з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р.

Складається з трьох насипів. Поверхня всіх розорюється. Через два кургани

пролягає польова ґрунтова дорога. Висота курганів 1,0–1,5 м, діаметри 25–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 24. – Рис. 7: 15.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

129. Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північний захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група курганів з двох насипів. На топографічних картах 1920-х рр. нанесено лише один курган з відносною висотою 0,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Складається з двох насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 0,3–0,5 м, діаметри – по 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 24–25 – Рис. 7: 14.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

130. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на

картах як поодинокий курган. На середньомасштабних топографічних картах нанесений курган із абсолютною висотою 114,4 та відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко у 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,5 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 46; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 25; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 25.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

131. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Миру.

Поховано 3 воїни 253-ї стрілецької дивізії Воронежського фронту, які загинули при звільненні села у вересні 1943 р.

Прізвища воїнів невідомі.

Спочатку воїни були поховані у різних місцях села.

У 1958 р., згідно рішення виконкому Овсюківської сільської ради, останки загиблих воїнів були перепоховані до однієї братської могили у центрі села. У цьому ж році на могилі споруджено пам'ятник –

залізобетонну скульптуру жінки (вис. 2,2 м), яка руками тримає бетонну плиту (1,0 × 0,8 м), де закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Скульптура жінки встановлена на бетонному постаменті (вис. 1,3 × 2,0 × 2,0 м), на основі з такого ж матеріалу (вис. 0,4 × 3,9 × 3,9 м). По обидва боки від пам'ятника на бетонних основах (вис. 0,5 × 2,7 × 2,7 м) покладено 2 дошки. Одна біломармурова (1,2 × 0,7 м), на якій викарбувано напис: «Воїни, які загинули на фронтах Вітчизняної війни в 1941 – 1945» та прізвища 70 воїнів. Друга з рожевого граніту (1,35 × 0,8 м) з написом: «Воїни, які загинули на фронтах Вітчизняної війни» та прізвища 60 воїнів.

Автори пам'ятника Супрун О. І., Білостоцький А. Ю.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 130 воїнів-земляків.

Під час тимчасової нацистської окупації села 1941–1943 рр. гітлерівцями були розстріляні жителі села Добровоманська Євгенія Іванівна та Яцина П. Остапович, страчені у Пирятині.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2150-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3428. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 89; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.287 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 598–604; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 3. – Полтава: Полтавський літератор, 2005. – С. 213–215.

Г. М. Потар, О. А. Скурда

132. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться у західній частині старого кладовища, по вул. Польовій.

Похована невідома кількість жителів села, померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

Згідно Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 33 чол.

Прізвища встановлено 31 чол.

У 2000-х рр., в пам'ять про померлих, на могилі (2,5 × 1,5 м) встановлено сталевий хрест (3,0 × 1,7 м) з металеву табличкою (0,4 × 0,6 м) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Джерела та література: Повідомлення Овсюківської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько,

Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 144–145.

О. А. Скурда

133. Пам'ятний знак на честь козака Овсюка (2008) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Миру, 53, на території Овсюківської ЗОШ I-III ступенів.

Встановлений у 2008 р. з ініціативи жителів села Миколи Ворони, Михайла Рубана, Олега Гапича на честь засновника села – першого поселенця козака Овсюка.

Являє собою стилізований козацький хрест (1,5 × 1,1 м) з рожево-сірого граніту, встановлений на постаменті (2,0 × 0,88 × 1,1 м) з такого ж матеріалу і на основі з гранітної крихти (0,25 × 1,6 × 1,6 м).

З чільної сторони постаменту закріплено дошку (0,3 × 0,6 м) з рожевого полірованого граніту із написом: «Щоб пам'ятали потомки. Засновнику села козаку Овсюку від отамана Миколи Ворони, козаків Михайла Рубана, Олега Гапича».

Наказом Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації № 358 від 19.10.2010 р. та розпорядженням голови Полтавської ОДА № 590

від 15.10.2020 р. взято на попередній облік та під охорону, як об'єкт історії.

Джерело: Повідомлення Овсюківської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

Олександрівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

134. Гостра могила – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення; курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV–I тис. до н. е.) (природа; археол.)

Розташована в околицях села.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: А. В. Подобайлом, О. Сенчилом, О. Щедріною (2010 р.).

Охороняється за рішенням Полтавської обласної ради (двадцять сьома сесія п'ятого скликання) від 23.06.2010 р.

Площа 0,06 га.

Ботанічна пам'ятка природи створена з метою збереження степової фіторізноманітності, зокрема, угруповань ковили волосистої, включених до Зеленої книги України. Об'єкт розташований на кургані доби енеоліту – раннього залізного віку (IV–I тис. до н. е.) висотою 3 м та діаметром 30 м, зі всіх боків обмежений ріллею, та розміщений у південно-західній ділянці № 1 польової сівозміни. Відстань до польової дороги, що веде до «Роз'їзду Боярського», становить 150 м (дис. ст. № 179).

Оскільки територія об'єкта ніколи не переорювалася, тут склалися сприятливі умови для збереження й відтворення лучно-степових угруповань, близьких за своєю структурою і флористичним складом до прадавніх степів. Основну соціологічну цінність рослинного покриву об'єкта становлять угруповання ковили

волосистої, що включена до Червоної книги України. 50% площі кургану вкрито її куртинами, котрі знаходяться в оточенні добре збереженого степового флористичного комплексу (житняк гребінчастий, осока рання, молочай степовий, залізняк бульбистий, шавлія степова, деревії майже звичайний та паннонський). Біля підніжжя кургану з південно-східного боку зростають два дерева клена ясенolistого – інвазійного виду. Вони затіняють значну частину південного схилу кургану, що є найсприятливішим місцем формування степової рослинності.

Виконує екологічні, природоохоронні, суто краєзнавчі функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 156 зв.; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 213; Зелена книга України / [під заг. ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 193–195; Подобайло А. В., Ващека О. В., Проценко Ю. В., Казанник В. В., Шевчик В. Л. Перспективи організації нових об'єктів природно-заповідного фонду у Гребінківському районі Полтавської області // Мат-ли наук.-практ. конф. «Природозаповідання як основна форма збереження біорізноманіття» (20–21 вересня 2012 р.). – Кременець: ТОВ «Папірус-К», 2012. – С. 64–70; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстродовідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 41; Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110; Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалколсалтинг, 2009. – С. 244.

Н. О. Смоляр, О. В. Халмон

135. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться у селі, на місцевому кладовищі, розташованому на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком у 2019 р. Висота насипу 1,6 м, діаметр 15 м. Поверхня задернована, вкрита похованнями ХХ ст.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 15; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 7; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 25–26. – Рис. 5: 15; 37.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

136. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1955) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Свободи.

Поховано 28 воїнів 178-ї танкової бригади 10-го танкового корпусу і 983-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії, які загинули 18–19 вересня 1943 р. в боях за визволення села від гітлерівських загарбників.

Прізвище відомо 1 воїна.

Спочатку воїни були поховані у різних місцях села, а у 1955 р., згідно рішення виконкому Олександрівської сільської ради, останки загиблих воїнів були перепховані в одну братську могилу у центрі села.

У 1955 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру жінки (вис. 2,2 м), біля ніг якої знаходиться стилізована брила з бетону (1,0 × 0,7 м), на якій закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни», на цегляному постаменті (1,3 × 1,9 × 1,9 м) і на двоступінчатій бетонній основі (1,5 × 3,5 × 3,5 м).

Праворуч і ліворуч від пам'ятника розташовані 2 бетонні стели (1,05 × 0,85 × 2,5 м), на яких покладено 6 дошок (1,2 × 0,6 м) з сірого полірованого граніту з викарбуваним пам'ятним написом: «Вічна слава воїнам односельчанам, які загинули за свободу нашої Батьківщини в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.», та прізвища 127 воїнів-земляків сіл Олександрівка, Високе, Осаульщина, Павлівщина, Сімаки.

Автори пам'ятника Супрун О. І., Білостоцький А. Ю.

Згідно Книги Пам'яті України в селі загинуло 135 воїнів-земляків.

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 23; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.288 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 606–613.

Н. В. Костроміна, О. А. Скурда

137. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться у західній частині кладовища.

Встановлений у 1998 р. з ініціативи Шулика Івана Андрійовича, у пам'ять про померлих під час Голодомору 1932 – 1933 рр. односельців.

Сталевий хрест (2,85 × 1,8 м), з чільної сторони якого закріплено металеву табличку з написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр.».

Згідно Національної Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 3 чол. Прізвища їх встановлено.

Джерела та література: Повідомлення Олександрівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 145.

О. А. Скурда

Олексіївка с., Кулажинський старостат Гребінківської міської територіальної громади

138. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на південний захід від південно-східної околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як група з трьох курганів. На мапах видань 1980-х рр. показано один насип з абсолютною висотою 126,6 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 0,3–1,0 м, діаметри 10–20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 26. – Рис. 2: 1.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

139. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), військово- полонених (1942), пам'ятний знак полеглим землякам (1971) (іст.)

Знаходиться у південній частині села, біля приміщення сільської ради.

Поховано 17 воїнів. Із них 2 із частин Південно-Західного фронту, які загинули під час виходу з оточення у вересні 1941 р., 9 військовополонених, розстріляних гітлерівцями у 1942 р., 6 із підрозділів 253-ї стрілецької дивізії Воронезького

фронту, котрі загинули у вересні 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загартників.

Спочатку воїни були поховані біля автотраси М 03 «Київ – Харків», а у 1989 р. за розширення траси воїнів було перепоховано біля пам'ятника землякам.

У цей же рік на могилі (0,4 × 1,4 × 3,1 м) встановлено металевий обеліск (4,0 × 0,8 × 0,8 м), з чільної сторони якого закріплено сталеву табличку (0,5 × 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вечная слава героям павшим в боях за свободу и независимость нашей великой Родины».

Пам'ятник землякам встановлено у 1971 р. на честь жителів сіл Олексіївка та Наталівка, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 р.р.

Залізобетонний обеліск (вис. 5 м), біля підніжжя якого з чільного боку покладено бетонну плиту (1,6 × 0,9 м) з барельєфним зображенням ордену Вітчизняної війни, з написом: «Слава воїнам односельчанам, які загинули за радянську Батьківщину 1941 – 1945».

По обидві сторони від обеліску розташовані дві бетонні стели (1,70 × 3,55 м), на яких закріплено чотири бетонні дошки (1,4 × 0,9 м), де викарбувано прізвища 132 загиблих воїнів-земляків сіл Наталівки і Олексіївки, та двох воїнів Червоної Армії, котрі загинули під час оборони с. Олексіївки у вересні 1941 р.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 155 воїнів-земляків.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Дер-

жавного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2151-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 1319. – Оп. 2. – Спр. 15. – Арк. 129; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.286 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 589–598.

Н. В. Костроміна, Г. М. Ротар

Оржиця с., Слободо-Петрівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

140. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,85 км на південь від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень 1920-х рр. позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 4,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорується. Висота 1,8 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 43; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 23;

М-36-65-Д. Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 26-27. – Рис. 8: 10.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

Павлівщина с., Олександрівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

141. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на захід від села та 0,3 км на південь від залізничного переїзду, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з трьох насипів. На радянських великомасштабних топографічних картах вказаний один курган із абсолютною висотою 117,8 м та відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів. Їх висота 0,3–1,0 м, діаметри 15–20 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 17; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 7; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съёмки 1950-1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66-В. – Лазорки. М 1: 50 000. – Сост. по карте М 1: 25 000, созд. по мат-лам съёмки 1952 г. Исправл. по аэроснимкам и обслед. на местности в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 27. – Рис. 5: 13.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

142. Майдан, ранній залізний вік, козацький час (І тис. до н. е.; XVII, 2-га чв. XX ст.) (археол., іст. науки і техн., іст.)

Знаходиться у південно-східній частині села, на території кладовища, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Майдан має вигляд кільцеподібного останця кургану із зовнішнім діаметром

40 м. Висота решток насипу у вигляді валу досягає 4,0 м. До північної частини останця, де знаходиться прохід, помітне поступове зниження.

З північного боку майдану розташований бурт, зорієнтований з півдня на північ. Його висота 1,5 м, ширина – до 7 м та довжина 41 м.

Поверхня останця насипу і бурту задернована, частково зруйнована сучасними похованнями. За свідченнями місцевих жителів, значна частина з них на майдані здійснена в часи Голодомору 1932–1933 рр.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 18; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 7; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 28. – Рис. 5: 14; 38; 39.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

143. Могила Ставицького Василя Андрійовича (1972) (іст.)

Знаходиться у центральній частині сільського кладовища.

Похований **Ставицький Василь Андрійович** (17.03.1919, с. Лазірки Пирятинського повіту Полтавської губ. – 16.08.1972, м. Умань Черкаської обл., похований с. Павлівщина Гребінківського району Полтавської обл.) – кандидат педагогічних наук.

Народився в селянській родині. З 1938 по 1941 рр. навчався у Київському педагогічному інституті ім. О. Горького.

З 1943 по 1945 рр. на фронтах Другої світової війни. У 1943 р. отримав поранення. Нагороджений орденом Червоної Зірки та двома медалями «За відвагу».

У 1946 р. закінчив Київський державний педагогічний інститут ім. О. Горького, в якому навчався до війни. У 1947 р. у цьому ж інституті закінчив аспірантуру. Після чого був направлений до Уманського учительського інституту на посаду викладача педагогіки.

У різні роки виконував обов'язки і був деканом факультету педагогіки і методики початкової освіти Уманського державного педагогічного інституту ім. П. Г. Тичини.

20 травня 1971 р. рішенням спеціалізованої Вченої ради Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького Ставицькому В. А. було присуджено вчену ступінь кандидата педагогічних наук.

На могилі (1,5 × 0,6 м) у 1970-х рр. встановлено стелу з сірого граніту (1,30 × 0,65 м) на постаменті (0,38 × 0,50 × 0,45 м) з такого ж матеріалу.

З чільного боку стели закріплено фотооформлене портретним зображенням з металокераміки (0,19 × 0,13 м) та напис: «Кандидат педагогических наук Ставицкий Василий Андреевич 17.III.1919 – 18.VIII.1972. Мир праху твоему дорогой муж».

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 2538. – Арк. 25; Робочий зошит з експедицій по Гребінківському району // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Архівна довідка № 2109/17 від 15.12.2020 р. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

О. А. Скирда

144. Могила Ткаченка (Чорновуса) Миколи Никифоровича (2006) (іст.)

Знаходиться у південній частині сільського кладовища.

Похований **Ткаченко (Чорновус) Микола Никифорович** (12. 11. 1948, с. Павлівщина Лазірківського району, Полтавська обл. – 11. 09. 2006, с. Павлівщина Гребінківський район, Полтавська обл.) – журналіст, поет.

Закінчив Лазірківську середню школу. Після школи деякий час працював теслюю.

Після служби в армії закінчив Київський державний університет ім. Т. Г. Шевченка, де здобув професію журналіста. Приїхав до м. Прилуки, де і працював чверть віку у міськрайонній газеті «Правда Прилуччини». Пройшов шлях від кореспондента до редактора газети. Член Національної Спілки письменників України.

Автор поетичних збірок: «Спілих вишень тепло» (1995), «В обіймах саду» (1999), «На межі протиріч» (2001). Остання збірка Миколи Никифоровича «Благослови моє ім'я» вийшла вже посмертно (2008 р.). У 2011 р. вийшла книга-спомин «З вереснем віч-на-віч».

Як писав про нього член Національної спілки письменників України, лауреат літературної премії імені М. Коцюбинського М. Туркевський: «Його поезія пронизала болісними роздумами про минуле й сучасність. Тут переплелися і вічність, і мить, голоси церковних дзвонів із голосом материнського серця. Та на першому плані – синівська любов до України».

У 2007 р. на могилі встановлено стелу (1,2 × 0,7 м) з сірого полірованого граніту, на постаменті (0,3 × 0,8 × 0,2 м) з такого ж матеріалу.

З чільного боку стели фотопортретне зображення поета, рушників, пера і листка паперу та пам'ятні написи: «Ткаченко (Чорновус) Микола Никифорович журналіст, поет 12.11.1948 – 11.IX.2006

І тоді, як долоні зігхнуть
Сивим смутком вчорнілої тиші,
Не забудьте мене пом'янути
І мої ненаписані вірші».

Нижче – відтворення авторського підпису.

На могилі покладено плиту (1,10 × 0,55 м) з сірого полірованого граніту, на якій зображено хрест, та викарбувано напис: «Ти-був, ти-є, ти з нами завжди будеш. Дружина. донька. онуки. Родина і друзі».

Джерела та література: Робочий зошит з експедиції по Гребінківському району // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Чорновус М. Н. В обіймах саду. Поезії / М. Н. Чорновус. – Чернігів: РВВ, 1999. – 41 с.; З вереснем віч-на-віч / Ткаченко Н. Я., ред. і упорядн. – Прилуки: КП «Прилуцька міська друкарня», 2011. – 128 с.

О. А. Скирда

Писарщина с., Стукалівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

145. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на південь від села та 0,9 км на захід від південно-східної околиці, на плато правого р. Суха

Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівогобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень 1920-х рр. позначений на великомасштабних картах курганом з відносною висотою 2,0 м. На картах видань 1980-х рр. показано насип з абсолютною висотою 121,4 м та відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р. Поверхня розорюється. Висота 1,5 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 12. – № 50; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 27; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 28–29. – Рис. 7: 5.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

146. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на північ від західної околиці села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівогобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. позначений на топографічних картах. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. вказаний насип з відносною висотою 3,0 м, на картах видань 1980-х рр. також показано один насип з відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 29. – Рис. 7: 1.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

147. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,8 км на південь від західної околиці села та 0,4 км на схід від залізниці, на правобічному плато р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр. і позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,3 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 29. – Рис. 7: 4.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

148. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на північ від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Як об'єкт топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. позначений на топографічних картах. На великомасштабних мапах видань 1980-х рр. показано насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,7 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 29-30. – Рис. 7: 3.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

149. Курган V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,1 км на північ від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як курган. На великомасштабних топографічних мапах 1920–1980-х рр. показано насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Південно-східна поля знаходиться в лісосмузі.

Висота 1,7 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 30. – Рис. 7: 2.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

150. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться у центрі села в парку.

Поховано 4 воїни із частин та підрозділів Південно-Західного фронту, які загинули у сер. вересня 1941 р. під час оборони села від гітлерівських загарбників та виходу з оточення.

Прізвища воїнів невідомі.

Поховані воїни були у різних місцях села. У 1956 р., згідно рішення виконкому Григорівської сільської ради, останки загиблих були перезахоронені до однієї братської могили у центрі села.

У цьому ж році на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,8 м) з вінком (1,3 × 1,1 м) на бетонному постаменті (2,1 × 1,2 × 1,3 м), у центрі якого з чільної сторони закріплено дошку з мармурової крихти (0,6 × 0,4 м) з пам'ятним написом: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Батьківщини».

Біля підніжжя пам'ятника на бетонній основі покладено біломармурову плиту (1,2 × 0,7 м), на якій викарбувано напис: «Вечная слава, воинам погибшим на фронтах Великой Отечественной войны в 1941 – 1945 гг.», та прізвища 59 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 66 воїнів-земляків.

Під час тимчасової нацистської окупації села 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно місцевих жителів: Жилу Григорія Дмитровича, Степаненка Василя Антоновича. Жертвами війни стали: Гайдовський Василь Антонович, Лавренко Михайло Миколайович, які загинули від розриву міни.

Автори пам'ятника: скульптор Рик Я. Й., архітектор Клейн Н. Г.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення

об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2152-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.279 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 563– 565; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 213–216.

О. А. Скурда

**Покровщина с.,
Овсюківський старостат
Гребінківської міської
територіальної громади**

**151. Покровщина, селище,
давньоруський час (XII–XIII ст.)
(археол.)**

Знаходиться за 2,3 км на південний схід від центру с. Покровщина, за 0,5 км на південний схід від сучасної межі цьо-

го населеного пункту, на надзаплавній терасі правого берега р. Гнила Оржиця (рр. Гнила Оржиця – Оржиця – Сула – Дніпро).

Виявлене у 2016 р. завідувачем наукового-дослідного сектору «Археологічна експедиція» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» О. О. Прядком.

Розташовується на мису берега річки, обмежене з півночі та сходу сухою балкою і вигином заплави. Розміри – орієнтовно 180 × 115 м, площа – понад 2 га. Потужність культурних нашарувань не встановлювалася.

Серед знахідок – фрагменти гончарного посуду давньоруського часу з переважанням вінець горщиків.

Археологічні розкопки не проводилися.

Знахідки зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Селище Покровщина I – нововиявлений об'єкт археології, селище давньоруського часу, що тягнеться до округи Гребінківського городища.

Література: Шерстюк В. В. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиця: до реконструкції давніх шляхів регіону / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Археологія і давня історія України / [ред. кол.: С. Скорий (відп. ред.), С. Горбаненко (відп. секр.), Ю. Болтрик та ін.]; НАН України, Ін-т археол. – К., 2018. – Вип. 1. – С. 275–276.

О. О. Прядко, В. В. Шерстюк

152. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,6 км на південний захід від південної околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений як група з двох насипів. На радянських великомасштабних топографічних картах нанесено курган з абсолютною висотою 116,8 м і відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 1,2–1,7 м, діаметри 25–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 44; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 24; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 30-31. – Рис. 7: 10; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 85.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

153. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,35 км на південь від околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржи-

ці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів, поверхня яких розорюється. Їх висота 0,3–0,8 м, діаметри 10–15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 31. – Рис. 7: 12.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

154. Пам'ятний знак полеглим землякам (1973) (іст.)

Знаходиться по вул. Миру, на кладовищі біля входу.

Споруджений у 1973 р. згідно рішення виконкому Овсюківської сільської ради на честь 56 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941–1945 рр.

Залізобетонний обеліск (вис. 4,2 × 0,6 × 0,6 м) у формі зрізаної піраміди, увінчаної металевою зіркою. На триступінчастому постаменті (вис. 0,5 × 2,9 × 2,9 м), біля підніжжя символічна могила (0,3 × 0,9 × 1,4 м). З чільного боку на обеліску

напис: «Ніхто не забутий, ніщо не забуто». Нижче закріплено мармурову плиту (1,20 × 0,65 м), на якій викарбувано пам'ятні дати «1941 – 1945» та прізвища 56 загиблих воїнів-земляків.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 68 воїнів-земляків.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було страчено підпільників – жителів села: Качана Івана Михайловича, похований м. Гребінка; Симоненка Івана Пилиповича, похований м. Пирятин; Симоненка Пантелеймона Пилиповича, похований м. Пирятин.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2153-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1832 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 604–606.

Г. М. Ротар, О. А. Скірда

Польове с., Слободо-Петрівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

155. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на південь від західної околиці села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули ліво-бережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2 пол. XIX ст. і позначений на картах як курган. На великомасштабних топографічних мапах 1980-х рр. нанесено курган з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 31–32. – Рис. 9: 4.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

156. Могила Романенка Петра Григоровича (1985) (іст.)

Розташована у північній частині сільського кладовища.

Похований **Романенко Петро Григорович** (7.06.1953, с. Паризька Комуна, пізніше Польове Гребінківської міської територіальної громади Полтавської обл. – 15.08.1985, район населеного пункту Пулі-Хумрі, Демократична Республіка Афганістан, похований с. Паризька Комуна, нині Польове Гребінківського району Полтавської обл.) – учасник бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан.

З 1961 по 1969 рр. навчався у Слободо-Петрівській восьмирічній школі, потім у ПТУ № 8 м. Києва, після закінчення якого працював у Локомотивному депо станції Гребінка. 14 листопада 1972 р. призваний до лав Збройних Сил колишнього СРСР. Закінчив школу прапорщиків. Служив у групі радянських військ в Німеччині. У 1980 р. переведений до Середньоазійського військового округу. 3 червня 1985 р. в Афганістані.

Старший прапорщик Петро Романенко учасник 18 бойових операцій.

У ході виконання бойового завдання з охорони маршруту 15 серпня 1985 р. бронегрупа, старшим якої він був призначений, у районі населеного пункту Пулі-Хумрі виявила повстанців, які намагались здійснити диверсію на трубопроводі. Швидко оцінивши обстановку, П. Г. Романенко прийняв рішення атакувати ворога.

У ході бою діяв сміливо і рішуче, вміло керував підопічними. Коли ворог здійс-

нив спробу оточити бронегрупу, П. Г. Романенко перший піднявся в атаку, ведучи за собою бойових товаришів. Наші воїни одержали перемогу, диверсію було усунуто, але сам Петро Романенко загинув у цьому бою.

Нагороджений 4 медалями, орденом Червоної Зірки – посмертно.

У 1986 р. на могилі встановлено пам'ятник – стела з сірого полірованого граніту (вис. 1,5 × 0,7 м) на основі (вис. 0,1 × 0,8 × 0,4 м) з того ж матеріалу. На могилі гробниця (1,4 × 0,5 м) з гранітної крихти. З чільної сторони стели фотопортретне зображення та пам'ятні написи: «Погиб при исполненіи служебных обязанностей. Романенко Петр Григорьевич 7 VI 1953 – 1985 15 VIII» і

«Живим тебя представит
так легко
Что в смерть твою поверить
невозможно».

Література: Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 78; Книга Памяти о советских воинах, погибших в Афганистане. – Т. 2. – М.: Военное издательство, 1995. – С. 297.

Н. Ф. Шаповал, О. А. Скурда

Почаївка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

157. Ульянівські могили – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована в с. Почаївка (Ульянівка).

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалася: А. В. Подобайлом, О. О. Сенчило, О. Ю. Щедріною (2009 р.).

Охороняється згідно з рішенням двадцять сьомої сесії Полтавської обласної ради п'ятого скликання від 23.06.2010 р.

Площа: 1,7 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження степової фіторізноманітності, яка відновлюється на цвинтарях з давніми похованнями на залишках курганної групи, зокрема, великого майдану (див. ст. № 161). Найбільшу соціологічну цінність мають фітоценози ковили волосистої, включені до Зеленої книги України.

Західна межа об'єкта пролягає по краю проїжджої частини вул. Перемоги; інша – сформована межовим валом цвинтаря. У південно-західній частині об'єкту розміщений підковоподібний комплекс майдану, що заріс усередині вишнею. На вершині майдану встановлений пам'ятник військовим льотчикам, які загинули на околиці с. Ульянівка у 1985 р. Він має вигляд частини хвостового оперення військового літака.

Друга ділянка розміщена зі східного краю сільського цвинтаря, по вул. Черняхівського. Вона має вигляд трапеції, витягнутої з півночі на південь. Зі всіх боків обмежена ровом і валом висотою 0,5 м. У центрі ділянки знаходиться великий курган висотою 4,5 м, діаметром 40 м. На вершині насипу встановлений прямий православний хрест. Вся територія цієї ділянки викошується (див. ст. № 159).

З північного краю ділянки виявлена порость робінії звичайної – інвазійного виду, який при розростанні затіняє степові угруповання.

Оскільки територія об'єкта не розорювалася протягом багатьох століть, тут склалися сприятливі умови для збере-

ження природних угруповань, близьких за своєю структурою до прадавніх степів.

У межах заповідного об'єкта зростає близько 300 видів флори. Основну цінність рослинного покриву складають угруповання ковили волосистої. Під час обстежень було виявлено 157 куртинок, які поширені по всій території комплексу. Найвні повноцінні популяції астрагалу шерстистоквіткового. Відзначені ювенільні екземпляри та рослини у фазі квітання і плодоношення. Рідкісні види рослин, включені до Червоної книги України: ковила волосиста, астрагал шерстистоквітковий. Рослини, занесені до Європейського червоного списку та червоного списку МСОП: астрагал шерстистоквітковий.

Заповідний об'єкт виконує екологічні, природоохоронні, пам'яткоохоронні та краєзнавчі функції.

Обидві ділянки давніх цвинтарів вже не є діючими, але все ще можливі нові поховання, що можуть завдавати шкоди трав'яному покриву.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 156; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: Швидкодрук, 2013. – С. 42; Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 244, 438.

Н. О. Смоляр, О. А. Деркаченко

158. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південь від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівого бережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з п'яти компактно розташованих насипів.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з п'яти насипів, через найбільший з яких, висотою 1,8 м і діаметром 50 м, пролягає лісосмуга. Чотири

кургани розорюється. Їх висота 0,3–1,0 м, діаметр 15–25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 14; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 4; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 32. – Рис. 5: 6; 43.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

159. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,25 км на схід від північної околиці села, на місцевому кладовищі, на високому пагорбі плато лівого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівого бережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Висота насипу 4,5 м, діаметр 40 м. Поверхня задернована, насип оточений неглибоким, до 1 м завглибшки, ровом. На вершині помітні залишки від геодезичного знаку.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 4; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 4, 5; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 32–33. – Рис. 5: 2; 42.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

160. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на північний-схід від села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р.

Висота насипу 1,0 м, діаметр 30 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 5; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 4.

І. М. Кулатова

161. Майдан «Ульянівські могили», ранній залізний вік, козацький і Новітній час (I тис. до н. е.; XVII, кін. XX ст.) (археол., іст.)

Знаходиться у північній частині села, на території кладовища, на плато правого берега р. Сліпорід, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра (див. ст. № 157).

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Майдан має вигляд кільцеподібного останця насипу кургану із зовнішнім

діаметром 40 м. Висота решток насипу у вигляді валу нерівна 2,0–4,5 м, помітне поступове зниження до південно-східній частини. Ширина валу в основі близько 15 м. На найвищій частині валу знаходиться пам'ятник «Погибшим при виконанні полётного задания к-ну Галушко А. И. к-ну Лысову А. Е. 15 мая 1985 г.», виготовлений із частини літака – вертикального хвостового оперення.

З південно-східного боку від майдану розташовані відвали відпрацьованого ґрунту у вигляді С-подібного бурта висотою 1,5 м, шириною 7 м та довжиною близько 60 м.

Поверхні останця і бурта задерновані, південно-західна частина майдану частково зруйнована вибиранням ґрунту, можливо, під час будівництва автодороги.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 33. – Рис. 5: 1; 63–66.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

162. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), жертв нацизму, підпільників, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться у центрі села, біля будинку культури.

Поховано 44 воїни. Серед них воїни 398-го танкового батальйону 6-ї гвар-

дійської мотострільця бригади 983-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії, які загинули 19–20 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час звільнення села. Прізвища відомі 29 воїнів.

У 1957 р. на могилі (2,20 × 1,10 м) встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на бетонному постаменті (2,40 × 1,30 × 1,30 м) і на двоступінчастій бетонній основі (2,40 × 2,30 м). З чільного боку постаменту закріплено дошку (1,30 × 0,75) з рожево-граніту з пам'ятним написом: «Вечная память воинам погибшим за освобождение с. Ульяновка в 1943 г.» та прізвища 29 воїнів. Ліворуч від пам'ятника встановлено залізобетонну стелу (2,20 × 0,80 × 5,40 м), на якій закріплено 7 дошок (0,75 × 0,75 м) з сірого граніту з пам'ятним написом: «Вони загинули, щоб жили ми. 1941 – 1945», та прізвища 175 загиблих воїнів-земляків сіл Почаївка, Бесідівщина, Сотницьке, Новоселівка, Скочак, а також підпільників, мирних жителів, розстріляних гітлерівцями у 1941 – 1943 рр.

Згідно з Книгою Пам'яті України загинуло та розстріляно 213 воїнів-земляків, місцевих жителів та підпільників.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2154-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3367. – Оп. 2. – Спр. 6. – Арк. 28, 29; Ф. 3410. – Оп. 2. – Спр. 18. – Арк. 23; ДАПО. – Ф.Р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 13–14; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.292 – 2.16 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава : Полтавський літератор, 1995. – С. 644–652.

Г. М. Ротар

163. Будинок земської школи (1912) (іст.)

Знаходиться за адресою: вул. Шевченка, 8.

Земська школа – початкове народне училище в Почаївці – заснована в 1875 р. поміщиком Андрієм Олександровичем Щербаком. Воно було однокомплектним. Навчання проводилося у пристосованому приміщенні і лише у 1898 р. побудовано приміщення спеціально для школи. Викладання велося російською мовою, підручники учні одержували безкоштовно.

У 1912 р. для школи збудовано нове приміщення: цегляне одноповерхове, покрівля чотирихила, що й нині існує.

У 1930-х рр. праве крило школи добудовано. На сьогодні в одній частині будівлі знаходиться ФАП, в іншій – приватне помешкання.

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 311–312; Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скирда

164. Місце падіння літака (1985) (іст.)

Знаходиться на західній околиці села, на ботанічній пам'ятці природи «Уляннівські могили» (див. ст. № 157, 161).

15 травня 1985 р. на цьому місці, під час тренувального польоту, зазнав катастрофи військовий літак. Загинули два військових льотчики.

У кінці 1980-х рр. на місці падіння літака на майдані було встановлено пам'ятний знак, виготовлений із частини літака – вертикального хвостового оперення (1,8 × 2,0 м), встановлений на бетонному постаменті (0,2 × 3,0 × 0,9). На одному боці пам'ятного знаку закріплено дві таблички з металокераміки, на одній – фотопортретне зображення загиблих льотчиків, на другій напис: «Погибшим при виконанні полетного задання

К-ну Галушко А. И.

К-ну Лысову А. Е.

15 мая 1985 г».

Джерело: Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скирда

165. Могила моряків – учасників переслідування борців за незалежність України поч. ХХ ст. (1918) (іст.)

Знаходиться у центрі села.

Поховано 12 моряків, зі складу загону червоноармійців під командуванням Саб-

ліна, в який входило кілька сотень балтійських моряків та близько двох тисяч збільшовичених солдат старої російської армії. Навесні 1918 р. вони мали стримувати наступ німецьких військ на ділянці залізниці Гребінка – Лубни – Ромодан. Згідно паспорту пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1842 – 2.16.4, на станції Гребінка моряки потрапили в полон до антибільшовицьких повстанців загону Н. О. Григор'єва, були вбиті і викинуті з вагонів біля с. Бесідівщина. Жителі цього села поховали їх до братської могили.

У 1967 р. останки моряків перепоховано до братської могили в центрі с. Почаївка. У цьому ж році на могилі (2,3 × 1,2 м) встановлено бетонний обеліск (3,9 × 0,6 × 0,6 м) на двоступінчатому бетонному постаменті (0,8 × 1,3 × 1,3 м). З чільного боку обеліску закріплено мармурову дошку (0,4 × 0,3 м) з написом про ці події. Навколо огорожа із металевих труб і ланцюгів.

Узято на облік та під охорону за рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1842 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Повідомлення Почаївської сільської ради // Там само; Ревегук В. Лубенщина в добу Української Революції 1917–1921рр. / Віктор Ревегук. – Полтава, 2018. – С. 70.

Г. М. Ротар, О. А. Скирда

166. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться у північній частині сільського кладовища.

Дерев'яний хрест (2,5 × 0,9 м), встановлений на кургані 2006 р. у пам'ять про жителів села, які померли в період Голодомору 1932 – 1933 рр.

Написи відсутні.

Джерело: Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скирда

Рудка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

167. Рудківський ковильник – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)

Розташована у с. Рудка.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувалась: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, О. С. Абдуловою, В. В. Казанником (2011 р.).

Охороняється за рішенням Полтавської обласної ради (восьма сесія шостого скликання) від 07.12.2011 р.

Площа: 1,8 га.

Ботанічна пам'ятка природи створена з метою збереження лучно-степових фітоценозів, які відновлюються на старому цвинтарі, та характеризуються типовим видовим складом і структурою. Заповідний об'єкт є місцем відтворення угруповань ковили пірчастої, включеної до Зеленої книги України.

Об'єкт має трикутну форму і розміщується на старому цвинтарі з захороненнями XIX – 1-ї пол. XX ст. Зі східного боку він обмежений валом від земель запасу. З південного боку межею є дорога з покращеним покриттям на смт Оржицю, з північно-східного боку знаходиться ставок. Рослинний покрив за багато десятиліть відновився до аналогічних природних угруповань різнотравно-ковильових степів із високим флористичним багатством та кількома рідкісними видами. Особливо цінними є угруповання ковили пірчастої, ценопопуляція якої нараховує близько 200 дернин. Територія об'єкта є місцезнаходженням й інших рідкісних видів рослин: півників угорських, тирлича хрещатого, які включені до регіонального списку Полтавської області. Основне флористичне ядро формують: шавлії дібровна та поникла, чебрець Маршаллів, чистець прямий, суниця зелені, різак звичайний, материнка звичайна, льонок

звичайний, люцерна румунська, чина бульбиста та ін. Домінантами виступають ксерофітні злаки: тонконіг вузьколистий, костриця валіська, стоколос безостий. Флора пам'ятки природи нараховує близько 100 видів.

Поновлені лучно-степові екосистеми є місцем мешкання раритетних видів комах, зокрема – оси сфекса рудуватого, що включений до Червоної книги України, та регіонально рідкісного богомола звичайного.

Виконує екологічні, природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 161; Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – С. 108, 178, 215; Зелена книга України / [під заг. ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 213–214; Подобайло А. В., Вашека О. В., Проценко Ю. В., Казанник В. В., Шевчик В. Л. Перспективи організації нових об'єктів природно-заповідного фонду у Гребінківському районі Полтавської області // Матеріали науково-практичної конференції «Природозаповідання як основна форма збереження біорізноманіття» (20–21 вересня 2012 року). – Кременець: ТОВ «Папірус-К», 2012. – С. 64–70; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – С. 41–42; Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110; Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 257; Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 241.

Н. О. Смоляр, О. В. Халимон

168. Курганний могильник I, неоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,75 км на північний захід від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з двох насипів. За даними геодезичної зйомки 1950-х рр. на ве-

ликомасштабних картах 2-ї пол. XX ст. нанесено курган з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко 2019 р.

Складається з трьох насипів, які розорюються. Їх висота 1,0–2,5 м, діаметр 20–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 36; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 12; М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Сост. по карте М 1: 25 000, созд. по мат-лам съёмки 1952-53 гг. Исправл. по аэроснимкам и обслед. на местн. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 33–34. – Рис. 6: 8; 44.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

169. Курганний могильник II, неоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на північ від села, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з двох курганів. За зйомкою 1950-х рр. на великомасштабних картах нанесено курган з абсолютною

висотою 109,9 м і відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох насипів, поверхня яких розорюється.

Висота 0,3–0,7 м, діаметр 10–15 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-66-В. – Лазорки. М 1: 50 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 34. – Рис. 6: 9.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

170. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Миру.

Поховано 5 воїнів, серед них воїни із частин та підрозділів 37-ї окремої кавалерійської дивізії, які вели бої в оточенні з військами Вермахту на рубежі сіл Яблунове – Рудка у вересні 1941 р., та воїни 253-ї стрілецької дивізії, 10-го танкового корпусу, які загинули 19 вересня 1943 р. при звільненні села. Прізвища воїнів невідомі.

Були захоронені у різних місцях села. У 1958 р., згідно рішення виконкому Овсюківської сільської ради, останки загиблих воїнів перезахоронені в одну братську могилу у центрі села.

У 1958 р. на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру жінки (вис. 2,2 м), перед якою міститься бетонна тумба (1,0 × 0,7 м), де закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з пам'ятним написом: «Вічна слава героям що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни». Скульптуру встановлено на постамент з бутового каменю (1,1 × 2,1 × 2,1 м), основа із такого ж матеріалу (0,25 × 3,4 × 3,0 м).

По обидві сторони від пам'ятника розміщені дві тумби (0,75 × 1,15 × 0,55 м) із

бутового каменю, на яких закріплено дві дошки (1,1 × 0,5 м) із сірого полірованого граніту, де викарбувано пам'ятний напис: «Вічна пам'ять воїнам – визволителям», та прізвища 98 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 81 воїнів-односельців.

Пам'ятник виготовлено Київським живописно-скульптурним комбінатом. Автори Супрун О. І., Білостоцький А. Ю.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2155-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3428. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 89; ДАПО. – Ф. р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 6, 7, 72; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.278 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 613–616.

В. А. Андрієць

171. Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться по вул. Зелений, на вході до старого Чапаївського кладовища.

Поховано невідому кількість жителів села, які померли під час Голодомору 1932 – 1933 рр.

У 2020 р. в пам'ять про померлих на могилі встановлено дерев'яний хрест (3,00 × 1,25 м).

Згідно Національної книги пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. в Україні в селі загинуло 36 чол., прізвища яких встановлено.

Джерела та література: Повідомлення Рудківської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 146.

О. А. Скурда

Саївка с., Сербинівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

172. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на схід від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця,

лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з чотирьох курганів. На мапах 1920-х рр. показано насип із відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох курганів, поверхня насипів яких розорюється. Їх висота 0,4–2,0 м, діаметр 10–35 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 34-35. – Рис. 9: 15.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

173. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,6 км на північний схід від села, на плато межириччя рр. Гнило Оржиці та Сухої Оржиці, правих приток р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,5 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гре-

бінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 35. – Рис. 9: 9.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

174. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на північний схід від північно-західної околиці села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр., позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорується. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 35. – Рис. 9: 13.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

175. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на північ від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з двох насипів. На великомасштабних картах видань 1980-х рр. позначений один насип з геодезичним знаком, абсолютною висотою 126,3 м та відносною висотою 3,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорується. Тривалий час використовувався як скотомогильник і був задернований та поріс деревами і ча-

гарником. Після 2016 р. розораний. На поверхні знаходяться численні кістки тварин. Висота 1,5 м, діаметр 25 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1951, 1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 35-36. – Рис. 9: 14; 45-46.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

176. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться у південно-західній частині кладовища.

Поховано невідому кількість воїнів Червоної Армії, які загинули у 1941, 1943 рр. в боях з військами Вермахту під час оборони та визволення села.

У 1950-х рр. на могилі (0,4 × 1,7 × 0,7 м) встановлено металевий обеліск з п'ятикутною зіркою (2,1 × 0,35 × 0,35 м), з

чільного боку якого закріплено металеву дошку з пам'ятним написом: «Слава героям павшим за Родину 1941 – 1945 г.г.».

Джерело: Повідомлення Сербинівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

О. А. Скурда

177. Могила Лисенка В'ячеслава Олексійовича (2015) (іст.)

На сільському кладовищі, при вході ліворуч.

Похований **Лисенко В'ячеслав Олексійович** (26.10.1976 р., м. Сміла, Черкаська обл. – 17.01.2015 р., Донецький аеропорт, похований с. Саївка, Гребінківська міська територіальна громада, Полтавська обл.) – молодший сержант, заступник командира взводу 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр», учасник АТО/ООС.

Закінчив Кременчуцьке ПТУ № 16, за спеціальністю слюсар-водій. У 1995 – 1996 рр. проходив строкову службу в ЗСУ у м. Івано-Франківськ.

Проживав у с. Саївка Гребінківського району Полтавської обл. Працював охоронцем у м. Київ.

У червні 2014 р. мобілізований до складу 93-ї окремої механізованої бригади «Холодний Яр».

У Донецькому аеропорту був коригувальником вогню на башті, ніс службу у терміналах, прикривав «дорогу життя». 17 січня 2015 р. разом із кількома вояками дістав наказ – зайняти позицію у приміщенні пожежної частини. При обстрілі ворога Лисенко В. О. та його побратими коригували вогонь. До приміщення, де вони перебували, наблизився ворожий танк. Вояки дали запит на вогневу прикриття, але його не було, танк ворога майже у притул розстріляв приміщення. Від поранень Лисенко В. О. загинув. У паузі між пострілами вдалося винести його тіло із поля бою.

На визнання вагомих особистих заслуг перед Полтавщиною та Україною, за зразкове виконання військового і громадського обов'язку, мужність і героїзм,

виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України занесений до Книги Пошани Полтавської обласної ради.

Указом Президента України № 311/2015 від 4 червня 2015 р. «За особисту мужність і високий професіоналізм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі» нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

Нагороджений нагрудним знаком «За оборону Донецького аеропорту» (посмертно).

У 2016 р. на могилі встановлено пам'ятний знак – стелу (1,2 × 0,6 м) з полірованого сірого граніту з портретним зображенням Героя та пам'ятним написом: «Лисенко В'ячеслав Олексійович 26.10.1976 – 17.01.2015 Простіть мені, мамо, за темну хустинку. Для мене Ви завжди була одна. Любив я Вас, любив і Україну. За неї я віддав своє життя...». На звороті зображена карта Донецької області з «гарячими точками»: Тоненьке, Пески, Аеропорт, Башня, Іловайськ, Грабське, Новокатеринівка, є зображення БТРу з воїнами та пам'ятний напис: «Здається нам, що ти в дорозі, Що скоро станеш на порозі. Не хоче серце з цим змиритись... Вічно сумуючі всі рідні». На могилі покладено дві фігурні плити (0,7 × 0,4 м), на одній із яких зображення двох гвоздик.

Джерела та література: Список воїнів, які загинули під час проведення АТО/ООС, Гребінківський район // Робочий архів НД від-

ділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Ревегук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Ревегук. – Полтава, 2015. – С. 315; Ревегук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Ревегук. – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – С. 341.

О. С. Лимар

Світанок с., Тополівський старостат Гребінківської міської територіальної громади

178. Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень сер. XX ст. і позначений на великомасштабних картах як курган з абсолютною позначкою висоти в 118,3 м та відносною висотою 1 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко 2019 р.

Складається з двох насипів. Їх висота 0,4–1,0 м, діаметр 15–20 м. Поверхня обох розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-66-В. – Лазорки. М 1: 50 000. – Генеральний штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 36. – Рис. 5: 12.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

179. Курган I, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на північний захід від села, за 0,2 км на північ – північний захід від залізничної станції Боярська, на плато корінної тераси пра-

вого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. Був об'єктом топографічних досліджень сер. XIX ст. – XX ст. і позначений на картах як курган. На радянських топографічних картах – з абсолютною позначкою висоти 119,7 та відносною висотою 4 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., а також І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко 2019 р.

Висота насипу 4,0 м, діаметр 45 м. Поверхня задернована, на вершині помітні залишки геодезичного знаку, дві грабіжницькі ями.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 16; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 7–8; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1950–1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 36–37. – Рис. 5: 9; 47–48; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 41.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

180. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,6 км на південь – південний схід від села, на плато корінної

тераси правого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 20-х рр. ХХ ст. і позначений на картах як курган з абсолютною позначкою висоти 119,8 м та відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Висота насипу 3,0–4,0 м, діаметр – понад 39 м. Поверхня задернована, на вершині знаходиться братська могила невідомих червоноармійців, які загинули в роки Другої світової війни. На насипу встановлений пам'ятник у вигляді сталевого обеліску з п'ятикутною зіркою та металевою огорожею.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 7. – № 19; Кулатова І. Н. Альбом ілюстрацій к Отчету ... 1989 году. – Рис. 9; М-36-66-В. – Лазорки. М 1: 50 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1950–1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 37. – Рис. 5: 11; 49–50.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко

181. Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1942) (іст.)

Знаходиться за селом, на кургані, що розташований за 0,15 км від автодороги (див. ст. № 175).

Поховано 29 полонених воїнів 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади та інших підрозділів Південно-Західного фронту, розстріляних гітлерівцями у 1942 р., які потрапили в полон під час виходу з оточення у вересні 1941 р. в районі Пирятин – Гребінки.

Прізвища воїнів невідомі.

За свідченнями місцевих жителів, в могилі також поховані цивільні, які були тут розстріляні. Кількість страчених цивільних невідома.

У 1945 р. на могилі встановлено металевий обеліск (1,9 × 0,9 м) із п'ятикутною зіркою, на цегляному оштукатуреному триступінчастому постаменті (0,5 × 1,7 × 1,6 м).

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. ІХ від. – Спр. 101-4-12. – Арк. 37; ДАПО. – Ф. р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 36; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1834 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар

**Сербинівка с.,
центр старостату
Гребінківської міської
територіальної громади**

**182. Курганний могильник I
«Могили Титові», енеоліт – ран-
ній залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.)**

Знаходиться за 1,0 км на північ від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст. і позначений на топографічних картах як три кургани. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На мапах видань 1980-х рр. показаний один насип з геодезичним знаком, абсолютною висотою 126,7 м та відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох насипів. Вершина одного з курганів задернована, із залишками зруйнованого триангуляційного знаку. Поверхня двох інших розорюється. Їх висота 0,5–1,5 м, діаметр 20–25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65.– Гребенка. – М 1: 100 000. Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съёмки 1951, 1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 37–38. – Рис. 9:

1: 51; Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 84.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

**183. Курганний могильник II
«Могили Рицар», енеоліт – ранній
залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.)**

Знаходиться за 2,4 км на схід від села на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як два кургани. Згадується в анкетуванні ЦСК 1872–1873 рр. На мапах видань 1920–1980-х рр. показаний один насип з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів, що розорюються. Через західну полу меншого кургану пролягає ґрунтова дорога й лісо-смуга. Висота насипів 1,6–2,0 м, діаметр 30–40 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 12. – № 52; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 29; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. –

Арк. 38–39. – Рис. 9: 2; 52; Макаренко Н. Горо-
дища и курганы Полтавской губернии. – С. 84.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

184. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північний захід від села на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як курган. На мапах видань 1980-х рр. показаний насип з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000.– Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 39. – Рис. 9: 3.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

185. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1955) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Миру.

Поховано 11 воїнів 2-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади, які загинули у вересні 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час виходу з оточення, та воїни 40-ї армії Воронезького фронту, які загинули 19 вересня 1943 р. при звільненні села від гітлерівських загарбників. Прізвища воїнів невідомі.

У 1955 р. на могилі споруджено пам'ятник – залізобетонну скульптуру жінки на цегляному оштукатуреному постаменті. Перед ним розміщено три гранітні плити з прізвищами загиблих воїнів-земляків.

У кін. 1980-х рр. відбулась заміна пам'ятника. Встановлено бетонну скульптуру воїна (вис. 2,7 м) на постаменті із бутового каменю (вис. 0,6 × 2,6 × 3,7 м). Перед пам'ятником покладено 3 плити (1,35 × 0,73; 1,62 × 0,8 та 1,1 × 1,17 м) з сірого полірованого граніту, де викарбувано прізвища 162 воїнів-земляків сіл Сербинівка, Грушківка і Саївка, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр., а також розстріляних гітлерівцями мирних жителів і підпільників цих сіл у період тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинули 204 воїни-земляки з вище згаданих сіл.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2156-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. –

2.4.289 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 619–627; Хронологічний довідник про період тимчасової окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2005. – С. 146.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

186. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)

Знаходиться у північній частині центрального кладовища.

Поховано 2 воїни 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади, які загинули у вересні 1941 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час виходу з оточення у селі Сербинівка. Прізвища воїнів невідомі.

У 1983 р. на могилі встановлено стелу (вис. 1,05 × 0,46 м), виготовлену з гранітної крихти, на основі (вис. 0,3 × 0,6 м) з такого ж матеріалу. Гробниця бетонна (0,25 × 1,6 × 0,6 м).

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела: ЦАМО РФ. – IX відділ. – Спр.101-4-12. – Арк. 37; Повідомлення Сербинівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Н. Ф. Шаповал

187. Будинок земської школи (1911) (архіт., іст.)

Розташований у північно-західній частині села, біля автодороги на с. Степанівка, за адресою: вул. Вишнева, 36.

Будинок земської школи одноповерховий, мурований, Е-подібний у плані, з вальмовим дахом. Збудований у 1911 р. коштом Пирятинського повітового земства.

Чоловий фасад школи зорієнтований на захід. Дворовий фасад із вікнами класних кімнат зорієнтований на схід, що забезпечувало повноцінну інсоляцію класів у навчальні години. Планування – коридорного типу. У складі приміщень школи були два навчальні класи, коридор-рекреація, дві кімнати (квартири) для земських учителів.

Будівля школи статична, монументальна, збудована у стилі історизм. Прикрашена дуже стриманим цегляним декором. Чоловий фасад має три ризаліти – два бічних на два вікна, а також центральний, який підкреслює головний вхід до будівлі. Центральний ризаліт завершується невеличким фронтоном, із зубчатим декором. Бічні ризаліти вінчають по краях цегляні дахові тумби. Всі віконні та дверні отвори завершуються пласкою лиштвою із замковим каменем. Над стінами розміщено простий зубчатий карниз.

Архітектура Сербинівської школи типова для подібних будівель поч. ХХ ст. Дуже схожі за об'ємно-просторовою схемою і декором шкільні будинки збереглися у сусідніх сс. Слободо-Петрівка, Почаївка, Сотницьке, Велика Круча, Добраничівка. Це дозволяє припустити наявність великого комплексу земських шкіл, збудованих коштом Пирятинського повітового земства за схожими типовими проектами на поч. ХХ ст., з метою розвитку освіти у сільській місцевості.

У 1918 р. в приміщенні земської школи відкрито Воскресенську (Першотравенську) трудову школу. Тут навчались три групи учнів, школа продовжувала бути двокомплектною. На 1918 р. налічувалося 48 дітей, у 1919 р. – 55. 1919 р., під час бойових дій, у шкільне приміщення влучив артилерійський снаряд: були розбиті покрівля, внутрішні стіни класів. 1925 р. будівлю відремонтовано. Після Другої світової війни і до поч. 1980-х рр. школа діяла як середня сільська школа. У радянський час будівлю облицювали ззовні керамічною плиткою (частково збереглася). Після того, як у 1983 р. була збудована нова школа, будівля колишньої земської школи використовувалось як допоміжне приміщення.

Деякий час тут знаходився фельдшерсько-акушерський пункт. На сьогодні будівля не використовується і поступово руйнується.

Будівля земської школи в Сербинівці є зразком громадської архітектури поч. ХХ ст., потребує додаткових досліджень, охоронного статусу та термінової консервації.

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМ», 2011. – С. 243–251; Повідомлення Сербинівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Електронний ресурс // Режим доступу: http://www.grebenka.com/index/serbinivka_pershe_travnja_serbinovka_serbinivska_silska_rada_grebinivskij_rajon/0-45

І. Ю. Биков, О. А. Скурда

Скочак с., Почаївський старостат Гребінківської міської територіальної громади

188. Курганний могильник I (археол.)

Знаходиться за 1,9 км на північ – північний захід від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. ХІХ ст. і позначений на картах як один курган. На великомасштабних топографічних картах 2-ї пол. ХХ ст. – з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів висотою 0,4–1,2 м та діаметром 18–30 м, поверхня яких розорюється.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд ХХІІІ. – Лист 11; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 39. – Рис. 4: 5.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

189. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на північний схід від східної околиці села, на плато

правого берега р. Сліпорід, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень XX ст., позначений на великомасштабних картах як один курган із абсолютною висотою 117,7 м та відносною висотою – 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох, розташованих поряд насипів, поли яких зливаються. Їх висота 2,0 м та 1,5 м, діаметри 25 і 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-66-В. – Лазорки. М 1: 50 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 39-40. – Рис. 4: 7.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

190. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на північний захід від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1-ї пол. XX ст., позначений на картах як курган з відносною висотою 1,0 м. На мапах 2-ї пол. XX ст. показаний курган з абсолютною висотою 118,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Висота насипу 1,2 м, діаметр 25 м. Поверхня розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 40. – Рис. 4: 6.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

191. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться у центральній частині сільського кладовища.

Поховані молодший лейтенант Афончев Іван Сергійович і стрілець Панкратов Георгій Іванович 241-го штурмового авіаційного полку 291-ї Воронезької штурмової авіаційної дивізії, які загинули у повітряному бою з гітлерівськими загарбниками 22 жовтня 1943 р.

У 1960 р. на могилі встановлено ставлений обеліск (вис. 1,5 × 0,7 м), який 2012 р. замінено на обеліск з рожевого граніту (вис. 1,3 × 0,5 м), з чільного боку якого закріплено 2 фотопортрети (0,17 × 0,12) з металокераміки з написами: «Афончев», «Панкратов Г. И.» і зображення ордену Вітчизняної війни. Постамент виготовлено з сірого полірованого граніту (вис. 0,5 × 0,6 × 0,2 м), з чільного боку викарбувано напис: «Віддали свої життя в небі, захищаючи рідну землю 22 жовтня 1943 р. льотчик – молодший лейтенант Афончев І. С. 1921 р. н., повітряний стрілок – Панкратов Г. І. 1923 р. н. Вічна Слава героям». Основа з рожевого граніту (вис. 0,28 × 0,70 × 0,25 м).

Могила обкладена плитами з рожевого граніту.

Узято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 9. – Арк. 2; Ф. 3370. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 15; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1835 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Повідомлення Почаївської сільської ради // Там само.

Г. М. Ротар, О. А. Скірда

Сліпорід-Іванівка с., Майорщинський старостат Гребінківської міської територіальної громади

192. Пологи – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований в околицях с. Сліпорід-Іванівка.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: Т. Л. Андрієнко, О. М. Байрак, Н. О. Стецюк (1993–1994 рр.); Н. О. Смоляр, М. В. Слюсарем (2008 р.); С. К. Безуглим (2013 р.).

Охороняється згідно з рішенням другої сесії Полтавської обласної ради двадцять другого скликання від 27.10.1994 р.

Площа: 100,0 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження водно-болотних угідь у заплаві р. Сліпорід із прилеглими лучними та лучно-болотними засоленими рослинними комплексами, типовим рослинним і тваринним світом.

Територія гідрологічного заказника охоплює заплаву верхів'я р. Сліпорід. Флора нараховує близько 350 видів. На заплавної території виявлені заболочені та лучні ділянки із засоленими ґрунтами. Місцевість рівнинна, позбавлена деревної рослинності. У цілому рослинність збіднена. Водна рослинність представлена угрупованнями жабурника звичайного, кушира темнозеленого, рясок малої та триборозенчастої, спіродели багатокореневої, подекуди глечиків жовтих. Прибережно-водна флора типова. Понад берегом куртини утворюють куга озерна та Табернемонтана, рогіз вузьколистий, м'ята водяна, ситняг болотний, плакун верболистий, щавель водяний, жовтець язиколістий. Рослинність лук збіднена внаслідок засоленості ґрунтів і випасання худоби. На луках переважають угруповання костриці східної, ситника Жерара, осоки розсунутої зі значною участю щавлю кінського, перстача повзучого, тонконогу лучного, жовтецю повзучого та ін. видів засоленолучного різнотрав'я, в тому числі скорзонери дрібноквіткової, конюшини суницевидної, кульбаби бесарабської, солончакової айстри звичайної, подорожника солончакового та ін.

Фауна досить різноманітна. Виявлені види тварин, занесені до Червоної книги України (шуліка чорний, лунь польовий, журавель сірий, видра річкова, горностаї, махаон, подалірій) та Європейського Червоного списку (сліпак звичайний, вухань звичайний, деркач). Зустрічаються регіональні рідкісні види: чапля біла велика, лебідь-шипун, широконосіска, шилохвіст, боривітер звичайний, кібчик, вальдшнеп, кропивник, чиж, вуж водяний, часничниця звичайна та ін.

Територія заказника виступає стабілізатором мікроклімату, регулятором ґрунтових вод та водного режиму річки, місцем розмноження та відтворення тварин біляводного фауністичного комплексу. Заповідний об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського.– Спр. 01-115 – Арк 25; Спр. 01-116. – Арк. 84 зв.; Андриєнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. – Полтава: ІВА «Астрея», 1996. – С. 159, 175; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: Швидкодрук, 2013. – С. 39–40; Зелена книга України / [під заг. ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – С. 305–306; Регіональна екомережа Полтавщини / [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – С. 109–110; Червона книга України: Тваринний світ / [під заг. ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 141, 142, 419, 420, 442, 539, 543.

Н. О. Смоляр, О. О. Шиян

193. Курганний могильник I, неоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на схід від північно-східної околиці села на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 2-ї пол. XIX ст. і позначений на картах як група з тринадцяти насипів. На великомасштабних топографічних картах 1-ї пол. XX ст. позначено групу із семи курганів, один – з абсолютною висотою 120,1 м та три з відносною висотою 2,5; 2,1 та 1,5 м. На мапах видань

1980-х рр. показаний лише один насип із абсолютною висотою 120,9 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Наразі складається з десяти курганів. Один з них задернований: на поверхні росте кілька дерев. На вершині помітні сліди зруйнованого топографічного знаку. Його висота 1,3 м, діаметр 40 м, діаметр задернованої частини 17 м. Всі інші кургани розорюються. Їх висота 0,3–1,4 м, діаметр 10–30 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 4. – № 1; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 2; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 40-41. – Рис. 3: 6; 53.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

194. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на північ від села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. М. Кулатовою в 1989 р.

Складається з двох насипів. Їх висота 0,3–0,4 м, діаметр 23–25 м. Поверхня курганів розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 5. – № 2; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 2.

І. М. Кулатова

195. Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,8 км на північ від західної околиці села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 20-х рр. XX ст., позначений на великомасштабних топографічних картах як група з трьох насипів. Один – з відносною висотою 2,1 м. На мапах видань 1980-х рр. показаний лише один насип з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох розораних насипів. Їх висота 0,5–1,5 м, діаметр 15–30 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральний штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 42. – Рис. 3: 4.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

196. Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,3 км на північ від села та за 0,8 км на північ від тваринницької ферми, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на

картах як група з двох насипів. На великомасштабних топографічних картах 1-ї пол. XX ст. позначено групу з трьох курганів, один з яких із відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох розораних насипів. Їх висота 0,3–1,5 м, діаметр 15–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.
Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 42. – Рис. 3: 5.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

197. Курганний могильник V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,2 км на північний захід від західної околиці села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 1-ї пол. XX ст., позначений на топографічних картах як окремий курган

з відносною висотою 1,0 м. На мапах видань 1980-х рр. показано насип з відносною висотою 2 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох розораних насипів. Їх висота 0,3–1,2 м, діаметр 15–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 42–43. – Рис. 3: 1.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

198. Курганний могильник VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,0 км на північний захід від західної околиці села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних обстежень з 20-х рр. ХХ ст., позначений на великомасштабних картах як група з трьох насипів, один – з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох розораних насипів курганів. Їх висота 0,3–1,2 м, діаметр 15–30 м. На всіх курганах помітні плями розтягнутих глиняних викидів.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 8. – № 21; Кулатова І. Н. Альбом

иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 10; М М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 43. – Рис. 3: 2.

І. М. Кулатова, І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

199. Курганний могильник VII, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,7 км на захід від західної околиці села, на плато у верхів'ї р. Сліпороду, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. ХІХ ст., позначений на топографічних картах як три кургани. На великомасштабних топографічних картах 1-ї пол. ХХ ст. показана група з трьох насипів, один з абсолютною висотою 120,2 м та відносною висотою 1,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів. Їх поверхня розорюється. Висота 0,5–1,2 м, діаметр 15–25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд ХХІІІ. – Лист 10; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 43–44. – Рис. 3: 3.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

200. Майдан, ранній залізний вік, козацький і Новітній часи
(I тис. до н. е.; XVII, XX ст.)
(археол.).

Знаходиться у центральній частині села, на території кладовища, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Має вигляд зруйнованого майданоподібного останця. Висота решток насипу у вигляді валу досягає 2,0 м. З північного боку розташований вал висотою 1 м, напевне, новітнього часу, що видовжений з південного сходу на північний захід. На схід від останця знаходяться рештки невеликих буртів та ями. Поверхня останця задернована, частково засаджена деревами та містить сучасні поховання.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 44. – Рис. 3: 11; 54–55.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

201. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.).

Знаходиться за 2,3 км на північ від села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,2 м, діаметр 30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 44. – Рис. 3: 9.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

202. Курган II (археол.).

Знаходиться за 2,0 км на північ від села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних обстежень з 20-х рр. XX ст., позначений на великомасштабних топографічних картах як група з двох насипів. Один – з абсолютною висотою 120,7 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,4 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 45. – Рис. 3: 10.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

203. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.)
(археол.).

Знаходиться за 1,1 км на північ від західної околиці села, на плато лівого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 20-х рр. XX ст., позначений на великомасштабних топографічних картах як курган з відносною висотою 1,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком навесні 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінків-

ському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 45.
– Рис. 3: 8.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

204. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957), пам'ятний знак на честь учасника АТО А. М. Курочки (2015) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Шевченка.

Поховано 4 воїни із частин та підрозділів 183-ї танкової бригади, 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу Воронежського фронту, які загинули 19 вересня 1943 р. в боях з гітлерівськими загарбниками під час визволення села. Прізвища воїнів невідомі.

Пам'ятник споруджено згідно рішення загальних зборів колгоспу ім. Дзержинського у 1957 р.

На могилі (3,5 × 1,8 м) встановлено скульптуру воїна (вис. 3,0 м) з гранітної крихти, що складається з чотирьох частин, на бетонному оштукатуреному постаменті (2,9 × 1,8 × 1,8 м). Праворуч і ліворуч перед постаментом розміщені 2 цегляні обкладені плиткою тумби (1,5 × 1,15 м), на яких закріплено 2 дошки (1,15 × 0,8 та 1,15 × 0,95 м) з сірого полірованого граніту, де викарбувано прізвища 93 воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 99 воїнів-земляків.

Автори пам'ятника: скульптор Рик Я. Й., архітектор Клейн Н. Г.; виготовлений Київським живописно-скульптурним комбінатом.

У період тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями розстріляно 10 жителів села.

Ліворуч від пам'ятника у 2015 р. встановлено пам'ятний знак на честь учасника антитерористичної операції на Сході України **Курочки Анатолія Михайловича** (30.08.1967, с. Сліпорід-Іванівка Гребінківської міської територіальної громади Полтавської обл. – 19.08.2014,

м. Іловайськ, Донецька обл., похований м. Пирятин, Полтавська обл.).

Закінчив Дніпродзержинський технікум фізичної культури.

Проходив строкову військову службу у лавах Радянської Армії. Проживав у м. Пирятин, працював на ПАТ «Пирятинський сирзавод».

У червні 2014 р. добровольцем пішов захищати Батьківщину.

Загинув 19 серпня 2014 р. в бою за звільнення м. Іловайськ.

Указом президента України № 873 / 2014 від 14 листопада 2014 р. «За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі», нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (посмертно).

Пам'ятний знак – стела (0,55 × 0,8 м) з сірого полірованого граніту на основі (0,2 × 0,15 × 1,0 м) з такого ж матеріалу.

З чільної сторони стели викарбувано фотопортретне зображення воїна й ордену «За мужність» та пам'ятний напис: «Тут народився та жив Курочка Анатолій Михайлович патріот рідної землі, який віддав життя за мир в Україні.

Герої не вмирають!

30.08.1967 – 19.08.2014».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Дер-

жавного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2157-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.284 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 584–589; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198; Ревеук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Ревеук. – Полтава, 2015. – С. 312.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

205. Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

У південно-західній частині кладовища, що по вул. Шевченка.

Поховані жителі села, батько і троє синів, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 рр.

Прізвища не встановлені. За інформацією Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні, у селі Сліпорід-Іванівка Пирятинського району Харківської обл. у 1932 – 1933 рр. загинуло 35 чол.

У 2006 р. місце поховання було увічне-не дерев'яним хрестом (2,0 × 1,1 м) без написів.

Джерело та література: Інформація голови Майорщинської сільської ради Козака Юрія Васильовича; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 143–144.

Н. М. Сиволап

Слободо-Петрівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

206. Курганний могильник I «Могили Близнюки», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,5 км на південь – південний захід від села, на плато межиріччя рр. Гнилої Оржиці та Сухої Оржиці правобережного басейну р. Сули.

Відомий з 1873 р. за матеріалами анкетування ЦСК. Був об'єктом топографічних досліджень з 1920-х рр. і позначений на великомасштабних картах як два кургани з відносною висотою 6,0 м. На топо-

графічних картах 1980-х рр. нанесений курган з позначкою геодезичного знаку, з абсолютною висотою 126,8 м та відносною висотою 4,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів, що займають панівне підвищення. Поверхня обох задернована. На вершині одного наявні залишки зруйнованого триангуляційного знаку, на іншому – сліди грабіжницьких розкопок у вигляді ями розмірами 4 × 4 м та глибиною близько 1 м, порослої кущами. Східна пола кургану підрізана на 7 метрів. Висота курганів 4,0–5,0 м, діаметр 38–40 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела та література: Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии. – С. 84; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 39; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 22; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 45–46. – Рис. 9: 11; 56–57.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

207. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 3,2 км на південь – південний захід від села на плато межиріччя рр. Гнила Оржиця та Суха Оржиця правобережного басейну р. Сули.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 41; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 22;

Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 46. – Рис. 9: 12.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

208. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,2 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр., позначений на великомасштабних картах як один курган з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,5 м, діаметр 18 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 11. – № 40; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 22; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 46–47. – Рис. 9: 6.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

209. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,7 км на захід від села та 0,25 км на північ – північний захід від тваринницької ферми, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр. і позначений на великомасштабних картах як окремих насип кургану.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,6 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 47. – Рис. 9: 5.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

210. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.).

Знаходиться за 1,5 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр., позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 47. – Рис. 9: 7.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

211. Курган V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.).

Знаходиться за 1,8 км на південний захід від села, на плато правого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр., позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 1,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,0 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 47. – Рис. 9: 8.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

212. Курган VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.).

Знаходиться за 2,6 км на південний захід від села, на плато межиріччя рр. Гнилої Оржиці та Сухої Оржиці правобережного басейну р. Сули, лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 1920-х рр., позначений на великомасштабних картах як курган з відносною висотою 1,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,8 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 47-48. – Рис. 9: 10.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

213. Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), військовополонених, жертв нацизму (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)

Знаходиться у центрі села, біля школи.

Поховано невідому кількість бійців і командирів: серед них воїни із підрозділів 468-го окремого лінійного батальйону зв'язку, 25-ї окремої залізничної бригади.

ди та інших частин Південно-Західного фронту, які загинули у вересні 1941 р. в боях з гітлерівцями під час виходу з оточення. Також воїни 253-ї стрілецької дивізії, 183-ї танкової бригади, 11-ї мото-стрілецької бригади 10-го танкового корпусу, які загинули 20 вересня 1943 р. при звільненні с. Слободо-Петрівка.

Прізвище відомо одного воїна, це – рядовий Марченко М. О., який помер від ран 4.01.1944 р.

Воїни, які були поховані у різних місцях села, в 1956 р., згідно рішення виконкому Слободо-Петрівської сільської ради, були перезахоронені до однієї братської могили.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями в селі розстріляно 9 підпільників і активістів, також тут розстріляли 12 чол. партійного активу села Короваї, 14 чол. із села Кулажинці та 2 чол. із села Корніївки, 6 чол. із села Березівки. Всі вони поховані у братській могилі.

У 1956 р. біля могили встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру жінки (вис. 2,1 м), праворуч якої розташована бетонна тумба (1,0 × 0,6 м), де закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти з написом: «Вечная память героям павшим в боях за свободу и независи-

мость нашей Родины», що розміщені на цегляному постаменті (1,1 × 1,7 × 1,7 м) і на цегляній оштукатуреній основі (0,5 × 3,6 × 0,7 м).

Біля підніжжя пам'ятника на могилі встановлена бетонна тумба (0,4 × 1,3 × 1,2 м), поверх якої покладено плиту з рожевого полірованого граніту (1,1 × 0,85 м), де викарбувано пам'ятний напис: «Наші земляки, які загинули в роки Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. відстоюючи честь і свободу рідної Вітчизни» та прізвища 60 воїнів-земляків, загиблих під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 66 воїнів-земляків.

Пам'ятник виготовлено на Харківській скульптурній фабриці.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2158-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; ДАПО. – Ф. р. 1876. – Оп. 8. – Спр. 72. – Арк. 23; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.290 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 627–632; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198.

В. М. Іщук, О. А. Скурда

**214. Будинок земської
двокомплектної школи, в якій
навчався Г. С. Кагамлик (1911)
(архіт., іст.)**

Розташований у північній частині села, за адресою: вул. Перемоги, 38а.

Будинок земської школи одноповерховий, мурований, Е-подібний в плані, з вальмовим дахом. Збудований у 1911 р. коштом Пирятинського повітового земства. Чоловий фасад школи зорієнтований на північний захід. Дворовий фасад із вікнами класних кімнат орієнтований на південний схід, що забезпечувало повноцінну інсоляцію класів у навчальні години. Планування – коридорного типу. У складі приміщень школи були два навчальні класи, коридор-рекреація та кімнати для земських вчителів. Загальна площа 124 кв. м.

Перша земська школа в слободі Петрівка відома з 1883 р. Вчителем був призначений Федір Максименко, син священника. У 1891 р. збудована однокласна дерев'яна будівля, вкрита солом'яною. Бідність учнів та нестача навчальних посібників погіршували початковий процес. У 1911 р. Пирятинське повітове земство збудувало нову двокомплектну школу, а також сарай та погріб при ній. У вересні 1911 р. почався навчальний процес. Першими вчителями було подружжя Розумів – Микола Іванович та Анастасія Іванівна, вихідці з дворянських родин, випускники гімназій у Прилуках.

Будівля школи статична, монументальна, збудована в стилі історизм. Прикрашена стриманим цегляним декором. Чоловий фасад має три ризаліти – два бічних на одне вікно та центральний, що підкреслює головний вхід до будівлі. Центральний ризаліт завершується невисоким фронтоном із зубчатим карнизом та викладеним цеглою написом «1911». Зовнішні кути будівлі підкреслені широкими лопатками з декоративним завершенням. Віконні та дверні отвори вінчаються пласкою лиштвою з замковим каменем. Над стінами розміщено простий зубчатий карниз. Архітектура Петрово-Слобідської школи типова для

подібних будівель поч. ХХ ст. Дуже схожі за об'ємно-просторовою схемою і декором шкільні будинки збереглися у сусідніх селах Почаївка, Сербинівка, Григорівка, Велика Круча, Добранічівка. Це дозволяє припустити наявність великого комплексу земських шкіл, збудованих коштом Пирятинського повітового земства за схожими типовими проектами на поч. ХХ ст., що слугували розвитку освіти у сільській місцевості повіту.

Після встановлення радянської влади школа залишалася двокомплектною. У 1918 р. кількість учнів – 100, у 1925 р. – 130. З 1932 р. – семирічна форма навчання. До комплексу шкільних будівель входили дві споруди колишнього поміщицького маєтку, пізніше розібрані, а поряд збудоване нове шкільне приміщення.

У наш час в приміщенні колишньої земської школи розміщені Слободо-Петрівський старостат та заклад дошкільної освіти «Стумочок». Будівля пофарбована, автентичні вікна та двері замінені на

сучасні металопластикові та металеві. Покриття даху у 2018 р. замінене на металочерпицю. До головного входу прибудований металевий навіс. Все це порушує автентичність пам'ятки.

У 1931–1938 рр. тут навчався **Кагамлик Григорій Сергійович** (1923, с. Слободо-Петрівка Пирятинського повіту Полтавської губернії – 9. 02. 1943, с. Понири Курської області РФ) – Герой Радянського Союзу. Народився у селянській родині. Після закінчення школи, працював у місцевому колгоспі. У вересні 1941 р. добровольцем пішов на фронт. Воював на Західному, Брянському та Центральному фронтах.

У кін. січня 1943 р. війська Воронезького та Брянського фронтів просувалися на захід, звільняючи населені пункти Воронезької, Курської й Орловської областей. Після потужної артпідготовки у наступ пішли солдати 15-ї стрілецької дивізії 13-ї армії, де служив Г. С. Кагамлик. Наступ розвивався успішно, зламуючи оборону гітлерівців, дивізія просувалася до залізничної станції Понири. Фашисти вже були вибиті із села Друге Нікольське, до станції залишалось зовсім небагато. Втративши важливий рубіж, ворог готував контратаку. Командир роти поставив завдання відділенню бронебійників Г. С. Кагамлика зайняти дорогу і не пропустити по ній танки. Позицію зайняли разом із кулеметниками, які мали знищувати піхоту. Наступ гітлерівців розпочався на світанку 9 лютого 1943 р.

Спочатку рушили ворожі танки, за ними автоматники. Г. С. Кагамлик двічі вистрелив із протитанкової рушниці у головний танк і підбив його. Кулеметники відкрили вогонь по піхоті. Наступ було припинено. Але через кілька хвилин гітлерівці відновили рух, попереду рушили 5 танків. Одну із машин уже двічі поранений Г. С. Кагамлик підбив, ще одну його товариш.

Втративши кілька танків і штурмових гармат, гітлерівці спочатку відступили, але невдовзі знову рушили вперед.

Поранений Григорій Сергійович своєю кров'ю на комсомольському квитку на-

писав: «Умру но не отойду ни шагу назад. Клянусь своей кровью сер. Г. Кагамлык». Взявся за кулемет вбитого товариша і відстрілювався до останнього.

Він загинув у нерівному бою, але через свій рубіж не пропустив ні одного ворога. Указом Президії Верховної Ради СРСР від 18 травня 1943 р. за зразкове виконання бойових завдань командування на фронті боротьби з німецькими загарбниками і проявлені при цьому відвагу та героїзм Кагамлику Григорію Сергійовичу було посмертно присвоєно звання Героя Радянського Союзу. Похований у братській могилі в селищі Понири Курської обл. РФ.

Навічно зарахований у списки військової частини, в якій він служив.

Його іменем названо вулиці у рідному селі, у Полтаві та Гребінці, Комсомольський квиток та протитанкову рушницю АС-635 зберігали в Центральному музеї Збройних сил кол. СРСР.

Згідно рішення Слободо-Петрівської сільської ради у 1960 р. у пам'ять про героя – земляка на фасаді будинку колишньої школи закріплено біломармурову дошку (0,6 × 0,7 м) з пам'ятним написом: «У цьому будинку в 1931–1938 роках в семирічній школі вчився комсомолец Григорій Кагамлик, який за мужність і відвагу на фронтах Великої Вітчизняної війни посмертно удостоєний звання Героя Радянського Союзу».

Будівлю колишньої земської школи взято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. (див. ст. №№ 34, 217).

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 164–167; Філіал Чернігівського державного архіву в Прилуках. – Ф. Р-278. – Оп. 1. – Спр. 330; ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 20. – Арк. 2; Ф. 58. – Оп. А-1795. – Спр. 4. – Арк. 1; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1836 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Герои Советского Союза: Краткий биографический словарь в двух томах. / [пред. ред. кол. И. Н. Шкадов]. – М.: Воениздат, 1987. – Т. 1: Абаев – Любичев. – С. 599; Герой земли Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 1.

Герої Радянського Союзу / [упоряд.: О. А. Білоусько, А. К. Гребіник, Т. П. Пустовіт]; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМ», 2010. – С. 13; Криворучко М. Загинув, щоб бути безсмертним / М. Криворучко // Серп і Молот. – 1988. – 9 лютого. – № 17 (6306). – С. 2.

І. Ю. Биков, В. М. Іщук, О. А. Скурда

215. Могила Черненка Андрія Миколайовича (2014) (іст.)

Знаходиться у південно-західній частині кладовища.

Похований **Черненко Андрій Миколайович** (9.12.1978, с. Слободо-Петрівка Гребінківський район, Полтавська обл. – 18.02.2014, м. Київ, похований, с. Слободо-Петрівка Гребінківського району Полтавської обл.) – учасник Євромайдану, Герой України.

Дитинство пройшло у м. Черкасах.

По закінченню Національного транспортно-університету Андрій отримав спеціальність «Інженер – технолог» та три-валій час працював електриком у Києві.

У 2008 – 2012 рр. працював у посольстві України в Нідерландах.

Уперше прийшов на Майдан після побиття студентів 30 листопада 2013 р. З того часу був там майже щовечора, часто з друзями. Допомігав укріплювати барикади, але не брав у руки зброю принципово.

Був переконаний і переконував інших, що перемогти можна і без зброї. Однак на мирних людей кинули до зубів озброєний «Беркут». 18 лютого 2014 р. отримав кульове поранення у груди. Того ж вечора помер у лікарні.

Указом Президента України від 21 листопада 2014 р. № 890 / 2014 за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народу, виявлені під час Революції гідності (посмертно) удостоєний звання «Герой України».

У 2015 р. Українською Православною Церквою Київського Патріархату (посмертно) нагороджений медаллю «За жертвність і любов до України».

20 серпня 2014 р. у Голосіївському районі Києва на вул. Великій Васильківській, 114 відкрито меморіальну дошку Герою Небесної Сотні Андрієві Черненку, яку встановлено на фасаді будинку, де мешкав Андрій із родиною.

У 2015 р. на могилі (1,6 × 0,6 м) встановлено козацький хрест (1,35 × 0,8 м) з рожевого полірованого граніту, на постаменті (0,42 × 0,6 × 0,45 м) з такого ж матеріалу.

З чільної сторони хреста зображено тризуб та напис: «Андрій Черненко. Герой України. 09.12.1978 – 18.02.2014.»

Зі зворотної сторони хреста пам'ятний напис: «Вічна пам'ять про тебе в серцях рідних». На постаменті з чільної сторони викарбувано напис: «Найбільша любов – життя покласти за друзів».

Джерела: Повідомлення Слободо-Петрівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Інтернет-ресурс: vk.wikipedia.org/wiki/Черненко_Андрій_Миколайович.

О. А. Скурда

216. Пам'ятна дошка на честь учасника бойових дій в Афганістані Романенка П. Г. (2020) (іст.)

Знаходиться на будинку Слободо-Петрівської ЗОШ I-III ступенів за адресою: вул. Перемоги, 58 а.

Установлена в жовтні 2020 р. на честь **Романенка Петра Григоровича** (7.06.1953, с. Паризька Комуна, нині Польове Гребінківської міської територіальної громади Полтавської обл. – 15.08.1985, район населеного пункту Пулі-Хумрі, Демократична Республіка Афганістан, похований с. Паризька Комуна, нині Польове Гребінківського району Полтавської обл.) – учасника бойових дій на території Демократичної Республіки Афганістан (див. ст. № 156).

Дошка з сірого полірованого граніту (0,6 × 0,8 м), на якій викарбувано фото-портретне зображення з пам'ятним написом: «Романенко Петро Григорович 6.06.1953 – 15.08.1985. Навчався у Слободо-Петрівській восьмирічній школі з 1961 по 1969 рік. Героїчно загинув у Рес-

публіці Афганістан під час виконання військового обов'язку. Нагороджений орденом «Червоної Зірки» посмертно».

Література: Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – С. 78; Книга Памяти о советских воинах, погибших в Афганистане. Т. 2. – М.: Воен. изд-во, 1995. – С. 297.

О. А. Скурда

217. Пам'ятник Кагамлику Григорію Сергійовичу (1967) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Парковій, біля сільського будинку культури.

Встановлений у 1967 р. на честь Героя Радянського Союзу Кагамлика Григорія Сергійовича (1923, с. Слободо-Петрівка Пирятинського повіту Полтавської губернії – 9.02.1943, с. Понири Курська області РФ) (див. ст. № 214).

Чавунне погруддя (1,1 × 1,3 м) на металевому постаменті (2,5 × 0,7 × 0,8 м), з чільного боку якого міститься пам'ятний напис:

«Умру но не отступлю
ни шагу назад
Клянусь своей кровью»
Сержант Г. Кагамлык 1923 – 1943».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. як пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спор-

ту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Охоронний номер № 2141-Пл.

Джерела та література: Повідомлення Слободо-Петрівського старостату Гребінківської міської територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник. – К. : Наукова думка, 1987. – С. 405; Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 1. Герої Радянського Союзу / [упоряд.: О. А. Білоусько, А. К. Гребіник, Т. П. Пустовіт]; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – С. 13.

А. М. Скурда

Сотницьке с., Почаївський старостат Гребінківської міської територіальної громади

218. Курган (археол.).

Знаходиться 0,6 км на захід від села, на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Його висота 0,3 м, діаметр 15 м. Поверхня розорюється.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 48. – Рис. 4: 8.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

219. Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1941, 1943) (іст.)

Знаходиться у центральній частині кладовища. Поховано 10 чоловік. Серед них 2 воїни Червоної Армії, які загинули

при визволенні села від гітлерівських загарбників у вересні 1943 р., та 8 чоловік партійного активу села, які були залишені для підпільної роботи, розстріляні гітлерівцями 30.11.1941 р.

У 1965 р. біля могили (0,36 × 2,25 × 1,15 м) встановлено обеліск (3,5 × 1,0 × 1,0 м) з ракушняка, вкритий листовим металом, на бетонній двоступінчастій основі (0,5 × 1,5 × 1,6 м).

Попереду обеліска на могилі у 1989 р. встановлено стелу (1,25 × 0,95 м) з сірого полірованого граніту, на якій викарбувано пам'ятний напис та прізвища загиблих воїнів і розстріляних активістів: «Розстріляним землякам в роки Великої Вітчизняної війни установлена ця стела

Деркач Андрій Михайлович
Зеленський Іван Федорович
Кацалап Федір Васильович
Кацалап Василь Степанович
Мовчан Іван Антонович
Таран Володимир Трохимович
Шкода Петро Юхимович
Шкода Іван Юхимович
Визволителі с. Жовтневе.
Москаленко Володимир Федорович.

Плашкін Василь Степанович».

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела та література: Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 649–651; Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 316.

В. А. Андрієць

220. Будинок земської школи (1912) (архіт., іст.)

Розташований у центрі села, посеред старого шкільного саду, неподалік від р. Сліпорід, за адресою: вул. Центральна, 29.

Школа у с. Сотницьке почала діяти з 1873 р. у пристосованому приміщенні. Перше шкільне приміщення збудоване 1891 р. на кошти земства. 1894 р. тут навчалось 50, 1894 р. – 53 дітей.

1903 р. Пирятинські повітові земські збори постановили надати грошову допомогу для будівництва нової будівлі школи. Коштом Пирятинського земства у 1912 р. збудоване нове приміщення. Першим учителем був Микола Михайлович Задацький. За переписом населення 1910 р. в с. Сотниківці налічувалось 84 господарства, із населенням 520 душ обох статей.

Шкільний будинок одноповерховий, мурований, Е-подібний у плані, з вальмовим дахом. Чоловий фасад зорієнтований на північний схід. Архітектура Сотницької школи типова для подібних будівель поч. ХХ ст. Схожі за об'ємно-просторовою схемою та декором шкільні будинки збереглися у сусідніх сс. Слободо-Петрівці, Почаївці, Сербинівці, Великій Кручі, Добраничівці. Та школа у Сотницькому менша за інші, вона була збудована як однокласна. Відповідно – північного крила будівлі спочатку не існувало, фасад був асиметричний. Лише у радянський час школу розширено шляхом добудови північного крила. При цьому намагалися повторити попередні об'ємно-планувальні рішення й декор. Пізніша прибудова чітко візуалізується за рахунок іншої якості мурування та збереженої у приміщеннях колишньої зовнішньої стіни із декором.

Будівля прикрашена надто стриманим цегляним декором. Чоловий фасад має два ризаліти – два бічних на два вікна та центральний, який підкреслює головний вхід до будівлі. Всі віконні та дверні отвори завершуються ребристою лиштвою. Під вікнами розміщені прямокутні декоративні заглиблення. Стіни вінчає цегляний зубчатий карниз.

Початкова школа в селі діяла до 1987 р. З того часу будівля поступово руйнується. В наш час південна частина використовується під сільський фельдшерсько-акушерський пункт. Центральна та північна частини – покинуті й активно розбираються мародерами на будівельні матеріали.

Будівля земської школи у Сотницькому є зразком громадської архітектури поч. ХХ ст., потребує додаткових досліджень, охоронного статусу і термінової консервації.

Джерела та література: Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 316; Повідомлення Почаївської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського; <https://uk.wikipedia.org/wiki/Сотницьке>

І. Ю. Биков, О. А. Скурда

Стукалівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

221. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на північний схід від села та 0,2 км на південний схід від автодороги сс. Стукалівка – Овсюки, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з трьох курганів. На великомасштабних топографічних мапах 1920-х рр. нанесено насип з абсолютною висотою 110,4 м. На картах видань 1980-х рр. також показано один насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох насипів. Два кургани знаходяться у лісосмузі, поверхня одного розорується. Висота 0,3–2,0 м, діаметр 15–25 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. Лист 11; М-36-77-Б. – Белоусовка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-77. – Дравов. – М 1: 100 000. Составл. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съёмки 1951-53 гг. и обновл. в 1986 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1987 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт

про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 48–49. – Рис. 7: 20; 58–59.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

222. Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на північний схід від села та 0,4 км на північний захід від автодороги сс. Стукалівка – Овсюки, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з двох курганів. На мапах 1920-х і 1980-х рр. зазначений один насип з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох розораних насипів. Висота 0,7–1,7 м, діаметр 20–30 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-77-Б. – Белоусовка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-77. – Дравов. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1987 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 49. – Рис. 7: 19.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

223. Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,1 км на захід від села на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як група з двох курганів. На великомасштабних мапах 1920-х рр. вказаний насип з абсолютною

висотою 118,0 м. На картах 1980-х рр. також показано один курган з відносною висотою 2,0 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,2 м, діаметр 20 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-77-Б. – Белоусовка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; М-36-77. – Драбов. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1987 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 49–50. – Рис. 7: 23.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

224. Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,9 км на південний захід від села на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень у 2-й пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як курган.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,1 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 50. – Рис. 7: 2.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

225. Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 2,3 км на південь від села, на плато правого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 1,2 м, діаметр 25 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 50. – Рис. 7: 25.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

226. Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 3,1 км на північ – північний захід від села, на плато лівого берега р. Суха Оржиця, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на топографічних картах як курган. На середньомасштабних топографічних мапах видані 1980-х рр. показаний курган з абсолютною висотою 117,7 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,5 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 50–51. – Рис. 7: 18.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

227. Курганоподібний насип V (археол.)

Знаходиться за 0,3 км на південь від села та 0,35 км на південний захід від дамби на р. Суха Оржиця, на плато правого берега цієї річки, лівої притоки р. Чумгака, правої притоки р. Оржиці, правобережного басейну р. Сули.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченко 2019 р.

Поверхня розорюється. Висота 0,3 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

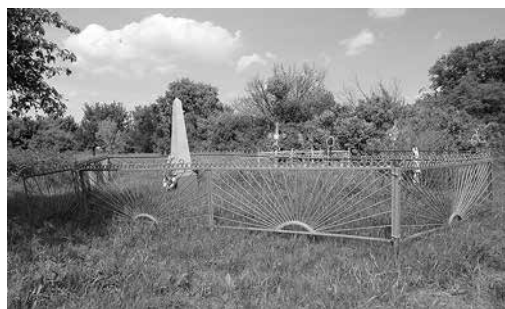
Джерело: Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 51. – Рис. 7: 21.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

228. Братська могила військовополонених (1941) (іст.)

Знаходиться у південно-західній частині старого кладовища, при вході.

Поховано невідому кількість воїнів Південно-Західного фронту, які потрапили у полон під час виходу з оточення у вересні 1941 р. Гітлерівці їх утримували на фермі у сараї, тут вони були і розстріляні.

Місцеві жителі поховали їх на кладовищі у братській могилі.

У 1946 р. на могилі (7,0 × 2,5 м) встановлено металевий обеліск із зіркою (вис. 2,3 × 0,4 × 0,5 м).

У паспорті на пам'ятку історії та культури помилково вказано, що це могила воїна Червоної Армії, але під час обстеження, виходячи з повідомлення Стукалівської сільської ради і свідчень місцевих жителів, встановлено, що це братська могила військовополонених Червоної Армії.

Узято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерела: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1837 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Свідчення місцевої жительки Бичової Ганни Іванівни // Там само.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

229. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться по вул. Шевченка, біля школи у парку.

Поховано 27 воїнів 3-го гвардійського механізованого і 5-го гвардійського танкового корпусів 40-ї армії Воронежського фронту, які загинули 20 вересня 1943 р. під час визволення с. Стукалівка від гітлерівських загарбників. Прізвища воїнів невідомі. Спочатку вони були поховані у різних місцях села, а в 1957 р., згідно рішення виконкому Григорівської сільської ради, останки загиблих воїнів були перепоховані до однієї братської могили.

У цьому ж році на могилі встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,5 м) на цегляному оштукатуреному постаменті (вис. 2,4 × 1,1 × 1,2 м) і на цегляній оштукатуреній основі (вис. 0,75 × 2,0 × 2,0 м). З чільного боку постаменту закріплено дошку (0,6 × 0,4 м) з мармурової крихти, де викарбувано пам'ятний напис: «Вічна слава героям, що полягли в боях за свободу і незалежність нашої Вітчизни».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради

№ 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2160-Пл.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 3428. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 89; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.280 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

230. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Знаходиться у південно-західній частині старого кладовища.

Згідно Національної Книги Пам'яті Голодомору 1932 – 1933 років в Україні в селі померло 139 чол. Встановлено прізвища 137 чол.

У пам'ять про померлих у 2008 р. встановлено пам'ятний знак – дерев'яний хрест (2,0 × 1,3 м), з чільної сторони якого у нижній частині розміщено металеву табличку (0,17 × 0,26) з пам'ятним написом: «Жертвам Голодомору 1932 – 1933».

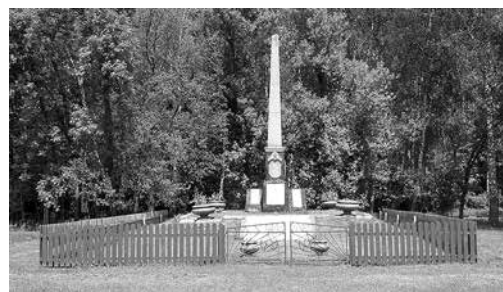
Джерела та література: Повідомлення Стукалівської сільської ради // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 148–149.

О. А. Скурда

231. Пам'ятний знак полеглим землякам (1971) (іст.)

Знаходиться по вул. Шевченка, біля школи у парку.

Встановлений у 1971 р. на честь 134 воїнів-земляків, які загинули під час Другої Світової війни у 1941 – 1945 рр. Залізобетонний обеліск (вис. 5,0 × 0,9 × 0,9 м), з чільного боку якого напис: «Громадянам с. Стукалівка, с. Михайлівки, що загинули в боях за Батьківщину в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр. від односельчан», на бетонному постаменті (вис. 1,4 × 1,1 × 1,4 м), по обидва боки від

якого бетонні тумби (1,1 0,8 × 1,2 м), де закріплено по дві біломармурові дошки (0,8 × 0,4 та 0,95 × 0,4 м), на дошках викарбувано 134 прізвища воїнів-земляків, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно у м. Лубни мешканця села Весну Романа Івановича.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2160-Пл.

Джерела та література: паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – № 2.4.1838 – 2.16.14 // Робочий архів науково-дослідного відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [головна ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обласна ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 565-569.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

Тарасівка с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

232. Бурівщина – ентомологічний заказник місцевого значення (природа)

Розташований між селами Тарасівка та Жовтневе.

Знаходиться у віданні Гребінківської міської територіальної громади.

Обстежувався: А. В. Подобайлом, Ю. М. Проценком, О. Ю. Щедріною (2010 р.); С. К. Безуглим (2013 р.).

Охороняється згідно з рішенням двадцять сьомої сесії Полтавської обласної ради п'ятого скликання від 23.06.2010 р.

Площа 73,2 га.

Заповідний об'єкт створено з метою збереження природних комплексів та селітебних територій долини р. Сліпорід, де відновлюється природна рослинність із багатою ентомофауною, в складі якої – рідкісні види.

Флора нараховує близько 300 видів. Рослинний покрив об'єкта представлений водно-болотною та прибережною рослинністю. На схилах терас поширені луки, а на окремих ділянках збереглася лучно-степова рослинність та багнища, що поросли чагарниками. По периметру урочище оточене лісосмугою, що пов'язана з межовим ровом. На вологих ділянках формується вербовий ліс. Така мозаїчність рослинного покриву обумовлює різноманітність тваринного світу.

Наявні цінні види комах, занесених до Червоної книги України: жук-олень, дозорець імператор, жовтюх торфовищний, подалірій, махаон. Орнітофауна заказника нараховує близько 50 видів птахів, серед яких регіонально рідкісні – осод і крячок білощокий.

Заповідний об'єкт виконує екологічні та природоохоронні функції.

Джерела та література: НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116. – Арк. 156, 158; Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Н. О. Смоляр. – Полтава: Швидкодрук, 2013. – С. 40; Червона книга України: Тваринний світ / [під заг. ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – С. 67, 114, 141, 142, 148.

Н. О. Смоляр, О. О. Шиян

233. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,5 км на південний захід від південно-східної околиці села на плато правого берега р. Сліпорід, правої притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з двох насипів. На радян-

ських топографічних картах нанесений лише один курган з відносною висотою 1,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з двох насипів. Більший, висотою 1,5 м та діаметром 30 м, задернований, використовувався як скотомогильник та звалище для побутових відходів. Менший – розорюється. Його висота 0,4 м, діаметр 15 м.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 6. – № 13; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 3; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 51–52. – Рис. 4: 3.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

234. Курганний могильник II, бронзовий – ранній залізний віки (III – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,4 км на південь від села та 1,1 км на захід від залізниці, на плато правого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як окремий курган. На топогра-

фічних картах XX ст. вказаний курган з абсолютною висотою 120,0 м та з відносною висотою 1,5 м або 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох розораних насипів. Висота 0,3–1,2 м, діаметр 10–20 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 6. – № 12; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 3; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 52. – Рис. 4: 2; 60–61.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

235. Курганний могильник III «Розкопаний курган», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1 км на північ від села на плато лівого берега р. Сліпорід, правій притоки р. Сули лівобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень з 2-ї пол. XIX ст., позначений на картах як група з чотирьох насипів. На великомасштабних топографічних картах 1-ї пол. XX ст. позначено групу з восьми курганів, один з абсолютною висотою 119,4 м та два з відносною висотою 3,0 та 2,5 м.

Обстежувався І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з семи насипів. Більший задернований, має власну назву «Розкопаний курган». На його поверхні росте кілька дерев. Частково зруйнований забором ґрунту для облаштування окопів для двох танків у північній і східній частині насипу. Його висота 2,5 м, діаметр 30 м. На поверхні помітні сліди сучасних грабінницьких розкопок, нори хижих тварин. Менші кургани розорюються. Їх висота 0,7–1,5 м, діаметр 15–20 м.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 52–53. – Рис. 4: 1; 62.

І. О. Курницька, О. М. Ткаченко

236. Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), жертв нацизму (1942), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)

Знаходиться у центрі села, по вул. Центральній.

Поховано 4 чол., з них 3 воїни із частин та підрозділів Воронежського фронту, які загинули 18 вересня 1943 р. під час звільнення села від гітлерівських загарбників.

Спочатку воїни були поховані у різних місцях села. У 1957 р., згідно рішення виконкому Тарасівської сільської ради, останки загиблих воїнів було перезахоронено в одну братську могилу у центрі села. Прізвища воїнів відомі.

У 1942 р. гітлерівці після жорстоких катувань повісили місцевого комуніста П. М. Кабушку, якого пізніше було також перепоховано до братської могили у центрі села.

У 1941 р. гітлерівці розстріляли військового лікаря Цібекмахера С. Д., на жаль, місце поховання його невідоме.

У 1957 р. біля могили (0,3 × 3,3 м) встановлено пам'ятник – залізобетонну скульптуру воїна (вис. 2,3 м) на бетонному постаменті (1,6 × 1,0 м) округлої форми. Ліворуч і праворуч від могили встановлено дві тумби (0,95 × 1,3 м) з бутового каменю, поверх яких покладено дві плити (1,3 × 0,75 м) з сірого граніту, де викарбувано пам'ятний напис: «Вічна пам'ять і слава воїнам с. Тарасівки які загинули в роки Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 рр.» та прізвища 169 воїнів-земляків, загиблих під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр.

Автори пам'ятника скульптор Рик Я. Й. та архітектор Клейн Н. Г.

Під час тимчасової нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями було розстріляно 17 підпільників та активістів села.

Згідно Книги Пам'яті України загинуло 157 воїнів-земляків.

За паспортом пам'ятки історії та культури СРСР 2.4.291-2.16.4 під час визволення села Тарасівки 18 вересня 1943 р. загинули старшина Ільєнко Г. С., лейтенант Кваша А. Ф., рядовий Борисов М. Ф., але за інформацією інтернет-ресурсу «Пам'ять народу» РФ лейтенант Кваша Андрій Пилипович загинув 6.09.1943 р. в

райони с. Тарасівка Зіньківського району Полтавської обл., можливо, він помилково занесений до паспорта по с. Тарасівка Гребінківського району Полтавської обл.

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка історії місцевого значення. Охоронний номер № 2161-Пл.

Джерела та література: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 32; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.291 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Книга Пам'яті України. Полтавська обл. Т. 3: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – С. 635–642; Книга Скорботи України. Полтавська область. Т. 1: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельщинський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – С. 193–198; Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – С. 190; Інтернет-ресурс «Пам'ять народа», РФ.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

237. Місце розстрілу і братські могили (3) жертв нацизму (1942) (іст.)

Знаходиться в урочищі Пирогова Левада, за 3 км на південь від Пирятинна.

На цьому місці у період нацистської окупації 1941 – 1943 рр. гітлерівцями розстріляно майже 2500 радянських громадян. Серед них 2000 євреїв – стариків, жінок, в т. ч. 370 дітей, військовополонених, партизанів, підпільників, комуністів, комсомольців, жителів навколишніх сіл

Пирятинського і Гребінківського районів.

На основі показань очевидців були віднайдені місця масових розстрілів:

– могила (24,0 × 8,0 м), в якій захоронені розстріляні єврейські сім'ї – 1900 чол., з яких 370 дітей. Розстріл проводився 6 квітня 1942 р.;

– могила (9,0 × 8,0 м), де захоронені розстріляні 380 чоловік комуністів і радянських активістів;

– могила (9,0 × 8,0 м), в якій захоронені розстріляні 25 циганських і єврейських сімей у кількості 163 чол. Розстріл проводився 18 травня 1942 р.

У 1950 р. на місці кривавої розправи був нагорнутий курган з ґрунту, на якому встановлено цегляний оштукатурений обеліск (вис. 7,8 м) із зіркою.

18.05.1990 р. встановлений новий пам'ятник – залізобетонна чотирикутна споруда, в середині якої чотирикутний постамент із стилізованої мінори, вгорі – металеві сегменти зірки Давида. Загальна висота – 10 м.

Праворуч від пам'ятного знака знаходиться братська могила (25,0 × 10,0 м), в якій захоронені розстріляні єврейські сім'ї – всього 1900 чоловік, біля могили у 2012 р. встановлено бетонну тумбу (0,45

× 0,5 × 1,1 м), поверх якої покладено дошку (0,6 × 1,2 м) із полірованого граніту, де викарбувано пам'ятний напис: «Поєднанні останнім боєм, останньою краплею крові, останнім прокляттям вбивцям, в цій могилі лежать 1900 євреїв, розстріляних фашистами 6 квітня 1942 року. Олита скорботною сльозою пам'ять про них збережеться у віках». Ліворуч, за 40 м, знаходяться дві могили (8,0 × 3,0 та 3,0 × 3,0 м), де захоронені розстріляні 380 чол. партійно-радянських активістів, 163 представники єврейських і 25 циганських сімей.

Також у 2012 р. біля могил на бетонних тумбах – дві (0,45 × 0,5 × 1,1 м) та одна (0,4 × 0,4 × 0,9 м) – поверх покладено три дошки (0,6 × 1,2 м) із сірого полірованого граніту, на яких викарбувано пам'ятні написи: «В цій братській могилі лежать 380 комуністів і активістів радянської доби Пирятинського та Гребінківського районів, які мужньо зустріли смерть від ненависного ворога 18 травня 1942 року. Пам'ять про них вічним боєм відлунюватиме в серцях живих», «Як мовчазні свідки трагедії дивляться в наші душі очима несподіваного болю і горя ці ями, які фашистські кати не встигли заповнити новими жертвами. Вони воляють голосами вбитих: Люди! Бережіть мир на землі», «Це пядь української землі навечно прихистила 160 циган та євреїв, розстріляних фашистськими нелюдьми 18 травня 1942 року. Нині суцї і майбутні покоління свято збережуть пам'ять про їх мученицьку смерть».

Біля підніжжя пам'ятника на металевих кутиках закріплено пластикову дошку (1,1 × 0,6 м) з пам'ятним написом: «6 квітня 1942 року у Пироговій Леваді німецькі фашисти і поліцаї по звирячому замучили, розстріляли понад 1900 євреїв, в тому числі 370 дітей із Пирятини і сусідніх районів. 18 травня того ж року гітлерівці знову вчинили наругу, знищили 380 комуністів і радянських активістів та 25 єврейських і циганських сімей всього 163 особи. Схилимо голови у скорботі перед світлою пам'яттю загиблих».

Автор пам'ятника – київський архітектор В. О. Костін.

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела та література: ДАПО – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 139, 148; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1839 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Згадаймо ті роки: спогади, розповіді, вірші / [упоряди. Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко]. – Кн. 2-а. – Пирятин, 1999. – С. 15–17; Волик Л. Пирятинська громада вшанувала пам'ять жертв Пирогової Левади / Л. Волик // Пирятинські вісті. – 2012. – 3 лютого. – № 5 (10785). – С. 3; Ястреба В. Живемо, поки пам'ятаємо / В. Ястреба // Зоря Полтавщини. – 2001. – 22 травня. – № 70 (19699). – С. 2; Миленко В. Дорогою смерті / В. Миленко // Пирятинські вісті. – 2000. – 12 травня. – № 34 (9937). – С. 2.

В. А. Андрієць

238. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

У старій частині кладовища, що по вул. Центральна.

Встановлено у 2005 р. в пам'ять про жителів села Тарасівка, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 років.

За інформацією Книги Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні у селі Тарасівка Пирятинського району Харківської обл. у 1932 – 1933 роках загинула невідома кількість людей. Встановлено загиблих 205 чоловік, з них імен відомо 193.

У пам'ять про них місцевими майстрами на символічній могилі встановлено пам'ятний знак (2,5 × 1,5 м) – металевий хрест (2,1 × 1,5 м) із закріпленою на ньому пластикою табличкою з пам'ятним написом: «Вічна пам'ять жертвам Голодомору 1932 – 1933 р.».

Джерела та література: Інформація секретаря Тарасівської сільської ради Приходько Світлани Вікторівни; Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 149–152.

Н. М. Сиволап

239. Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1995) (іст.)

Знаходиться по вул. Центральній, біля школи.

Споруджений у 1967 р. згідно заходів Полтавського обкому КПУ та виконкому

обласної ради на честь **Тараса Григоровича Шевченка** (25.02(9.03).1814, с. Моринці, тепер Звенигородського району Черкаської обл. – 26.02.(10.03).1861, помер м. Петербург, перепохований м. Канів Черкаської обл.) – видатного українського поета, художника, драматурга, прозаїка, мислителя (див. ст. № 36).

У 1995 р. пам'ятник було замінено на бронзове погруддя поета (1,1 × 1,0 м) на бетонному постаменті (2,6 × 0,9 × 0,7 м), з чільної сторони якого закріплено біломармурову дошку (0,6 × 0,45 м) з написом: «Тарас Григорович Шевченко 1814 – 1861».

Взято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р. як пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Занесено до Державного реєстру нерухомих пам'яток України Наказом Міністерства культури, молоді та спорту України «Про занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» № 1062 від 25.02.2020 р. за категорією пам'ятка монументального мистецтва місцевого значення. Охоронний номер № 2140-Пл.

Джерела та література: Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 311 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського; Ротач П. Полтавська Шевченкіана. Спроба обласної (райової) шевченківської енциклопедії. – Полтава: Дивосвіт, 2009. – Кн. 2: Л–Я. – С. 925–926.

О. А. Скурда

Тополеве с., центр старостату Гребінківської міської територіальної громади

240. Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 1,1 км на північ від села на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої

притоки р. Сули лівогобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень в 2-й пол. XIX – XX ст., позначений на картах як група від двох до семи насипів. На топографічних картах 2-ї пол. XX ст. значаться лише два кургани з відносними висотами 3,0 та 2,0 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з чотирьох насипів висотою 0,5–1,7 м та діаметром 20–30 м. Найменший курган міститься в лісосмузі, поверхня останніх – розорюється.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 33; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 17; М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 53–54. – Рис. 8: 5.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

241. Курганний могильник II (археол.)

Знаходиться 1,1 км на північ від села та 0,64 м на схід від курганного могильника I, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівогобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних обстежень у 2-й пол. XIX – XX ст., позначений на картах як група насипів.

Оглядався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Складається з трьох курганів. Їх висота 0,3–0,7 м, діаметр 15–20 м. Поверхня всіх розорюється.

Археологічні розкопки не проводилися.

Джерела: Военно-топографическая карта Полтавской губернии... – Ряд XXIII. – Лист 11; Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 10. – № 32; Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 17; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 54. – Рис. 8: 6.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

242. Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)

Знаходиться за 0,4 км на захід від села та 0,87 км на схід від вул. Польової м. Гребінки, на плато лівого берега р. Гнила Оржиця, лівої притоки р. Оржиці, правої притоки р. Сули лівогобережного басейну р. Дніпра.

Був об'єктом топографічних досліджень 20-х рр. XX ст., позначений на великомасштабних картах як курган з абсолютною висотою 112,2 м.

Обстежувався І. М. Кулатовою 1989 р., І. О. Курницькою та О. М. Ткаченком 2019 р.

Його висота 0,5 м, діаметр 20 м. Поверхня розорюється.

Археологічні дослідження не проводилися.

Джерела: Кулатова І. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году. – Арк. 9. – № 31; Кулатова І. Н. Альбом иллюстраций к Отчету ... 1989 году. – Рис. 16; М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.; Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження ... у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. – Арк. 54–55. – Рис. 8: 7.

*І. М. Кулатова, І. О. Курницька,
О. М. Ткаченко*

243. Братська могила військовополонених воїнів Червоної Армії (1942) (іст.)

Знаходиться на східній околиці села, по вулиці Тімірязєва.

Поховано 9 військовополонених воїнів Червоної Армії, які були розстріляні гітлерівськими загарбниками у 1942 р.

Прізвища воїнів невідомі.

У 2014 р. на могилі замінено пам'ятник – встановлено стелу з гранітної крихти (1,4 × 0,6 м) на постаменті (0,25 × 0,55 × 0,25) з такого ж матеріалу.

З чільного боку стели закріплено пластикову дошку (0,4 × 0,3 м) з написом: «В той братской могиле покоится прах девяти советских воинов, расстреляных фашистами в 1942 г». У верхній частині стели зображення Божої Матері.

Узято на облік та під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 247 від 23.04.1982 р.

Джерела: ДАПО. – Ф. р. 1876. – Оп. 8. – Спр.72. – Арк. 36; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1840 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

244. Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)

Знаходиться на східній околиці села, по вулиці Тімірязєва.

Похований лейтенант Васильєв з підрозділів 11-ї мотострілецької бригади 10-го танкового корпусу, який загинув у бою за визволення села від гітлерівських загарбників 20 вересня 1943 р. На жаль, відомо тільки прізвище воїна, ім'я і по батькові встановити не вдалося.

У 2014 р. на могилі замінено пам'ятник – встановлено стелу з гранітної крихти (1,4 × 0,6 м) на постаменті (0,25 × 0,55 × 0,26) з такого ж матеріалу.

З чільного боку стели закріплено пластикову дошку (0,4 × 0,3 м) з написом: «Лейтенант Васильев погиб в бою за освобождение г. Гребенка 20.09.1943 г». У

верхній частині стели розміщене зображення Божої Матері.

Узято на облік і під охорону держави рішенням Полтавської обласної ради № 165 від 23.04.1984 р.

Джерела: ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 24; Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1841 – 2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Г. М. Ротар, О. А. Скурда

245. Могила Тимченка Петра Семеновича (2009) (іст.)

Знаходиться у північній частині кладовища.

Похований **Тимченко Петро Семенович** (9.06.1928 р., с. Павлівщина Пирятинського району Прилуцької округи Харківської обл., нині Гребінківська міська територіальна громада Полтавської обл. – 27.04.2009 р., с. Тополеве Гребінківського району Полтавської обл.) – Герой Соціалістичної Праці, новатор сільськогосподарського виробництва.

Народився у селянській родині.

Закінчив 7 класів місцевої школи. З 1946 р. працював помічником комбайнера, комбайнером, трактористом, а після закінчення курсів завідуючих майстернями у 1956 р. став завідуючим майстернею Гребінківського відділу. Був на відбудові Донбасу, а повернувшись, працював бригадиром тракторної бригади.

Звання Героя Соціалістичної Праці присвоєно Указом Президії Верховної Ради СРСР від 8.12.1973 р. за успіхи у всесоюзному соціалістичному змаганні і проявлену трудову доблесть при виконанні прийнятих зобов'язань по збільшенню виробництва і продажу державі зерна, цукрових буряків, олійних культур та інших продуктів землеробства.

Нагороджений двома орденами Леніна (1971, 1973) та медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941 – 1945 рр.».

У 2010 р. на могилі (1,1 × 0,5 м) встановлено стелу (0,93 × 0,45 м) з сірого полірованого граніту на постаменті (0,2 × 0,6 × 0,2 м) з такого ж матеріалу.

З чільного боку стели портретне зображення та пам'ятний напис: «Тимченко Петро Семенович 9.07.1928 – 27.04.2009. Низько схиляємо голови, пам'яті твоїй. Сумуючі рідні.».

Зі зворотнього боку стели напис:

«Такого доброго, наш рідний
Такого щирого як ти,
Такого ніжного, простого
У цілм світі не знайти».

Поряд поховані: дружина Тимченко Антоніна Гнатівна і син Тимченко Микола Петрович.

Джерела та література: ДАПО. – Ф. 240. – Оп. 1. – Спр. 794. – Арк. 86–88; Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 2. Герої Соціалістичної Праці / [упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]; ДАПО; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – С. 62; Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / Катерина Інюточкіна. – Лубни: Комун. вид-во «Лубни», 2017. – С. 36.

А. М. Скурда

246. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)

Біля входу на сільське кладовище.

Установлений в пам'ять про жителів села, які стали жертвами Голодомору 1932 – 1933 років.

Кількість загиблих і місця поховання невідомі.

У 2006 р. для увічнення їх пам'яті місцевими майстрами встановлено сталевий хрест (1,8 × 0,8 м) без написів.

Література: Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 152.

Н. М. Сиволап

Список воїнів Червоної Армії, підпільників, партизан, мирних жителів, які загинули чи зникли безвісти на території Гребінківської міської територіальної громади

Азибаєв Гільза, червоноармієць. 1912 р. н. Помер від хвороби 24.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Чкаловська область, Кувандикський район, с. Перше Юмагузіно.

Алабергенов Суліман, рядовий 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Узбецька РСР, Хорезмська область, Хівинський район, Пахтакорська сільська рада. Призваний Хівинським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування ешелону на станції Гребінка 24.01.1944 р. Похований на кладовищі м. Гребінка. Рідні: сестра, Антонезва Лолоджа, проживала за адресою: Узбецька РСР, Хорезмська область, Хівинський район, Пахтакорська сільська рада.

Александров Іван Юхимович, рядовий, хімічний інструктор 5-ї батареї 496-го окремого мінометного полку. 1924 р. н. Челябінська область, Кизелевський район, с. Карабулак. Призваний Кизелевським райвійськкоматом. Загинув 20.11.1943 р. Похований ст. Гребінка у південно-західному напрямку від залізничного шляху. Рідні: мати, Александрова Ганна Василівна, проживала за адресою: Челябінська область, Кизелевський район, с. Карабулак.

Андріазов Артем Леонтійович, червоноармієць 728-го стрілецького полку. 1915 р. н. Призваний Моздокським райвійськкоматом Орджонікідзевського краю. Помер від хвороби 28.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Орджонікідзевський край, м. Моздок, вул. Анджиевського, 6.

Антонов Михайло Васильович, червоноармієць, п/п 36383П. 1898 р. н. Татарстан, Високогорський район, с. Висока Гора. Призваний Високогорським райвійськкоматом. Загинув 23.09.1941 р. Похований м. Гребінка. Місце поховання невідоме.

Арбузова Наталія, підпільниця. 1900 р. н. м. Гребінка. Загинула в грудні 1942 р. Похована в м. Гребінка.

Аріпов Мурза Хахузович, рядовий 640-го стрілецького полку. 1913 р. н. Наманганська область, Туракурганський район, колгосп ім. Сталіна. Призваний Туракурганським райвійськкоматом. Поранений 23.10.1943 р., помер від ран 23.11.1943 р., в евакуаційному госпіталі 1823. Похований м. Гребінка, кладовище. Рідні: дружина, Аріпова Муторія, проживала за адресою: Наманганська область, Туракурганський район, колгосп ім. Сталіна.

Артамошин Микола, підпільник. 1903 р. н. м. Гребінка. Загинув в грудні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Артішев Йосип Іванович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колійного залізничного батальйону. 1918 р. н. Чкаловська область, х. Степановський. Призваний Кагановицьким РВК Московської області. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка в напрямку на Київ, від залізниці ліворуч 20 м. Рідні проживали за адресою: Чкаловська область, х. Степановський.

Афонічев Іван Сергійович, молодший лейтенант 241-го штурмового авіаційного полку. 1921 р. н. м. Москва, вул. Южна, 8. Загинув 22.10.1943 р. Похований на кладовищі с. Скочак. Рідні: батько, Афонічев Сергій Омелянович, проживав за адресою: м. Москва, вул. Южна, 8.

Бабак Марія Іллівна, підпільниця. 1919 р. н. с. Майорщина. Страчена гітлерівцями у 1943 р. Похована с. Майорщина.

Бабинін Іван Онисимович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колійного залізничного батальйону. 1919 р. н. Краснополянський район, станція Лобня. Призваний Краснополянським РВК. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

авіацією ст. Гребінка. Похований м. Гребінка, на міському кладовищі. Рідні проживали за адресою: Краснополянський район, станція Лобня.

Бабченко О. В., зв'язковий партизанського загону, зав. сектору обліку Гребінківського РККП України. Страчений у 1941 р. Похований м. Гребінка.

Багмут Сергій Акакійович, 1892 р. н. с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляний гітлерівцями при відступі у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Бадеров Авакій Авакійович, житель с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляний гітлерівцями при відступі у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Батранюк Олександр Микитович, червоноармієць 60-го кавалерійського полку. 1920 р. н. Призваний Тасеевським райвійськкоматом Красноярського краю. Помер від ран в період з 21.07 по 30.07. 1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: Наумчик А., проживав за адресою: Красноярський край, Тасеевський район, Вахрушевська сільська рада.

Бейлін Михайло Аронович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бейліна Віра Йотковна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бейліна Рахіль Абрамівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бендрик Іван, старший лейтенант. Загинув. Похований м. Гребінка.

Бережний Омелян Іванович, рядовий. Загинув у вересні 1943 р. Похований с. Мар'янівка.

Беседа Ольга Іванівна, рядова. Загинула 20.09.1943 р. Похована с. Почаївка у братській могилі в центрі села.

Белокопитов Яків Петрович, старший сержант 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1922 р. н. Запорізька область, м. Мелітополь, вул. Декабристів, 72. Призваний Мелітопольським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка у братській могилі у центрі села. Рідні: батько, Белокопитов Петро Микитович, проживав за адресою: Запорізька область, м. Мелітополь, вул. Декабристів, 72.

Биковець Григорій Іванович, підпільник. 1907 р., Полтавська область, Гребінківський район, с. Короваї. Загинув у березні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Билярчик Галина Яківна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Билярчик Дар'я Борисівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Билярчик Зіна Яківна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Билярчик Яків Григорович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бічаєв Яків Степанович, рядовий. 1912 р. н. Загинув 5.10.1943 р. Похований м. Гребінка, братська могила по вул. Ярослава Мудрого.

Богачев Опанас Никифорович, рядовий, іздовий 6-ї батареї 496-го окремого мінометного полку. 1899 р. н. Тамбовська область, Шульгинський район, с. Шульгино. Призваний Шульгинським райвійськкоматом. Загинув 20.11.1943 р. Похований м. Гребінка у південно-західному напрямку від залізничного шляху. Рідні: дружина, Богачева Анастасія Романівна, проживала за адресою: Тамбовська область, Шульгинський район, с. Шульгино.

Богуславець Кирило Васильович, підпільник, боець винищувального батальйону. 1896 р. н. Полтавська область, Пирятинський район, с. Грабарівка. Розстріляний у квітні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада, біля с. Тарасівка.

Бойко Трохим Пилипович, підпільник. 1896 р. н. м. Пирятин. Розстріляний у травні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада, біля с. Тарасівка.

Болтунов Павло Пилипович, житель м. Гребінка. Розстріляний у 1941 р., місце поховання не відоме.

Гребінківська міська територіальна громада

Бондаренко Олексій Минович, рядовий, стрілець 454-го стрілецького полку. 1912 р. н. Харківська область, Богодухівський район, с. Гути. Призваний Богодухівським райвійськкоматом. Поранений 2.11.1943 р., помер від ран 11.11.1943 р., у госпіталі для легкопоранених № 1823. Похований м. Гребінка, кладовище. Рідні: дружина, Ладигіна Дарія Яківна, проживала за адресою: Харківська область, Богодухівський район, с. Гути.

Борко Сергій Павлович, підпільник. 1916 р. н. с. Саївка. Загинув 25.11.1942 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Боро Давид Бенціонович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бороденко Михайло Васильович, червоноармієць, військова частина № 324. 1910 р. н. Призваний Кошехабльським райвійськкоматом Адигейської АРСР. Помер від хвороби 25.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Адигейська АРСР, Кошехабльський район, с. Натирбово.

Бородько Іван Гаврилович, житель м. Гребінка. 1924 р. н. Розстріляний у 1941 р. Місце поховання не відоме.

Борщ Василь Романович, підпільник. 1915 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Бражников Опанас Максимович, рядовий, пекар 151-ї стрілецької дивізії. 1896 р. н. Смоленська область, Велизький район, с. Боброєдова. Призваний Єгорлицьким райвійськкоматом Ростовської області. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Бражникова Діна Олександрівна, проживала за адресою: Ростовська область, Азовський район, с. Кагальник, вул. Волгодонська, 24.

Браславська (дочка Браславського Зями). Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Брахан Мойсей Хаїмович. Кинутий у колодязь із товаришем по підпільній роботі.

Бровар Микола Іванович, підпільник. 1900 р. н. с. Олексіївка. Загинув у березні 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Брюховець Петро Якович, підпільник. 1905 р. н. с. Березівка. Загинув у липні 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Бурилкін Іван Петрович, рядовий, стрілець 933-го стрілецького полку 235-ї стрілецької дивізії. 1922 р. н. Тульська область, Калужський район. Призваний Калужським райвійськкоматом. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Ульянівка Полтавської області. Рідні: мати, Бурилкіна Василіса Григорівна, проживала за адресою: Тульська область, Калужський район, с. Н. Скаково.

Буріклі Василь, лейтенант. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Бутенко Володимир Корнійович, учень. 1925 р. н. с. Лутайка. Розстріляний гітлерівцями у грудні 1941 р. Похований с. Лутайка.

Бутенко Корній Федорович, 1903 р. н. с. Лутайка. Завідувач кравецької майстерні ст. Гребінка. Розстріляний гітлерівцями 17.07.1942 р. Місце поховання не відоме.

Бутенко Корній Федорович, підпільник. 1904 р. н. с. Короваї. Страчений у грудні 1941 р. Похований с. Короваї.

Бутенко Олександр Хомич, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1899 р. н. м. Харків, вул. Басейна, 37. Призваний Харківським міськвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Бутенко Парасковія Павлівна, проживала за адресою: м. Харків, вул. Басейна, 37.

Буцько Павло Пилипович, підпільник. 1873 р. н. с. Слободо-Петрівка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Вавилова Уляна Харитонівна, підпільниця. 1908 р. н. с. Мар'янівка/ Страчена у грудні 1942 р. Похована с. Мар'янівка.

Ванзін Олексій Васильович, рядовий, іздовий 151-ї стрілецької дивізії. 1899 р. н. Ростовська область, м. Новочеркаськ. Призваний Новочеркаським райвійськкоматом Ростовської області. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Ванзіна Клавдія Василівна, проживала за адресою: Ростовська область, м. Новочеркаськ, вул. Декабристів.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Василевський Леонтій Данилович, рядовий 151-ї стрілецької дивізії. Краснодарський край, Павловський район, ст. Павловська. Призваний Павловським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Василевська Анастасія Кузьмівна, проживала за адресою: Краснодарський край, Павловський район, ст. Павловська.

Василенко Іван Степанович, підпільник. 1908 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Василенко Опанас Степанович, робітник залізничного депо. 1902 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Мар'янівка. Загинув 13.09.1943 р. Похований м. Гребінка.

Василенко Панас Степанович, підпільник. 1912 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Васильєв Гліб Сергійович, лейтенант, командир стрілецької роти 2-го мотострілецького батальйону 11-ї мотострілецької бригади. 1914 р. н. Орджонікідзевський край, м. Мінеральні Води, вул. Кооперативна, 81. Призваний Благовіщенським райвійськкоматом Амурської області. Загинув 18.09.1943 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Васильєва Зоя Антонівна, проживала за адресою: Орджонікідзевський край, м. Мінеральні Води, вул. Кооперативна, 81.

Васильєв, лейтенант. Загинув при визволенні села 19.09.1943 р. Похований с. Тополеве.

Вашенко Федір Євтихович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Великий Стефан Софроневич, підпільник. 1902 р. н. с. Слободо-Петрівка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Верещакін, військовослужбовець. Загинув. Похований м. Гребінка.

Вернигора Опанас Герасимович, підпільник. 1898 р. н. с. Крячківка Пирятинського району. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Вертипорох Михайло Ілліч, підпільник. 1902 р. н. с. Повстин Пирятинського району. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Власенко Іван Порфирович. 1892 р. н. Житель с. Тарасівка. Розстріляний гітлерівцями. Дата і місце поховання не відомі.

Власенко Іван Трохимович, бригадир колгоспу. 1892 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний нацистами під час відступу у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Гавриленко Григорій Ілліч, підпільник. 1911 р. н. с. Короваї. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Короваї.

Гаїпов Аганес, червоноармієць, військова частина № 2916. 1917 р. н. Помер від хвороби 24.08.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка.

Гайдовський Василь Антонович. 1933 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Писарщина. Убитий 9.06.1945 р., при розриві снаряда. Похований с. Писарщина.

Галанкіна Марія Опанасівна, військовий лікар польового пересувного госпіталю № 5268. 1911 р. н. Молотовська область, Молотовський район. Призвана Молотовським облвійськкоматом Молотовської області. Поранена 22.11.1943 р., померла від ран 27.11.1943 р., у госпіталі для легкопоранених № 1823. Похована м. Гребінка, кладовище. Рідні: сестра, Афанасьєва Любов Опанасівна, проживала за адресою: Молотовська область, Молотовський район.

Гамзалієв Гамзалі Абасович, старший сержант 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1905 р. н. Азербайджанська РСР, Сиазанський район, с-ще Чилязі. Призваний Дівчинським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Гамзалієва Чимнас, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, Сиазанський район, с-ще Чилязі.

Гаращенко Іван Якович. 1894 р. н. Житель Ульяновської сільської ради. Убитий гітлерівцями 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка.

Гаркавий Андрій Панасович, лейтенант, командир відділення, військова частина № 24355. 1920 р. н. Сумська область, м. Глухів. Призваний Сумським облвійськкоматом.

Гребінківська міська територіальна громада

Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Олексіївка. Рідні: мати, Гаркава Марфа Савеліївна, проживала за адресою: Сумська область, Глухівський район, с. Некрасове.

Гельгард Абрам Аронович, підпільник. 1915 р. н. м. Гребінка. Загинув у жовтні 1941 р. Похований м. Гребінка.

Герасименко Микола Борисович, підпільник. 1912 р. н. м. Гребінка. Загинув у 1943 р. Похований м. Гребінка.

Герашенко Іван Якович, 1924 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Ско-чак. Розстріляний гітлерівцями 20.09.1943 р. Місце поховання невідоме.

Глинський, молодший лейтенант, помічник начальника штабу 133-го кавалерійсько-го полку. Загинув у вересні 1941 р. Похований с. Стукалівка.

Головатий Іван Петрович, підпільник. 1892 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Саївка. Страчений гітлерівцями 25.11.1942 р. Похований с. Саївка.

Головко Устинія Макарівна, підпільниця. 1905 р. н. с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляна у червні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Голошко М., рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Голуб Лазар Якович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1914 р. н. Запорізька область, Пологовський район, с. Вербове. Призваний Пологовським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Голуб Ганна Федорівна, проживала за адресою: Запорізька область, Пологовський район, с. Вербове.

Гончаренко Марія Микитівна, підпільниця. 1924 р. н. м. Гребінка. Загинула у квітні 1943 р. Похована м. Гребінка.

Горадзе Мевлуд Ахмедович, рядовий, пекар 151-ї стрілецької дивізії. 1911 р. н. Аджарська РСР Батумський район, с. Акан-Шани. Призваний Батумським райвійськкоматом Аджарської АРСР. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Горадзе Еміна Ісмаїлівна, проживала за адресою: Аджарська РСР, Батумський район, с. Акан-Шани.

Горбань Петро Тихонович, підпільник. 1901 р. н. с. Мар'янівка Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Горкун Григорій Петрович, підпільник. 1892 р. н. с. Кулажинці. Страчений 25.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Горячов Василь Максимович, старшина 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1915 р. н. Сталінградська область, Городищенський район, с. Песковка. Призваний Сталінградським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: сестра, Піманова Катерина Максимівна, проживала за адресою: Сталінградська область, Калачевський район, х. Сокарівка.

Гребельник Устина Павлівна. 1902 р. н. Жителька с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляна гітлерівцями при відступі у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Гринько Ілля Андрійович, старший лейтенант, заступник командира ескадрилії 17-ї авіаційної дивізії. 1909 р. н. м. Миколаїв. Загинув в повітряному бою 10.08.1941 р. Похований с. Почаївка.

Губка Іван Тихонович, підпільник. 1905 р. н. м. Гребінка. Загинув у листопаді 1942 р. Похований м. Гребінка.

Гуревич Віра Яківна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Гуревич Марія Мойсеївна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Гуревич Михайло Моисейович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Гуревич Сарра Михайлівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Гуревич Семен Михайлович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Гусев Г. Н., військовослужбовець. Загинув 09.1941 р. Похований с. Олексіївка.

Давидов Володимир Абрамович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Данильянц Ашот Саркисович, червоноармієць. Загинув 20.09.1941 р. Похований на кладовищі с. Грушківка.

Даценко Михайло Якимович, підпільник. 1922 р. н. с. Овсюки. Страчений гітлерівцями у грудні 1942 р. Похований с. Овсюки.

Двірник Наталка Антонівна, підпільниця. 1910 р. н. с. Мар'янівка. Страчена у грудні 1942 р. Похована с. Мар'янівка.

Двірник Петро Миколайович, колгоспник. 1905 р. н. с. Мар'янівка. Розстріляний гітлерівцями у березні 1942 р., за збереження мисливської гвинтівки. Похований с. Мар'янівка.

Двірник Петро Михайлович, підпільник. 1910 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Дементьев Павло Олександрович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1912 р. н. Східно-Казахстанська обл., Кіровський район, спиртозавод. Призваний Кіровським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Дементьева Катерина Пилипівна, проживала за адресою: Східно-Казахстанська область, Кіровський район, спиртозавод.

Демик Саватій Якович, підпільник. 1897 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Деркач Андрій Михайлович, підпільник. 1910 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Діптан Олександр Петрович, червоноармієць. 1919 р. н. Полтавська область, Решетилівський район, с. Білоконі. Загинув 18.09.1941 р. Похований с. Корніївка.

Дмитрієв Микола Дмитрович, червоноармієць. 1920 р. н. Помер від ран 28.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка.

Добреля Кіндрат Кирилович. 1902 р. н. Житель Григорівської сільської ради. Загинув під час окупації 1941–1943 р. Місце поховання не відоме.

Добровольська Євгенія Іванівна, свинарка. 1900 р. н. Жителька с. Овсюки. Розстріляна гітлерівцями 28.05.1943 р. Похована с. Овсюки.

Доброволянська Євгенія Пимонівна, підпільниця. 1902 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Овсюки. Загинула у грудні 1941 р. Похована м. Гребінка.

Дяченко Олександр Григорович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1910 р. н. Харківська область, Коломацький район, с. Високопілля. Призваний Коломацьким райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Дяченко Орина Микитівна, проживала за адресою: Харківська область, Коломацький район, с. Високопілля.

Дяченко Сергій Васильович, молодший сержант. Загинув у вересні 1943 р. Похований с. Мар'янівка.

Ежак Микола Федорович, червоноармієць 496-го стрілецького полку. 1915 р. н. Краснодарський край, Северський район, хутір Коваленко. Призваний Северським РВК, Краснодарського краю. Помер від ран 20.11.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина Ежак Олександра Митрофанівна, проживала за адресою: Краснодарський край, Северський район, хутір Коваленко.

Єфімов Олександр Васильович, рядовий, стрілець 835-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії. 1919 р. н. Алтайський край, м. Бійськ. Призваний Бійським райвійськкоматом Алтайського краю. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Михайлівка. Рідні: мати, Єфімова А.І., проживала за адресою: Алтайський край, м. Бійськ, вул. Макровська, 29.

Жеребчевський Василь Абрамович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Жила Григорій Дмитрович. 1910 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Писарщина. Розстріляний гітлерівцями. Дата і місце поховання невідомі.

Жолдак Максим Федорович, червоноармієць 305-го окремого розвідувального батальйону. 1919 р. н. Призваний Черкаським райвійськкоматом Київської області. Помер

Гребінківська міська територіальна громада

від ран до 14.11.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Київська область, Черкаський район, с. Свідовок.

Жолобецький Михайло Іванович, рядовий. 1909 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Овсюки. Загинув 11.02.1944 р. Похований с. Овсюки.

Жолобецький Михайло Олексійович, червоноармієць. 1918 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Овсюки. Призваний Гребінківським райвійськкоматом Полтавської області. Зник безвісти у 1941 р., в районі с. Овсюки. (За іншими даними помер у полоні 28.04.1942 р. у м. Дюссельдорф-Герресхайм, шталаг VI К (326). Рідні: сестра, Жолобецька Агрипіна Олексіївна, проживала за адресою: Полтавська область, Гребінківський район, с. Овсюки.

Жорняк Павло Григорович, червоноармієць. 1922 р. н. Полтавська область, Новосанжарський район, с. Нехвороща. Загинув у вересні 1941 р. Похований с. Тарасівка.

Жуган Микола Олександрович, рядовий 468-го окремого лінійного батальйону зв'язку. 1912 р. н. Київська область, Макарівський район, с. Копилов. Призваний Макарівським райвійськкоматом Київської області. Загинув під час бомбардування 14.08.1941 р. Похований м. Гребінка, братська могила. Рідні: дружина, Жуган Саня Олександрівна, проживала за адресою: Київська область, Макарівський район, с. Копилов.

Жук Іван Іванович, червоноармієць 235-го стрілецького полку. 1919 р. н. Помер від ран до 14.11.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Жук А.Н., проживала за адресою: м. Суми, вул. Заливна.

Журша Макар Карпович. 1896 р. н. Житель с. Тарасівка. Розстріляний гітлерівцями. Дата і місце поховання не відомі.

Журша Олексій Макарович. 1923 р. н. Житель с. Тарасівка. Розстріляний гітлерівцями. Дата і місце поховання не відомі.

Заболоцький Гнат Ігорович, підпільник. 1900 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Задорожний Олександр Павлович, директор школи с. Овсюки. 1902 р. н. Загинув 1.04.1943 р. Похований с. Горби.

Зайченко Іван Артемович (Андрійович), підпільник. 1905 р. н. м. Гребінка. Загинув у грудні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Замана Леонтій Миколайович, житель с. Почаївка. Страчений гітлерівцями у 1941 р. Місце поховання не відоме.

Зарифулін Мірзагіз, сержант 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1914 р. н. Татарська АРСР, Сармановський район. Призваний Сармановським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Зарифуліна Сабірзмал, проживала за адресою: Татарська АРСР, Сармановський район.

Зеленський Андрій Федорович, підпільник. 1905 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Зеленський Іван Федорович, голова колгоспу. 1903 р. н. с. Сотницьке. Розстріляний гітлерівцями 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Зубок Абрам Нухимович, рядовий. 1906 р. н. Загинув у жовтні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Іванов Олександр Костянтинович, сержант, командир відділення 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1909 р. н. Красноярський край, Ідрінський район, радгосп «Ідрінський». Призваний Ідрінським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.07.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Іванова Лідія Павлівна, проживала за адресою: Красноярський край, Ідрінський район, радгосп «Ідрінський».

Ігнатов Анатолій Кіндратович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колійного залізничного батальйону. 1919 р. н. Призваний Свердловським РВК. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка в напрямку на Київ від залізниці вліво 20 м. Рідні проживали за адресою: м. Свердловськ.

Ільєнко Григорій Степанович, старшина. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Тарасівка.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Імханічкін Михайло Наумович, Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Ісаєв Іван Андрійович, молодший сержант, обслуга танка 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1914 р. н. Саратовська область, Балашовський район, с. Тростьянка. Призваний Балашовським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Ісаєва Пелагея Федорівна, проживала за адресою: Саратовська область, Балашовський район, с. Тростьянка.

Ісайкін Іван Сергійович, рядовий, 151-ї стрілецької дивізії. 1901 р. н. Азербайджанська РСР, Гадабський район, с. Саратовка. Призваний Гадабським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Ісайкіна Тетяна Василівна, проживала за адресою: Краснодарський край, Павловський район, с. Павловське.

Ісаченков Юхим Дмитрович, рядовий. Псковська область, Кунинський район, с. Захаркіно. Загинув 18.05.1944 р. Похований с. Ульяновка.

Ічанський Петро Максимович, підпільник. 1901 р. н. с. Рудка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Рудка.

Ічанський Порфирій Федорович, підпільник. 1902 р. н. с. Рудка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Рудка.

Каграманян Шаген Аракелович, рядовий, 1921 р. н. Загинув 12.01.1945 р. Похований м. Гребінка.

Каленюк Віктор Іванович. 1931 р. н. Житель м. Гребінка. Убитий при розриві снаряду 7.06.1945 р. Похований м. Гребінка.

Калина Василь Несторович, підпільник. 1924 р. н. с. Горби. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Горби.

Калімбет Д. П., студент Лубенського учительського інституту, працював в управі м. Гребінка. Вів боротьбу з окупантами. Виданий зрадником, був страчений жандармерією у травні 1942 р. Місце поховання не відоме.

Камський Іван Захарович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Кантор Феня Менделівна і трое дітей (два сина і дочка). Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Капшник Григорій Степанович, підпільник. с. Олексіївка. Страчений у м. Києві. Похований Бабин Яр.

Капшник Марко Степанович, підпільник. с. Олексіївка. Розстріляний гітлерівцями у Пироговій Леваді.

Капшник Степан Степанович, підпільник. с. Олексіївка. Розстріляний гітлерівцями у Пироговій Леваді.

Каракаєв Муфозал Шарафутинович, старший сержант, командир відділення 496-го стрілецького полку. 1912 р. н. Башкирська АРСР, Абзеліловський район, с. Ташбулатово. Призваний Абзеліловським райвійськкоматом. Помер від ран 28.12.1943 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Каракаєва Разія, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Абзеліловський район, с. Ташбулатово.

Карпенко Єгор М., житель с. Березівка. Розстріляний гітлерівцями у грудні 1941р. Місце поховання не відоме.

Карпенко Іван Никифорович, підпільник. 1896 р. н. с. Березівка. Страчений у березні 1943 р. Місце поховання не відоме.

Касносєрвський, політрук 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. Потрапив у оточення с. Сербинівка. Подальша доля невідома. Рідні: проживали за адресою: м. Сухумі.

Каунов Сергій Іванович, рядовий, іздовий 151-ї стрілецької дивізії. 1898 р. н. Воропельська область, Калачєєвський район, с. Новомеловатка. Призваний Пролетарським райвійськкоматом Ростовської області. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похова-

Гребінківська міська територіальна громада

ний м. Гребінка. Рідні: дочка, Каунова Варвара Іллівна, проживала за адресою: Ростовська область, Пролетарський район, с. Велика Бургуста.

Кацалап Василь Степанович, підпільник. 1917 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Качан Іван Михайлович, підпільник. 1905 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Покровщина. Загинув у листопаді 1941 р. Похований м. Гребінка.

Квітка Трохим Кирилович, підпільник. 1902 р. н. м. Гребінка. Загинув 12.10.1941 р. Похований м. Гребінка.

Квітко Трохим Карпович, голова колгоспу. 1903 р. н. Страчений гітлерівцями. Похований м. Гребінка.

Кирьянов Дмитро Михайлович, ефрейтор 86-го окремого будівельно-коліяного залізничного батальйону. 1918 р. н. Алтайський край, с. Ребриха. Призваний Прокоп'євським РВК Новосибірської обл. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Гребінка. Похований м. Гребінка на міському кладовищі. Рідні проживали за адресою: Алтайський край, с. Ребриха.

Кислинський Георгій Павлович, рядовий, Харківська область. Помер від ран 09.1943 р. Похований м. Гребінка.

Кит Никифор Іванович, червоноармієць 217-го стрілецького полку. 1894 р. н. Полтавська область, Ковалівський район, с. Бирлівка. Призваний Ковалівським РВК Полтавської області. Помер від ран 2.12.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина Кит Марія Яківна, проживала за адресою: Полтавська область, Ковалівський район с. Бирлівка.

Кібец Кирило Христофорович, підпільник. 1898 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Грушківка. Загинув 6.03.1943 р. Похований м. Гребінка.

Климент'єв Григорій Павлович, червоноармієць 318-го стрілецького полку. 1914 р. н. Свердловська область, м. Нижній Тагіл. Призваний Нижньо-Тагільським РВК Свердловської області. Помер від ран 3.12.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Климент'єва Ганна Артемівна, проживала за адресою: Свердловська область, м. Нижній Тагіл, вул. 8-го Березня, буд. 5.

Клобуков Олексій Вікторович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 1916 р. н. Калінінська область, м. Камишин вул. Коноплянікова, 12. Призваний Брейтовським районським коматом Ярославської області. Поранений 26.10.1943 р. помер від ран 2.11.1943 р., у госпіталі легкопоранених № 1823, Похований м. Гребінка, кладовище. Рідні: сестра, Клобукова Олександра Дмитрівна, проживала за адресою: Калінінська область, м. Камишин, вул. Коноплянікова, 12.

Клобунов Олексій Федорович, рядовий, 1912 р. н. Загинув 11. 11. 1943 р. Похований м. Гребінка.

Кобзар Степан Михайлович. 1900 р. н. Житель с. Грушківка. Замордований поліцією у 1942 р. Місце поховання не відоме.

Кобушко Павло Матвійович, комуніст. Загинув у 1942 р. Похований с. Тарасівка, у братській могилі у центрі села.

Коваленко Марія Іванівна. 1921 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Погребище. Розстріляна нацистами у 1941 р. Місце поховання не відоме.

Коваленко Олексій Павлович, підпільник. 1906 р. н. с. Гришківка Пирятинський район. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Коваленко Олексій Яремович, підпільник. 1908 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Коваль Парасковія Григорівна. 1872 р. н. с. Кулажинці. Спалена гітлерівцями. Дата смерті і місце поховання не відомі.

Коварський Марко Григорович, тесля. 1910 р. н. с. Почаївка. Розстріляний гітлерівцями у 1942 р. Похований с. Почаївка.

Коварський Самійло Григорович, підпільник. 1906 р. н. м. Гребінка. Загинув у жовтні 1941 р. Похований м. Гребінка.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Коган Аврам Борисович, розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Коган Блюма Борисівна, розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Кожентаєв Жумац, рядовий 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1920 р. н. Гур'євська область, Магатський район, промисел Іскене 1, каз. аул 129. Призваний Магатським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Кожентаєв Сарангаши, проживав за адресою: Гур'євська область, Магатський район, промисел Іскене 1, каз. аул 129.

Козаченко Іван Кузьмович, рядовий 468-го окремого лінійного батальйону зв'язку Південно-Західного фронту. 1912 р. н. Київська область, Макарівський район, с. Копилов. Призваний Макарівським райвійськкоматом Київської області. Загинув під час бомбардування 14.08.1941 р. Похований м. Гребінка, Братська могила. Рідні: дружина, Козаченко Ольга Палимонівна, проживала за адресою: Київська область, Макарівський район, с. Копилов.

Козлов Микола Георгієвич, лейтенант, командир взводу 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. м. Калінін. Потрапив у оточення с. Сербинівка. Подальша доля невідома. Рідні: проживали за адресою: м. Калінін.

Козлов Михайло Григорович, рядовий, розвідник 253-ї стрілецької дивізії. 1924 р. н. Тульська область. Призваний Детінським райвійськкоматом Тульської області. Загинув в бою 18.09.1943 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Козлова Парасковія Федорівна, проживала за адресою: Тульська область, Детінський район, с. Станки.

Койшноруп Ташларат, рядовий, стрілець 835-го стрілецького полку 237-ї стрілецької дивізії. 1896 р. н. Чимкентська область, Кіровський район. Призваний Кіровським райвійськкоматом Чимкентської області. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Михайлівка. Рідні: дружина, Койшноруп Зайка, проживала за адресою: Чимкентська область, Кіровський район, колгосп ім. Жданова.

Колмаков Федот Микитович, рядовий. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Коломієць Василь Данилович, голова колгоспу. 1906 р. н. Житель с. Короваї. Розстріляний гітлерівцями 11.03.1943 р. Похований с. Короваї.

Коляда Федір Давидович. 1890 р. н. Житель с. Короваї. Розстріляний гітлерівцями у березні 1943 р. Похований с. Короваї

Кононенко А. С., зв'язковий партизанського загону, директор буфету ст. Гребінка. Страчений у 1941 р. Похований м. Гребінка.

Конопляник Федір Іванович, механік. 1907 р. н. с. Мар'янівка. Розстріляний гітлерівцями у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Коринівський Василь Харлампійович. 1880 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Сербинівка. Розстріляний гітлерівцями у травні 1942 р. Похований с. Сербинівка.

Корнієнко Василь Петрович, підпільник. м. Пирятин. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Корольов Євген Іванович, сержант, водій 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1923 р. н. м. Гур'єв, вул. Сланова (Серова, 26). Призваний Гур'євським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Корольова Олександра Савеліївна, проживала за адресою: м. Гур'єв, вул. Сланова (Серова, 26).

Корсунов Микола Андрійович, червоноармієць, військова частина № 5003. 1909 р. н. Помер 24.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: Корсунов В., проживав за адресою: Ростовська область, Красногвардійський район, Олексіївська сільська рада.

Корчан В. С., військовослужбовець. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Майорщина.

Корчеваха Марина Гаврилівна. Гребінківський район. Страчена у 1942 р., на залізні роз'їзді с. Мар'янівка.

Корчемаха Микола Іванович, Гребінківський район. Страчений у 1942 р., на залізн. роз'їзді с. Мар'янівка.

Корчوماха Петро Семенович, рядовий. 1901 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Грушківка. Загинув під час бомбардування м. Лубни у вересні 1941 р. Ймовірно, похований с. Грушківка. Місце поховання невідоме.

Косенко Євдоким Архипович, рядовий. 1903 р. н. Донецька область, м. Чистякове. Призваний Чистяківським райвійськкоматом. Загинув 21.08.1941 р. Похований ст. Гребінка. Рідні: дружина, Косенко Павліна Дмитрівна, проживала за адресою: Донецька область, м. Чистяково, провулок Жовтневий, 16.

Котельський Данило Тимофійович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1899 р. н. Харківська область, Краснокутський район, Мурафська сільська рада. Призваний Краснокутським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Котельська Христина Денисівна, проживала за адресою: Харківська область, Краснокутський район, Мурафська сільська рада.

Котляр Іван Петрович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1917 р. н. Полтавська область, Машівський район, с. Кустолово-Суходілка. Призваний Новосанжарським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Котляр Єфросинія Михайлівна, проживала за адресою: Полтавська область, Машівський район, с. Кустолово-Суходілка.

Котляревський Іван Харитонович, підпільник. 1900 р. н. м. Гребінка. Загинув у лютому 1943 р. Похований м. Гребінка.

Котов Валентин Іванович, червоноармієць 305-го окремого розвідувального батальйону. 1920 р. н. Призваний Куркинським райвійськкоматом Тульської області. Помер від ран 18.08.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Котов І. Г., проживав за адресою: Тульська область, Куркинський район.

Кравченко Дарія Григорівна, підпільниця. 1908 р. н. с. Тарасівка. Страчена у 1943 р. Похована с. Тарасівка.

Кравченко Дмитро Іванович, підпільник. 1902 р. н. с. Повстин Пирятинський район. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Кравченко Павло Костянтинович, голова Гребінківської селищної ради. Розстріляний гітлерівцями, дата і місце поховання не відомі.

Кравченко Павло Тихонович, бригадир рільничої бригади. 1904 р. н. с. Корніївка. Розстріляний гітлерівцями у березні 1943 р. Місце поховання не відоме.

Кривенко Павло Васильович, партизан. 1912 р. н. м. Гребінка. Загинув у 1943 р. Похований м. Гребінка.

Криветченко Андрій Іванович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1895 р. н. Харківська область, Липецький район, с. Нескучне. Призваний Липецьким райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Криветченко Онисія Василівна, проживала за адресою: Харківська область, Липецький район, с. Нескучне.

Кривобок Григорій Сергійович, житель с. Олексіївка. Спалений в сараї.

Криводелов Сергій Іванович, рядовий. 1895 р. н. Загинув. Похований м. Гребінка.

Криворучко Іван Денисович, підпільник. 1907 р. н. м. Гребінка. Загинув у жовтні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Криворучко Іван Євдокимович, залізничник. 1908 р. н. м. Гребінка. Розстріляний гітлерівцями 15.01.1942 р. Похований м. Гребінка.

Кривошенко Дмитро Федорович, підпільник. 1898 р. н. с. Грабарівка Пирятинський район. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Криничний Яків Іванович, червоноармієць 317-го стрілецького полку. 1910 р. н. Призваний Ростовським райвійськкоматом Ростовської області. Помер від ран 25.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Ростовська область, Лиховський район, ст. Лиха, шахта Чичеріна.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Кричман, військовий технік, завідуючий справами 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. Потрапив у оточення с. Сербинівка. Подальша доля невідома.

Кропива Іван Леонтійович, рядовий. 1925 р. н. Золотоніський район с. Бакаївка. Призваний Золотоніським РВК. Загинув у жовтні 1943 р. під час бомбардування військового ешелону. Похований м. Гребінка, на кладовищі біля вокзалу.

Крячков Дмитро Петрович, старший сержант, пекар 151-ї стрілецької дивізії. 1912 р. н. Курська область, Суджанський район, м. Суджа. Призваний Сухумським міськвійськоматом м. Сухумі. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Овчиннікова Валентина Петрівна, проживала за адресою: Абхазія, м. Сухумі, вул. Кірова, 58.

Куванов Ахмет, рядовий, іздовий 6-ї батареї 496-го окремого мінометного полку 1906 р. н. Казахська РСР, Гур'євська область, Новобогатинський район, с. Заберн. Призваний Новобогатинським райвійськоматом. Загинув 20.11.1943 р. Похований ст. Гребінка, у південно-західному напрямку від залізничного шляху. Рідні: дружина, Куванова Каліт, проживала за адресою: Казахська РСР, Гур'євська область, Новобогатинський район, с. Заберн.

Куднов Ахмет, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Кузнецов Володимир Леонідович, старшина, механік-водій 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1923 р. н. Запорізька область, м. Осипенко, вул. Мазіна, 76. Призваний Осипенковським райвійськоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: мати, Кузнецова Анастасія Якимівна, проживала за адресою: Запорізька область, м. Осипенко, вул. Мазіна, 76.

Кукло Михайло Йосипович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Кулинич Григорій Васильович, рядовий. 1912 р. н. м. Гребінка. Зник безвісти у жовтні 1941 р.

Кураковська Фіра Борисівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Курочка Михайло Іванович, підпільник. 1903 р. н. с. Сліпорід-Іванівна. Розстріляний 18.05.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Курочка Петро Йосипович, підпільник. 1922 р. н. с. Сліпорід-Іванівка. Страчений гітлерівцями у грудні 1942 р. Похований с. Сліпорід-Іванівка.

Курубаєв Шерап Миколайович, рядовий, телефоніст 5-ї батареї 496-го окремого мінометного полку. 1923 р. н. Башкирська АРСР, Калтасінський район, с. Нова Комбахтіна. Призваний Калтасінським райвійськоматом. Загинув 20.11.1943 р. Похований ст. Гребінка, у південно-західному напрямку від залізничного шляху. Рідні: мати, Ніколаєва Саскян, проживала за адресою: Башкирська АРСР, Калтасінський район, с. Нова Комбахтіна.

Кутовий Сергій Степанович, підпільник. 1890 р. н. м. Гребінка. Загинув у жовтні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Кутовой Григорій Степанович, житель с. Мечет. Страчений 2.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Кучубаєв Василь, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Лавренко Микита Степанович, житель с. Грушківка. Убитий гітлерівцями 1942 р. Місце поховання не відоме.

Лавренко Михайло Миколайович. 1932 р. н. Житель с. Писарщина. Убитий 7.06.1946 р. при розриві снаряда. Похований с. Писарщина.

Латиш Яків Іванович, підпільник. 1895 р. н. с. Горби. Страчений у 1943 р. Похований с. Горби.

Латфулін Шеріф, рядовий, пекар 151-ї стрілецької дивізії. 1913 р. н. Чкаловська область, Асекеєвський район, с. Новосултангулово. Призваний Асекеєвським райвійськоматом Чкаловської області. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований

Гребінківська міська територіальна громада

м. Гребінка. Рідні: дружина, Латфуліна Зукалда, проживала за адресою: Чкаловська область, Асекеєвський район, с. Новосултангулово.

Левада Андрій Олександрович, рядовий, іздовий 151-ї стрілецької дивізії. 1911 р. н. Ростовська область, Азовський район, с. Займо-Обрив. Призваний Азовським райвійськкоматом Ростовської області. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Левада Ганна Федорівна, проживала за адресою: Ростовська область, Азовський район, с. Займо-Обрив.

Левченко Аркадій Данилович, механік. 1908 р. н. с. Мар'янівка. Розстріляний гітлерівцями у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Лежнін Іван Іванович, рядовий, стрілець 483-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1896 р. н. Кіровська область. Призваний Декабристським райвійськкоматом Свердловської області. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Лежніна Ганна Макарівна, проживала за адресою: Свердловська область, м. Тавда, вул. Північна, 18.

Лепенін Іван Іванович, військовослужбовець. Загинув. Похований м. Гребінка, у братській могилі.

Лебедєв Михайло Семенович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колісного залізничного батальйону. 1918 р. н. Призваний Сталінським РВК Новосибірської обл. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка, в напрямку на Київ, від залізниці вліво 20 м. Рідні проживали за адресою: м. Сталінськ.

Лимар Іван Сергійович. 1938 р. н. Житель с. Новоселівка. Убитий 27.05.1946 р., при розриві снаряда. Похований с. Новоселівка.

Лисенко Дмитро Корнійович, рядовий, стрілець 551-го окремого стрілецького полку 250-ї стрілецької дивізії. 1898 р.н. Омська область, Краснополейський район, с. Жуковка. Призваний Краснополейським райвійськкоматом Омської області. Поранений 11.11.1943 р., помер від ран 10.12.1943 р., у госпіталі для легкопоранених № 1823. Похований м. Гребінка, громадянське кладовище. Рідні: дружина, Харченко Парасковія Павлівна, проживала за адресою: Омська область, Краснополейський район, с. Жуковка.

Лисенко Олександр Дмитрович, підпільник. 1902 р. н. с. Слободо-Петрівка. Страчений у березні 1943 р., Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Лисиненко Кирило. 1904 р. н. Житель с. Тарасівка. Страчений гітлерівцями. Похований с. Тарасівка.

Лисокобилка Никифор Федотович, підпільник. 1908 р. н. с. Овсюки. Загинув у грудні 1942 р. Похований с. Овсюки.

Литвиненко Григорій Онисимович, підпільник. 1917 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний у квітні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Литвиненко Данило Антонович, рядовий. 1915 р. н. Запорізька область, Гуляйпільський район, с. Новозлатополь. Загинув у вересні 1943 р. Похований с. Польове (Паризька Комуна).

Литовка Василь Григорович, підпільник. 1908 р. н. м. Гребінка. Загинув 24.12.1942 р. Похований м. Гребінка.

Лихацький Андрій Каленикович, голова колгоспу, с. Кулажинці. Розстріляний у грудні 1942 р. Похований с. Кулажинці.

Лихацький Тимофій Каленикович, підпільник. 1890 р. н. с. Кулажинці. Страчений 22.03.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Личман Микола Дмитрович, підпільник. 1900 р. н. м. Гребінка. Загинув у жовтні 1941 р. Похований м. Гребінка.

Лімов Микола Костянтинович, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, у братській могилі.

Лобода Пантелеймон Антонович, підпільник. 1902 р. н. м. Гребінка. Загинув у 1942 р. Похований м. Гребінка.

Лобода Пантелеймон Іванович. 1904 р. н. Житель Григорівської сільської ради. Загинув під час окупації 1941–1943 р. Місце поховання не відоме.

Лов'янніков Павло Макарович, рядовий, водій 5216-го хірургічного польового пересувного госпіталю. 1914 р. н. Куйбишевська область, Борський район. Призваний Борським райвійськкоматом. Помер від ран 6.11.1943 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Лов'яннікова Агрипина Андріївна, проживала за адресою: Куйбишевська область, м. Єйськ, вул. Леніна, буд. 115.

Логвиненко Петро Іванович, підпільник. 1910 р. н. с. Рудка. Страчений у серпні 1942 р. Похований с. Рудка.

Лошин Павло Йосипович. 1916 р. н. Житель с. Сербинівка. Загинув у 1942 р. Похований с. Сербинівка.

Луценко Віра Марківна, підпільниця. 1910 р. н. м. Гребінка. Загинула у жовтні 1942 р. Похована м. Гребінка.

Луценко Олександр Дем'янович. 1916 р. н. Житель с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями 13.01.1942 р. Похований с. Майорщина.

Любимов Микола Іванович, капітан, начальник зв'язку 496-го стрілецького полку. 1908 р. н. Удмуртська АРСР, м. Багауча. Призваний Чудовським райвійськкоматом Ленінградської обл. Помер від ран 20.11.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дочка Любимова Золда Миколаївна, проживала за адресою: Удмуртська АРСР, м. Багауча.

Макаровський Федір Максимович, червоноармієць 305-го окремого розвідувального батальйону. 1912 р. н. Призваний Куркинським райвійськкоматом Тульської області. Помер від ран до 14.11.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Макаровський М. Д., проживав за адресою: Сталінська область, ст. Очеретино, завод ім. Маркса, 24.

Максименко Кирило Ісакович, рядовий. 1911 р. н. Вінниця. Призваний Вінницьким райвійськкоматом. Помер від ран 25.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: Максименко Н., проживала за адресою: Вінницька область, Піщанський район, с. Богданське.

Максименко Опанас Андрійович. 1909 р. н. Житель с. Григорівка. Страчений 25.02.1943 р. Похований м. Гребінка.

Маларна Нікель Наумовна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Малахов Микита Федорович, рядовий, телефоніст 18-ї окремої штурмової роти. 1911 р. н. Харківська область, Олексіївський район. Призваний Олексіївським райвійськкоматом Харківської області. Загинув під час бомбардування 2.08.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Малахов, проживав за адресою: Харківська область, Олексіївський район.

Малиш Василь Никифорович, рядовий, топограф 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1908 р. н. Запорізька область, Веселовський район, с. Єлизаветівка. Призваний Веселовським райвійськкоматом. Загинув 24.01.1944 р. під час бомбардування. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Малишева Катерина Данилівна, проживала за адресою: Запорізька область, Веселовський район, с. Єлизаветівка.

Малука Григорій Іванович, підпільник. 1912 р. н. с. Стукалівка. Загинув 20.03.1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Малявка Борис Григорович, сержант, радист 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1913 р. н. Білоруська РСР, Заславський район, с. Жуков. Призваний Люксембургським райвійськкоматом Грузинської РСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дядько, Малявка Степан Федорович, проживав за адресою: м. Мінськ, провулок Полоцький, 4.

Мартиненко Макар Трохимович, підпільник. 1894 р. н. с. Грабарівка Пирятинський район. Розстріляний у липні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Марченко Микола Олексійович, рядовий, стрілець 48-го стрілецького полку 38-ї стрілецької дивізії. 1922 р. н. Полтавська область, Козельщинський район, с. Піски. Призваний Козельщинським райвійськкоматом Полтавської області. Загинув 4.01.1944 р. під час бомбардування. Похований за 2 км у східному напрямку від с. Слободо-Петрівка. Рідні: мати, Марченко Агафія Михайлівна, проживала за адресою: Полтавська область, Козельщинський район, с. Піски.

Гребінківська міська територіальна громада

Марченко Яків Платонович (Потапович), рядовий. Загинув 11.03.1944 р. Похований м. Гребінка.

Маслін Василь Петрович, червоноармієць, водій автомобільного батальйону. 1914 р. н. м. Москва. Призваний Московським міськвійськкоматом. Помер від ран 6.12.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Масліна Людмила Іванівна, проживала за адресою: м. Москва, Зацейська площа, буд. 3/5.

Масляник Петро Карпович, підпільник. 1918 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Мацко Никифор Йосипович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Медяник Федот Кузьмович, кравець. 1890 р. н. Житель с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляний гітлерівцями при відступі у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Мельник Дмитро Опанасович, червоноармієць, 97-го стрілецького полку. 1919 р. н. Помер від ран в період з 21.07 по 30.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Харківська область, Валківський район, с. Мельниківка.

Мельников Федір, лейтенант, командир взводу 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. м. Київ. Потрапив у оточення біля с. Сербинівка. Подальша доля невідома. Рідні: проживали за адресою: м. Київ.

Микитенко Яків Іванович, підпільник. 1914 р. н. с. Сліпорід-Іванівка. Страчений гітлерівцями у червні 1942 р. Похований с. Сліпорід-Іванівка.

Миколаєнко Трохим Михайлович, ветеринарний фельдшер. 1904 р. н. с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями 13.01.1942 р. Похований с. Майорщина.

Милокіст Єлисей Кіндратович, підпільник. 1909 р. н. м. Гребінка. Загинув у червні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Минокость А. К., зв'язковий партизанського загону, секретар по кадрам Гребінківського РККП України. Страчений у 1941 р. Похований м. Гребінка.

Мирвода Леонтій Іванович, підпільник. 1898 р. н. м. Гребінка. Загинув у 1941 р. Похований м. Гребінка.

Миславський Борис В'ячеславович, підпільник. 1914 р. н. м. Гребінка. Загинув у березні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Михайленко Самійло Остапович, підпільник. 1898 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Короваї. Загинув у 1943 р. Похований м. Гребінка.

Михайлов Єгор Михайлович, рядовий, телефоніст 933-го стрілецького полку 235-ї стрілецької дивізії. 1904 р. н. Татарська АРСР. Призваний Верхне-Пишминським райвійськкоматом Свердловської області. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Почайка у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Михайлова Степанида, проживала за адресою: Татарська АРСР, Цип'їнський р-н, с. Верхній Субаш.

Мірошніченко Андрій Іванович. 1907 р. н. Житель Григорівської сільської ради. Загинув під час окупації 1941–1943 р. Місце поховання не відоме.

Мірошніченко Борис В'ячеславович, підпільник. 1914 р. н. м. Гребінка. Загинув у березні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Мірошніченко Василь Іванович. 1939 р. н. Житель с. Слободо-Петрівка. Убитий 28.06.1946 р., при розриві снаряда. Похований с. Слободо-Петрівка.

Мисурев Михайло Григорович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колісного залізничного батальйону. Московська область, Дмитровський район, с. Плетнево. Призваний Дмитровським райвійськкоматом Московської області. Помер від ран 6.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка, в напрямку на Київ, від залізниці вліво 20 м.

Мовчан Іван Антонович, підпільник. 1907 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Мовчан Іван Антонович, підпільник. 1911 р. н. с. Короваї. Страчений у 1943 р. Похований с. Корніївка.

Мозговий Яків Миколайович, комірник. 1907 р. н. Житель с. Короваї. Розстріляний гітлерівцями у 1942 р. Місце поховання не відоме.

Молчанов Іван Антонович, 1912 р. н. с. Лутайка. Голова Ворошилівської сільської ради. Розстріляний гітлерівцями 13.11.1941 р. Місце поховання не відоме.

Мороз Максим Павлович, підпільник. 1912 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Морох Павло Кузьмович, рядовий, комірник 74-го стрілецького полку. 1902 р. н. Полтавська область, м. Гребінка. Помер від ран до 14.11.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Морох Н. Т., проживала за адресою: Полтавська область, м. Гребінка.

Москаленко Володимир Федорович, військовослужбовець. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Мочалін Іван Петрович, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка.

Мринський Федір Якович, підпільник. 1906 р. н. м. Пирятин. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Мулик Василь Іванович, батальйонний комісар. 1902 р. н. Харківська область, Вовчанський район. Помер від ран 27.08.1941 р. в ЕГ № 1191. Похований м. Гребінка.

Мусаєв Абілди, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Тянь-Шанська область, Джумгальський район, с. Таштубе. Призваний Джумгальським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Сапотаєв Муса, проживав за адресою: Тянь-Шанська область, Джумгальський район, с. Таштубе.

Мяколик Іван, лейтенант. Загинув. Похований м. Гребінка.

Назімов Михайло Тарасович, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка.

Наталевич, майор, начальник штабу 25-ї окремої залізничної бригади. Потрапив в оточення, зник безвісти у вересні 1941 р. м. Гребінка.

Неговора Григорій Кирилович, рядовий 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1906 р. н. Ростовська область, Сальський район, с. Ярлик. Призваний Пролетарським райвійськкоматом Ростовської області. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Неговора Олександра Степанівна, проживала за адресою: Ростовська область, Пролетарський район, ст. Пролетарська, вул. Садова, 8.

Незамутдінов Іслам Незамутдінович, рядовий. 1898 р. н. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села.

Них, лейтенант, командир роти 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. м. Полтава. Розстріляний гітлерівцями у с. Сербинівка. Місце поховання невідоме. Рідні: проживали у м. Полтава.

Нікітенков Микола Михайлович, рядовий 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Свердловська область, Егоршинський район, шахта Буланаш. Призваний Егоршинським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Нікітенков Михайло Антонович, проживав за адресою: Свердловська область, Егоршинський район, шахта Буланаш.

Ніязов Уман, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Ташкентська область, Беговатський район. Призваний Беговатським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Ніязова Анат, проживала за адресою: Ташкентська область, Беговатський район.

Новгородська Єся Бенціонівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Новгородська Любов Михайлівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Новгородський Ісак Лазаревич. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Новіков Ілля Омелянович, старший сержант 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1923 р. н. Челябінська область, м. Магнітогорськ, вул. Калініна, 5, кв. 14. Призваний Магнітогорським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні:

Гребінківська міська територіальна громада

дружина брата, Новікова Марія Григорівна, проживала за адресою: Челябінська область, м. Магнітогорськ, вул. Калініна, 5, кв. 14.

Овчаренко Дарія Трохимівна, підпільниця. 1905 р. н. м. Гребінка. Загинула у квітні 1942 р. Похована м. Гребінка.

Овчаров Василь, молодший лейтенант, командир взводу 293-го окремого батальйону зв'язку. 1914 р. н. Ворошиловградська область, Свердловський район. Призваний Свердловським райвійськкоматом. Помер від ран 12.10.1943 р. в ХППГ № 5229. Тіло забрали до військової частини у Сумській області. Рідні: мати, Овчарова, проживала за адресою: Свердловська область, Курганський район, с. Щуче.

Огарев В., рядовий. Загинув у с. Наталівка. Місце поховання невідоме.

Оголь Прокіп Дмитрович, підпільник. 1894 р. н. с. Повстин Пирятинський район. Розстріляний 22.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Олійник Іван Никифорович, підпільник. 1909 р. н. м. Гребінка. Загинув у грудні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Онищенко Софія Михайлівна. 1902 р. н. Жителька с. Сліпорід-Іванівка. Розстріляна гітлерівцями при відступі у 1943 р. Місце поховання невідоме.

Онищук Микола Никифорович, сержант 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1907 р. н. Кам'янець-Подільська область, Теофіопольський район, с. Льківці. Призваний Теофіопольським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований. с. Почаївка (Ульянівка) у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Онищук, проживала за адресою: Кам'янець-Подільська область, Теофіопольський район, с. Льківці.

Орехов Григорій Миколайович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Алтайський край, Косихинський район, с. Лосиха. Призваний Косихинським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Орехова Марія Іванівна, проживала за адресою: Алтайський край, Косихинський район, с. Лосиха.

Остапенко Василь Іванович, залізничник. 1898 р. н. м. Гребінка. Розстріляний гітлерівцями 28.02.1943 р. Похований м. Гребінка.

Остапенко Гаврило Макарович, червоноармієць 460-го стрілецького полку. 1900 р. н. Сумська область, Синівський район, с. Синівка. Призваний Синівським РВК, Сумської області. Помер від ран 26.11.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина Остапенко Ліза, проживала за адресою: Сумська область, Синівський район, с. Синівка.

Острянький Йосип Іванович, підпільник. 1885 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Осьтик Саватій Якович, колгоспник. 1879 р. н. с. Кулажинці. Розстріляний 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Павленко Геня Львівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Павленко М., рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Павлов Олексій Тимофійович, ефрейтор, старший телефоніст 865-го автомобільно-го полку 302-ї стрілецької дивізії. 1897 р. н. Сталінградська область, Юхновський район, с. Требудово. Призваний Красногорським райвійськкоматом Удмуртської АРСР. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Чаплигіна Ніна Федотівна, проживала за адресою: Ворошиловградська область, Ровенський район, рудник Лабава, вул. Ленінська, 10.

Панкратов Георгій Іванович, рядовий, повітряний стрілець 241-го штурмового авіаційного полку. 1921 р. н. м. Горький, Автозаводський район, с-ще Гнилиці, вул. Шкільна, 27. Призваний Молотовським райвійськкоматом. Загинув 22.10.1943 р. Похований на кладовищі с. Скочак. Рідні: батько, Панкратов Іван Якович, проживав за адресою: м. Горький, Автозаводський район, с-ще Гнилиці, вул. Шкільна, 27.

Парамонов Олексій Георгійович, старший сержант, радист-стрілець 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1920 р. н. Молотовська область, м. Кунгур, вул. Советська, 34. Призваний Кожвинським райвійськ-

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

коматом Комі АРСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі в центрі села. Рідні: брат, Конісов Рід Якович, проживав за адресою: Молотовська область, м. Кунгур, вул. Советська, 34.

Паращій Тимофій Іванович, бригадир колгоспу. 1907 р. н. с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями 13.01.1942 р. Похований с. Майорщина.

Пархоменко Петро Іванович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1904 р. н. Харківська область, Липецький район, с. Черкаські Тишки. Призваний Липецьким райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Пархоменко Марфа Спиридонівна, проживала за адресою: Харківська область, Липецький район, с. Черкаські Тишки.

Пасічний Георгій Васильович, підпільник. 1926 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний у жовтні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Пасічний Микола Степанович, підпільник. 1922 р. н. с. Тарасівка. Розстріляний у червні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Патрикеев Михайло Андрійович, начальник залізничної станції. 1899 р. н. Розстріляний за саботаж у вересні 1941 р. Похований м. Гребінка, кладовище.

Пацюк Яким Полікарпович, підпільник. 1901 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Пеллгарт Абрам Аронович. 1913 р. н. Житель м. Гребінка. Розстріляний 23.12.1941 р. Похований м. Гребінка.

Перевертайло Григорій Іванович, червоноармієць, військова частина № 5230. 1910 р. н. Призваний Чертковським райвійськкоматом Ростовської області. Помер від ран до 14.11.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Ростовська область, Алексеево-Лозовський район, ст. Чертково.

Передельський Олексій Антонович, сержант, командир відділення 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1920 р. н. Курська область. Обоянський район, с. Верскове. Призваний Обоянським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований ст. Гребінка. Рідні: дружина, Передельська Сима Федорівна, проживала за адресою: Курська область, Обоянський район, с. Верскове.

Перрель Лев Шабсович, політрук, воєнком окремої роти зв'язку. 1906 р. н. Кам'янець-Подільська область, Волочиський район, с. Калініне. Призваний Підгаєцьким райвійськкоматом Тарнопільської області. Загинув під час бомбардування 2.08.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: Перрель Лідія Наумівна, проживала за адресою: м. Курськ, вул. Сосновська 8, кв. 12.

Персемова Марія Гаврилівна, жителька с. Мечет. Страчена 2.02.1942 р. Похована м. Гребінка.

Петров Василь Йосипович, старший сержант, командир гармати 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1910 р. н. Ленінградська область, Батецький район. Призваний Орським райвійськкоматом Чкаловської області. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Петрова Ганна Євдокимівна, проживала за адресою: Ленінградська область, Батецький район.

Пилипенко Павло Данилович, рядовий. 1925 р. н. Полтавська область, м. Гребінка, помер від ран 18.02.1945 р. Похований м. Гребінка.

Писана Мотрона Свиридівна, жителька с. Корніївка. Страчена у 1942 р. Похована с. Корніївка.

Писанка Василь Свиридович, підпільник. 1902 р. н. с. Корніївка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Корніївка.

Писанка Мотрона Свиридівна, підпільниця. 1914 р. н. с. Корніївка. Страчена у березні 1943 р. Похована с. Корніївка.

Писаренко Іван Тихонович, підпільник. 1904 р. н. с. Короваї. Загинув у 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Писаренко Іван Федорович, головний бухгалтер. 1912 р. н. с. Лутайка. Розстріляний гітлерівцями 10.05.1943 р. Похований с. Лутайка.

Гребінківська міська територіальна громада

Писаренко Федір Герасимович, підпільник. 1915 р. н. с. Короваї. Загинув у 1943 р. Похований м. Гребінка.

Плашкін Василь Степанович, військовий льотчик. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Победа Пантелеймон Андрійович. 1904 р. н. Житель с. Григорівка. Розстріляний гітлерівцями в грудні 1942 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Погуляєвська Гінда Наумівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Погуляєвська Римма Йосипівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Полторацький Іван Степанович, підпільник. 1886 р. н. м. Пирятин. Загинув у лютому 1942 р. Похований с. Тарасівка.

Полякова Ольга Захаріївна. 1921 р. н. Жителька с. Кулажинці. Розстріляна нацистами 23.02.1943 р. Похована с. Кулажинці.

Пономаренко Євдоким Тихонович, підпільник. 1908 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Попович Панас Онуфрійович, підпільник. 1902 р. н. м. Гребінка. Загинув у червні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Порчанський Микола Костянтинівич, підпільник. 1904 р. н. м. Пирятин. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Прогрущенко Андрій Федорович, підпільник. 1892 р. н. с. Григорівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Прокопець Федір Михайлович. 1900 р. н. Житель с. Сербинівка. Страчений як партизан 25.11.1942 р. Похований с. Сербинівка.

Пукаленко Іван Сергійович, сержант, командир відділення 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Казахська РСР, Кустанайська область, Тарновський район. Призваний Кустанайським облвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Пукаленко Марія Олександрівна, проживала за адресою: Кустанайська область, Тарновський район, с. Вікторівка, вул. Калініна.

Пшениченко, капітан, начальник штабу 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. Полтавська область, м. Пирятин. Потрапив в оточення у м. Гребінка. Подальша доля невідома.

Рабовалюк Василь Іванович, сержант 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1914 р. н. Київська область, Тетіївський район, с. Бурковці. Призваний Ленінським райвійськкоматом м. Києва. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: сестра Рабовалюк Антоніна Іванівна, проживала за адресою: м. Київ, вул. Ново-госпітальна, 17, кв. 43.

Радченко Олександр Григорович, підпільник. 1925 р., м. Гребінка. Загинув у квітні 1942 р. Похований Гребінка.

Радченко Ольга Володимирівна, підпільниця. 1914 р. н. м. Гребінка. Загинула у квітні 1942 р. Похована м. Гребінка.

Радченко Павло Васильович, підпільник. 1907 р. н. с. Майорщина. Загинув 13.01.1942 р. Похований с. Майорщина.

Радябов Матіазар, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Хорезмська область, Янгарський район. Призваний Янгарським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Радябова Заір Джумангулова, проживала за адресою: Хорезмська область, Янгарський район.

Резнікова Віра. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Рекун Андрій Кіндратович, підпільник. 1920 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943р. Похований с. Кулажинці.

Рекун Іван Кіндратович, підпільник. 1908 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Рекуцький Максим Карпович, підпільник. 1896 р. н. с. Грабарівка Пирятинський район. Розстріляний у травні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Ремесло Прокіп Дем., житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Решетников Дмитро Васильович, молодший сержант, механік-водій 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1914 р. н. м. Сталінград, вул. Чудська, 10. Призваний Дзержинським райвійськкоматом м. Сталінград. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: мати, Решетникова Ганна Іванівна, проживала за адресою: м. Сталінград, вул. Чудська, 10.

Римар Павло Федорович, рядовий. 1908 р. н. Сумська область, м. Лебедин. Призваний Кагановицьким райвійськкоматом м. Харків. Зник безвісти у грудні 1941 р. на ст. Гребінка Полтавської області. Рідні: дружина, Римар Наталія Іванівна, проживала за адресою: Сумська область, м. Лебедин, вул. Новокузнецна, 8.

Ричка Іларіон Демидович, голова колгоспу. 1913 р. н. с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями у 1942 р. Похований с. Майорщина, сільське кладовище.

Ричка Леонтій Кирилович, голова колгоспу. 1906 р. н. с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями 13.01.1942 р. Похований с. Майорщина, сільське кладовище.

Родзанівський Іван Андрійович. 1896 р. н. Житель с. Майорщина. Розстріляний гітлерівцями 22.06.1942 р. Похований с. Майорщина, сільське кладовище.

Родина Булкіна. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Жабинського. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Каплан. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Климовицьких. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Майлін. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Певзнер. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Полякова. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Резаков. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Родина Ставицьких. Розстріляні гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Романенко Григорій Федорович, молодший сержант, механік-водій 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1909 р. н. Краснодарський край, Новокубанський район, станиця Прочноокопська. Призваний Євлахським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Ткаченко Надія Василівна, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, м. Євлах, будинок бавовняного заводу, 1, кв. 17.

Романенко Парасковія Яківна, рядова, морзистка 42-го окремого полку зв'язку. 1920 р. н. Київська область, Горловський район, с. Гореничі. Призвана з центрального телеграфа м. Києва. Загинула під час бомбардування 2.08.1941 р. Похована м. Гребінка. Рідні: Романенко, проживав за адресою: Київська область, Горловський район, с. Гореничі.

Романов О. О., рядовий. Загинув 19.09.1943 р., при звільненні села Олександрівка. Спочатку був похований на сільському кладовищі. У 1955 р. перезахоронений до братської могили у центрі села.

Романов Олег Григорович, лейтенант, командир танка 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1914 р. н. Івановська область, м. Вичуга, провулок П'ятницький, 5. Призваний Вичузьким райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: батько, Рома-

Гребінківська міська територіальна громада

нов Григорій Опанасович, проживав за адресою: Івановська область, м. Вичуга, провулок П'ятницький, 5.

Романченко Іван Васильович, підпільник. 1926 р. н. с. Овсюки. Страчений гітлерівцями у жовтні 1942р. Похований с. Овсюки.

Романченко Пелагея Кузьмівна, жителька с. Слободо-Петрівка. Розстріляна гітлерівцями у 1942 р. Місце поховання не відоме.

Романченко Семен Лукич. 1926 р. н. Житель Григорівської сільської ради. Загинув під час окупації 1941–1943 р. Місце поховання не відоме.

Рувинська Фаїна Марківна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Рувинський Яків Абрамович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Савченко Данило Лазарович, сержант, командир відділення 728-го стрілецького полку. 1916 р. н. Ставропольський край, Курський район. с. Галюгаєвська. Призваний Моздокським райвійськкоматом Північно-Осетинської АРСР. Помер від ран 28.07.1941 р. в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Савченко Лазар Федорович, проживав за адресою: Ставропольський край, Курський район. с. Галюгаєвська.

Савченко Олександр Феодосійович, рядовий. 1921 р. н. Сталінська область, Селідовський район, с. Селідовка. Призваний Селідовським райвійськкоматом. Зник безвісти у вересні 1941 р. у м. Гребінка. Подальша доля невідома. Рідні: мати, Савченко Пелагея Харитонівна, проживала за адресою: Сталінська область, Селідовський район, с. Селідовка.

Салакай, військовий технік, політрук 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. м. Сухумі. Потрапив у оточення в с. Сербинівка. Подальша доля невідома.

Самгін Олександр Георгійович, ефрейтор, радист-стрілець 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1912 р. н. Саратовська область, Базарно-Карабулакський район, с. Хватовка. Призваний Дербентським райвійськкоматом Дагестанської АРСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Самгіна Ольга Іванівна, проживала за адресою: Дагестанська АРСР, ст. Дагестанські Огні, провулок Ручний, буд. 11.

Самкнула Володимир Михайлович, лейтенант, командир танку 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1916 р. н. Білоруська РСР, м. Могильов. Призваний Климовицьким райвійськкоматом Могилевської області. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: батько, Самкнула Михайло Васильович, проживав за адресою: Воронежська область, Рождественська МТС.

Сафонов Василь Олексійович, старший сержант, обслуга танка 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1914 р. н. Ленінградська область, м. Кінгісеп, вул. Іванова, 3, кв. 20. Призваний Кінгісепським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Сафонова Зінаїда Костянтинівна, проживала за адресою: Горьківська область, Тонкінський район, с. Носовське.

Сахно Микола Данилович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1913 р. н. Харківська область, Великобурлуцький район, с. Великий Бурлук. Призваний Великобурлуцьким райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Сахно Фекла Гнатівна, проживала за адресою: Харківська область, Великобурлуцький район, с. Великий Бурлук.

Сердюк Павло Прокопович. 1938 р. н. Житель с. Слободо-Петрівка. Убитий 29.08.1946 р. при розриві снаряду. Похований с. Слободо-Петрівка.

Симоненко Іван Пилипович, підпільник. 1911 р. н. с. Рудка. Страчений у квітні 1942 р. Похований с. Рудка.

Симоненко Пантелеймон Пилипович, підпільник. 1904 р. н. с. Рудка. Страчений у квітні 1942 р. Похований с. Рудка.

Симонов Валентин Андрійович, сержант 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1924 р. н. Івановська область, Небиловський район, с. Кишлеєво. Призваний Небиловським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Симонов Матвій Степанович, проживав за адресою: Івановська область, Небиловський район, с. Кишлеєво.

Сисоев Петро Степанович, рядовий, пекар 151-ї стрілецької дивізії. 1900 р. н. Азербайджанська РСР, Гадабський район, с. Саратовка. Призваний Гадабським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: сестра, Сисоева Аксинія Степанівна, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, Гадабський район, с. Саратовка.

Скляров Петро Мойсейович, червоноармієць 235-го стрілецького полку. 1912 р. н. Призваний Сочинським міськвійськкоматом Краснодарського краю. Помер від хвороби 25.07.1941 р. в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Краснодарський край, м. Сочі, провулок Електричний, 2.

Скорина Михайло Мойсейович. 1932 р. н. Житель м. Гребінка. Помер від ран 11.11.1944 р. при розриві снаряду. Похований м. Гребінка.

Сліпак Матвій Матвійович, підпільник. 1892 р. н. м. Гребінка. Загинув у 1942 р. Похований м. Гребінка.

Слон Марія Сергіївна, жителька с. Почаївка. Застрелена в окопі, де ховалася 20.09.1941 р. Похована с. Почаївка.

Смелянський Яків. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Смірнов Віктор Олексійович, рядовий. Загинув. Похований м. Гребінка, братська могила.

Снігир Іван Якович, підпільник. 1913 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у грудні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Соловйов Петро Сергійович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колісного залізничного батальйону. 1919 р. н. Московська область, Єгоріївський район, с. Власовка. Призваний Єгоріївським РВК Московської області. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка, в напрямку на Київ, від залізниці вліво 20 м. Рідні проживали за адресою: Московська область, Єгоріївський район, с. Власовка.

Солодков Артем Тимофійович, молодший сержант, військова частина № 5002. 1917 р. н. Помер від хвороби 25.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Солодкова М., проживала за адресою: Сталінградська область, Добринський район, х. Григор'євський.

Солошко Кузьма Іванович, житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Сорока Любов Федорівна, медсестра. 1923 р. н. Померла від ран у вересні 1941 р. Похована на кладовищі с. Лутайка.

Сосо Сила Гордійович, житель с. Почаївка. Страчений гітлерівцями у 1942 р. Похований с. Почаївка.

Софіянчук Володимир Дем'янович, гвардії молодший лейтенант, командир танка 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1915 р. н. Житомирська область, м. Бердичев, вул. Бистрицька, 94. Призваний Бердичевським міськвійськкоматом Житомирської області. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Софіянчук Марія Олександрівна, проживала за адресою: Кемеровська область, м. Сталінськ, проспект Ентузіастів, 7, кв. 10.

Співак Максим Селівесторович, червоноармієць 722-го стрілецького полку. 1908 р. н. Полтавська область, Оболонський район, с. Худолівка. Призваний Оболонським райвійськкоматом Полтавської області. Помер від ран 23.11.1943 р. у ХППГ № 5216. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Співак Катерина Минівна, проживала за адресою: Полтавська область, Оболонський район, с. Худолівка.

Гребінківська міська територіальна громада

Стадниченко Іван Кузьмович, підпільник. 1903 р. н. с. Новодар. Страчений у 1943 р. Похований с. Новодар.

Старенченко Костянтин Денисович, підпільник. 1901 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Стеценко Йон Мусійович, підпільник. 1894 р. н. м. Гребінка. Загинув у грудні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Стеценко Мефодій Михайлович, підпільник. 1873 р. н. с. Загребелля. страчений у грудні 1942 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Стеценко Феодосій Михайлович, завідуючий базою «Заготзерно» м. Пирятин. 1889 р. н. Розстріляний у м. Гребінка 7.03.1943 р. Місце поховання невідоме.

Столокотний Іван Андрійович, червоноармієць. 1907 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Городище, нині увійшло до м. Гребінки. Призваний Гребінківським райвійськкоматом Полтавської області. Помер від ран 20.10.1943 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Столокотня Степанида Сидорівна, проживала за адресою: Полтавська область, Гребінківський район, с. Городище.

Стревицький Ілля Маркович. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Строкін Олександр Васильович, рядовий, стрілець 483-го стрілецького полку 253-ї стрілецької дивізії. 1903 р. н. Кіровоградська область, Великоуспенський район. Призваний Кагановицьким райвійськкоматом м. Свердловськ. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Почаївка у братській могилі у центрі села. Рідні: син, Строкін Валерій Олександрович, проживав за адресою: м. Свердловськ, ст. Сортирочна, вул. Стройова, барак 38.

Сурмай Ф. Д., військовослужбовець. Загинув 09.1941 р. Похований с. Олексіївка.

Тайбо Махмут, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1915 р. н. Таджикицька РСР, Гармська область, Гармський район. Призваний Гармським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Тайбо Тахмут, проживала за адресою: Таджикицька РСР, Гармська область, Гармський район, с. Коломськ.

Таран Володимир Трохимович, підпільник. 1925 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Тараненко Василь Каленикович, рядовий. 1925 р. н. Полтавська область, Оржицький район, с. Великоселецьке. Загинув у 1943 р. Похований м. Гребінка.

Тарасенко Артем Кирилович, підпільник. 1882 р. н. с. Грабарівка Пирятинський район. Розстріляний у серпні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Тарасова Є. П., рядова. Загинула м. Гребінка. Похована у братській могилі.

Тарзюк Микола Васильович, рядовий, механік-водій 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1911 р. н. Рязанська область, Милославський район, с. Воскресенське. Призваний Милославським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: дружина, Тарзюк Парасковія Миколаївна, проживала за адресою: Рязанська область, Милославський район, с. Воскресенське.

Таубаєв Фуар Газізович, молодший сержант, військова частина № 1527. 1921 р. н. Призваний Горьківським райвійськкоматом Омської області. Помер від ран 30.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Таубаєв, проживав за адресою: Чкаловська область, Новоерейський район, с. Зубочистка.

Теличко Павло Федорович, підпільник. 1902 р. н. м. Пирятин. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Терещенко Петро Іванович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1912 р. н. Харківська область, Куп'янський район. Призваний Куп'янським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Терещенко Марія Порфирівна, проживала за адресою: Харківська область, Куп'янський район, с. Пристиль.

Тесленко Федір Лаврентійович, підпільник. 1901 р. н. с. Березова Рудка, Пирятинський район. Розстріляний у липні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Тихонов А. А., полковник міліції. Загинув при виході з оточення 19.09.1941 р. Похований с. Корніївка, у братській могилі у центрі села.

Токмаков Олександр Федорович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-коліяного залізничного батальйону. 1917 р. н. Свердловська область, Алитинський район, с. Елит. Призваний Алитинським райвійськкоматом Свердловської області. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка, в напрямку на Київ, від залізниці вліво 20 м. Рідні проживали за адресою: Свердловська область, Алитинський район, с. Елит.

Третяк Віра Янкелівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Третяк Сергій Степанович, підпільник. 1906 р. н. м. Гребінка. Загинув у грудні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Трохименко Антон Дмитрович, рядовий, водій 865-го автомобільного полку 302-ї стрілецької дивізії. 1906 р. н. Ростовська область, Зімовниковський район, с. Серебряковка. Призваний Токмакським райвійськкоматом Запорізької області. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: дружина, Трохименко Ніна Микитівна, проживала за адресою: Запорізька область, Токмакський район.

Турчененко Кирило Дмитрович. 1925 р. н. Житель Григорівської сільської ради. Загинув під час окупації 1941–1943 р. Місце поховання не відоме.

Уваров Олександр Степанович, молодший сержант. 1918 р. н. Помер від ран 22.07.1941 р. в евакуаційному госпіталі № 1191, Похований м. Гребінка.

Ульяницький Микола Григорович, підпільник. 1906 р. н. с. Олексіївка. Загинув у квітні 1942 р. Похований с. Олексіївка.

Утенічев Аскара Вільягаш, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1926 р. н. Акмолинська область, Калінінський район, колгосп «Красний Пахар». Призваний Калінінським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Утенічев Авіль, проживав за адресою: Акмолинська область, Калінінський район, колгосп «Красний Пахар».

Федусенко Марія Фоківна, підпільниця. 1914 р. н. с. Мар'янівка. Страчена у грудні 1942 р. Похована с. Мар'янівка.

Фесенко, підпільник, розстріляний у травні 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Фоменко П. І., військовослужбовець. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Майорщина.

Хайт Микола Якович. 1904 р. н. житель с. Теплівка Пирятинського району. Страчений 18.02.1942 р. Похований м. Гребінка.

Ханов Інем, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1922 р. н. Сталінабадська область, Гармський район, колгосп ім. Леніна. Призваний Гармським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Ханов Ільм, проживав за адресою: Сталінабадська область, Гармський район, колгосп ім. Леніна.

Харченко Степан Іванович, рядовий, стрілець 264-го стрілецького полку. 1898 р. н. Харківська область, Богодухівський район, с. Зарябинка. Призваний Богодухівським райвійськкоматом Харківської області. Поранений 5.10.1943 р. Помер від ран 7.12.1943 р. Похований м. Гребінка, громадянське кладовище. Рідні: дружина, Харченко Анастасія, проживала за адресою: Харківська область, Богодухівський район, с. Зарябинка.

Хижко Сергій Кузьмович, рядовий. 1924 р. н. м. Київ, доброволець. Загинув 22.12.1943 р. Похований с. Мар'янівка. Рідні: батько, Хижко Кузьма Степанович, проживав за адресою: м. Київ, вул. Новогоспітальна, 15/4.

Хижняк Василь Тарасович, підпільник. 1895 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943р. Похований с. Кулажинці.

Хоменко Василь Олексійович, підпільник. 1899 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Хоменко Прокіп Федорович, житель с. Олексіївка. Розстріляний гітлерівцями у 1941 р. Місце поховання невідоме.

Гребінківська міська територіальна громада

Хохлов Терентій Амвросійович, підпільник. 1885 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Христенко В. С., житель с. Березівка. Розстріляний гітлерівцями у грудні 1941р. Місце поховання не відоме.

Христенко Іван Дмитрович. 1912 р. н. Житель с. Березівка. Загинув 10.10.1941 р. Похований с. Березівка.

Христенко Михайло Дмитрович, підпільник. 1910 р. н. с. Березівка. Страчений у 1943 р. Місце поховання не відоме.

Хурко Мойсей Йосипович, підпільник. 1908 р. н. с. Прихідьки, Пирятинський район. Розстріляний у 1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Худайбеджаєв Баграм, червоноармієць, військова частина № 2497. 1920 р. н. Помер від ран в період з 21.07 по 30.07.1941 р. Похований м. Гребінка. Рідні: проживали за адресою: Узбекика РСР, Туринський район, с. Варанате.

Худайбердиев Кожанберди, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Ташкентська область, Нижньочирчикський район, с. Чиназ. Призваний Солетаським райвійськкоматом Ташкентської області. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: мати, Худайбердиева Шананчі, проживала за адресою: Ташкентська область, Нижньочирчикський район, с. Чиназ.

Худяков Степан Іванович, старший сержант, поштовий сортувальник. 1893 р. н. Курганська область, Щучанський район, с. Щуче, вул. Першого Травня, 108. Призваний Щучанським райвійськкоматом Курганської області. Помер від хвороби 12.10.1943 р. у хірургічному пересувному польовому госпіталі № 5229. Похований с. Наталівка на сільському кладовищі. Рідні: дружина, Худякова Світлана Іванівна, проживала за адресою: Курганська область, Щучанський район, с. Щуче, вул. Першого Травня, 108.

Цибкмакер Давид Абрамович, військовий лікар 2-го рангу. Розстріляний гітлерівцями у 1941 р. у с. Тарасівка. Місце поховання невідоме.

Цимбал Степан Микитович, підпільник. 1908 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Ципін Зяма (Зельман). Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Ципін Ілля. Розстріляний гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Ципіна Євгенія Іллівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Ципіна Марія Борисівна. Розстріляна гітлерівцями та їх посібниками в період з 6.04 по 18.06.1942 р. в урочищі Пирогова Левада.

Черненко Мефодій Пимонович, підпільник. 1906 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1942 р. Похований м. Гребінка.

Черних Костянтин Іванович, червоноармієць. Загинув у вересні 1941 р. Похований м. Гребінка біля залізничного полотна, за 100–150 м від залізничної зупинки «База».

Чернозатонський Леонід Миколайович, командир 25-ї окремої залізничної бригади. Зник безвісті у вересні 1941 р. в районі м. Гребінка. Рідні: дружина, Чернозатонська Ольга Михайлівна, проживала за адресою: м. Новосибірськ, вул. Лескова, 76 а.

Чорнописков Ігор Миколайович, лейтенант, командир танку 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1916 р. н. Ярославська область, м. Пошехоно-Володарськ, вул. Мологська, 3. Призваний Пошехоноволодарським райвійськкоматом. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: сестра, Чорнопискова Євдокія Миколаївна, проживала за адресою: Ярославська область, м. Пошехоно-Володарськ, вул. Мологська, 3.

Чуприна Юхим Семенович, підпільник. 1915 р. н. с. Мар'янівка. Страчений у квітні 1942 р. Похований с. Мар'янівка.

Шаповаленко Василь Васильович, старший сержант, механік-водій 398-го танкового батальйону 183-ї танкової бригади 5-го гвардійського танкового корпусу. 1912 р. н. Краснодарський край, Курганинський район, станиця Михайлівська. Призваний Євлах-

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

ським райвійськкоматом Азербайджанської РСР. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Поचाївка, у братській могилі у центрі села. Рідні: мати, Ткачова Ганна Титівна, проживала за адресою: Азербайджанська РСР, м. Євлах, вул. 3-тя Курінська, 13, кв. 2.

Шарій Андрій Харитонович. 1892 р. н. Житель с. Григорівка. Страчений 25.02.1943 р. Похований м. Гребінка.

Шаріпов Нуралі, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1925 р. н. Таджикицька РСР, Ленінабадська область, м. Ура-Тюбе, вул. Першого Травня, 17. Призваний Ура-Тюбінським райвійськкоматом Ленінабадської області. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідні: батько, Нуралі Шарік, проживав за адресою: Таджикицька РСР, м. Ура-Тюбе, вул. Перше Травня, 17.

Шарлаєв Федір Тимофійович, червоноармієць 634-го стрілецького полку. 1912 р. н. Помер від ран 24.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка.

Швидкий Іван Трохимович. 1896 р. н. Житель с. Наталівка. Розстріляний гітлерівцями в період окупації 1941–1943 рр. Місце поховання не відоме.

Швидченко П. Остапович. 1915 р. н. Житель с. Тарасівка. Страчений гітлерівцями. Похований с. Тарасівка.

Шевченко Григорій Мефодійович, підпільник. 1908 р. н. м. Гребінка. Загинув у квітні 1943 р. Похований м. Гребінка.

Шевченко Дмитро Петрович, старшина 151-ї стрілецької дивізії. 1903 р. н. Краснодарський край, м. Краснодар. Призваний Дзержинським райвійськкоматом м. Баку. Загинув під час бомбардування 13.01.1944 р. Похований м. Гребінка. Рідних немає.

Шевченко Н. Я., військовослужбовець. Загинув 19.09.1943 р. Похований с. Майорщина.

Шевченко Петро Тимофійович, рядовий, стрілець 832-го стрілецького полку 302-ї стрілецької дивізії. 1903 р. н. Сумська область, Ульяновський район, с. Вира. Призваний Ульяновським райвійськкоматом. Загинув під час бомбардування 24.01.1944 р. Похований м. Гребінка на кладовищі. Рідні: дружина, Шевченко Дарія Феоктистівна, проживала за адресою: Сумська область, Ульяновський район, с. Вира.

Шемет Дементій Кирилович, підпільник. 1917 р. н. с. Слободо-Петрівка. Страчений у березні 1943 р. Похований с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Шкарбан Іван Овер'янович, підпільник. 1888 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Шкода Іван Юхимович, підпільник. 1905 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Шкода Петро Юхимович, підпільник. 1909 р. н. с. Сотницьке. Загинув 30.11.1941 р. Похований с. Сотницьке, у братській могилі на кладовищі.

Шкрабан Гаврило Овдійович. 1888 р. н. Житель с. Кулажинці. Розстріляний 22.03.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Шпирт, технік-інтендант 1-го рангу, начальник фінслужби 11-го залізничного батальйону 25-ї окремої залізничної бригади. Потрапив в оточення у м. Гребінка. Подальша доля невідома.

Щипайло Кузьма Орефійович, рядовий. 1913 р. н. Загинув у 1943 р. Похований с. Кулажинці.

Щипак Онопрій. 1888 р. н. Житель с. Теплівка Пирятинського району. Розстріляний гітлерівцями у травні 1942 р. Похований с. Теплівка.

Юдін Павло Микитович, червоноармієць 86-го окремого будівельно-колісного залізничного батальйону. 1919 р. н. Ярославська залізнична станція Ікша. Призваний Дмитрієвським райвійськкоматом Московської області. Загинув 2.08.1941 р. внаслідок бомбардування гітлерівською авіацією ст. Мар'янівка. Похований у братській могилі, за 300 м на південний захід від ст. Мар'янівка, в напрямку на Київ, від залізниці вліво 20 м. Рідні проживали за адресою: Ярославська залізнична станція Ікша.

Юран Ілля Іванович, рядовий. 1906 р. н. Полтавська область, Гребінківський район, с. Овсюки. Загинув у полоні в листопаді 1941 р. Похований с. Овсюки.

Гребінківська міська територіальна громада

Юрій Григорій Григорович, червоноармієць 3-ї кавалерійської дивізії. 1913 р. н. Помер від хвороби 24.07.1941 р., в евакуаційному госпіталі № 1191. Похований м. Гребінка.

Ющенко Павло Порфирівич, підпільник. 1902 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Яковлев Олександр Гаврилович, ефрейтор. Загинув 20.09.1943 р. Похований с. Почаївка, у братській могилі у центрі села.

Янишівський Станіслав Михайлович, підпільник. 1902 р. н. с. Березівка. Страчений у грудні 1942 р. Місце поховання не відоме.

Яцун Микита Романович, підпільник. 1887 р. н. с. Кулажинці. Страчений 23.02.1943 р. Похований с. Кулажинці.

Ященко Андрій Давидович, рядовий. 1903 р. н. м. Гребінка. Зник безвісти у грудні 1941 р.

Ященко Мотрона Павлівна, підпільниця. 1919 р. н. с. Слободо-Петрівка. Загинула у березні 1943 р. Похована с. Слободо-Петрівка, у братській могилі у центрі села.

Список використаних джерел та літератури

Архівні матеріали

- Архів ЛВММ. – Ф. 5229 ХППГ. – П. 1. (109-14).
Архів СПб. ВВМ МО РФ. – Ф. 1191 ЕГ.
Архів СПб. ВВМ МО РФ. – Ф. 1823.
Архівна довідка № 2109/17 від 15.12.2020 р. Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.
ДАПО. – Ф. 105. – Оп. 1. – Спр. 14.
ДАПО. – Ф. 240. – Оп. 1. – Спр. 794.
ДАПО. – Ф.р.-15. – Оп. 23. – Спр. 36.
ДАПО. – Ф.р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 72.
ДАПО. – Ф.р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 78.
ДАПО. – Ф.р.-1876. – Оп. 8. – Спр. 98.
ДАПО. – Ф.р.-3938. – Оп. 1. – Спр. 61.
ДАПО. – Ф.р.-8661. – Оп. 1. – Спр. 261.
Довідка відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.
Довідка про паровоз Ем № 733-08 // Там само.
Інформація голови Майорщинської сільської ради Козака Юрія Васильовича // Там само.
Інформація секретаря Тарасівської сільської ради Приходько Світлани Вікторівни // Там само.
Історична довідка залізничної станції Гребінка // Там само.
Кулатова И. Н. Отчет о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова И. Н. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/86; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 А. – 49 арк.
Кулатова И. Н. Альбом иллюстраций к Отчету о разведках и раскопках на Полтавщине в 1989 году / Кулатова И. Н. // НА ІА НАНУ. – Ф. е. – 1989/86; НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 234 Б. – 20 арк.
Курницька І. О., Ткаченко О. М. Звіт про моніторингові обстеження стану збереження археологічних об'єктів у Гребінківському р-ні Полтавської обл. в 2019 р. / Курницька І. О., Ткаченко О. М. // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 03-501. – 100 арк.
Моргунов Ю. Ю. Отчет о работе Посульской разведывательной группы ИА АН СССР в 1980 г., на территории Сумской, Черниговской и Полтавской обл. / Моргунов Ю. Ю. // НА ІА НАН України. – Ф. е. – Спр. 1980/65. – 26 арк., 60 рис.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-115.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 01-116.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 07-151.
НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 09-182.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.274–2.16.4 // Робочий архів НД відділу пам'ятокознавства ПКМ імені Василя Кричевського.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1838–2.16.14 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 1407–2.16.04 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 1817–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 1819–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.1.1821–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1820–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1824–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1825–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1826–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1827–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1828–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1832–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1834–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1835–2.16.4 // Там само.

Гребінківська міська територіальна громада

- Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1836–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1837–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1839–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1840–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1841–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.1842–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.275–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.276–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.277–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.278–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.279–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.280–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.281–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.282–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.283–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.284–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.285–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.287–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.288–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.289–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.290–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.291–2.16.4 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 2.4.292–2.16 // Там само.
Паспорт пам'ятки історії та культури СРСР. – 311–2.16.4 // Там само.
Повідомлення Березівської сільської ради // Там само.
Повідомлення відділу культури Гребінківської міської об'єднаної територіальної громади // Там само.
Повідомлення Головка І. В., 2008 р. // Особистий архів О. Б. Супруненка.
Повідомлення Гребінківської об'єднаної територіальної громади // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ Василя Кричевського.
Повідомлення Григорівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Довбиша С. В., 1977 р. // Особистий архів О. Б. Супруненка.
Повідомлення Короваївської ЗОШ І-ІІІ ступенів // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ Василя Кричевського.
Повідомлення Короваївської сільської ради // Там само.
Повідомлення Кулажинської сільської ради // Там само.
Повідомлення Мар'янівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Наталівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Овсюківської сільської ради // Там само.
Повідомлення Олександрівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Почаївської сільської ради // Там само.
Повідомлення Рудківської сільської ради // Там само.
Повідомлення Сербинівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Слободо-Петрівського старостату Гребінківської об'єднаної територіальної громади // Там само.
Повідомлення Стукалівської сільської ради // Там само.
Повідомлення Шерстюка В. В., 2021 р. // Особистий архів О. Б. Супруненка.
Рішення 42-ї позачергової сесії 7-го скликання Гребінківської міської ради від 27 листопада 2020 р. № 1389.
Робочий зошит з експедиції по Гребінківському району // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ Василя Кричевського.
Родинний архів родини Картуш // Там само.
Свідчення Бичової Ганни Іванівни // Там само.
Сидоренко О. В. Дбірка інформації про знахідки 2012–2014 рр. за даними, оприлюдненими у соціальних мережах // Особистий цифровий архів О. Б. Супруненка.
Список воїнів, які загинули під час проведення АТО/ООС, Гребінківський район // Робочий архів НД відділу пам'яткознавства ПКМ імені Василя Кричевського.

Спогади жителя ст. Мар'янівка Згуровського Миколи Івановича // Там само.

Технічна характеристика паровозу Ем // Там само.

ЦАМО РФ. – Спр. 101-1575-2. – Вх. 50306.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 563784. – Спр. 9.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686044. – Спр. 1548.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686046. – Спр. 183.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 686196. – Спр. 1506.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 1648.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 1669.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 2538.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 690306. – Спр. 2879.

ЦАМО РФ. – Ф. 33. – Оп. 793756. – Спр. 20.

ЦАМО РФ. – Ф. 52 гв. тбр. – Оп. 1. – Спр. 2.

ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18001. – Спр. 984.

ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18003. – Спр. 1130.

ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. 18004. – Спр. 630.

ЦАМО РФ. – Ф. 58. – Оп. А-1795. – Спр. 4.

ЦАМО РФ. – Ф. 1539. – Оп. 2. – Спр. 24.

ЦАМО РФ. – Ф. 1657. – Оп. 2. – Спр. 6.

ЦАМО РФ. – Ф. 3140. – Оп. 1. – Спр. 18.

ЦАМО РФ. – Ф. 3241. – Оп. 1. – Спр. 18.

ЦАМО РФ. – Ф. 3367. – Оп. 2. – Спр. 6.

ЦАМО РФ. – Ф. 3370. – Оп. 1. – Спр. 10.

ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 18.

ЦАМО РФ. – Ф. 3410. – Оп. 1. – Спр. 27 (10 ТК ЖБД).

ЦАМО РФ. – Ф. 3428. – Оп. 1. – Спр. 10.

ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 002-12.

ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 002-26.

ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-2. – вх. 4536-42.

ЦАМО РФ. – Ф. IX відділ. – Спр. 101-4-12.

Шерстюк В. В. Звіт про науково-рятивні археологічні дослідження кургану в м. Гребінка Полтавської області навесні 2007 р. / Шерстюк В. В., за участі Артем'єва А. В. // НА ЦОДПА. – Ф. е. – Спр. 483. – 158 арк.

Щоденник з обстежень Гребінківського району // НА ПКМ імені Василя Кричевського. – Спр. 17-94.

Література

Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–1941 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу. – Полтава, 2002. – Част. II. – 206 с.

Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1648–2012 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу / Полтав. обл. рада; ДАПО; [редкол.: Білоус Г. П., Білоусько О. А., Гудим В. В. та ін.; упоряд. Васильєва Ю. О., Жук В. Н., Коротенко В. В. та ін.] – 2-е вид., переробл. і доповн. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2012. – 400, 7 с.

Адміністративно-територіальний поділ Полтавщини (1943–2002 рр.): довідник з історії адміністративно-територіального поділу. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – Част. I. – 384 с.

Андрієнко В. П. Майдани і майдановидні споруди України / В. П. Андрієнко // Вісник Харківського університету. – Харків, 1971. – № 62. – Історія; вип. 5. – С. 65–76.

Андрієнко В. П. Майдани і майдановидні споруди України / В. П. Андрієнко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 3–18.

Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. Заповідна краса Полтавщини / Андрієнко Т. Л., Байрак О. М., Залудяк М. І. та ін. – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996. – 186 с.

Артем'єв А. В., Шерстюк В. В. Підвіска із зуба людини з катакомбного поховання у Гребінці / Артем'єв А. В., Шерстюк В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2007. – № 1–2 (21–22). – С. 2 обкл.

Археологічні пам'ятки Української РСР: (короткий список) / АН УРСР, Ін-т археол.; [ред. кол.: Д. Я. Телегін (відп. ред.), М. П. Кучера, Г. Т. Ковпаненко та ін.]. – К.: Наукова думка, 1966. – 464 с.

Байрак О. М., Самородов В. М., Панасенко Т. В. Парки Полтавщини: історія створення, сучасний стан дендрофлори, шляхи збереження і розвитку. – Полтава: Верстка, 2007. – 267 с.

Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава: Верстка, 2005. – 248 с.

Байрак О. М., Стецюк Н. О. Охорона деяких рідкісних лікарських рослин в природно-заповідній мережі Полтавщини // Проблеми лікарського рослинництва: тези доп. Міжнарод. наук.-практ. конф. – Жубни: Ін-т лікар. рослин УААН, 1996. – С. 4–6.

Безвиненко Л. Борець за незалежність України / Л. Безвиненко // Гребінчин край. – 2020. – 20 серпня. – № 34 (8555). – С. 6.

Береговая Н. А. Палеолитическое местонахождение СССР / Н. А. Береговая // МИА. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – № 81. – 216 с.

Бодянский П. И. Памятная книжка Полтавской губернии, за 1865 год / [составл. Павлом Бодянским]; изд. Полтав. губ. стат. ком-та. – Полтава: В типогр. Н. Пигуренко и губерн. Правления, 1865. – IV, XIV, 470, LXVI, 249, 116, 200, 186, 4 с.

Боплан Г. Л. де. Опис України / АН УРСР, Археогр. коміс.; Ін-т істор.; Ін-т суспільн. наук; Укр. НІ Гарвард. ун-ту; [перекл. з фр. Я. І. Кравця, З. П. Борисюк; ред. кол.: В. А. Смолий (відп. ред.), Г. В. Боряк, Я. Р. Дашкевич та ін.]. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 17–114, карта.

Булава Л. М. До географії поширення грошово-речових скарбів початку 1360-х рр. з історичної Полтавщини / Л. М. Булава // Михайло Рудинський і Полтавський музей: зб. наук. пр. / [редкол.: Бабенко Л. Л., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]; УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ імені Василя Кричевського та ін. – Полтава: Дивосвіт, 2017. – С. 74–78.

Булава Л. М., Шевчук О. О. Знахідки монет Золотої Орди 60–70-х рр. XIV ст. на Полтавщині / Л. М. Булава, О. О. Шевчук // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2017. Пам'яті М. Я. Рудинського (1887–1958): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ПКМВК; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 142–149.

Василь Гнатович Камірний [некролог] // Гребінчин край. – 2004. – 25 листопада. – № 48 (7750). – С. 8.

Величко С. Літопис / Самійло Величко; [перекл. з книжн. укр. мови Валерій Шевчук]. – К.: Дніпро, 1991. – Т. 1. – 371 с.; Т. 2. – 644 с.

Волик Л. Пирятинська громада вшанувала пам'ять жертв Пирогової Левади / Л. Волик // Пирятинські вісті. – 2012. – 3 лютого. – № 5 (10785). – С. 3.

Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів / Видає Археографічна комісія Всеукраїнської академії наук. – Т. 4. – К.: з друкарні Всеукраїнської академії наук, 1931. – 189 с.

Географічна енциклопедія України: В 3-х т. / [редкол.: О. М. Маринич (відп. ред.) та ін.]. – К.: УРЕ ім. М. П. Бажана, 1989. – Т. 1: А–Ж. – 508 с.

Герои Советского Союза: краткий биографический словарь в двух томах / [пред. ред. кол. И. Н. Шкадов]. – М.: Воениздат, 1987. – Т. 1: Абаев – Любичев. – 864 с.

Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 2. Герої Соціалістичної Праці / [упоряд. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]; ДАПО; Центр дослід. історії Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 116 с.

Герої землі Полтавської: довідник. У 12 вип. Вип. 1. Герої Радянського Союзу / [упоряд.: О. А. Білоусько, А. К. Гребник, Т. П. Пустовіт]; Центр дослід. істор. Полтавщини Полтав. ОДА. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2010. – 112 с.

Головко І. В. Давньоруські пам'ятки середньої течії р. Удай Х–ХІІІ ст. / Головко І. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2005. – №№ 1-2 (17–18). – С. 117–127.

Городцов В. А. Майданы / В. А. Городцов // Древности: Труды МАО. – М., 1904. – Т. XX. – Вып. II. – С. 29–39.

Горюнов Е. А. Ранние этапы истории славян Днепровского Левобережья / Е. А. Горюнов; АН СССР, Ин-т археол. – Л.: Наука, Лен. отделение, 1981. – 136 с.

Григор'єв В. М., Закладний В. П. Битва на Ворсклі 1399 року. = The Vorskla Battle of 1399. = 1399 metų Vorsklos mūšis. = Битва на Ворскле 1399 года: историческая ретроспектива / В. М. Григор'єв, В. П. Закладний. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2019. – 100, 3 с.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Довідник адміністративно-територіального поділу Полтавської області на 1 березня 1960 року. – Вип. 1. – Полтава: Полтав. обл. вид-во, 1960. – С. 17.

Дубров Б. Солдатська Слава. – Вид. 2-ге, доповн. – К.: Вид-во «Молодь». – 421 с.

Загинув, щоб бути безсмертним / М. Криворучко // Серп і молот. – 1988. – 9 лютого. – № 17 (6306). – С. 2.

З вереснем віч-на-віч / [Ткаченко Н. Я., ред. і упорядн.]. – Прилуки: КП «Прилуцька міська друкарня», 2011. – 128 с.

Зарічний М. Червонозоряний обеліск пам'яті / М. Зарічний // Серп і молот. – 1988. – № 114 (6403). – 22 вересня. – С. 2.

Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / Кол. авторів; [під заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 1998. – 204 с.

Згадаймо ті роки: спогади, розповіді, вірші / [упоряди. Г. І. Герасимов, М. В. Мельниченко]. – Кн. 2-а. – Пирятин, 1999. – 216 с.

Зелена книга України / [під заг. ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.

Інюточкіна К. Гребінківщина. Поміж тисячоліть. Живий літопис краю / Катерина Інюточкіна. – Лубни: Комун. вид-во «Лубни», 2017. – 200 с.

Ірина Кулатова – археолог та пам'яткоохоронець: біобібліографічний покажчик / ЦП НАНУ і УТОПІК; [наук. ред. О. Б. Супруненко, авт. вступ. ст. П. К. Бондаревський, С. А. Скорий, О. М. Титова]. – Київ: Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2012. – 80 с., XII кол. вкл. фото.

Історія міст і сіл Української РСР: в 26-ти т. Полтавська область / АН УРСР; [ред. кол. тому: Буланій І. Т. (гол. редкол.), Бевзо О. А., Білий П. Х. та ін.]. – К.: Гол. ред. «УРЕ», 1967. – 1028 с.

Кирпичников А. Н. Снаряжение всадника и верхового коня на Руси IX – XIII вв. / А. Н. Кирпичников // САИ. – Вып. Е 1-36. – М.: Наука, 1973. – 112 с., 24 с. ил.

Кирпичников А. Н., Медведев А. Ф. Вооружение / А. Н. Кирпичников, А. Ф. Медведев // Древняя Русь. Город, замок, село. – М.: Наука, 1985. – С. 298–363. – (Археология СССР с древнейших времен до средневековья в 20 т.).

Книга Пам'яті України. Т. 3. Полтавська обл.: Глобинський район, Гребінківський район / [гол. ред. кол.: І. О. Герасимов та ін.; обл. ред. кол.: П. Г. Шемет та ін.]. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – 656 с.

Книга Пам'яті о советских войнах, погибших в Афганистане. – Т. 1. – М.: Воен. изд-во, 1995. – 723 с.

Книга Пам'яті о советских войнах, погибших в Афганистане. Т. 2. – М.: Воен. изд-во, 1995. – 715 с.

Книга Скорботи України. Полтавська область. – Т. 1.: м. Полтава, Великобагачанський район, Гадяцький район, Глобинський район, Гребінківський район, Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район, Кобеляцький район, Козельський район, Котелевський район, Кременчуцький район, Лохвицький район. – Полтава: Полтавський літератор, 2002. – 400 с.

Криворучко М. Загинув, щоб бути безсмертним / М. Криворучко // Серп і молот. – 1988. – 9 лютого. – № 17 (6306). – С. 2.

Кулатова І. М. Статистичне зведення про кургани Полтавщини Л. В. Падалки / Кулатова І. М. // АЛЛУ. – Полтава, 1997. – № 1-2. – С. 110–119.

Курінний П. Історія археологічного знання про Україну / Петро Курінний; Україн. Вільний Ун-т. – Мюнхен, 1970. – Скрипти, ч. 37. – 140 с.

Лазаревский А. М. Исторические очерки Полтавской Лубенщины XVII и XVIII вв. / А. М. Лазаревский // ЧИОНЛ. – К., 1896. – Кн. 11. – Отд. II. – С. 34–203.

Ляскоронский В. История Переяславской земли с древнейших времен до половины XIII столетия / Василий Ляскоронский. – К.: типогр. Ун-та св. Владимира, 1897. – 486 с.; Изд. 2-е. – К.: типогр. Гирича Н. А., 1903. – 422, III, карта.

Ляскоронский В. Г. Городища, курганы и длинные (змиевые) валы в бассейне р. Сулы / В. Г. Ляскоронского // Труды XI Археологического съезда / МАО; [под. ред. гр. П. Уваровой]. – М., 1901. – Т. 1. – С. 404–457.

Ляскоронский В. Г. Находки римских монет в бассейне Среднего Приднепровья / В. Г. Ляскоронского // Труды XI Археологического съезда / МАО; [под. ред. гр. П. Уваровой]. – М., 1901. – Т. 1. – С. 458–464.

Ляскоронский В. Г. К вопросу о курганах – городищах – майданах / В. Г. Ляскоронского // Труды XIII Археологического съезда. – М., 1907. – Т. I. – С. 419–434.

Ляскоронский В. Г. Городища, курганы, майданы и Змиевые валы в области Днепро-вского Левобережья / В. Г. Ляскоронского // Труды XIV Археологического съезда / МАО. – М., 1911. – Т. III. – С. 1–82.

Макаренко Н. Городища и курганы Полтавской губернии (сб. топограф. сведений) / Николай Макаренко. – Полтава: Тип. Т-ва Печатного Дела, 1917. – 105, XIX с.

Марисова І. В., Талпош В. С. Птахи України. Польовий визначник. – К.: Вища школа, 1984. – 183 с.

Материалы к оценке земель Полтавской губернии: естественно-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству: Золотоношский уезд / [составл. Ф. И. Пироцким]. – СПб., 1891. – Вып. IX. – 49 с.

Материалы к оценке земель Полтавской губернии: естественно-историческая часть. Отчет Полтавскому губернскому земству: Пирятинский уезд / [составл. И. П. Выдриным]. – СПб., 1892. – Вып. XIV. – 98 с.

Махно Е. В. Памятники черняховской культуры на территории УССР (материалы к составлению археологической карты) / Е. В. Махно // МИА. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1960. – № 82. – С. 9–83.

Мельникова І. С. Деякі підсумки підготовки археологічної частини «Зводу пам'яток історії і культури Полтавської області» / Мельникова І. С. // Археол. зб. ПКМ: зб. наук. ст. / [за ред. Супруненка О. Б.]. – Полтава, 1992. – Вып. 1. – С. 136–138.

Миленко В. Дорогою смерті / В. Миленко // Пирятинські вісті. – 2000. – 12 травня. – № 34 (9937). – С. 2.

Мокляк В. О. З історії дослідження майданів на Полтавщині / В. О. Мокляк // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2013: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2013. – С. 31–41.

Мокляк В. О., Головка І. В., Супруненко О. Б. Пирятинський район [оглядова вступ. стаття] / В. О. Мокляк, І. В. Головка, О. Б. Супруненко // Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область. Пирятинський район / [упорядк., наук. ред. В. О. Мокляк]; УК ПОДА; ЦОДПА; ПКМ. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 5–34.

Моргунов Ю. Ю. Древнерусские памятники поречья Сулы / Моргунов Ю. Ю. – Курск, 1996. – 159 с.

Моргунов Ю. Ю. Посульская граница: этапы формирования и развития / Ю. Ю. Моргунов; ИА РАН; Курск. обл. музей археол. – Курск, 1998. – 160 с.

Моргунов Ю. Ю. Сампсониев Остров. Пограничная крепость на Посульской окраине Южной Руси в XI–XIII веках / Ю. Ю. Моргунов; РАН, Ин-т археол. – М.: Наука, 2003. – 187 с., 16 с. вкл.

Моргунов Ю. Ю. Летописный город Снепород и его округа X–XIII вв. / Ю. Ю. Моргунов; РАН, Ин-т археол. – СПб.: Филологический факультет, 2012. – 252 с., цв. вкл.

Моргунов Ю. Ю. Историческая география Переяславской земли (Святослав Игоревич – Ярополк Владимирович). – Вологда: Древности Севера, 2019. – 375 с.

Національна Книга Пам'яті жертв Голодомору 1932 – 1933 років в Україні: Полтавська область / [упорядк. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Оріяна, 2008. – 1200 с.

Неприна В. И. Раскопки неолитических поселений у с. Лукомье / В. И. Неприна // Археологические открытия 1979 г.: ежегодн. – М.: Наука, 1980. – С. 312–313.

Описи Київського намісництва 70–80-х років XVIII ст. / [упорядк.: Г. В. Болотова, К. А. Вислобоков, І. Б. Гирич та ін.]; АН УРСР, Археогр. коміс.; Ін-т істор.; ЦДІАК та ін. – К.: Наукова думка, 1989. – 390 с., кол. вкл.

Описи Лівобережної України кінця XVIII – початку XIX ст. / [упорядк., передм. Т. Б. Ананьєвої, комент. О. І. Гуржій, О. А. Куликова]; НАНУ, Археогр. коміс.; Ін-т укр. археограф. та джерелозн. ім. М. С. Грушевського та ін. – К.: Наукова думка, 1997. – 325 с., кол. вкл.

Падалка Л. В. Прошлое Полтавской территории и ее заселение: исследование и материалы / Л. В. Падалка; ПУАК. – Полтава: Т-во печатн. дела, типогр. бывш. Дохмана, 1914. – 239 с.

Палагута І. В., Сиволап М. П. Курган епохи бронзи поблизу ст. Пальмира / І. В. Палагута, М. П. Сиволап // Охорона і дослідження пам'яток археології Полтавщини. Третій обласний науково-практичний семінар (Квітень, 1990 р.): тези доповідей / ПКМ; ПОО УТОПІК;

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Луб. КМ; [ред. кол.: Білоус Г. П. (відп. ред.), Кулатова І. М., Супруненко О. Б. та ін.]. – Полтава: Вид-во «Полтава», 1990. – С. 103–104. – Рис. вкл. 10.

Пам'ять живе...: Спогади про воїнів – Полтавців, загиблих в Афганістані. – Полтава, 1999. – 112 с.

Памятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник. – К.: Наукова думка, 1987. – 403 с.

Подобайло А. В., Вашека О. В., Проценко Ю. В., Казанник В. В., Шевчик В. Л. Перспективи організації нових об'єктів природно-заповідного фонду у Гребінківському районі Полтавської області // Природозаповідання як основна форма збереження біорізноманіття: мат-ли науково-практичної конференції (20–21 вересня 2012 року). – Кременець: ТОВ «Папірус-К», 2012. – С. 64–70.

Полное собрание русских летописей. – Т. I: Лаврентиевская летопись. – 3-е изд. (фото-тип. репринт 1–3 вып.). – М., 1962. – 586 с.

Полтавщина: енциклопедичний довідник / [за ред. А. В. Кудрицького]. – К.: УЕ, 1992. – 1024 с.

Почесна книга Всесоюзної сільськогосподарської виставки, 1939: Українська РСР, Полтавська обл. – М.: ОГІЗ РРФСР, 1955. – 163 с.

Примак Степан Максимович: некролог // Гребінчин край. – 2002. – 28 березня. – № 13 (7611). – С. 8.

Приймак В. В. Формування елементів територіальної структури Дніпровського Лівобережжя X–XIII ст. (за матеріалами пам'яток батьківщини Г. С. Сковороди) / Приймак В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2003. – №№ 2/2002 – 1/2003 (12–13). – С. 136–142.

Припутень О. І. Євген Павлович Гребінка і Гребінківщина: літературно-краєзнавчі нариси / О. І. Припутень. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2011. – 380 с.

Природно-заповідний фонд Полтавської області: реєстр-довідник / Смоляр Н. О. – Полтава: ШвидкоДРУК, 2013. – 149 с.

Птахи України під охороною Бернської конвенції / Гаврись Г. Г., Полуда А. М., Домашнінець В. Г. та ін. – К., 2003. – 394 с.

Пустовалов С. Ж. Соціальний лад катакомбного суспільства Північного Причорномор'я / С. Ж. Пустовалов. – К.: Шлях, 1998. – 412 с.

Пустовалов С. Ж., Черных Л. А. Опыт применения формализованно-статистического метода для половозрелого анализа обряда / С. Ж. Пустовалов, Л. А. Черных // Методологические и методические вопросы в археологии: сб. науч. тр. – К., 1982. – С. 105–140.

Райони УСРР: статистичний довідник. – Т. 1 / [за ред. О. М. Асаткіна]. – К.: Вид-во «Народне господарство та облік», 1936. – С. 548–549.

Реvegук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Реvegук. – Полтава, 2015. – 348 с.

Реvegук В. Я. Полтавці – поборники державної незалежності України / В. Я. Реvegук. – Полтава: Полтавський літератор, 2016. – 392 с.

Регіональна екомережа Полтавщини / [за заг. ред. О. М. Байрак]. – Полтава: Верстка, 2010. – 204 с.

Ротач П. Полтавська Шевченкіана. Спроба обласної (крайової) шевченківської енциклопедії: У двох книгах / Петро Ротач. – Кн. 1: А – К. – Полтава: Дивосвіт, 2005. – 432 с.; Кн. 2: Л – Я. – Полтава: Дивосвіт, 2009. – 532 с.

Рудинський М. Археологічні збірки Музею / Михайло Рудинський // Збірник, присвячений 35-річчю Музею / ПДМ; [під ред. В. Бендеровського, Я. Риженка, М. Гавриленка]. – Полтава: 1-ша радрдукарня «Полтава – Поліграф», 1928. – Т. 1. – С. 29–62.

Сидоренко Г. О., Махно Є. В., Телегін Д. Я. Довідник з археології України. Полтавська область / Г. О. Сидоренко, Є. В. Махно, Д. Я. Телегін; НАН України, Ін-т археол.; УТОПК. – К.: Наукова думка, 1982. – 108 с.: іл., 2 карти.

Сидоренко О. В., Супруненко О. Б. Знахідка золотоординського дзеркала під Лубнами / Сидоренко О. В., Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 2005. – № 1–2 (17–18). – С. 155.

Скрипник П. І., Грузін Д. В. Ломиковський Василь Якович / П. І. Скрипник, Д. В. Грузін // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]; Ін-т істор. України НАНУ. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6: Ла – Мі. – С. 265.

Спицын А. А. Майданы / Записки Отделения русской и славянской археологии Рос. археол. общ-ва. – СПб., 1906. – Т. VIII. – Вып. I. – С. 1–28.

Стороженко Н. На могиле Е. П. Гребенки / Н. Стороженко // Киевская старина. – 1900. – Июль. – Т. LXXV. – Год девятнадцатый. – Отд. II. – С. 10–11.

Сумцов Н. Маркович Афанасий Васильевич / Н. Сумцов // Энциклопедический словарь. – СПб.: Брокгауз и Ефрон, 1896. – Т. XVIIIа. – С. 654–655.

Супруненко А. Б. Археологические исследования Полтавского краеведческого музея (к 100-летию со дня основания) / А. Б. Супруненко // Археологические исследования на Полтавщине: сб. науч. ст. / ПКМ. – Полтава, 1990. – С. 5–42.

Супруненко О. Б. Археологічне зібрання К. М. Скаржинської / О. Б. Супруненко // Археологія. – К., 1990. – № 4. – С. 98–107.

Супруненко О. Б. Літературні світлини І. А. Зарецького / О. Б. Супруненко // Криниця. – Полтава, 1993. – № 5–6 (25–26). – С. 76–79: фото.

Супруненко О. Б. Іван Муравйов-Апостол: біля витоків античної археології / Супруненко О. Б. // ПАЗ: зб. наук. пр. / УК ПОДА; ЦОДПА. – Полтава: Полтавський літератор, 1995. – Число третє. – С. 11–18.

Супруненко О. Б. Пам'ятки археології Полтавщини в матеріалах Докучаєвської експедиції 1888–1890 рр. / Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 1998. – № 1–2 (3–4). – С. 107–111.

Супруненко О. Б. Археологічні розвідки В. Г. Ляскоронського в Посуллі / Супруненко О. Б. // ПАЗ–1999: зб. наук. пр. до 1100-ліття м. Полтави за результатами археологічних досліджень / ІА НАНУ; УК ПОДА; ЦОДПА. – Полтава: Археологія, 1999. – С. 221–247.

Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України: Лубенський музей К. М. Скаржинської / О. Б. Супруненко; НАНУ, Ін-т археол.; Полтав. обл. рада; ЦОДПА; [відп. ред. П. П. Толочко]. – Київ; Полтава: Археологія, 2000. – 398, II с.

Супруненко О. Б. Археологічні студії Тараса Шевченка на Полтавщині / Супруненко О. Б. // АЛЛУ. – Полтава, 2000. – № 1–2 (7–8). – С. 90–95.

Супруненко О. До питання про пограбування курганів на Полтавщині за козацької доби / Олександр Супруненко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПК; [відп. ред. Д. Я. Телегін]. – К., 2000. – Вип. 9. – С. 87–91.

Супруненко О. Б. Наукові дослідження і підприємництво у діяльності Зарецького // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України / ПУСКУ. – Полтава, 2002. – № 6. – Серія: Гуманітарні науки. – Вип. 2. – С. 57–61. – Початок; 2003. – № 10. – Вип. 3. – С. 58–61. – Продовження.

Супруненко О. Галина Сидоренко та археологічна діяльність Полтавського краєзнавчого музею у середині ХХ ст. / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. 2001–2003 рр. / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Белько О. В., Волошин Ю. В., Галян Г. І. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2004. – [Вип. 1]. – С. 10–22.

Супруненко О. Б. З історії археологічних досліджень на Полтавщині: короткий нарис / О. Б. Супруненко; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА. – Київ; Полтава: Гротеск, 2007. – 124 с., VIII кол. вкл.

Супруненко О. Б. Кургани поблизу с. Солонці на Нижньому Пслі / Супруненко О. Б.; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПК; ЦОДПА; [відп. ред. Козак Д. Н.]. – Київ; Полтава: Вид-во ПП «Друкарня «Гротеск», ВЦ «Археологія», 2007. – (Сер.: Старожитності околиць Комсомольська, част. V). – 142 с.: іл., кол. вкл.

Супруненко О. Археологічні спостереження за днопоглибленням у заплаві р. Сула навпроти Лубен / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей: зб. наук. ст. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / УК ПОДА; ПКМ; [редкол.: Волошин Ю. В., Киридон А. М., Мокляк В. О. та ін.]. – Полтава: Дивосвіт, 2012. – Вип. VII. – С. 131–184.

Супруненко О. Б. Курганне грабіжництво XVII – ХХ ст. у Нижньому Припсіллі / О. Б. Супруненко // Праці Центру пам'ятокознавства: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПК; [ред. кол.: О. М. Титова (гол. ред.), В. І. Акуленко, Л. О. Гріфен та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПК, 2012. – Вип. 21. – С. 66–75.

Супруненко О. Тарас Шевченко і пам'ятки археології Полтавщини / Олександр Супруненко // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / ЦП НАНУ і УТОПК; Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні НАНУ та ін.; [ред. кол.: Титова О. М. (відп. ред.) та ін.]. – К., 2014. – Вип. 23. – С. 7–17.

Супруненко О. Б. Михайло Рудинський – археолог, пам'яткоохоронець, музейник, видавець і педагог (до 130-річчя від дня народження) / О. Б. Супруненко // Старожитності Лі-

вобережного Подніпров'я – 2017. Пам'яті М. Я. Рудинського (1887 – 1958): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ПКМ імені Василя Кричевського; ЦОДПА; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2017. – С. 3–20.

Супруненко О. Б. Галина Олексіївна Сидоренко (1918–1984) / О. Б. Супруненко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2018. Пам'яті Г. О. Сидоренко (1918–1984): зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; ПКМ імені Василя Кричевського; [редкол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (відп. ред.) та ін.]. – Київ; Полтава: ЦП НАНУ і УТОПІК; Дивосвіт, 2018. – С. 3–25.

Супруненко О. Б. Тарас Шевченко і пам'ятки археології Полтавщини / О. Б. Супруненко; ЦП НАНУ і УТОПІК; ДКІТ ПОДА; ПКМ імені Василя Кричевського. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2018. – 20 с.

Супруненко О. Старожитності Полтавщини в науковій спадщині Докучаєвської експедиції / Олександр Супруненко // Полтавський краєзнавчий музей. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток: зб. наук. ст. / ДКІТ ПОДА; ПКМ імені Василя Кричевського; [ред. кол.: Бабенко Л. Л., Вожаденко В. В., Гаврилюк Н. О. та ін.; наук. ред. Мокляк В. О.]. – Полтава: Арбуз, 2019. – Вип. XIV. – С. 26–36.

Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М. Старожитності золотоординського часу Дніпровського лісостепоного Лівобережжя / Супруненко О. Б., Приймак В. В., Мироненко К. М.; ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА. Сум. обл. орг. УТОПІК. – Київ; Полтава: Археологія, 2004. – 82 с.

Супруненко О. Б., Сидоренко О. В., Пономаренко Є. Є. Про деякі пам'ятки і нові знахідки з території Полтавщини / О. Б. Супруненко, О. В. Сидоренко, Є. Є. Пономаренко // Старожитності Лівобережного Подніпров'я – 2015: зб. наук. пр. / ЦП НАНУ і УТОПІК; ІА НАНУ; ЦОДПА; [ред. кол.: Івакін Г. Ю., Ковальова І. Ф., Супруненко О. Б. (наук. і відп. ред.) та ін.]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК, 2015. – С. 111–173.

Супруненко О. Б., Шерстюк В. В. Кургани Нижнього Прип'ілля / О. Б. Супруненко, В. В. Шерстюк; ІА НАНУ; ЦП НАНУ і УТОПІК; ЦОДПА; [наук. ред. С. А. Скорий]. – К.: ЦП НАНУ і УТОПІК; Гротеск, 2011. – 472 с., XXIV кол. вкл.

Трутеня Е. Парк в степу // Зоря Полтавщини. – м. Полтава. – 1948. – 11 липня. – С. 5.

Українська літературна енциклопедія: В 5 т. / [редкол.: І. О. Дзевєрін (відп. ред.) та ін.]. – К.: Гол. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988. – Т. 1: А–Г. – С. 482–483.

Українська радянська енциклопедія. – Т. 12 – 2-ге вид. – К.: Гол. ред. УРЕ, 1985. – С. 389–391.

Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ станом на 1 вересня 1946 року. – Вид. перше. – К.: Укрполітвидав, 1947. – 1062 с.

Хронологічний довідник про період тимчасової німецько-фашистської окупації населених пунктів Полтавської області 1941 – 1943 рр. – Полтава: АСМІ, 2005. – 228 с.

Федоровський О. Майдани Харківщини та майданові теорії / О. Федоровський // Записки ВУАК. – К., 1930. – Т. 1. – С. 61–90.

Цимиданов В. В. Астрагали в погребеннях степних культур Восточної Європи епохи поздней бронзи і раннего железа / В. В. Цимиданов // Археологический альманах. – Донецк, 2001. – Вып. 10. – С. 215–248.

Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я. П. Дідуха]. – К.: Глобалколсалтинг, 2009. – 900 с.

Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І. А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.

Чорнобиль-30. Книга слави і пам'яті. Полтавська область / [упорядн. О. А. Білоусько, Т. П. Пустовіт]. – Полтава: Копі-центр, 2016. – С. 519–522.

Чорновус М. Н. В обіймах саду: поезії / М. Н. Чорновус. – Чернігів: РВВ, 1999. – 41 с.

Шабульдо Ф. М. Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского / Ф. М. Шабульдо; АН УССР, Ин-т истор. – К.: Наукова думка, 1987. – 184 с.

Шабульдо Ф. Наративні джерела й перші дослідники про похід Ольгерда на Сині Води і Білобережжя / Ф. Шабульдо // Україна в Центральній-Східній Європі: зб. наук. пр. – К.: Ін-т истор. України НАНУ, 2000. – Вип. 1. – С. 51–74.

Шафонский А. Ф. Черниговскаго наместничества топографическое описание с кратким географическим и историческим описанием Малыя России, из частей коей оно наместничество составлено, сочиненное Действительным статским советником и Кавалером

Афанасием Шафонским, с четырьмя географическими картами / Изд. Судиенко М. И. – К.: тип. Императ. ун-та св. Владимира, 1851. – 697 с., 4 карты.

Шевченко Т. Повне зібрання творів: в 6-ти т. / Тарас Шевченко. – К.: Вид-во АН УРСР, 1964. – Т. 3. – 511 с.; Т. 5. – 366 с.; Т. 6. – 643 с.

Швидько Г. К. Маркович Афанасій Васильович / Г. К. Швидько // Енциклопедія історії України: у 10 т. / [редкол.: В. А. Смолій (гол.), та ін.]: Ін-т історії України НАН України. – К.: Наукова думка, 2009. – Т. 6. – С. 519.

Шерстюк В. В. Катакомбне поховання шаманки з Гребінки / Шерстюк В. В. // АЛЛУ. – Полтава, 2008. – №№ 1–2 (23–24). – С. 12–21.

Шерстюк В. Говтвянське та Гребінківське городища пізньосередньовічного часу на Полтавщині / Вячеслав Шерстюк // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: зб. наук. ст. / [ред. кол.: Телегін Д. Я. (відп. ред.), Титова О. М., Бондаренко І. П. та ін.]; НДЦ «Часи козацькі; УТОПК; ЦП НАН України і УТОПК. – К., 2009. – Вип. 18. – С. 120–127.

Шерстюк В. В. Картографування пам'яток давньоруського часу долини р. Оржиця: до реконструкції давніх шляхів регіону / В. В. Шерстюк, О. О. Прядко // Археологія і давня історія України / [ред. кол.: С. Скорий (відп. ред.), С. Горбаненко (відп. секр.), Ю. Болтрик та ін.]; НАН України, Ін-т археол. – К., 2018. – Вип. 1. – С. 270–279.

Шилов Ю. А. Прародина ариев: история, обряды, мифы / Ю. А. Шилов. – К.: СИНТО, 1995. – 744 с.

Шовкопляс Г. М., Шовкопляс І. Г. За покликом серця. Пам'ятки історії та культури в житті і творчості Т. Г. Шевченка / Г. М. Шовкопляс, І. Г. Шовкопляс. – К.: Наукова думка, 1990. – 168 с.

Юдин В. В. В сентябрє 43-го / В. Юдин. – Полтава: Дивосвіт, 2010. – 164 с.

Ястреба В. Живемо, поки пам'ятаємо / В. Ястреба // Зоря Полтавщини. – 2001. – 22 травня. – № 70 (19699). – С. 2.

Картографічні матеріали

Военно-топографическая карта Полтавской губернии. Масштаб 3 вер. в дюйме. Г. Полтавской и Харьковской. Часть Полтавской Губ. исп. по рекогн. 1869 г. Железн. дор. нанес. по съемке 1875 – и 1878 г. / Гравир. конт. Чин. Захаров І, 3 пред. и горы Чин. Раува; Вырез. слова Чин. Прокофьев. – Ряд XXIII. – Лист 11.

М-36-65. – Гребенка. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1951, 1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Ген. штаб. – Изд. 1990 г.

М-36-65-Б. – Сосиновка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1928 г.

М-36-65-Д. – Гребенка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.

М-36-66. – Пирятин. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1950-1952 гг. и обновл. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.

М-36-66-В. – Лазорки. – М 1: 50 000. – Сост. по карте М 1: 25 000, созд. по мат-лам съемки 1952-53 гг. Исправл. по аэроснимкам и обслед. на местн. в 1989 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1990 г.

М-36-77. – Драбов. – М 1: 100 000. – Сост. по карте М 1: 50 000, созд. по мат-лам съемки 1951-53 гг. и обновл. в 1986 г. – Генеральный штаб. – Изд. 1987 г.

М-36-77-Б. – Белоусовка. – М 1: 50 000. – Управл. воен. топографов. – Изд. 1929 г.

Интернет-ресурси

Видатні люди Гребінківщини – <http://www.grebenka.com>.

Горби. – http://www.grebenka.com/index/gorbi_rudkivska_silks_rada_grebin-kivskij_rajon_poltavshhina/0-370

Історія гімназії. – Режим доступу: <http://gg3.ucoz.ua/index/0-2//> веб-сайт Гребінківської гімназії.

Память народа. – Режим доступу: <http://pamyat-naroda.ru/heroes/>

Черненко Андрій Миколайович. – <http://www.wikipedia.org/wiki/>

Список скорочень

АЕС – Атомна електрична станція.

АЗ ПКМ – Археологічний збірник Полтавського краєзнавчого музею, Полтава.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

- АЛЛУ – Археологічний літопис Лівобережної України, Полтава.
АН ССРСР – Академія наук Союзу Советських Соціалістических Республік.
АН УРСР – Академія наук Української Радянської Соціалістичної Республіки.
АН УСССР – Академія наук Украинской Советской Социалистической Республики.
АО – Археологические открытия, Москва.
АРСР – Автономна Радянська Соціалістична Республіка.
Архів СПб. ВММ МО РФ – Архів Санкт-Петербурзького Військово-медичного музею Міністерства оборони Російської Федерації, Санкт-Петербург.
АС – Археологический съезд.
АТО – Антитерористична операція.
ВУАК – Всеукраїнський археологічний комітет, Київ.
ВУАН – Всеукраїнська академія наук, Київ.
ВУЦВК – Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет, Харків.
ВЦ – Видавничий центр.
ГПИ – Государственный педагогический институт.
ГПУ – Государственный педагогический университет.
ГУ – Государственный университет.
ГУГК – Главное управление геодезии и картографии.
ДАПО – Державний архів Полтавської області, Полтава.
ДКІТ – Департамент культури і туризму.
ДП – Державне підприємство.
ДП НДЦ «ОАСУ» ІА НАНУ – Державне підприємство «Науково-дослідний центр «Охорона археологічна служба України» Інституту археології НАН України, Київ.
ДПУ – Державний педагогічний університет.
ДУ – Державний університет.
ЕГ – Евакуаційний госпіталь.
ЗОШ – Загальноосвітня школа.
ІА АН ССРСР – Інститут археології Академії Наук Союзу Советських Соціалістических Республік, Москва.
ІА НАНУ – Інститут археології Національної академії наук України, Київ.
ІА РАН – Інститут археології Російської академії наук, Москва.
ІИМК – Інститут історії матеріальної культури.
ІИМК РАН – Інститут історії матеріальної культури Російської академії наук, Санкт-Петербург.
ІКЗ – Історико-культурний заповідник.
ІА НАНУ – Інститут археології Національної академії наук України, Київ.
ІВА – Інформаційно-видавниче агентство.
ІМК РАН – Інститут історії матеріальної культури Російської академії наук, Санкт-Петербург.
ІКЗ – Історико-культурний заповідник.
КМ – Краєзнавчий музей.
КП – комунальне підприємство.
ЛКМ – Лубенський краєзнавчий музей імені Г. Я. Стеллецького, Лубни.
МАО – Московское Императорское Археологическое общество, Москва.
МИА – Матеріали і дослідження по археології ССРСР, Москва, Ленінград.
МКУ – Міністерство культури України, Київ.
МСОП – Міжнародний союз охорони природи.
МТС – Машинно-тракторна станція.
НА ІА НАНУ – Науковий архів Інституту археології Національної академії наук України, Київ.
НА ПКМ – Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею, Полтава.
НА ПКМВК – Науковий архів Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Полтава.
НА ЦОДПА – Науковий архів Центру охорони та досліджень пам'яток археології Полтавської обласної ради, Полтава
НАН – Національна академія наук.
НАНУ – Національна академія наук України, Київ.

- НД – науково-дослідний.
НДВ – Науково-дослідний відділ.
НДЦ – Науково-дослідний центр.
НІ – Науковий інститут.
НІЕЗ – Національний історико-етнографічний заповідник.
НПУ – Національний педагогічний університет.
НТШ – Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка, Львів.
ОБД – Обобщенный банк данных.
ОГИЗ – Объединение государственных издательств.
ОДА – Обласна державна адміністрація.
ОІМ – Обласний історичний музей.
ОКМ – Обласний краєзнавчий музей.
ООС – Операція Об'єднаних сил.
ОТГ – об'єднана територіальна громада.
ПАЗ – Полтавський археологічний збірник, Полтава.
ПАТ – Патронажне акціонерне товариство.
ПДМ – Полтавський державний музей ім В. Г. Короленка, Полтава.
ПДПІ – Полтавський державний педагогічний інститут ім В. Г. Короленка, Полтава.
ПДПУ – Полтавський державний педагогічний університет ім В. Г. Короленка, Полтава.
ПКМ – Полтавський краєзнавчий музей, Полтава.
ПКМВК – Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського, Полтава.
ПНПУ – Полтавський національний педагогічний університет ім В. Г. Короленка, Полтава.
тава.
ПОДА – Полтавська обласна державна адміністрація, Полтава.
ПОО – Полтавська обласна організація, Полтава.
ПОУК – Полтавське обласне управління культури, Полтава.
ПП – Приватне підприємство.
ППГ – Полевой подвижный госпиталь.
ПТУ – Професійно-технічне училище.
ПУАК – Полтавская ученая архивная комиссия, Полтава.
ПУСКУ – Полтавський університет Споживчої кооперації України, Полтава.
РА – Российская археология, Москва.
РАН – Российская академия наук, Москва.
РВВ – Редакційно-видавничий відділ.
РВК – районний військкомат.
РДА – районна державна адміністрація.
РККА – Рабоче-крестьянская Красная армия.
РНК УСРР – Рада Народних Комісарів Української СРР, Харків.
РФ – Російська Федерація.
СА – Советская археология, Москва.
САИ – Свод археологических источников, Москва, Ленинград.
СМ СССР – Совет Министров Союза ССР, Москва.
Спб. ВММ МО РФ – Санкт-Петербургский Военно-медицинский музей Министерства обороны Российской Федерации, Санкт-Петербург.
ТОВ – Товариство з обмеженою відповідальністю.
УААН – Українська академія аграрних наук, Київ.
УАН – Українська Академія Наук, Київ.
УЕ – Українська Енциклопедія, Київ.
УІЖ – Український історичний журнал, Київ.
УК – Управління культури.
УК ПОДА – Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації, Полтава.
тава.
УКіТ – Управління культури і туризму.
УНР – Українська Народна Республіка.
УООПІК – Украинское Общество охраны памятников истории и культуры, Киев.
УПЦ МП – Українська Православна Церква Московського патріархату.
УРЕ – Українська радянська енциклопедія, Київ.

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка.

УСРР – Українська Соціалістична Радянська Республіка.

УССР – Украинская Советская Социалистическая Республика.

УТОПШК – Українське Товариство охорони пам'яток історії та культури, Київ.

ФАП – Фельдшерсько-акушерський пункт.

ХНУ – Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Харків.

ХОИАО – Харьковское обласное историко-археологическое общество, Харьков.

ХППГ – Хирургический полевой подвижный госпиталь.

ЦАМО РФ – Центральный архив Министерства обороны Российской Федерации, Подольск.

ЦДІАК – Центральний державний історичний архів у м. Києві, Київ.

ЦОДПА – Центр охорони та досліджень пам'яток археології Полтавської обласної ради, Полтава

ЦОИПА – Центр охраны и исследований памятников археологии Управления культуры Полтавской облгосадминистрации, Полтава

ЦП НАНУ – Центр пам'ятокознавства НАН України і Українського Товариства охорони пам'яток історії та культури, Київ.

ЦСК – Центральный Статистический Комитет, Санкт-Петербург.

ЧИОНЛ – Чтения в Историческом обществе Нестора Летописца, Киев.

га – гектар.

див. – дивись.

див. ст. – дивись статтю.

кв. – квадратний, квадратна.

кін. – кінець.

км – кілометр.

м – метр.

обл. – область.

остан. – останній, остання.

пов. – повіт.

пол. – половина.

поч. – початок.

р. – рік.

р. – річка.

р-н – район.

рр. – роки, річки.

руб. – рубіж.

саж. – сажень.

сер. – середина.

см – сантиметр.

ст. – століття.

стр. – струмок.

тис. – тисячоліття.

трет. – третина.

чв. – чверть.

ПОКАЖЧИК
пам'яток історії та культури
Гребінківської міської територіальної громади

№№ пп.	Населений пункт	Назва об'єкту	Сторінка
1.	Гребінка, м.	Городище, давньоруський та козацький часи (кін. XI – XIII, XVII–XVIII ст.) (археол., істор.)	71
2.	Гребінка, м.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	73
3.	Гребінка, м.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	74
4.	Гребінка, м.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	74
5.	Гребінка, м.	Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1941 – 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (2009) (іст.)	74
6.	Гребінка, м.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	75
7.	Гребінка, м.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	76
8.	Гребінка, м.	Будинки (2) залізничного вокзалу станції Гребінка (1904) (іст.)	76
9.	Гребінка, м.	Будинок Гребінківської гімназії (1928), в якій навчалися Кириченко П. В., Лукаш Є. М. (іст.)	77
10.	Гребінка, м.	Будинок Опорного закладу «Гребінківська ЗОШ I–III ступенів № 4» (1920-ті рр.), в якій навчався Лелеко В'ячеслав Михайлович (іст.)	78
11.	Гребінка, м.	Будинок школи № 2 (1928), в якому розміщувались військові госпіталі ЕГ 1191 та ППГ 5216 (1941, 1943) (архіт., іст.)	79
12.	Гребінка, м.	Меморіальна дошка на честь учасника АТО/ООС Лисенка В'ячеслава Олексійовича (2020) (іст.)	80
13.	Гребінка, м.	Місце поховання жертв Голодомору 1932–1933 рр. (іст.)	80
14.	Гребінка, м.	Місце розстрілу мирних жителів, військовополонених, активістів і підпільників (1941–1943) (іст.)	81
15.	Гребінка, м.	Могила Вовка Михайла Григоровича (1993) (іст.)	81
16.	Гребінка, м.	Могила воїна Червоної Армії Черних К. І. (1941) (іст.)	82
17.	Гребінка, м.	Могила Камірного Василя Гнатовича (2004) (іст.)	83
18.	Гребінка, м.	Могила Катруша Миколи Петровича (2005) (іст.)	84
19.	Гребінка, м.	Могила Кириченка Петра Васильовича (2003) (іст.)	85
20.	Гребінка, м.	Могила Лелеко В'ячеслава Михайловича (1981) (іст.)	86
21.	Гребінка, м.	Могила Лукаша Євгена Миколайовича (2014) (іст.)	86
22.	Гребінка, м.	Могила Овсія Олексія Опанасовича (2003) (іст.)	87
23.	Гребінка, м.	Могила Примака Степана Максимовича (2002) (іст.)	88
24.	Гребінка, м.	Могили (12) воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	89
25.	Гребінка, м.	Пам'ятна дошка на честь робітників вагонно-ремонтного депо, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (2011) (іст.)	89
26.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак воїнам частин і з'єднань Воронежського фронту, які звільнили місто від гітлерівських загарбників (1968) (іст.)	90

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

27.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак на честь загиблих та померлих учасників бойових дій на території інших держав (2007) (іст.)	90
28.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак на честь робітників МТС, які загинули на фронтах Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1978) (іст.)	91
29.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак «Танк ІС – 2» (1986) (іст.)	91
30.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак учасникам ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС (2008) (іст.)	92
31.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак учителям і учням Гребінківської гімназії, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1967) (іст.)	93
32.	Гребінка, м.	Пам'ятний знак учителям і учням школи № 1, які загинули під час Другої світової війни у 1941 – 1945 рр. (1972) (іст.)	93
33.	Гребінка, м.	Пам'ятник Гребінці Євгену Павловичу (1987) (іст.)	94
34.	Гребінка, м.	Пам'ятник Кагамлику Григорію Сергійовичу (1968) (іст.)	95
35.	Гребінка, м.	Пам'ятник Трудової Слави (1985) (іст.)	96
36.	Гребінка, м.	Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1984) (іст.)	96
37.	Гребінка, м.	Трактор «Універсал-2» (1976) (іст.)	98
38.	Березівка, с.	Лізина гора – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	99
39.	Березівка, с.	Озеро – комплексна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	100
40.	Березівка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	101
41.	Березівка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	101
42.	Березівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	102
43.	Березівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)	102
44.	Березівка, с.	Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)	103
45.	Березівка, с.	Пам'ятна дошка на честь письменника Кириченка П. В. (2011) (іст.)	104
46.	Березівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	104
47.	Бесідівщина, с.	Бесідівщинський парк ім. Г. Перевери – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення (природа)	105
48.	Бесідівщина, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	106
49.	Бесідівщина, с.	Пам'ятний знак на честь Беседи О. І. (1989) (іст.)	106
50.	Високе, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	107
51.	Відрадне, с.	Курганний могильник I «Три Брати», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	107
52.	Відрадне, с.	Курганний могильник II «Могили Сонної», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	108
53.	Відрадне, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	108

Гребінківська міська територіальна громада

54.	Відрадне, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	108
55.	Відрадне, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	109
56.	Відрадне, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	109
57.	Горби, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	110
58.	Горби, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	110
59.	Горби, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1975) (іст.)	110
60.	Григорівка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	111
61.	Григорівка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	112
62.	Григорівка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	112
63.	Григорівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	112
64.	Григорівка, с.	Могила воїна Червоної Армії (1941) (іст.)	113
65.	Григорівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	113
66.	Григорівка, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (2005) (іст.)	113
67.	Грушківка, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	114
68.	Грушківка, с.	Курганний могильник II «Могили Костирка», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	115
69.	Грушківка, с.	Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	115
70.	Грушківка, с.	Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	116
71.	Грушківка, с.	Курганний могильник V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	116
72.	Грушківка, с.	Курганний могильник VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	116
73.	Грушківка, с.	Андрія Первозванного церква (1840) (архіт., іст.)	116
74.	Грушківка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	118
75.	Грушківка, с.	Могили (5) воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	118
76.	Загребелля, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	119
77.	Загребелля, с.	Братська могила учасників подій, пов'язаних із протистоянням у боротьбі за незалежність України поч. XX ст. (1918–1919) (іст.)	119
78.	Загребелля, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1988) (іст.)	120
79.	Корніївка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1960) (іст.)	120
80.	Корніївка, с.	Могила Яценка Олександра Тимофійовича (1975) (іст.)	121
81.	Короваї, с.	Тополя – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	123
82.	Короваї, с.	Курганний могильник, пізній бронзовий вік (2-га пол. II тис. до н. е.) (археол.)	123

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

83.	Короваї, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1953) (іст.)	123
84.	Короваї, с.	Могили жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	124
85.	Кулажинці, с.	Горбаневське – ландшафтний заказник місцевого значення (природа)	125
86.	Кулажинці, с.	Курганний могильник I, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	126
87.	Кулажинці, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	126
88.	Кулажинці, с.	Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	126
89.	Кулажинці, с.	Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	127
90.	Кулажинці, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	127
91.	Кулажинці, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	128
92.	Кулажинці, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	128
93.	Кулажинці, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	129
94.	Кулажинці, с.	Пам'ятна дошка на честь Марковича Опанаса Васильовича (2012) (іст.)	130
95.	Лутайка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	131
96.	Лутайка, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	131
97.	Лутайка, с.	Будинок земської школи (1910 – 1915) (архіт., іст.)	131
98.	Лутайка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	132
99.	Лутайка, с.	Могила воїна Червоної Армії Сороки Л. Ф. (1941) (іст.)	133
100.	Майорщина, с.	Дуби черешчаті – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	133
101.	Майорщина, с.	Соснова алея – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	134
102.	Майорщина, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	135
103.	Майорщина, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	135
104.	Майорщина, с.	Курганний могильник III, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	136
105.	Майорщина, с.	Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	136
106.	Майорщина, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	136
107.	Майорщина, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	137
108.	Майорщина, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	137
109.	Майорщина, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	137

Гребінківська міська територіальна громада

110.	Майорщина, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	138
111.	Мар'янівка, с.	Мар'янівський ковильник – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	139
112.	Мар'янівка, с.	Садки – зоологічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	139
113.	Мар'янівка, с.	Гребінчин каштан – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	141
114.	Мар'янівка, с.	Майдан «Курган Могила Товста», ранній залізний вік, козацький і Новий час (I тис. до н. е., XVII – XX ст.) (археол.)	141
115.	Мар'янівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	142
116.	Мар'янівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)	143
117.	Мар'янівка, с.	Будинок залізничної станції «Мар'янівка» (1901) (архіт, іст.)	143
118.	Мар'янівка, с.	Льох маєтку Гребінок «Убіжище» (сер. XIX ст.) (архіт., іст.)	144
119.	Мар'янівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	145
120.	Мар'янівка, с.	Могила Гребінки Євгена Павловича (1848) (іст.)	145
121.	Михайлівка, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	147
122.	Наталівка, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (іст.)	148
123.	Новодар, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	148
124.	Овсюки, с.	Плисів Яр – ботанічний заказник місцевого значення (природа)	149
125.	Овсюки, с.	Свіччин яр – зоологічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	150
126.	Овсюки, с.	Овсюки, селище давньоруського часу (XII–XIII ст.) (археол.)	150
127.	Овсюки, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	151
128.	Овсюки, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	151
129.	Овсюки, с.	Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	152
130.	Овсюки, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	152
131.	Овсюки, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)	152
132.	Овсюки, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	153
133.	Овсюки, с.	Пам'ятний знак на честь козака Овсюка (2008) (іст.)	154
134.	Олександрівка, с.	Гостра могила – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення; курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV–I тис. до н. е.) (природа; археол.)	154
135.	Олександрівка, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	155
136.	Олександрівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1955) (іст.)	155

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

137.	Олександрівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	156
138.	Олексіївка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	157
139.	Олексіївка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), військовополонених (1942), пам'ятний знак полеглим землякам (1971) (іст.)	157
140.	Оржиця, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	158
141.	Павлівщина, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	158
142.	Павлівщина, с.	Майдан, ранній залізний вік, козацький час (I тис. до н. е.; XVII, 2-га чв. XX ст.) (археол., іст. науки і техн., іст.)	159
143.	Павлівщина, с.	Могила Ставицького Василя Андрійовича (1972) (іст.)	159
144.	Павлівщина, с.	Могила Ткаченка (Чорновуса) Миколи Никифоровича (2006) (іст.)	160
145.	Писарщина, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	161
146.	Писарщина, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	161
147.	Писарщина, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	162
148.	Писарщина, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	162
149.	Писарщина, с.	Курган V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	162
150.	Писарщина, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	163
151.	Покровщина, с.	Покровщина, селище давньоруського часу (XII–XIII ст.) (археол.)	163
152.	Покровщина, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	164
153.	Покровщина, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	164
154.	Покровщина, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1973) (іст.)	165
155.	Польове, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	166
156.	Польове, с.	Могила Романенка Петра Григоровича (1985) (іст.)	166
157.	Почаївка, с.	Ульянівські могили – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	167
158.	Почаївка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	168
159.	Почаївка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	168
160.	Почаївка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	169
161.	Почаївка, с.	Майдан «Ульянівські могили», ранній залізний вік, козацький і Новітній час (I тис. до н. е.; XVII, кін. XX ст.) (археол., іст.)	169

Гребінківська міська територіальна громада

162.	Почаївка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), жертв нацизму, підпільників, пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	169
163.	Почаївка, с.	Будинок земської школи (1912) (іст.)	170
164.	Почаївка, с.	Місце падіння літака (1985) (іст.)	171
165.	Почаївка, с.	Могила моряків – учасників переслідування борців за незалежність України поч. ХХ ст. (1918) (іст.)	171
166.	Почаївка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	172
167.	Рудка, с.	Рудківський ковильник – ботанічна пам'ятка природи місцевого значення (природа)	172
168.	Рудка, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	173
169.	Рудка, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	173
170.	Рудка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1958) (іст.)	174
171.	Рудка, с.	Братська могила жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	175
172.	Саївка, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	175
173.	Саївка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	175
174.	Саївка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	176
175.	Саївка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	176
176.	Саївка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943) (іст.)	176
177.	Саївка, с.	Могила Лисенка В'ячеслава Олексійовича (2015) (іст.)	177
178.	Світанок, с.	Курганний могильник, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	178
179.	Світанок, с.	Курган I, енеоліт – бронзовий вік (IV – II тис. до н. е.) (археол.)	178
180.	Світанок, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	178
181.	Світанок, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1942) (іст.)	179
182.	Сербинівка, с.	Курганний могильник I «Могили Титові», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	180
183.	Сербинівка, с.	Курганний могильник II «Могили Рицар», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	180
184.	Сербинівка, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	181
185.	Сербинівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1955) (іст.)	181
186.	Сербинівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941) (іст.)	182
187.	Сербинівка, с.	Будинок земської школи (1911) (архіт., іст.)	182
188.	Скочак, с.	Курганний могильник I (археол.)	183
189.	Скочак, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	183

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

190.	Скочак, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	184
191.	Скочак, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	184
192.	Сліпорід-Іванівка, с.	Пологи – гідрологічний заказник місцевого значення (природа)	185
193.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	186
194.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник II (археол.)	186
195.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	187
196.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	187
197.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	187
198.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	188
199.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курганний могильник VII, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	188
200.	Сліпорід-Іванівка, с.	Майдан, ранній залізний вік, козацький і Новітній часи (I тис. до н. е.; XVII, XX ст.) (археол.)	189
201.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	189
202.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курган II (археол.)	189
203.	Сліпорід-Іванівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	189
204.	Сліпорід-Іванівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1957), пам'ятний знак на честь учасника АТО А. М. Курочки (2015) (іст.)	190
205.	Сліпорід-Іванівка, с.	Місце поховання жертв Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	191
206.	Слободо-Петрівка, с.	Курганний могильник I «Могили Близнюки», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	191
207.	Слободо-Петрівка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	192
208.	Слободо-Петрівка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	192
209.	Слободо-Петрівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	192
210.	Слободо-Петрівка, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	193
211.	Слободо-Петрівка, с.	Курган V, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	193
212.	Слободо-Петрівка, с.	Курган VI, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	193
213.	Слободо-Петрівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1941, 1943), військовополонених, жертв нацизму (1943), пам'ятний знак полеглим землякам (1956) (іст.)	193
214.	Слободо-Петрівка, с.	Будинок земської двокомплектної школи, в якій навчався Г. С. Кагамлик (1911) (архит., іст.)	195
215.	Слободо-Петрівка, с.	Могила Черненка Андрія Миколайовича (2014) (іст.)	197
216.	Слободо-Петрівка, с.	Пам'ятна дошка на честь учасника бойових дій в Афганістані Романенка П. Г. (2020) (іст.)	198

Гребінківська міська територіальна громада

217.	Слободо-Петрівка, с.	Пам'ятник Кагамлику Григорію Сергійовичу (1967) (іст.)	198
218.	Сотницьке, с.	Курган (археол.)	199
219.	Сотницьке, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії, жертв нацизму (1941, 1943) (іст.)	199
220.	Сотницьке, с.	Будинок земської школи (1912) (архіт., іст.)	200
221.	Стукалівка, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	201
222.	Стукалівка, с.	Курганний могильник II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	201
223.	Стукалівка, с.	Курган I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	201
224.	Стукалівка, с.	Курган II, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	202
225.	Стукалівка, с.	Курган III, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	202
226.	Стукалівка, с.	Курган IV, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	202
227.	Стукалівка, с.	Курганоподібний насип V (археол.)	203
228.	Стукалівка, с.	Братська могила військовополонених (1941) (іст.)	203
229.	Стукалівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943) (іст.)	203
230.	Стукалівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	204
231.	Стукалівка, с.	Пам'ятний знак полеглим землякам (1971) (іст.)	204
232.	Тарасівка, с.	Бурівщина – ентомологічний заказник місцевого значення (природа)	205
233.	Тарасівка, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	205
234.	Тарасівка, с.	Курганний могильник II, бронзовий – ранній залізний віки (III – I тис. до н. е.) (археол.)	206
235.	Тарасівка, с.	Курганний могильник III «Розкопаний курган», енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	206
236.	Тарасівка, с.	Братська могила воїнів Червоної Армії (1943), жертв нацизму (1942), пам'ятний знак полеглим землякам (1957) (іст.)	207
237.	Тарасівка, с.	Місце розстрілу і братські могили (3) жертв нацизму (1942) (іст.)	208
238.	Тарасівка, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	209
239.	Тарасівка, с.	Пам'ятник Шевченку Тарасу Григоровичу (1995) (іст.)	210
240.	Тополеве, с.	Курганний могильник I, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	210
241.	Тополеве, с.	Курганний могильник II (археол.)	211
242.	Тополеве, с.	Курган, енеоліт – ранній залізний вік (IV – I тис. до н. е.) (археол.)	211
243.	Тополеве, с.	Братська могила військовополонених воїнів Червоної Армії (1942) (іст.)	212
244.	Тополеве, с.	Могила воїна Червоної Армії (1943) (іст.)	212
245.	Тополеве, с.	Могила Тимченка Петра Семеновича (2009) (іст.)	213
246.	Тополеве, с.	Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932 – 1933 рр. (іст.)	213

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

А.

Абдулоєва О. С. 22, 99–100, 150, 172
Азибаєв Гільза 215
Алабергенов Суліман 215
Александров І. Ю. 215
Александрова Г. В. 215
Алексеєнко Віктор 90
Андріазов А. Л. 215
Андрієнко Т. Л. 21, 149
Андрієць В. А. 82, 84, 89, 121, 143, 174, 200, 209
Антонезва Лолоджа 215
Антонов М. В. 215
Арандаренко М. І. 9
Арбузова Наталія 58, 215
Аріпов М. Х. 215
Аріпова Мурорія 215
Артамощин Микола 215
Артішев Й. І. 215
Астряб М. Г. 37
Афанасьєва Л. О. 218
Афанасьєв-Чужбинський О. 97, 98
Афонічев І. С. 215
Афонічев С. О. 215

Б.

Бабак Марія Іллівна 215
Бабинін І. О. 215
Бабченко О. В. 216
Багмут С. А. 216
Бадєров А. А. 216
Байрак О. М. 21, 105, 185
Бальмен Яків де 98
Батранюк О. М. 216
Баштенко Г. 98
Безвиненко Л. А. 69, 81, 83, 88, 146
Безвиненко П. І. 93
Безпалій Іван 28
Безуглий С. К. 99, 100, 105, 125, 139, 149, 150, 185, 205
Безхлібний М. В. 94
Бейлін М. А. 216
Бейліна В. Й. 216
Бейліна Р. А. 216
Бендрик Іван 216
Бережний О. І. 216
Берлянд А. Г. 103
Беседа О. І. 216
Белокопитов П. М. 216
Белокопитов Я. П. 216
Биков І. Ю. 69, 70, 80, 118, 132, 144, 145, 183, 197, 200
Биковець Г. І. 216
Билярчик Г. Я. 216
Билярчик Д. Б. 216
Билярчик З. Я. 216
Билярчик Я. Г. 216
Білінський М. Я. 64, 117
Білостоцький А. Ю. 103, 124, 174
Бічаєв Я. С. 216
Богачев О. Н. 216

Богачева А. Р. 216
Богорський П. 97
Богуславець К. В. 216
Бодяньський П. І. 32
Бойко Т. П. 216
Болтунов П. П. 216
Бондаренко О. М. 216
Боплан Гійом Левассер де 26, 38, 39
Борко С. П. 217
Боро Д. Б. 217
Бороденко М. В. 217
Бородько І. Г. 217
Борхерт А. 68
Борщ В. Р. 217
Боярський, поручик 28
Бражников О. М. 217
Бражникова Д. О. 217
Браславська (дочка Браславського Зями) 217
Брахан М. Х. 217
Бровар М. І. 217
Брюллов К. 97
Брюховець П. Я. 217
Бузданий В. В. 68, 143
Булкіна родина 234
Бурилкін І. П. 217
Бурилкіна В. Г. 217
Буріклі Василь 217
Бутенко В. К. 217
Бутенко К. Ф. 217
Бутенко О. Х. 217
Бутенко П. П. 217
Буцько П. П. 217

В.

Вавілова У. Х. 217
Ванзін О. В. 217
Ванзіна К. В. 217
Василєвська А. К. 218
Василєвський Л. Д. 217
Василенко І. С. 218
Василенко П. С. 218
Васильєв 218
Васильєв Г. С. 218
Васильєва З. А. 218
Ващенко Ф. Є. 218
Великий С. С. 218
Величко С. В. 28
Венеціанов О. 97
Верещагін 218
Вернигора О. Г. 218
Вертипорох М. І. 218
Вієльгорський М. 97
Вілінська (Марко Вовчок) М. О. 130
Вітовт 24, 53
Власенко І. П. 218
Власенко І. Т. 218
Вовк М. Г. 61, 81, 82
Вовк М. І. 82
Волін Ф. Г. 93
Володимир Великий 32

Гребінківська міська територіальна громада

Волховська Т. 97
Воля О. І. 93
Воробйов В. Г. 93
Ворона Микола 154
Всеволод Ярославич 23

Г.

Гавриленко Г. І. 218
Гайпов Аганес 218
Гайдовський В. А. 218
Галанкіна М. О. 218
Гамзалієв Г. А. 218
Гамзалієва Чимнас 218
Гапич Олег 154
Гапоненко Устим 90
Гаращенко І. Я. 218
Гаркава М. С. 218
Гаркавий А. П. 218
Гедеон, єпископ Полтавський 64, 117
Гедимін 24
Гельгард А. А. 219
Герасименко М. Б. 219
Геращенко І. Я. 219
Гербаневський А. М. 65, 67
Гета І. А. 94
Гирич Ю. М. 146
Глинський 219
Головатий І. П. 219
Головка І. В. 41
Головка Л. А. 118, 120, 124
Головка У. М. 219
Голошко М. 219
Голуб Г. Ф. 219
Голуб Л. Я. 219
Гончаренко М. М. 219
Горадзе Е. І. 219
Горадзе М. А. 219
Горбань П. Т. 219
Горбовський І. А. 63
Горкун Г. П. 219
Горюнов Є. О. 39
Горячов В. М. 219
Гребельник У. П. 219
Гребінка А. П. 144, 146
Гребінка Г. П. 146
Гребінка Є. П. 144, 145
Гребінка М. А. 146
Гребінка М. П. 144
Гребінка М. П. 144
Гребінка Н. Є. 146
Гребінка Н. І. 144, 146
Гребінка О. П. 144, 146
Гребінка П. І. 144, 146
Гребінка П. П. 144
Гребінка П. П. 146
Гребінка-Єлізарова Л. П. 144
Гребьонкін П. І. 144
Григор'єв Н. О. 171
Григорович В. 10, 98
Гринько І. А. 219
Губка І. Т. 219
Губський Максим 97
Гуревич В. Я. 219

Гуревич М. М. 219
Гуревич М. М. 219
Гуревич С. М. 219
Гуревич С. М. 219
Гусак А. М. 104
Гусєв Г. Н. 220

Д.

Давидов В. А. 220
Даль В. І. 10
Данильянц А. С. 118, 220
Данильянц Н. П. 118
Даценко М. Я. 220
Двірник Н. А. 220
Двірник П. М. 220
Двірник П. М. 220
Дебелій Г. П. 99
Демент'єв П. О. 220
Демент'єва К. П. 220
Демик С. Я. 220
Демочко І. 94
Деркач А. М. 220
Деркаченко О. А. 100, 134, 168
Джелал-ад-Дін, султан 53
Дзержинський Ф. Е. 69
Діптан О. П. 220
Дмитрієв М. Д. 220
Добреля К. К. 220
Добровольська (Добровоманська) Є. І. 153, 220
Доброволянська Є. П. 220
Дуденко І. П. 114
Дудка М. 98
Дяченко О. Г. 220
Дяченко О. М. 220
Дяченко С. В. 220

Е.

Енгельгардт В. В. 97
Енгельгардт П. В. 97
Енгельс Ф. 69

Є.

Єдигей 24
Єжак М. Ф. 220
Єжак О. М. 220
Єрмак О. П. 99
Єфімов О. В. 220
Єфімова А. І. 220

Ж.

Жабинського родина 234
Жданов 69
Жеребчевський В. А. 220
Жила Г. Д. 220
Жолдак М. Ф. 220
Жолобецька А. О. 221
Жолобецький М. І. 221
Жолобецький М. О. 221
Жорняк П. Г. 221
Жуган М. О. 221
Жуган С. О. 221
Жук А. Н. 221

- Жук В. Н. 13
Жук І. І. 221
Жуковський В. 97
Журавський В. К. 93
Журша М. К. 221
Журша О. М. 221
- З.**
Заболоцький Г. І. 221
Задорожний О. П. 221
Зайченко І. А. 221
Закревський І. П. 36
Закревські 98
Заліський А. 144
Замана Л. М. 221
Зарецький І. А. 37
Зарифулін Мірзагіз 221
Зарифулін Сабірзмал 221
Зверинський В. В. 12
Зеленський А. Ф. 221
Зеленський І. Ф. 221
Зубок А. Н. 221
- І.**
Іванов О. К. 221
Іванова Л. П. 221
Івко К. Р. 94
Ігнатов А. К. 221
Ільєнко Г. С. 222
Ільчук О. В. 57, 147
Імханічкін М. Н. 222
Інюточкіна К. В. 14
Ісаєв І. А. 222
Ісаєва П. Ф. 222
Ісайкін І. С. 222
Ісайкіна Т. В. 222
Ісаченков Ю. Д. 222
Ічанський В. І. 75
Ічанський П. М. 222
Ічанський П. Ф. 222
- К.**
Кагамлик Г. С. 60, 95, 195, 196, 198
Каграманян Ш. А. 222
Казанник В. В. 99, 125, 139, 141, 172
Казанников В. В. 22
Калаксузян А. А. 93
Калаксузян Р. А. 93
Каленюк В. І. 222
Калина В. Н. 222
Калімбет Д. П. 222
Калінін 69
Камінський Ф. І. 35
Камірний В. Г. 83, 84
Камський І. З. 222
Кантор Ф. М. і троє дітей (два сина і донька) 222
Капелька Р. Р. 70
Капкан родина 234
Капніст О. 98
Капшник Г. С. 222
Капшник М. С. 222
Капшник С. С. 222
Каракаєв М. Ш. 222
Каракаєва Разія 222
Карпенко Андрій 90
Карпенко Є. М. 222
Карпенко І. Н. 222
Каруновський Федір 29
Катруш М. П. 84, 85
Каунов С. І. 223
Каунова В. І. 223
Кацалап В. С. 223
Качан І. М. 223
Кашніков С. Л. 70
Квітка А. С. 93
Квітка Т. К. 223
Квітко Т. К. 223
Кигим С. Л. 22, 123, 140, 150
Кириченко П. В. 77, 78
Киричников А. М. 52
Киринов Д. М. 223
Кислинський Г. П. 223
Кит М. Я. 223
Кит Н. І. 223
Кібець К. Х. 223
Клейн Н. Г. 163, 190, 207
Клименко І. Д. 94
Климентьев Г. П. 223
Климентьева Г. А. 223
Климовицьких родина 234
Клобуков О. В. 223
Клобукова О. Д. 223
Клобунов О. Ф. 223
Кобзар С. М. 223
Кобушко П. М. 223
Коваленко М. І. 223
Коваленко О. П. 223
Коваленко О. Я. 223
Коваль П. Г. 224
Коварський М. Г. 224
Коварський С. Г. 224
Коган А. Б. 224
Коган Б. Б. 224
Кожентаєв Жумаш 224
Кожентаєв Сарангаши 224
Кожмеревський Е. 98
Козаченко І. К. 224
Козаченко О. П. 224
Козенко К. А. 98, 99
Козенко М. Д. 94
Козлов М. Г. 224
Козлова П. Ф. 224
Койшноруп Зайка 224
Койшноруп Ташларат 224
Колмаков Ф. М. 224
Коломієць В. Д. 224
Коломієць М. 143
Коляда Ф. Д. 224
Конісов Р. Я. 232
Кононенко А. С. 224
Конопляник Ф. І. 224
Коптяревський С. 93
Коринівський В. Х. 224
Корнієнко В. П. 224
Корівник 93

- Корольов Є. І. 224
Корольова О. С. 224
Коротенко В. В. 13
Корсунов М. А. 225
Корчан В. С. 225
Корчемаха М. Г. 225
Корчемаха М. І. 225
Корчемний С. 93
Корчوماха П. С. 225
Косенко Є. А. 225
Косенко П. Д. 225
Костроміна Н. В. 113, 124, 156, 158
Котельська Х. Д. 225
Котельський Д. Т. 225
Котляр Є. М. 225
Котляр І. П. 225
Котляревський І. 98
Котляревський І. Х. 225
Котов В. І. 225
Котов І. Г. 225
Коцюбинський М. 15
Кошиця Г. 97
Кравченко Д. Г. 225
Кравченко Д. І. 225
Кравченко П. К. 225
Кравченко П. Т. 225
Красносервський 223
Кривенко П. В. 225
Криветченко А. І. 225
Криветченко О. В. 225
Кривобок Г. С. 225
Криводеров С. І. 225
Криворучко І. Д. 225
Криворучко І. Є. 225
Криворучко М. І. 94
Кривошенко Д. Ф. 226
Криничний Я. І. 226
Кричман 226
Кропива І. Л. 226
Крячков Д. П. 226
Куванов Ахмет 226
Куванова Каліт 226
Куднов Ахмет 226
Кудрицький А. В. 15
Кузнецов В. Л. 226
Кузнецова А. Я. 226
Кузьменко П. Ф. 65, 118
Кукло М. Й. 226
Кулатова І. М. 40, 100, 101, 108–112, 114–116, 119, 123, 126–128, 135–137, 147–149, 151, 152, 155, 158, 159, 161, 164, 168, 169, 173, 178–181, 186, 188, 192, 206, 211, 212
Кулинич Г. В. 226
Кульжинський С. К. 35
Кураковська Ф. Б. 226
Курницька І. О. 42, 70, 73, 74, 101, 102, 106–113, 115, 116, 119, 126–128, 131, 135–138, 141, 148, 149, 151, 152, 155, 157–159, 161, 162, 164–166, 168, 169, 173–176, 178–181, 183, 184, 186–190, 192, 193, 199, 201–203, 206, 207, 211, 212
Курочка А. М. 190
Курочка М. І. 226
Курочка П. Й. 226
Курубаєв Ш. М. 226
Кутовий С. С. 58, 226
Кутовой Г. С. 226
Кучубаєв Василь 226
- Л.**
Лавренко М. М. 163, 226
Лавренко М. С. 226
Лавренко О. А. 35
Ладигіна Д. Я. 217
Латиш Я. І. 227
Латфулін Шеріф 227
Латфуліна Зукахда 227
Лебедев М. С. 227
Левада А. О. 227
Левада Г. Ф. 227
Левченко А. Д. 227
Левченко В. М. 93
Лежнін І. І. 227
Лежніна Г. М. 227
Лелеко В. М. 61, 78, 86
Ленін В. І. 69
Лепенін І. І. 227
Лимар І. С. 227
Лимар О. С. 87, 96, 178
Линовицький І. Д. 94
Лисенко В. О. 62, 80, 177
Лисенко Д. К. 227
Лисенко О. Д. 227
Лисиненко Кирило 227
Лисокобилка Н. Ф. 227
Литвиненко Г. О. 227
Литвиненко Д. А. 227
Литовка В. Г. 227
Лихацький А. К. 227
Лихацький П. Т. 94
Лихацький Т. К. 227
Личман М. Д. 227
Лімов М. К. 228
Лісовий О. В. 94
Лобода П. 58
Лобода П. А. 228
Лобода П. І. 228
Лов'янніков П. М. 228
Лов'яннікова А. А. 228
Логвиненко П. І. 228
Ломиковський В. Я. 29
Лопушинський В. І. 96
Лошин П. Й. 228
Лук'янович О. А. 98
Лукаш Є. М. 62, 77, 86
Лукаш М. В. 87
Луценко В. М. 228
Луценко О. Д. 228
Любімов М. І. 228
Любімова З. М. 228
Ляскоронський В. Г. 35, 36
- М.**
Мазепа І. С. 28
Майлін родина 234
Макаренко М. О. 33, 34

- Макаровський М. Д. 228
Макаровський Ф. М. 228
Максименко К. І. 228
Максименко Н. 228
Максименко П. А. 228
Маларна Н. Н. 228
Малахов М. Ф. 228
Малиш В. Н. 228
Малишева К. Д. 228
Малука Г. І. 228
Малявка Б. Г. 228
Малявка С. Ф. 228
Маркевич М. А. 10
Маркович А. М. 117
Маркович В. І. 63
Маркович Г. О. 63, 64, 117
Маркович Г. П. 144
Маркович Михайло 64, 117
Маркович О. В. 10, 57, 130
Маркович О. Л. 147
Маркович Я. А. 64, 116
Марковичі 10
Мартиненко М. Т. 229
Марченко А. М. 229
Марченко М. О. 229
Марченко Я. П. 229
Маслін В. П. 229
Масліна Л. І. 229
Масляник П. К. 229
Мацко Н. Й. 229
Медяник Ф. К. 229
Мельник Д. О. 229
Мельников Федір 229
Менглі-Гірей І 25
Менчинська Т. В. 130
Мечетенко М. І. 94
Микитенко Я. І. 229
Микола І 98
Миколаєнко Т. М. 229
Милокіст Є. К. 229
Милорадович І. О. 28, 73
Милорадович Семен 64, 117
Минокость А. К. 229
Мирвода Л. І. 229
Миславський Б. В. 229
Михайленко С. О. 229
Михайлов Є. М. 229
Михайлова Степанида 229
Мірошніченко А. І. 229
Мірошніченко Б. В. 229
Мірошніченко В. І. 229
Мірошніченко М. А. 94
Місурев М. Г. 230
Мовчан І. А. 230
Мозговий Я. М. 230
Мокляк В. О. 98
Мокрицький А. 97
Молчанов І. А. 230
Мономах Володимир 23
Моргунов Ю. Ю. 40, 51, 71–73
Мороз М. П. 230
Морох Н. Т. 230
Морох П. К. 230
Москаленко В. Ф. 230
Мотуз М. Н. 94
Мочалін І. П. 230
Мринський Ф. Я. 230
Мулик В. І. 230
Муравйов М. А. 120
Мусаєв Абілди 230
Мухаммад хан 53
Мягколик Іван 230
- Н.**
Назімов М. Т. 230
Наталевич 230
Наумчик А. 216
Неговора Г. К. 230
Неговора О. С. 230
Незамутдінов І. Н. 230
Непріна В. І. 39
Нетупський В. В. 93
Них 230
Нікітенков М. А. 230
Нікітенков М. М. 230
Ніколаєва Саскян 226
Ніязов Уман 230
Ніязова Анат 230
Новгородська С. Б. 231
Новгородська Л. М. 231
Новгородський І. Л. 231
Новіков І. О. 231
Новікова М. Г. 231
Нуралі Шарік 240
- О.**
Овсій О. О. 87, 88
Овсюк 154
Овчаренко Д. Т. 231
Овчаров Василь 231
Овчарова 231
Овчиннікова В. П. 226
Огарев В. 231
Оголь П. Д. 231
Олійник І. Н. 231
Онищенко С. М. 231
Онищук М. Н. 231
Орехов Г. М. 231
Орехова М. І. 231
Остапенко В. І. 231
Остапенко Г. М. 231
Остапенко Ліза 231
Остряньський Й. І. 231
Осьтик С. Я. 231
- П.**
Павленко Г. Л. 231
Павленко М. 231
Павлов О. Т. 231
Падалка Л. В. 38
Панасенко Т. В. 105
Панкратов Г. І. 232
Панкратов І. Я. 232
Парамонов О. Г. 232
Паращій Т. І. 232
Пархоменко Г. Д. 99

Гребінківська міська територіальна громада

- Пархоменко М. С. 232
Пархоменко П. І. 232
Пасічний Г. В. 232
Пасічний М. С. 232
Патрикеев М. А. 232
Патрікеєв А. 58
Пацюк Я. П. 232
Певзнер родина 234
Педенко М. Ф. 94
Пеллгарт А. А. 232
Первишко Є. П. 86
Перевертайло Г. І. 232
Передельська С. Ф. 232
Передельський О. А. 232
Перрель Л. Н. 232
Перрель Л. Ш. 232
Персемова М. Г. 232
Петров В. Й. 232
Петрова Г. Є. 232
Пилипенко П. Д. 232
Писана М. С. 233
Писанка В. С. 233
Писанка М. С. 233
Писаренко І. Т. 233
Писаренко І. Ф. 233
Писаренко Ф. Г. 233
Пірін І. В. 96
Плашкін В. С. 233
Плис І. Й. 94
Победа П. А. 233
Погуляєвська Г. Н. 233
Погуляєвська Р. Й. 233
Подобайло А. В. 22, 99, 100, 123, 125, 139, 141, 150, 154, 167
Полторацький І. С. 233
Полуботько Максим 90
Полякова О. З. 233
Полякова родина 234
Пономаренко Є. Т. 233
Пономаренко Кирило 90
Попович М. В. 94
Попович П. О. 233
Порчанський М. К. 233
Правдицький М. Г. 94
Правосудович М. Є. 96
Приймак В. В. 43, 135
Примаєв Є. Б. 89
Примаєв С. М. 88
Припутень О. І. 14
Приходько В. І. 94
Приходько Н. К. 59, 92
Прогрущенко А. Ф. 233
Прокопєць Ф. М. 233
Проценко Ю. М. 99, 100, 125, 139, 141, 150, 172, 205
Прядко О. О. 42, 150, 151, 164
Псьол Глафіра 98
Псьол Олександра 98
Псьол Тетяна 98
Пукаленко І. С. 233
Пукаленко М. О. 233
Пустовіт Т. П. 13
Пушінський П. Ф. 64, 117
Пушкін О. С. 56, 145
Пшениченко 233
- Р.**
Рабовалюк А. І. 233
Рабовалюк В. І. 233
Радченко О. В. 233
Радченко О. Г. 233
Радченко П. В. 233
Радябов Матіазар 234
Радябова З. Д. 234
Резаков родина 234
Резнікова Віра 234
Режун А. К. 234
Режун І. К. 234
Режуцький М. К. 234
Ремесло П. Д. 234
Решетников Д. В. 234
Решетнікова Г. І. 234
Решніна Варвара 98
Решнін-Волконський М. Г. 98
Рик Я. Й. 163, 190, 207
Римар Н. І. 234
Римар П. Ф. 234
Риндя В. І. 60
Ричка І. Д. 234
Ричка Л. К. 234
Родзанівський І. А. 234
Романенко 235
Романенко Г. Ф. 234
Романенко П. Г. 61, 166, 167
Романенко П. Я. 235
Романов Г. О. 235
Романов О. Г. 235
Романов О. О. 235
Романченко І. В. 235
Романченко П. К. 235
Романченко С. Л. 235
Ромодановський Г. Г. 28
Ростенберг М. В. 10
Ротар Г. М. 91, 92, 103, 107, 111, 114, 119, 121, 129, 138, 153, 158, 165, 170, 172, 179, 182, 185, 191, 203-205, 208, 212, 213
Рохманійко І. А. 94
Рубан Михайло 154
Рувинська Ф. М. 235
Рувинський Я. А. 235
Рудинський М. Я. 38
Рябокін О. М. 94
- С.**
Сабанєєв В. В. 36
Саблін 171
Савельєв О. Г. 121
Савченко Д. Л. 235
Савченко І. 98
Савченко Л. Ф. 235
Савченко О. Ф. 235
Савченко П. Х. 235
Сагайдачний Ю. М. 59, 92
Садовченко М. П. 80
Салакай 235
Самгін О. Г. 235

- Самгіна О. І. 235
Самкнула В. М. 235
Самкнула М. В. 235
Самоквасов Д. Я. 32
Салотаєв Муса 230
Сафонов В. О. 235
Сафонова З. К. 235
Сахно М. Д. 236
Сахно Ф. Г. 236
Свічка (Гребінка) Г. П. 146
Свічка В. 73, 150
Свічка Л. М. 146
Свічка М. Л. 63
Свічка Я. Н. 28, 53, 72, 150
Свічки 28, 65, 150
Семенов-Тянь-Шанський П. П. 11
Сенчило О. О. 22, 154, 167
Сердюк П. П. 236
Сиволап Н. М. 42, 70, 141, 191, 210, 214
Сидоренко Г. О. 40
Сидоренко О. В. 45
Симоненко І. П. 165, 236
Симоненко П. П. 165, 236
Симонов (Номис) М. 10
Симонов В. А. 236
Симонов М. С. 236
Сисоев П. С. 236
Сисоева А. С. 236
Скаржинська К. М. 35, 37
Скирда А. М. 199, 213
Скирда О. А. 42, 62, 70, 75–81, 86, 88, 90–95, 103–105, 113, 114, 119, 120, 122, 124, 129, 130, 132, 133, 141, 142, 145, 147, 148, 153, 154, 156, 161, 163, 165, 171, 172, 175, 177, 182, 183, 185, 191, 194, 197, 198, 200, 203–205, 208, 210, 212, 213
Склярів П. М. 236
Скорина М. М. 236
Сластїон Опанас 68, 79
Сліпак М. М. 236
Слон М. С. 236
Слюсар М. В. 21, 105, 133, 134, 149, 185
Смелянський Яків 236
Смірнов В. О. 236
Смоляр (Стецюк) Н. О. 21, 22, 123, 125, 126, 133, 134, 139, 185, 186, 205
Снігир І. Я. 236
Соболевський Е. В. 99
Соловійов П. С. 236
Солодков А. Т. 236
Солодкова М. 236
Солошко К. І. 236
Сорока Л. Ф. 236
Сосо С. Г. 237
Софіянчук В. Д. 237
Софіянчук М. О. 237
Сошенко І. М. 97
Співак К. М. 237
Співак М. С. 237
Ставицький В. А. 159, 160
Ставицьких родина 234
Стадниченко І. К. 237
Старенченко К. Д. 237
Стасевський П. І. 93
Стасевський Ю. І. 93
Степаненко В. А. 163
Стефанович В. А. 37
Стеценко І. 98
Стеценко Й. М. 237
Стеценко М. М. 237
Стеценко Ф. М. 237
Столукотний І. А. 237
Столукотня С. С. 237
Стороженко О. В. 36
Стревицький І. М. 237
Строкін В. О. 237
Строкін О. В. 237
Супрун О. І. 153, 156, 174
Супруненко О. Б. 40, 43, 55, 114, 115, 116, 119, 126, 135
Сурмай Ф. Д. 237
Суховська З. М. 13
- Т.**
Таволга-Мокрицький П. 98
Тайбо Махмут (Тахмут) 237
Танкових О. Л. 146
Таран В. Т. 237
Тараненко В. К. 237
Тарасенко А. К. 237
Тарасова Є. П. 237
Тарзюк М. В. 237
Тарзюк П. М. 237
Тарновський В. В. 33
Таубаєв Ф. Г. 238
Теличко П. Ф. 238
Темір-Кутлуг 24
Терещенко М. П. 238
Терещенко П. І. 238
Терничний М. Ф. 94
Тесленко Ф. Л. 238
Тимченко П. С. 213
Тихонов А. А. 238
Тихонов О. П. 121
Тіхеев 77
Ткаченко (Чорновус) М. Н. 14, 15, 160
Ткаченко Н. В. 234
Ткаченко О. М. 42, 70–74, 101, 102, 106–113, 115, 116, 119, 126, 128, 131, 135–138, 141, 147–149, 151, 152, 155, 157–159, 161, 162, 164, 165, 168, 169, 173–176, 178–184, 186–190, 192, 193, 201–203, 206, 207, 211, 212
Ткачова Г. Т. 240
Токмаков О. Ф. 238
Толочний І. П. 93
Тохтамиш 24
Третяк В. Я. 238
Третяк С. С. 238
Трохименко А. Д. 238
Трохименко Н. М. 238
Тужик М. М. 146
Туркевський М. 160
Турчененко К. Д. 238
- У.**
Уваров О. С. 238

Гребінківська міська територіальна громада

Удод Н. П. 87
Удод Ф. І. 87
Ульяницький М. Г. 238
Утенічев А. В. 238
Утенічев Авіль 238

Ф.
Федусенко М. Ф. 238
Фесенко 238
Фоменко П. І. 238

Х.
Хаджі-Гірей, хан 53
Хайт М. Я. 238
Халимон О. В. 139, 150, 155, 173
Ханов Ільм 238
Ханов Інєм 238
Харченко Анастасія 239
Харченко П. П. 227
Харченко С. І. 238
Хижко К. С. 239
Хижко С. К. 239
Хижняк В. Т. 239
Хмельницький Богдан 56, 145
Хоменко В. О. 239
Хоменко П. Ф. 239
Хохлов Т. А. 239
Христенко В. С. 239
Христенко І. Д. 239
Христенко М. Д. 239
Хропко М. Й. 239
Худайбеджаєв Баграм 239
Худайбердієв Кожанберди 239
Худайбердієва Шананчі 239
Худяков С. І. 239
Худякова С. І. 239

Ц.
Цибекмахер Д. А. 239
Цимбал С. М. 239
Ципін Зяма (Зельман) 239
Ципін Ілля 239
Ципіна Є. І. 239
Ципіна М. Б. 239

Ч.
Чапаєв В. І. 69
Чаплиціна Н. Ф. 232
Чеботарьова Л. В. 101, 106, 126
Черненко А. М. 197
Черненко М. П. 239
Черних К. І. 239
Чернозатонська О. М. 240
Чернозатонський Л. М. 240
Чорнописков І. М. 240

Чорнопискова Є. М. 240
Чуприна Ю. С. 240

Ш.
Шандра О. Ф. 94
Шаповал Н. Ф. 86, 89, 90, 147, 167, 182
Шаповал О. А. 120
Шаповаленко В. В. 240
Шарій А. Х. 240
Шаріпов Нуралі 240
Шарлаєв Ф. Т. 240
Шафонський О. Ф. 29
Швидкий І. Т. 240
Швидченко П. О. 240
Шевченко Г. М. 240
Шевченко Д. П. 240
Шевченко Д. Ф. 240
Шевченко Н. Я. 240
Шевченко П. Т. 240
Шевченко Т. Г. 96, 97, 98, 130
Шейх-Ахмад, хан 53
Шемет Д. К. 240
Шемет П. К. 93
Шерстюк В. В. 45, 71, 73, 151, 164
Шиян О. О. 141, 186, 205
Шкарбан І. О. 240
Шкода І. Ю. 240
Шкода П. Ю. 240
Шкрабан Г. О. 240
Шпирт 241

Щ.
Щедрина О. Ю. 154, 167, 205
Щипайло К. О. 241
Щипак Онопрій 241

Ю.
Юдін П. М. 241
Юран І. І. 241
Юренко С. П. 43, 135
Юрін Г. Г. 241
Ющенко П. П. 241

Я.
Якименко А. Ф. 120
Яковлев О. Г. 241
Ян Рустем (Іонас Рустемас) 97
Яненко З. П. 13
Янишівський С. М. 241
Яресько В. Є. 93
Яценко О. Т. 121, 122
Яцина П. О. 153
Яцун М. Р. 241
Ященко А. Д. 241
Ященко М. П. 241

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А.

Абзеліловський район 222
Абхазія 226
Автозаводський район 232
Аджарська РСР 219
Адигейська АРСР 217
Азербайджанська РСР 218, 234, 236, 240
Азовський район 217, 227
Акан-Шани с. 219
Акмолинська область 238
Алексеево-Лозовський район 232
Алитинський район 238
Алтайський край 220, 223, 231
Амурська область 218
Асекеевський район 227

Б.

Бабин Яр 222
Багауча с. 228
Базарно-Карабулацький район 235
Бакаївка с. 226
Балашовський район 222
Батецький район 232
Батумський район 219
Бахмацько-Кременчуцький геоботанічний округ 20
Башкирська АРСР 222, 226
Беговатський район 230
Бердичев м. 237
Березівка с. 7, 23, 57, 61, 69, 99, 100, 103, 104, 105, 217, 222, 239, 241
Березівська сільська рада 5, 8
Березівський старостат 120
Березова Рудка с. 25, 37, 98, 238
Берестівщина с. 33
Берестова с. 60
Бесідівщина с. 7, 20, 61, 105, 107, 171
Бесідівщина х. 7
Бесідівщинський парк ім. Г. Перевери 20, 105
Бирлівка с. 223
Бійськ м. 220
Білгород-Дністровський м. 82
Білоконі с. 220
Білоруська РСР 228
Білоусівка с. 98
Боброєдова с. 217, 228
Богданське с. 228
Богодучівський район 216, 217, 238, 239
Бориспільський район 67
Борський район 228
Боярський роз'їзд 154
Бурімкі с. 36
Бурковці с. 233

В.

Вакулівський лог 34
Валківський район 229
Варанате с. 239
Вахрушевська сільська рада 216
Велика Бургуста с. 223

Велика Круча с. 37, 182, 195
Велика Орда 24
Великий Бурлук с. 236
Великобагачанський район 16, 17, 103, 121, 124, 129, 138, 142, 163, 191, 194, 208
Великобурлуцький район 236
Великоселецьке с. 237
Великооупенський район 237
Вербове с. 219
Верскове с. 232
Верхній Каргат с. 83
Верхній Субаш с. 229
Весела с. 60
Веселовський район 228
Вира с. 240
Висока Гора с. 215
Високе с. 107, 156
Високий Горб ур. 37
Високогорський район 215
Високопілля с. 220
Вичуга м. 235
Вишневе с. 122
Відрадне с. 31, 44, 45, 107
Вікторівка с. 233
Вільно (Вільнюс) м. 97
Вінниця м. 228
Вінницька область 228
Власовка с. 236
Волинська область 87
Володимир-Волинський м. 87
Волочиський район 232
Воронезька область 235
Ворошиловградська область 231, 232
Ворошиловська сільська рада 7, 8
Ворошиловського відділу радгоспу с-ще 7
Воскресенське с. 237

Г.

Гадабський район 222, 236
Гадяцький повіт 98
Гадяцький район 16, 17, 75, 103, 114, 121, 124, 129, 138, 142, 191, 194, 208
Гадяч м. 98
Галюгаєвська с. 235
Гармська область 237
Гармський район 237, 238
Гетьманщина 63
Глобинський район 16, 17, 58, 60, 61, 75, 90, 93, 103, 111, 114, 120, 121, 124, 129, 133, 138, 142, 148, 153, 156, 158, 163, 165, 170, 174, 182, 191, 194, 200, 205, 208
Глухів м. 218
Глухівський район 218
Гнила Оржиця р. 62, 67, 71, 73, 74, 79, 101, 102, 107–110, 112, 119, 123, 126–128, 131, 141, 148, 150–152, 158, 164, 166, 173, 192, 193, 210, 211
Гнилиці с-ще 232
Горбаневське ур. 22, 125
Горби с. 7, 45, 60, 61, 99, 110, 221, 222, 227
Гореничі с. 235

Гребінківська міська територіальна громада

- Горловський район 235
Городище м-ко 34, 63
Городище с. 7, 8, 28, 34, 37, 54, 72, 73, 98, 237
Городище ур. 28, 43, 51, 71, 72
Городищенська волость 12, 33, 64
Городищенська сільська рада 7, 8
Горький м. 232
Горьківська область 235
Грабарівка с. 216, 226, 229, 234, 237
Грабське с. 177
Градизьк с. 36
Гребінка, городище 71
Гребінка м. 5, 8, 9, 45–48, 51, 56–63, 67, 68, 71, 73, 78, 81, 84–87, 96, 104, 112, 165, 215–241
Гребінка ст. 6, 36, 37, 57, 69, 74–77, 80, 81, 88, 120, 146, 166, 171, 215, 217, 223, 224, 226,
Гребінка с-ще 8
Гребінківська міська рада 9
Гребінківська міська територіальна громада 3, 5, 9, 18, 19, 62, 177
Гребінківська селищна рада 7
Гребінківське городище 51, 53, 73
Гребінківський район 8, 13–16, 59, 62, 67, 90, 160, 197, 219–221, 223, 225, 237, 241
Гребінківського відділу радгоспу с-ще 7
Гребінківщина 9, 14, 15, 17, 24, 56
Гребінчин край 14, 56
Гребінчин Яр х. 34
Григорівка с. 7, 49, 57, 61, 62, 66, 68, 111, 112, 195, 228, 233, 240
Григорівська сільська рада 5, 7, 8
Григор'євський х. 236
Гришківка с. 223
Грузинська РСР 228
Грушківка с. 7, 14, 31, 34, 45, 49, 61–64, 114, 116, 181, 220, 223, 225, 226
Грушківська сільська рада 7
Гулаківка с. 7, 9
Гуляйпільський район 227
Гур'єв м. 224
Гур'євська область 224, 226
Гути с. 216, 217
- Д.**
Дагестанська АРСР 235
Дагестанські Огни ст. 235
Далекий Схід 14
Демократична Республіка Афганістан 61, 78, 86, 166
Десна р. 27
Детінський район 224
Джумгалський район 230
Джучі Улус 23
Диканський район 17
Діхтярі с. 97
Дмитровський район 230
Дніпра Лівобережжя 23, 26, 36, 39, 54
Дніпро р. 11, 83, 92, 101, 102, 106–110, 112, 114–116, 119, 126–128, 131, 135–137, 141, 147, 148, 151, 152, 155, 158, 159, 161, 162, 164–166, 173, 175, 176, 178–181, 183, 184, 186–189, 192, 193, 199, 205, 206, 211
- Дніпровське Лівобережжя 35, 38
Дніпровське лісостепове Лівобережжя 25
Дністер р. 82
Дністровський лиман 82
Добраничівка с. 182
Добринський район 236
Донбас 213
Донецька область 62, 86, 190, 225
Драбівська селищна територіальна громада 5
Драбівський район 7
Друга пирятинська сотня 9
Друге Нікольське с. 60, 196
Дюссельдорф-Герресхайм м. 221
- Е.**
Елит с. 228
- Є.**
Євлах м. 234, 240
Європа Східна 24, 32
Європейсько-Сибірська Лісостепова область 20
Єгоріївський район 236
Єгоршинський район 230
Єйськ м. 228
Єлизаветівка с. 228
- Ж.**
Жовтневе с. 199, 205
Жуков с. 228
Жуковка с. 227
Журавка х. 7
- З.**
Заберн с. 226
Завинський район 83
Загребеля с. 7, 9, 61, 119, 120, 237
Займо-Обрив с. 227
Запорізька область 216, 219, 226–228, 238
Заріг с. 98
Зарябинка с. 238, 239
Звенигородський повіт 97
Звенигородський район 210
Згурівський район 7
Зімовниковський район 238
Зіньків м. 98
Зіньківський район 208
Злодівка (Псільське) с. 98
Золотоніський повіт 34
Золотоніський район 5, 226
Золотонісько-Пирятинські степи 25, 38
Золотоніщина 24, 26, 30, 48
Золотоноша м-ко 35
Зубочистка с. 238
- І.**
Івановська область 235, 236
Івановський х. 33
Ідринський район 221
Ікша станція 241
Іловайськ м. 177, 190
Ільківці с. 231

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Ісківці с. 98

К.

Кагальник с. 217
Казахська РСР 226, 233
Каївка с. 54, 72
Калачевський район 219
Калачевський район 223
Калінін м. 224
Калініне с. 232
Калінінська область 223
Калінінський район 238
Калтасінський район 226
Калузький район 217
Кам'янець-Подільська область 231, 232
Камишин м. 223
Канів м. 96, 210
Канівський замок 25
Капустинці с. 68, 79
Карабулак с. 215
Карпівка с. 34
Кемеровська область 237
Керелівка (Кирилівка) с. 97
Керч м. 81
Кизелевський район 215
Київ, генеральна округа 7
Київ м. 62, 70, 81, 87, 166, 177, 197, 229, 233, 239
Київська губернія 97
Київська область 7, 67, 88, 220, 221, 224, 233, 235
Київська Русь 63
Київське воєводство 25, 26
Київського намісництва 9, 28
Київщина 68, 79
Кирк-Орі м. 53
Кишлеево с. 236
Кінгісеп м. 235
Кіровоградська область 237
Кіровська область 227
Кіровський район 220, 224
Коваленко хутір 220
Ковалівський район 7, 223
Козельщинський район 17, 229
Коломацький район 220
Коломськ с. 237
Комсомольська (Горішнеплавніська) міська рада 18
Копилов с. 221, 224
Корнілівка с. 38
Корнишівка с. 26
Корніївка с. 28, 33 54, 61, 120, 121, 194, 220, 225, 230, 233, 238
Корнівська сільська рада 7, 8
Корнівський яр 59, 81
Короваї с. 7, 26, 28, 34, 36, 38, 39, 49, 57, 61, 63, 72, 123, 124, 194, 216–218, 224, 229, 230, 233
Короваївський старостат 131
Короваївської сільська рада 5, 7, 8
Корсаківський парк 20, 105
Косихинський район 231
Котелевський район 17

Кошехаблський район 217
Красногвардійський район 225
Краснодар м. 240
Краснодарський край 14, 81, 217, 218, 220, 222, 236, 240
Краснокутський район 104, 225
Краснополейський район 227
Краснополяньський район 215
Красноярський край 216, 221
Кременчуччина 30
Крим 24, 54, 82
Кримське ханство 53, 54
Кримський півострів 82
Криниці с. 62, 78, 86, 87
Крячківка с. 218
Кувандицький район 215
Кудлаї х. 7
Куйбишевська область 228
Кулажинська сільська рада 5, 7, 8, 9
Кулажинський старостат 148, 157
Кулажинці с. 7, 8, 10, 26, 31, 33, 34, 38, 43–45, 49, 50, 57, 61, 63, 65, 69, 125, 128, 130, 147, 219, 220, 224, 227, 231–234, 239–241
Кунгур м. 232
Кунинський район 222
Куп'янський район 238
Курганинський район 231
Курганська область 239
Куркінський район 225
Курськ м. 232
Курська область 60, 95, 196, 198, 226, 232
Курський район 235
Кустанайська область 233
Кустолово-Суходілка с. 225

Л.

Лазірки с. 83, 120, 159
Лазірківський район 160
Лебедин м. 234
Ленінградська область 232, 240
Ленінобадська область 240
Линовиці с. 36
Липецький район 225, 232
Лисичанська міськрада 60
Литва 97
Литовська держава 32
Лиха ст. 226
Лиховський район 226
Лівобережжя Дніпра 23, 26, 36, 54
Лівобережжя Дніпра передстепове 23
Лівобережно-Дніпровська лісостепова фізико-географічна провінція 5
Лівобережнопридніпровська підпровінція 19
Лізіна гора ур. 22, 99, 100
Лінски с. 26
Лісостепове Лівобережжя 25, 36, 39
Лобня станція 215
Лосиха с. 231
Лохвиця м. 52, 133
Лохвицький повіт 68, 79
Лохвицький район 17
Лохвиччина 29

Гребінківська міська територіальна громада

Лубен м. 35, 36
Лубенська округа 6, 12
Лубенський полк 9, 28, 73
Лубенський район 5, 57
Лубенщина 26, 30, 36, 98
Лубни м. 10, 171, 205, 225
Луганська область 60
Луганщина 60
Лукім'я с. 36
Лукімський шлях 26, 51, 73
Лукомля (Лукім'я) городище 35
Лутайка с. 7, 10, 36, 57, 61, 62, 66, 67, 81, 131, 132, 217, 230, 233, 236

М.

Магнітогорськ м. 231
Майорщина с. 31, 44, 49, 61, 63, 73, 133, 215, 225, 228, 229, 232–234, 238
Майорщинська сільська рада 5, 8, 9
Майоршинський старостат 133
Макарівський район 221, 224
Макадський район 224
Малоросійська губернія 28
Малютинці с. 28, 54, 72
Мар'янівка зал. роз'їзд 7, 68, 143, 225
Мар'янівка с. 6, 7, 9, 10, 30, 35, 49, 50, 54, 56, 57, 61, 62, 65, 68–70, 84, 94, 98, 120, 139, 141, 142, 144, 145, 147, 216–220, 223–225, 227, 229, 230, 236, 238–240
Мар'янівка ст. 68, 143, 144, 215, 221, 236, 238, 241
Мар'янівська сільська рада 5, 7, 8, 9, 35, 142
Мар'янівський старостат 148
Машівський район 17, 225
Мелітополь м. 216
Мельниківка с. 229
Мечет (Грушківка) с. 10, 12, 14, 34, 63, 64, 65, 116, 117, 226, 232
Мечет х. 64, 116
Мечетська волость 34
Миколаїв м. 219
Милославський район 237
Миргород м. 29, 98
Михайлівка с. 7, 147, 204, 220, 224
Михайлівська станиця 240
Мінеральні Води м. 218
Мінськ м. 229
Могила Загонна, курган 33
Могилы Титові, кургани 31
Могилівщина с. 8
Могильов м. 235
Моздок м. 215
Молотовська область 218, 232
Молотовський район 218
Моринці с. 96
Мосіївка с. 97
Москва м. 6, 15, 77, 78, 85, 104, 215, 229
Московська область 215, 230, 236, 241
Мурафська сільська рада 225

Н.

Н. Скаково с. 217
Наманганська область 215

Наталівка с. 7, 30, 50, 61, 142, 148, 157, 231, 239, 240
Наталівська сільська рада 5, 7–9
Натирбово с. 217
Небиловський район 236
Некрасове с. 218
Немирів м. 10
Нескучне с. 225
Нехвороща с. 221
Нижнє Посулля 24, 39
Нижній Тагіл м. 223
Нижньочирчикський район 239
Никонівка с. 26, 38
Нідерланди 197
Нова Комбахтіна с. 226
Новобогатинський район 226
Новодар с. 7, 9, 44, 148, 236, 237
Новоерейський район 238
Новозлатополь с. 227
Новокатеринівка с. 177
Ново-Кубанська станиця 81
Новокубанський район 234
Новомеловатка с. 223
Новоросійськ м. 81
Новосанжарський район 17
Новоселівка с. 170, 227
Новоселівка х. 7
Новосибірськ м. 240
Новосибірська область 223, 227
Новосултангулов с. 227
Новочеркаськ м. 217
Носовське с. 235

О.

Оболонський район 237
Обоянський район 232
Овідіополь м. 82
Овсіїнська могила, курган 34
Овсюки с. 7, 26, 31, 38, 52, 57, 61, 63, 149, 150, 220, 221, 227, 235, 241
Овсюківська сільська рада 5, 7–9, 152, 165, 174, 201
Овсюківський старостат 163
Одеса м. 6, 14, 77
Одеська область 82
Одрадненський відділ радгоспу с-ще 7
Окіп х. 7
Олександрівська сільська рада 8, 9, 156
Олександрівка с. 8, 39, 45, 53, 57, 61, 154, 156, 235
Олександрівське городище 24
Олександрівський старостат 107, 158
Олексіївка с. 7, 31, 61, 157, 217, 218, 220, 222, 225, 237, 238, 239
Олексіївська сільська рада 7, 8, 225
Олексіївський район 228
Омська область 227, 238
Орджонікідзевський край 215, 218
Орел м. 10, 130
Оржиця козацька сотенна фортеця 35
Оржиця р. 23–26, 28, 29, 34–36, 39, 42–45, 71–74, 87, 99, 101, 102, 108–112, 115, 116, 119, 123, 126–128, 131, 141, 147, 148, 150–152, 157,

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

158, 161, 162, 164, 166, 169, 173, 175, 176,
180, 181, 184, 192, 193, 201–203, 210, 211
Оржиця с. 62, 68, 158
Оржиця смт 39, 172
Оржицька селищна територіальна грома-
да 5
Оржицький район 6, 8, 17, 237
Осипенко м. 226
Очеретино ст. 228

П.

Павлівщина с. 15, 31, 50, 54, 156, 158, 159,
160
Павловська ст. 217, 218
Павловське с. 222
Павловський район 217, 222
Паризька Комуна с. 166, 198, 227
Паризька Комуна х. 7, 61
Пахтакорська сільська рада 215
Переяславське князівство 23, 32
Переяславський старостат 25
Перша пирятинська сотня 9
Перше Травня с. 7
Першотравнева сільська рада 7, 8
Песковка с. 219
Петербург м. 10, 56, 96, 145, 210
Петрівка станція 11, 56, 77
Петропавлівський х. 34
Пиво гора 36
Пирогова Левада ур. 58, 208, 216, 217, 219–
239
Пирятин м. 28, 30, 32, 35, 36, 98, 133, 146,
165, 216, 224, 230, 233, 237, 238
Пирятинська громада 68, 79
Пирятинська міська об'єднана територіаль-
на громада 5, 52
Пирятинський гебіт 7
Пирятинський повіт 6, 8, 9, 11, 12, 29, 30,
32–36, 56, 57, 68, 79, 94, 95, 117, 130
Пирятинський район 6, 7, 8, 17, 18, 58, 98,
128, 216, 218, 220, 222, 223, 225, 226, 229,
231, 234, 236–239, 241
Пирятинщина 9, 25, 35, 66, 144
Писарщина с. 7, 10, 12, 34, 35, 44, 50, 52, 61,
64, 117, 161, 218, 220, 226
Північний Кавказ 53
Північно-Осетинська АРСР 235
Піски с. 229
Піщанський район 228
Плетнево с. 230
Поволжя 24
Повстин с. 32, 33, 35, 52, 218, 225, 231
Погребище с. 223
Поділля 25
Покровське с. 34
Покровщина с. 7, 50, 52, 61, 69, 163, 223
Полкостень град 32
Половецький степ 52
Пологовський район 219
Полтава м. 9, 37, 38, 56, 68, 69, 86, 98, 120,
230
Полтавська губернія 6, 8–12, 32, 35, 56, 57,
68, 94, 95, 121, 130, 144, 145, 159

Полтавська область 5, 7–9, 12, 14–17, 19, 22,
39, 40, 41, 56, 57, 61, 62, 78, 80, 81, 83–88, 90,
92, 94, 104
Полтавський край 97
Полтавський район 104
Полтавщина 7, 9–11, 13–16, 21, 27, 29, 37–40,
45, 48, 50, 51, 68, 79, 82, 85, 98, 99, 140
Польове (Паризька Комуна) с. 9, 61, 166, 227
Польща 14
Поніри с. 60, 95, 196, 198
Поніри ст. 196
Понирівський район 60
Посулля 26, 27, 28
Посулля Нижнє 24, 39
Посулля правобережнє 39
Посульська оборонна лінія 63
Посульський кордон 23
Почаївка с. 45, 49, 50, 54, 57, 61, 62, 66, 69,
107, 167, 170, 171, 182, 195, 216, 218, 219, 221,
222, 224, 226, 227, 229, 230–232, 234–237,
240
Почаївський старостат 105, 183, 199
Пошехоно-Володарськ м. 240
Правобережжя Дніпра 25
Приазов'я 24
Придніпровська низовина 5
Приліпи с. 60
Прилуки м. 15, 160, 195
Прилуцька округа 6, 12, 88, 213
Пристиль с. 238
Пріся гора 24
Пролетарська ст. 230
Пролетарський район 223, 230
Прочноокопська станиця 234
Пулі-Хумрі н. п. 61, 166, 198

Р.

Ребриха с. 223
Решетилівка м. 98
Решетилівський район 18, 87, 220
Рицар курган 31, 44, 180
Річ Посполита 25, 27
Ровенський район 232
Ромни м. 96
Ромодан ст. 120, 171
Російська імперія 57, 94, 130
Російська Федерація 60, 78, 83, 85, 104
Россоші ур. 36
Ростовська область 217, 223, 226, 227, 230,
232, 238
Рудка с. 7, 8, 10, 28, 37, 57, 62, 66, 69, 108,
146, 149, 172, 174, 222, 228, 236
Рудківська сільська рада 5, 7–9
Рудківський старостат 110
Румунія 82
Рязанська область 237

С.

Саївка с. 7, 51, 62, 64, 80, 117, 175, 177, 217,
219
Сальський район 230
Санкт-Петербург м. 56, 94, 97, 130, 145
Саратовка с. 222, 236

Гребінківська міська територіальна громада

- Саратовська область 222, 235
Сари-Озеге депо 96
Сармановський район 221
Сасинівка с. 68, 79
Сасинівська сільська рада 8
Сахарна голова висота 82
Свердловськ м. 221, 237
Свердловська область 223, 227, 229, 230, 231, 238
Свердловський район 231
Свідовок с. 221
Світанок с. 61, 178
Свічківка с. 34
Севастополь м. 82
Селідовка с. 235
Селідовський район 235
Семаки с. 107
Семенівка с. 64, 117
Семенівський район 18
Сербівка с. 10, 31, 34, 44, 49, 53, 54, 61, 62, 69, 180–183, 195, 200, 223, 224, 226, 228–230, 233, 235
Сербівська сільська рада 5, 9
Сербівський старостат 114, 175
Сербівка с. 35
Серебряковка с. 238
Сиазанський район 218
Синівка с. 231
Синівський район 231
Сира Оржиця р. 171
Сіверський район 220
Скалка ур. 43, 45
Скочак с. 31, 45, 61, 170, 183, 215, 232
Скочак х. 7
Сліпорід р. 5, 22–25, 28, 34–36, 39, 44, 45, 53, 106–109, 135–137, 155, 159, 168, 169, 178, 179, 183–189, 199, 200, 205, 206
Сліпорід-Іванівка с. 31, 48–50, 54, 57, 61, 69, 185, 190, 216, 219, 226, 229, 231
Слобідська Україна 120
Слободо-Петрівка с. 9, 44, 49, 52, 60–62, 65, 66, 95, 98, 103, 124, 227–229, 233, 235–237, 240, 241
Слободо-Петрівська сільська рада 5, 7–9, 60
Слободо-Петрівський старостат 119, 158, 166
Сміла м. 62, 80, 177
Смоленська область 217
Сніпорід м. 23, 24, 35
Сніпороду городище 53
Снігин с. 10
Сожиця (Оржиця) р. 23, 24, 26, 51
Сокарівка с. 219
Сокиринці с. 97
Сортирочна ст. 237
Сотницьке с. 49, 61, 62, 66, 170, 182, 199, 200, 220, 221, 223, 230, 233, 237, 240
Сочі м. 81, 236
СРСР 7, 39–41, 60, 81, 82, 84, 86, 88, 166, 171, 196, 207, 213
Ставропольський край 235
Сталінабадська область 238
Сталінград м. 234
Сталінградська область 219, 231, 236
Сталінськ м. 227, 237
Сталінська область 225, 228, 235
Станки с. 224
Степ 23
Степанівка с. 34
Степановський х. 215
Стукалівка с. 7, 31, 49, 57, 61, 63, 201, 203, 219, 228
Стукалівська сільська рада 5, 7, 8, 9
Стукалівський старостат 111, 147, 161, 201
Суджа м. 226
Суджанський район 226
Сула р. 71, 150, 164, 173, 175, 176, 178–181, 183, 184, 186–189, 192, 193, 199, 201–203, 205, 206, 211
Сулимівка с. 67, 88
Суми м. 84, 221
Сумська область 231, 234, 240
Сурмачівка с. 7
Суша Оржиця р. 22, 28, 34, 43, 45, 49, 175, 176, 180, 181, 191, 193, 201–203
Сухумі м. 223, 226, 235
Східно-Європейська провінція 19, 20
Східно-Казахстанська область 220
- Т.**
Тавда м. 227
Таджицька РСР 237, 240
Тамбовська область 216
Тарасівка с. 31, 57, 61, 68, 97, 205, 207–210, 216–218, 221, 227, 232, 233, 239, 240
Тарасівська сільська рада 5, 8, 9, 207
Тарасівський старостат 205
Тарновський район 233
Тарнопільська область 232
Тасеевський район 216
Татарстан 215
Татарська АРСР 221, 229
Ташбулатово с. 222
Ташкентська область 230, 239
Таштубе с. 230
Тбілісі м. 81
Теофіпольський район 231
Теплівка с. 7, 34, 218, 220, 222, 226, 229, 234, 236, 238, 241
Теплівська сільська рада 7, 8
Тетієвський район 233
Тінь с. 56
Тінь х. 77
Токмакський район 238
Тоненьке с. 177
Тонкінський район 235
Тополеве с. 31, 49, 57, 61, 210, 213, 218
Тополине с-ще 8
Тополівська селищна рада 8
Тополівська сільська рада 5, 9
Тополівський старостат 107, 178, 210
Требудово с. 231
Тростянка с. 222
Трудолюб х. 29
Тульська область 217, 224, 225
Туракурганський район 215

Звід пам'яток історії та культури України: Полтавська область

Туринський район 239
Турівці с. 10
Тянь-Шанська область 230

У.

Убіжище (Гребінчин Яр) х. 30, 56, 94, 97, 144–146
Удай р. 146
Удмурдська АРСР 228, 231
Узбецька РСР 215, 239
Україна 56, 57, 62, 171
Українська Народна Республіка 119, 120
Ульянівка с. 7, 49, 167, 217, 222, 231
Ульянівська сільська рада 7, 8, 9, 218
Ульяновський район 240
Умань м. 159
Ура-Тюбе м. 240
Устивиця с. 98

Х.

Хаджі-Тархані м. 53
Харків м. 217, 234
Харківська область 6, 104, 210, 213, 216, 217, 220, 223, 225, 228–230, 232, 236, 238, 239
Харківщина 11
Хватовка с. 235
Хівинський район 215
Хорезм м. 53
Хорезмська область 215, 234
Худоліївка с. 237

Ц.

Цип'їнський район 229

Ч.

Чапаєва х. 7
Чевельча с. 14
Челябінська область 215, 231
Чепурківка с. 64, 117
Черкаси м. 197
Черкаська область 5, 96, 159, 177, 210
Черкаський замок 25
Черкаський район 221
Черкаські Тишки с. 232
Черкащина 98

Чернігів м. 57, 130
Чертково ст. 232
Чимкентська область 224
Чиназ с. 239
Чистякове м. 225
Чкаловська область 215, 227, 232, 238
Чорнухи м. 133
Чорнухинський район 18
Чумгак р. 44, 45, 111, 112, 115, 116, 161, 162, 175, 176, 180, 201–203

Ш.

Шедієве с. 98
Шишацький район 18
Шкурупії с. 87
Шрамківська сільська територіальна громада 5
Шульгино с. 216
Шульгинський район 216

Щ.

Щучанський район 239
Щуче с. 239

Ю.

Юмагузіно Перше с. 215
Юхновський район 231

Я.

Яблунівська сотня 9
Яблунове с. 26
Яготин м. 26, 30, 98
Яготинська громада 68, 79
Яготинська міська громада 67
Яготинський район 7
Яготинсько-Оржицький геоботанічний район 20
Янгарський район 234
Ярлик с. 230
Ярославська область 223, 240
Яхники с. 98

*Показжчики укл. Н. М. Сиволап,
О. А. Скірда, О. С. Лимар.*

ЗМІСТ

Гребінківська міська територіальна громада	5
Гребінка м.	71
Березівка с., центр старостату	99
Бесідівщина с., Почаївський старостат	105
Високе с., Олександрівський старостат	107
Відрадне с., Тополівський старостат	107
Горби с., Рудківський старостат	110
Григорівка с., Стукалівський старостат	111
Грушківка с. Сербинівський старостат	114
Загребелля с., Слободо-Петрівський старостат	119
Корнівка с., Березівський старостат	120
Короваї с., центр старостату	123
Кулажинці с., центр старостату	125
Лутайка с., Короваївський старостат	131
Майорщина с., центр старостату	133
Мар'янівка с., центр старостату	139
Михайлівка с., Стукалівський старостат	147
Наталівка с., Кулажинський старостат	148
Новодар с., Мар'янівський старостат	148
Овсюки с., центр старостату	149
Олександрівка с., центр старостату	154
Олексіївка с., Кулажинський старостат	157
Оржиця с., Слободо-Петрівський старостат	158
Павлівщина с., Олександрівський старостат	158
Писарщина с., Стукалівський старостат	161
Покровщина с., Овсюківський старостат	163
Польове с., Слободо-Петрівський старостат	166
Почаївка с., центр старостату	167
Рудка с., центр старостату	172
Саївка с., Сербинівський старостат	175
Світанок с., Тополівський старостат	178
Сербинівка с., центр старостату	180
Скочак с., Почаївський старостат	183
Сліпорід-Іванівка с., Майорщинський старостат	185
Слободо-Петрівка с., центр старостату	191
Сотницьке с., Почаївський старостат	199
Стукалівка с., центр старостату	201
Тарасівка с., центр старостату	205
Тополеве с., центр старостату	210
Список воїнів Червоної Армії, підпільників, партизан, мирних жителів, які загинули чи зникли безвісти на території Гребінківської міської територіальної громади	215
Список використаних джерел та літератури	242
Показчик пам'яток історії та культури Гребінківської міської територіальної громади	255
Іменний показчик	264
Географічний показчик	272

Наукове видання

**ЗВІД ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ:
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ**

Гребінківська міська територіальна громада

Мова українська

Відповідальний за випуск О. Б. Супруненко.
Коректори І. М. Кулатова, Н. М. Сиволап.
Укладання покажчиків Н. М. Сиволап, О. А. Скирда,
О. С. Лимар, С. М. Кошкалда, А. С. Риженко та ін.
Комп'ютерна верстка і дизайн С. В. Хорев.

Оригінал-макет підготовлений у Полтавському краєзнавчому музеї
імені Василя Кричевського.

Здано в набір 10.05.2021. Підписано до друку 14.07.2021.
Формат 70 x 100/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 23,6. Наклад 150 прим. (1-й запуск – 100 прим.).
Зам. № 14/2021.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59
Тел.: (057) 700-37-30

E-mail: maydan.stozhuk@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

ISBN 978-966-372-831-5